

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204157

UNIVERSAL
LIBRARY

OUP-730-28-4-81-10,000.

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. 7511.231

Accession No. ^{P.G.} 75616

Author Sankar

Title ¹⁹⁵⁷⁻⁵⁸ ~~...~~ 1957-58

This book should be returned on or before the date last marked below

కథా సరిత్సా గరము

(సంపుటము: 3)

(శ్రీ) సోమదేవ భట్ట ప్రణీతము

(44-55 తరంగములు)

తల్లావఱ్ఱుల శివ శంకర శాస్త్రి
తల్లావఱ్ఱుల కృత్తివాస తీర్థులు
సంస్కృతము నుండి తెలిగించినది

21/2
రూ

తల్లావఱ్ఱుల శాస్త్రి
కృత్తివాస తీర్థులు

వల్లిపర్తి: అద్దేపల్లి అండ్ కో

నరస్వతి పవర్ ప్రెస్

రాజమహేంద్రవరము

సర్వస్వామ్యములు ప్రకాశకులవి
ప్రథమ ముద్రణము 1951 .

Saraswathi Power Press, Rajahmundry
Printed and Published by
A. Nageswara Rao
For Addepally & Co., Educational Publishers
Order No. 6290/1951

విషయానుక్రమణిక

[సూర్యప్రభ లంబకము]

తరంగము : ౪౪

వజ్రప్రభుని వృత్తాంతము	1
సూర్యప్రభుని వృత్తాంతము	2

తరంగము : ౪౫

చంద్రప్రభునికి ఇందునిసందేశము	12
చంద్రప్రభువు సునీధుని శరీరములో ప్రవేశించుట	14
కాలుని కథ	16
సునీధుడు తల్లినిదర్శించుట	20
సునీధుడు బలిని సందర్శించుట	21
కళావతి అగమనము	23
సూర్యప్రభువు ప్రహ్లాదుని దర్శించుట	24
మహాలిక అగమనము	26
మహాలికా వివాహము	28
కళావతి ప్రముఖుల కళ్యాణము	30
కళ్యాణపదర్పనము	32

తరంగము : ౪౬

సూర్య ప్రభునికి దివ్యతూటీరము లభించుట	39
సూర్యప్రభుడు భనుస్సుసాధించుట	41
ప్రభాసాదులకు దివ్య భనుస్సులు లభించుట	42
సూర్యప్రభుడు మోహినీ పరివర్తన అను సాధించుట	43
శ్రుతవర్మకు దూత్యము	44
రణదీక్ష	47
విలాసినీ సమామగము	,,
ఓషధీ సాధనము	48
ప్రభాసుని పూర్వవృత్తాంతము	50

తరంగము : ౪౭

యుద్ధ యాత్ర	52
రథాధి ప్రవిభాగము	53
యుద్ధము	54
సూర్యప్రభుని భార్యలసల్లాపములు	57

తరంగము : ౪౮

ప్రభాసుని యుద్ధము	58
-------------------	----

తరంగము : ౪౯

గుణశర్మ కథ	65
------------	----

తరంగము : ౫౦

యుద్ధాంతము	79
సూర్యప్రభుని విజయము	84
సూర్యప్రభాభ్యుదయము	85
కామచూడామణి వివాహము	86
సూర్య ప్రభుని విద్యాధర రాజ్యాభిషేకము	89

[అలంకారవలీ లంబకము]

తరంగము : ౫౧

సీతావనవాస కథ	95
సీతాసమాగమము	98
పృథ్వీరూపరాజు కథ	99

తరంగము : ౫౨

నరవాహనదత్తుడు సుందర పురానికి ప్రయాణముగుట	106
హతశర్మ కథ	107
అనంగరతి వృత్తాంతము	111

త ర ం గ ము : ౧౩

పాపముతీరని కార్పటికుని కథ 129
వీరవరుని కథ 134

త ర ం గ ము : ౧౪

ప్రలంబ బాహువుకథ 140
నలుగురు అప్పరసలు
రుద్రశ్రేష్ఠి కథ 142
సముద్రకూరుని కథ 143
సమరతుంగుని కథ 144

చమరవాల మహారాజు
అర్చవర్క - భోగవర్మలు

త ర ం గ ము : ౧౫

చిరిదాత ప్రసంగుడు
కనకవరుని కథ
మహీషాసుని కథ
విద్యాధరి కథ
" చక్రశ్రేష్ఠి కథ
మహాతపసుని కథ
త్రిభువనరాజు కథ
దమయంతి కథ

నూర్యప్రభ లంబకము

త ర ం గ ము : ర ర

చలత్కర్ణానిలో ధూత

సిందూరారుణి లాంబరః

జయ త్యకాలోఽపి సృజనో

సంధ్యా మివ గజాననః.

కదలు కర్ణాల జనియించు గాలి వలన

నెగురు సిందూర రజముచే నెరబడగ

సంతరిక్ష మకాలసంధ్యను సృజించు

చున్నటు లెసంగు గజములు యొండు జయము.

వజ్రవ్రభుని రాక

ఈప్రకారముగా నరవాహనదత్తుడు భార్యలతో కౌశాంబి నగరములో నుభముగా ఉంటున్నాడు. ఒకనాడు అతడు తండ్రి ఆస్థానములో ఉన్నప్పుడు ఆకాశమునుంచి దివ్యపురుషుడు దిగి వచ్చి నమస్కారము చేసినాడు. తండ్రి, కుమారుడూ అతనిని సత్కరించి “ఎవరయ్యా సీవు? ఏమిపనిమీద వచ్చినావు?” అని అడిగినారు. ఆదివ్యపురుషుడు ఇలా చెప్పినాడు.

హిమవత్సర్వతశిఖరాస వజ్రకూట పురానికి నేను వ్రభువును. విద్యాధరుడను. నాది వజ్రదేహము కావడముచేత వజ్రప్రభు డని సార్థకనామ ధేయము. మహేశ్వరుడు నాతపస్సునకు సంతోషించి శత్రువులకు అజయ్యుడ నవుతానని అనుగ్రహించినాడు. కామాంశసంభవు డయిన శ్రీ నరవాహనదత్తుడు మానవు డయినప్పటికీ శివానుగ్రహము వల్ల దివ్య

శ్రీకంఠ దేశాధీశ్వరుడు కాంతినేనునికూతురు కాంతిమతి ఆరవది. కాళాంబీనగరాధిపతి జనమేజయునితనయ వరపుష్ప ఏడవది. సూర్య ప్రభుడు విద్యాబలముచేత వీరిని హరించినాడు. కన్యలబంధువులు ఏమీ చెయ్యలేక ఊరుకొన్నారు. విద్యాసభావముచేత సూర్యప్రభుడు వివిధ దేహాలు ధరించి ఆకాళాన విహరిస్తూ సంగీత, పానగోష్ఠులలో ప్రహస్తాదులతో కలిసి ఇష్టము వచ్చినభోగాలు అనుభవిస్తున్నాడు. దివ్యచిత్రకళ తెలిసి ఉండడముచేత విద్యాధరాంగనలయాపాలు లిఖించి, పరిహాసవాక్యాలు వలుకుతూ తనప్రియవనితలకు ప్రణయకోపాలు తెప్పిస్తాడు. వారు బామముడిపాటుతో అరుణనేత్రాలతో అన్నప్ప వాక్కులు పలికితే ఆనందము అనుభవిస్తాడు.

సూర్యప్రభుడు తామ్రలిప్తికి ఆకాశమాగ్గాన వెళ్ళి అక్కడి ఆరాఘములో మదననేనతో విహారము చేసేవాడు. తన ప్రియురాండ్రను అక్కడనే ఉంచి ప్రహస్తుని మాత్రము వెంటబెట్టుకొని, భూతాసన విమాన మెక్కి, వజ్రసారపురము వెళ్ళి, తనను మోహించి మదనాగ్నిలో వేగిపోతున్న తారావళిని తండ్రి రంభ మహారాజు చూస్తూ ఉండగానే హరించి తామ్రలిప్తికి వచ్చినాడు. ఆనగరప్రభువు పుత్రిక విలాసిని తనను మోహిస్తే అంగీకరించినాడు. ఆమె సోదరుడు నహస్తా)యుడు కోపించి వస్తే విద్యచేత సూర్యప్రభుడు అతనిని స్తంభింపజేసి, అతనికి తోడు వచ్చిన మేనమామకు శిరోముండనము చేయించినాడు. వారిమీద కోపమువచ్చినప్పటికీ తనప్రియురాలి బంధువు లనే భావముతో సంహరించక పరిభవించి గర్వభంగము చేసి పరిహాస వాక్యాలతో విడిచి పెట్టినాడు.

తరువాత పిలువ సంపడముచేత తొమ్మిదిమంది కాంతలలో సూర్య ప్రభువు శోకల నగరానికి వెళ్ళినాడు. తామ్రలిప్తి నుంచి వీరభటప్రభువు ఇతని తండ్రి దగ్గరకు దూతను పంపినాడు. మీపుత్రుడు మాపుత్రికలను

హరించినాడు. విద్యాసిద్ధుడు కావడముచేత తగిన వరుడే. మీకు మా యెడల న్నేహ మున్నట్లయితే ఇక్కడికి వెంటనే దయ చేయవలెను. అని రాజదూత చెప్పినవాక్కులు విని చంద్రప్రభువు దూతను సత్కరించి మరునాడే వెళ్ళడానికి నిశ్చయించినారు. అయినా వీరభటప్రభువు యాధార్థ్యాన్ని గ్రహించడానికి ప్రహస్త మంత్రిని పంపినాడు. దూతను పంపితే ఆలస్య మవుతుంది అని ఆయన భావము. ప్రహస్తాడు త్వరలో తామ్రలిప్తికి వెళ్ళి రాజదర్శనము చేసి కార్యము నిర్ణయించి సత్కారాలుపొంది ఆశ్చర్యపడుతున్న రాజుతో రేపే మాప్రభువులు దయ చేస్తారు అని చెప్పి అతిశీఘ్రముగా శాకలవురానికి తిరిగి వచ్చి వీరభటుడు వివాహానికి సంసిద్ధముగా ఉన్నాడని విన్నవించినాడు.

చంద్రప్రభుడు కీర్తిమతితోను, సూర్యప్రభుడు విలాసినీ మదనసేనలతోనూ మంత్రి పరివార సహితముగా భూతాసనవిమాన మెక్కి ఉదయమే బయలుదేరి జాముప్రాద్దు ఎక్కే సరికి తామ్రలిప్తి చేరినారు. పౌరులు ఆశ్చర్యముతో ముఖాలు పైకి ఎత్తి చూస్తూ ఉండగా విమానము ఆకాశమునుంచి దిగినది. వీరభటమహారాజు ఎదురుపోయి వారికి సత్కారాలు చేసి రాచనగరికి తీసుకు వెళ్ళినాడు. నగరము అలంకరించాడు. వీధులలో అడుగడుగునా మంచి గంధము చల్లినారు. నగరవనితల కటాక్షాలు నల్లకలువలతో రణాలవలె ప్రకాశించినవి.

వీరభటుడు యథావిధిగా సూర్యప్రభునికి కన్యాదానము చేసి, వివాహము మహావైభవముగా జరిపినాడు. వివాహ వేదికమీద తనకొఱమార్తెల కిద్దరికి వెయ్యిబారువుల బంగారమూ, రత్నాభరణ భారముతో నూరులాట్టిపిట్టలనూ, అమూల్య వస్త్రభారముతో అయిదు వందల ళొట్టెలనూ, ఏడు కీలుగుర్రాలను, అయిదువేల యేనుగులనూ, సర్వాభరణ భూషిత లయిన వెయ్యిమంది నుండర వారాంగనలనూ, అరణ మిచ్చినాడు. అల్లునీ, వియ్యంకునీ (సంబంధినీ) కాలోపచారాలతో

బహుమానాలతో సత్కరించి ప్రహస్తాది మంత్రులనుకూడా ఉచిత రీతిని నన్నానించినాడు. పౌరు లంతా సంతోషించే లాగున మహోత్సవము జరిగింది. సూర్యప్రభువు భార్యలతో సమస్త సౌఖ్యములూ అనుభవిస్తూ ఆనందములో ఓలలాడుతున్నాడు.

ఇంతలో వజ్రసారనగరమునుంచి రంభమహారాజు దూతవచ్చి తన ప్రభువాక్యములుగా చంద్రప్రభునితో ఇలా విన్నవించినాడు : “ఆర్యా విద్యాబలదర్శితుడైన మీకుమారుడు మాపుత్రికను అవహరించి మాకు అవమానము కూర్చినాడు. నిజవృత్తాంతముగా మా కిప్పుడు తెలిసింది. వీరభటమహారాజుతో వర్తించినట్టే మాతోకూడ వర్తించాలి. మాలో రికమన్నించి మీరు ఇక్కడికి దయచేయవలెను. రానిపక్షాన మరణమే మాకు శరణము” చంద్రప్రభుడు ఆకర్ణించి వీరభటుని ప్రోత్సాహముతో ప్రహస్తుని పిలిచి, నీవు వెళ్ళి రంభునితో “విచారము వద్దనీ, శివాను గ్రహమువల్ల మాసూర్యప్రభువు విద్యాధరచక్రవర్తి అవుతాడనీ, ఈ కన్యలంతా అతనికి భార్య లవుతా రని సిద్ధములు ముందే తెలిసినా రనీ, మీపుత్రిక యుక్తస్థానమే చేరిన దనీ, నీవు కర్మశుడవు కావడముచేత మేము ఇదివరలోనే నిన్ను వేడలే దనీ, మాకు సఖుడవనీ, మేము అక్కడికే వస్తామనీ చెప్పవలెను” అని ఆజ్ఞాపించినాడు. ప్రహస్తుడు వజ్రసారపురానికి జాము సేపటిలో చేరి, రంభమహారాజుకు ఈసంగతులు చెప్పి ఆయననమ్మతి పొంది వచ్చి చంద్రప్రభునకు నివేదించినాడు. చంద్రప్రభుడు ప్రభాసు డనేమంత్రిని పంపించి, శాకలములో ఉన్నరంభుని కూతురు తారావళిని రప్పించి, సూర్యప్రభ వీరభటాదులతో విమాన మెక్కి, వజ్రసారపురము వెళ్ళినాడు. రంభమహారాజు ఎదురువచ్చి, సత్కారపూర్వకముగా అందరినీ రాజమందిరానికి తీసుకొని పోయి వివాహమహోత్సవము జరిపించి, పుత్రికకు నువ్వరత్న హాయి గణములను అరణ మిచ్చి, అల్లుని ఘనంగా సత్కరించినాడు.

ఉత్సవములో అందరూ ఉల్లాసపరులై ఉండగా కాంచీప్రభువుదూత రంభునిసన్నిధికి వచ్చినాడు. అతనిసందేహము విని రంభుడు చంద్ర ప్రభువుతో ఇలా విన్నవించినాడు : “జేవా, నాజ్యేష్ఠసోదరుడు కుంభీర మహారాజు కాంచీనగర ప్రభువు. ఆయన దూత ద్వారా ఈవిధముగా సందేశము పంపినాడు : సూర్యప్రభుడు ప్రథమములో నాకుమారుని హరించి పిమ్మట నీవుత్రికను హరించినాడు. నీవు వారితో బంధుత్వము కలుపుకొన్నా వని తెలిసింది. నాకూ వారికీ బాంధవ్యము కలపవలెను. మాయింటికి దయ చేస్తే నాచేతిమీదుగా వరుణసేనను సూర్యప్రభునకు ఇస్తాను ఇది ఆయనకోరిక. మీరు నెరవేర్చవలె.”

చంద్రప్రభుడు ఈ మాటలు విని ప్రహస్తుని పంపి, శాకలమునుంచి కరుణసేనను రప్పించి, మరునాడు సూర్యప్రభుని, రంభ వీరభటాదులను, పరివారమునూ వెంటబెట్టుకొని కాంచీనగరానికి వెళ్ళినాడు. కుంభీరుడు ఎదురు వచ్చి, సగౌరవముగా వారిని తీసుకువెళ్ళి యథావిధిగా వివాహము చేసి, వధూవరులకు విశేషముగా బహుమానాలిచ్చినాడు.

వివాహానంతరము భోజనాలు చేసి అందరూ ఆహ్లాదముగా కూర్చున్న సమయములో ప్రహస్తుడు చంద్రప్రభునితో “జేవా, ఒకానొకప్పుడు నేను శ్రీకంఠవిషయానికి వెళ్ళి కాంతిసేనమహారాజును దర్శించినాను. మన సూర్యప్రభువు తన తనయను హరించినాడనీ, తన యింటికి వస్తే అల్లుణ్ణి యథావిధిగా సత్కరిస్తాననీ, రానిపక్షములో బిడ్డమీది ప్రీతిచేత ప్రాణాలు విడుస్తాననీ నాతో చెప్పినాడు. ఇప్పుడు మీకు విన్నవిస్తున్నాను” అని చెప్పినాడు. తక్షణము చంద్రప్రభుడు “కాంతిమతిని కాంతిసేనునిసన్నిధికి చేర్చు. మేముకూడా అక్కడికే వస్తాము” అని ప్రహస్తునికి ఆజ్ఞ యిచ్చినాడు.

కుంభీర మహారాజునుకూడ తీసుకొని ప్రాతఃకాలమే అందరూ విమాన మెక్కి, ఆకాశమార్గాన శ్రీకంఠ దేళానికి వెళ్ళినారు. కాంతి

నేనమహారాజు ఎదురు వచ్చి తీసుకొని పోయి యధావిధిగా వివాహము జరిపినాడు. కూతురికీ అల్లుడికీ ఇచ్చిన సువర్ణరాసులు చూచి రాజులు ఆశ్చర్య పడ్డారు.

అక్కడ నుఖముగా ఉండగా కొళాంబినుంది రాజదూత వచ్చి చంద్రప్రభువుతో “దేవా! జనమేజయమహారాజు మీకు పంపిన సందేశ మిది. నా కుమార్తె పరపుష్టను ఎవరో హరించినారు. ఆమె సూర్య ప్రభుని అధీనములో ఉన్నట్టు ఇప్పుడే మాకు తెలిసింది. నిస్సంశయముగా అతడు పరపుష్టతో మాయింటికి వస్తే యధావిధిగా వివాహము చేసి సత్కరిస్తాను. రానిపక్షములో మీకూ మాకూ వైరమే” అని విన్నవించినాడు. దూతవారు విని చంద్రప్రభువు రాజులతో ఏకాంతముగా “ఇంత దర్పముతో పంపిన సందేశము విని మనము అతని యింటికి వెళ్ళవచ్చునా?” అన్నాడు.

సిద్ధార్థు డనే మంత్రి ఇలా పలికినాడు “దేవా, అన్యధా భావించకూడదు. ఆయనవారు యుక్తములే. ఆప్రభువు సత్కులసంజాతుడు, అత్యమేధయాజి, విద్యాంసుడు, పరాజయము ఎరుగని వీరుడు. ఆయన యధాగ్రమే పలికినాడు. ప్రస్తావన చేసిన వైరము ఇంద్రుడు కల్పించినది. ఆయనమందిరానికి వెళ్ళవచ్చు. ఆయన నత్యసంధుడే. అయినా, ఆయన అభిప్రాయము గ్రహించడానికి ముందుగా దూతను పంపించండి.” ఈప్రస్తావనకు అందరూ సమ్మతించినారు.

చంద్రప్రభుడు దూతను సత్కరించి జనమేజయుని వద్దకు ప్రహస్తుని పంపినాడు. ప్రహస్తుడు కొళాంబికి పోయి ఇక్కడివారి అభిప్రాయము ఆయనకు తెలిపి ఆయనవద్దనుంచి లేఖ తెచ్చి చంద్రప్రభునకు ఇచ్చినాడు. అప్పుడు రాజు ప్రహస్తుని శాకలమునకు పంపి పరపుష్టను రప్పించి అతని వెంట ఆమెను తండ్రి దగ్గరికి చేర్చినాడు. పిమ్మట అందరూ కొళాంబికి వెళ్ళినారు. జనమేజయుడు సవినయముగా సన్మానించి

యథావిధిగా వివాహము జరిపినాడు. అయిదువేల యేనుగులు, లక్ష ఉత్తమాశ్వములు, మణి, సువర్ణవస్తు కర్పూరాగురు ద్రవ్య భారముతో అయిదువేల లొట్టిపిట్టలను ఇచ్చి, బ్రాహ్మణులను రాజులను పూజించి వివిధ సృత వాద్యములతో మహోత్సవము చేసినాడు.

ఇంతలో ఆకస్మికముగా ఆకాశము ఎరుపెక్కింది. ప్రచండవాయువు వీచింది. విద్యాధరపైన్యాలు సింహనాదములు చేస్తూ తీవ్రవేగముతో వచ్చినవి. వారినడుమ నుండరవిద్యాధరకుమారుని చూచి సూర్యప్రభాదులు ఆశ్చర్యపడినారు. అప్పుడు విద్యాధరవంది సూర్యప్రభుని చూచి “మానవుడా, భూచరుడా, ఈయన మాయువరాజు. ఆషాఢేశ్వరుని పుత్రుడు, దామోదరుడు. ఈయనపాదాలమీద పడు! జనమేజయూ, మాయువరాజుకు నమస్కరించు. నీతనూజను తగినవానికి ఇచ్చినావు. పాదాలమీద పడితే, మాప్రభువు నిన్నుక్షమిస్తాడు” అని గొంతెత్తి పలికినాడు.

సూర్యప్రభుడు శ్రోధపరవశుడై ఖడ్గము, డాలు పట్టుకొని ఆకాశానికి ఎగినాడు. వెంటనే ప్రహస్త, భాన, సిద్ధార్థ, ప్రజ్ఞాధ్య, సర్వదమన, వీత భీతి, శుభంకర మంత్రులుకూడా గగనమార్గానికి ఎగినారు. వారికి ఘోరయుద్ధము జరిగింది. మానవులు కొద్దిమంది, విద్యాధరులు అనే కులూ అయినప్పటికీ యుద్ధము సమంగానే నడిచింది. సూర్యప్రభువు దామోదరునితో తలపడి కిత్తిలో అతని డాలు నరికి అతనిని పడదోసి తలనరకబోతూ ఉండే సమయాన శ్రీహరి హుంకారము చేసినాడు. సూర్యప్రభువు హరికి నమస్కరించి, హరిమీది గౌరవముచేత దామోరుని విడిచిపెట్టినాడు. శ్రీహరి అతనిని ఎక్కడికో తీసుకుపోయినాడు. దామోదరుని అనుచరులు ఎక్కడివా రక్కడ పలాయనము చేశారు. సూర్యప్రభువు మంత్రసమేతముగా తండ్రిసన్నిధిలో దిగినాడు. రాజులూ తదితరులూ అతనిపరాక్రమము ప్రత్యక్షముగా చూచి ప్రశంస చేసినారు.

ఇంతలో నుభటమహారాజువద్దనుంచి దూతవచ్చి, చంద్రప్రభునికి లేఖ యిచ్చినాడు. సిద్ధార్థుడు దానిని తెరిచి నభలో ఈ ప్రకారముగా చదివినాడు : “ఉన్నతవంశముక్తామణి శ్రీమాన్ చంద్రప్రభమహారాజుకు కొంకణదేశాధిపతి నుభటుని సాదరవిజ్ఞాపన. నావుత్రికను రాత్రి వేళ ఏదోభూతము అపహరించుకు పోయినది, ఆమె మీవుత్రునకు దొరికిం దని విని ఆనందించాను. మీరు వుత్త్రసహితముగా మాయింటికి దయచేస్తే నక్రమముగా వివాహము చేస్తాను.” ఈవాక్యాలు విని చంద్రప్రభుడు దూతను నత్కరించి, వెంటనే ప్రహస్తునిద్వారా చంద్రికావతిని ఆమెతండ్రి నుభటునివద్దకు పంపినాడు. మరునాడు అందరూ బయలుదేరి విమానములో పశ్చిమముగా కొంకణదేశము వెళ్ళినారు. వుత్రిక లభించినందుకు నుభటుడు ఆనందించి అందరినీ సత్కరించి కుమార్తెను సూర్యపభ్రవు కిచ్చి వివాహము చేసినాడు.

నుభటుడు తనతనయ కిచ్చిన రత్నాదులు చూచి తక్కిన రాజులు సిగ్గు పడ్డారు.

సూర్యప్రభుడు అక్కడ ఉన్న రోజులలో లావాణక దేశమునుంచి పౌరవరాజుదూత వచ్చి, తనప్రభువుమాటలుగా ఇలా విన్నవించినాడు : “నావుత్రికను మీవుత్రుడు హరించినాడు. అందుకు నాకు విచారము లేదు. అతనిని తీసుకొని మీరు మాయింటికి దయచేయ గూడదా? ఆచారప్రకారము వివాహము చేస్తానే.” ఈమాటలకు సంతోషించి చంద్రప్రభుడు ప్రహస్తునితో సులోచనను జనకునిసన్నిధికి పంపి, మరునాడు పరివారసమేతముగా విమానములో లావాణము వెళ్ళినాడు. పౌరవరాజు యథావిధిగా వివాహము జరిపి అందరినీ, సత్కరించినాడు.

అక్కడ వీ రందరూ విందులు ఆరగిస్తూ హాయిగా ఉండగా చీనా ప్రభువు సురోహుడు దూతను పంపి, కన్యలు పోయినతక్కినప్రభువుల వలె తానుకూడా వివాహము చేస్తానని దూతద్వారా సందేశము పంపి

నాడు. చంద్రప్రభుడు సంతోషించి విద్యున్నాలను తండ్రివద్దకు ప్రహస్తునిద్వారా పంపినాడు. మరునాడు అందరూ చీనా వెళ్ళినారు. సురోహుడు అందరినీ సగౌరవముగా కోటకు తీసుకు వెళ్ళి కుమార్తెకు విధి విహితముగా వివాహము చేసి రత్నచీనాంబరగజాశ్వములు బహుమానము చేసినాడు. చంద్రప్రభాదులు కొన్నాళ్ళు అక్కడ సుఖంగా కాలక్షేపము చేసినారు.

సూర్యప్రభుడు ఒక్కొక్క మామ యింట్లో కొన్నాళ్ళు బంధుసమేతముగా కాలము గడిపి సిద్ధార్థాది మంత్రుల ఆలోచనప్రకారము వీరభటాదులను తమ తమ నివాసాలకు పంపి సురోహుహారాజుదగ్గర సెలవు తీసుకొని భూతాసనవిమాన మెక్కి శాకలనగరానికి వెళ్ళినాడు.

ఒకచోట సృత్యము, ఒకచోట సంగీతము, ఒకచోట పానక్రీడలు, ఇంకోచోట సుందరాంగనల అలంకారవిధానము మరొకచోట వైతాళికులస్తోత్రములు ఈవిధముగా పురమంతటా సంతోషమున్నమై ఉన్నది. సూర్యప్రభుడు పుట్టిళ్ళలో ఉన్న భార్యలను రప్పించినాడు. వారికి తండ్రులిచ్చిన బహుమానాలు మోసుకువస్తున్న లొట్టిపిట్టలను ఆతని వైభవాన్నీ చూచి పురజనులు చాలా ఆనందించినారు.

సూర్యప్రభుడు మదననేనలోనూ, ఇతరభార్యలలోనూ సమస్తసుఖములు అనుభవిస్తూ మళ్ళీ వస్తానని చెప్పిపోయిన మయీసురుని రాకకు ఎదురుచూస్తున్నాడు.

త ర ం గ ము : ౪౫

ఒకనాడు నిండుకొలుపులో సిద్ధార్థాదులు ఔపుతీతన్న కథలలో మయాసురుని సంగతి వచ్చింది. పెంటనే అకస్మికముగా సభామధ్యభూమిలో రంధ్రము పడ్డది. ముందు సువాసన వ్యాపించింది. తరువాత మయాసురుడు ఇవతలికి వచ్చినాడు. చంద్రప్రభుడు ఉచితసత్కారము చేసి

రత్నాసనము మీద కూర్చోబెట్టినతర్వాత మయుడు ఈప్రకారము చెప్పినాడు. “మీరుభూలోకభోగాలు అనుభవించారు. ఇక ఆస్య భోగాలు అనుభవించవలసిన సమయము ఆసన్నమయినది. దూతలను బంపి మీబంధుబాంధవులను పిలిపించండి. తర్వాత విద్యాధరచక్రవర్తి నుమేరుని కలుసుకుందాము. శ్రుతశర్మను జయించి విద్యాధరవైభవము పొందుదాము. మహేశ్వరుడు పూర్వమే నుమేరునితో ‘సూర్యప్రభువును సంరక్షించు. నీవుతరికను అతని కియ్యవలి’ అని చెప్పినాడు. ఈవాక్యములు చంద్రప్రభుడు గగనసంచారము చెయ్యగల ప్రహస్తాదులను రాజులవద్దకు పంపినాడు. అంతకుముందు తాను ఉపదేశించని విద్యులను మయుని ప్రబోధమువల్ల మంత్రులకూ భార్యలకూ ఇచ్చినాడు.

చంద్రప్రభునికి ఇంద్రుని సందేశము

ఇంతలో నారదముని ఆకాశమునుంచి దిగి సంగతి గ్రహించి రత్నాసనాసీనుడై చంద్రప్రభునితో “ఇంద్రుడు ఈవార్త తెలుప మని నన్ను పంపినాడు. శివాజ్ఞచేతనూ, మయాసురసహాయముచేతనూ మీరు మానవు డయిన సూర్యప్రభునికి సకలవిద్యాధరచక్రవర్తిపదవి సాధించాలని చూస్తున్నట్లు మాకు తెలిసింది. మీరు అలా చెయ్యగూడదు. శ్రుతశర్మకు ఆపదవి మేమిచ్చినాము. విద్యాధరకులకేఖరుడైన అతనికి పదవి సంశక్రమాగతము నుమా! మీరు మాకు విరుద్ధముగా ఏమి చేసినా, మీకే నష్టము. మునుపు నీవు రుద్రయజ్ఞము ప్రారంభించబోతుంటే ముందు అశ్వమేధము చెయ్యి మని నేను బోధించినా విన్నావు కావు. దేవతలను ధిక్కరించి రుద్రునిమాత్రము ఆశ్రయిస్తే మీకు ఏమి కుభము కలుగుతుందో చూస్తాను.”

ఈమాటలకు మయాసురుడు మందహాసము చేసి “మునీంద్రా, ఇంద్రునిసందేశము సముచితము కాదు. సూర్యప్రభుడు మానవు డని

మహేంద్రుడు అన్నాడు. దామోదరునితో యుద్ధము జరిగినపుడు మర్త్యునిపరాక్రమము చూడలేదా? మర్త్యత్వమువల్ల లోపము లేదు. మర్త్యులకు సమస్త శక్తులకూ సిద్ధులకూ అధికారమున్నది. పూర్వము మానవుడైన నహంషుడు ఇంద్రునిపదవి పొందలేదా? తాను శ్రుతశర్మకు విద్యాధరచక్రవర్తి పదవి ఇచ్చినట్టు అది కులక్రమాగత మైనట్టూ మహేంద్రుడు అన్నాడు. అందులో ఔచిత్యము లేదు. సాక్షాత్తు మహేశ్వరుడు దాత అయినప్పుడు ఇతరులకు అధికారము లేదు. హిరణ్యాక్షునికి జ్యేష్ఠాగత మైనఇంద్రత్వము ఏ మయినది? మేము వహిస్తాము అని మహేంద్రుడు బెదిరించినాడు. చాలా లోపము! అనవసరముగా మాతో కయ్యానికి కాలు దుప్పుతున్నాడు. మేము వైరిని జయించ దలుచుకొన్నాము. బ్రహ్మహత్య చెయ్యలేదు. మునియిల్లాలిని హరించ లేదు. అధర్మముతో మాకు ప్రసక్తిలేదు. తాను చెప్పినట్టు అశ్వమేధము చేయక దేవతలను ధిక్కరించినట్టు మహేంద్రు డన్నాడు. రుద్ర యాగము చేసినతర్వాత ఇతరయజ్ఞాలవల్ల ఏమి లాభము! సకలదేవతా మహేశ్వరు డైనశశిశేఖరుని ఆరాధిస్తే అందరినీ ఆరాధించినట్టు కాదా? రుద్రునిమాత్రము భజించి తక్కినదేవతలను లెక్కచెయ్యక పోతే అనుచిత మనేపక్షములో గొప్ప పొరపాటు! మహేశ్వరుడు ఉన్నచోట ఇతరదేవతాగణమువల్ల ఏల ప్రయోజనము? సూర్యుడు ఉదయించినప్పుడు అన్యజ్యోతులు ప్రకాశిస్తవా? ముసీంద్రా, ఈవిషయా లన్నీ మహేంద్రునికి స్పష్టముగా చెప్పు. మాయత్నములో మేముంటాము. ఇష్టము వచ్చినట్టు ఇంద్రుడు చేసుకోవచ్చును.”

మయాసురునిఉపన్యాసము విని సరే అని నారదుడు ఆప్రతిసందేశముతో ఇంద్రునివద్దకు వెళ్లినాడు. ఆయన వెళ్ళినతరువాత ఇంద్రునిసందేశానికి జంకుతున్నచంద్రప్రభువుతో మయాసురుడు ఇలా అన్నాడు :
 “ఇంద్రునివల్ల మీకేమీ భయము లేదు. మనమీద కోపముచేత

ఇంద్రుడు దేవగణములలో కలిసి శ్రుతశర్మవక్షములో ఉంటాడు. ప్రహ్లాదాధిపత్యమున దైత్యదానవులలో మేము మీపక్షాన ఉంటాము. త్రిపురారి అనుగ్రహము ఉండగా ముల్లోకములలో ఎవరైనా మన నేమిచెయ్యగలరు? మీరు వ్రయత్నములో ఉండండి.” ఈవాక్కులకు చంద్రప్రభాదులకు ధైర్యమూ సంతోషమూ కలిగినవి.

దూతలవల్ల వృత్తాంతము యావత్తూ తెలుసుకొని వీరభటప్రభృతులు బంధుబాంధవసైన్యసమేతముగా వచ్చి, నత్కారాలు పొందినారు. అప్పుడు మయానురుడు చంద్రవభునితో “రాజా, ఈరాత్రి రుద్రునికి మహాబలి ఇయ్యవలి. నేను చెప్పినప్రకారము ఆ తరువాత అన్నిపనులూ చేతువుగాని” అని చెప్పినాడు. చంద్రప్రభుడు రుద్రబలికి సంభారాలు సిద్ధము చేయించి రాత్రి అరణ్యానికి వెళ్ళి మయుడు పురోహితుడుగా తంతము నడపగా రుద్రబలి శ్రద్ధతో చేసినాడు. రాజు హోమము చేస్తూ ఉండగా భూతగణాధిపతి నందీశ్వరుడు ప్రత్యక్షమయినాడు. రాజుయథావిధిగా నత్కరించినతరువాత నందీశ్వరుడు “రాజన్, వందమంది ఇంద్రులు యుద్ధానికి వచ్చినా నీకు భయము లేదు. సూర్యవ్రభువు విధిగా విద్యాధరచక్రవర్తి అవుతాడు. ఇలాగున మహేశ్వరుడు సెలవిచ్చినాడు” అని చెప్పినాడు. శివాజ్ఞ తెలియవరచి బలి భాగము గ్రహించి నందీశ్వరుడు భూతగణముతో అంతర్ధాన మయినాడు. ధైర్యము పొంది చంద్రప్రభుడు బలి ముగించి మయునితో కలిసి నిజనగరానికి వెళ్ళినాడు.

చంద్రప్రభువు సునీధుని శరీరములో ప్రవేశించుట

మరునాడు ప్రాతఃకాలము అందరితో కలిసి సుఖాసీనుడైన చంద్రప్రభువులో మయుడు ఇలా చెప్పినాడు : “చాలాకాలమునుంచీ గుప్తముగా ఉంచినరహస్యము చెపుతాను. నీవు పూర్ణాస్థులలో నావుత్త

డవు. నునీళ్లు డనేదానవుడవు. సూర్యప్రభుడు కెనకజన్మలో నుముం
డీకు డనేదానవుడు. నీకు తమ్ముడు. దేవతలతో యుద్ధములో మీరు
మరణించి భూలోకములో తండ్రిగొడుకులై వుట్టినారు. శాస్త్రోక్త ప్రకా
రముగా నీశరీరానికి ఘృతాదులూ, ఓషధిరసమూ వూసి భద్రముగా
ఉంచినాను. నీవు బిలప్రవేశము చేసి పాతాళలోకానికి వెళ్ళి నేను ఉపదే
శించే యుక్తిచేత స్వశరీరములో ప్రవేశించు. వెంటనే అఖండ తేజోవీర్య
వంతుడవై దేవతలను జయించగలుగుతావు. నీకుమారుడు ఈశరీరము
తోనే విద్యాధరచక్రవర్తి అవుతాడు.”

చంద్రప్రభుడు సంతోషపూర్వకముగా అంగీకరించినాడు. సిద్ధార్థక
మంత్రిమాత్రము మయునితో “పరకాయప్రవేశము చేసినవాడు మృతు
నితో సమానము. ఆచూర్పువల్ల మా కేమి లాభము? అన్యనేహ
ములో ప్రవేశించినతర్వాత లోకాంతరగతునిలాగే మమ్మలిని విస్మ
రిస్తాడు. అవుడు ఈయనకూ మాకూ ఏమీసంబంధము ఉండదు”
అన్నాడు. అందుకు మయుడు ఈప్రకారముగా చెప్పినాడు : “యోగ
మహిమచేత బుద్ధిపూర్వకంగా పరకాయప్రవేశము చేసేవాడు ఎవరినీ
విస్మరించడు. అస్వతంత్రముగా మృతి చెంది మాతృగర్భములో వుట్టి
సమన్తక్షేతములూ అనుభవించేవానిసంగతి వేరు. స్వతంత్రముగా యోగ
శక్తివల్ల అంతఃకరణాదులతో ప్రవేశించే యోగిసంగతి వేరు. మీరు
సంశయించకండి. ఇందువల్ల రాజు జరారోగాదులు లేని దివ్యదేహము
పొందుతాడు. మీరందరూ దానవులే. పాతాళము ప్రవేశించి
అమృతము నేవించి మీరుకూడా దివ్యదేహాలు పొందండి” దీనితో
అందరికీ సందేహానివర్తి అయినది.

మరునాడు చంద్రప్రభుడు రాజులను వెంటబెట్టుకొని ఇరావతీ చంద్ర
భాగా సంగమప్రదేశానికి వెళ్ళి రాజులను అక్కడఅపి సూర్యప్రభుడు
భార్యలను వారికి అప్పగించినాడు. మయుడు జలములో బిలము చూపి

డవు. నీవే నాకు వర మియ్యవలి” అన్నాడు ఇత్వార్కుడు. “నీకోరిక యేమిటి?” అన్నాడు కాలుడు. ఇత్వార్కుడు : “ఓదేహము కలిగి తనలో “నేను ఇవ్వడము బ్రాహ్మణుడు వుచ్చుకోడమూ సహజము. ఈయన ఇవ్వడమూ నేను స్వీకరించడమూ విపరీతము” అనుకుంటూ ఊరు కున్నాడు.

ఇంతలో ఇద్దరు బ్రాహ్మణులు వినాదపడుతూ అక్కడికి గావడము సంభవించింది. రాజును చూచి ఒకడు “ప్రభూ, దక్షిణాతీసహా గోవును ఈయన నా కిచ్చినాడు. నీవేతీసుకోవయ్యా, అంటే వుచ్చుకోడు” అని చెప్పకొన్నాడు. రెండవవాడు “రాజా, నేటివరకూ నేను ప్రతిగ్రహము చెయ్యలేదు నాకు అవసరమూలేదు. ఎదుకు నన్ను ఈయన బలవంత పెట్టడము?” అన్నాడు. రాజు “ఈ బ్రాహ్మణులు మొదట గోవును గ్రహించి దాతకే మళ్ళీ దానము ఎందుకు చెయ్యాలి? ఈయన ఆక్షేపణ బాగా లేదు” అని తీర్పు చెప్పినాడు. అప్పుడు ఇంద్రుడు ఇత్వార్కును “రాజా, నీవు కాలుని వరము వేడి ఎందుకు వుచ్చుకోవు? అన్నీ తెలిసినవాడవే!” అన్నాడు. ప్రత్యుత్తరము చెప్పలేక ఇత్వార్కుడు కాలుని చూచి “విప్రోత్తమా, నీజనములో అర్థఫలము నాకు అనుగ్రహించు. ఇదే నావరము” అన్నాడు. కాలుడు సరే అని అర్థఫలము ఇచ్చినాడు. అందువల్ల రాజుకు పకలలోక గమనము సిద్ధించింది. కాలుడు ‘శివ’ లోకము పొంది బహుకల్పాలు అక్కడే ఉండి మళ్ళీ భూలోకానికివచ్చి యోగసిద్ధివల్ల స్వతంత్రుడయినాడు.

ఉత్తములు స్వర్గాదిభోగాలు కోరక యోగసిద్ధినే వాంఛిస్తారు. నీకు యోగసిద్ధి అయింది. స్వతంత్రుడవై నీకరీరములో ప్రవేశించు.

ఈ ప్రకారము మయుడు పలికి యోగవిద్య ఇచ్చినాడు. చంద్ర ప్రభుడు అంగరితో కూడా సంతోషించినాడు. మయుడు రాజును వుత్రాడు లతో రెండవసారి తాళానికి తీసుకుపోయినాడు. అక్కడ పెద్దపర్యంకము

మీద మహాకాయుడు నిద్రపోతూ ఉన్నట్టున్నాడు. శరీరానికి ఘృతమూ ఓషధీరసమూ పూసి ఉన్నది. ఆకారము వికృతమూ భయంకరమూ. చుట్టూ దీనపదనాలతో దైత్యవనితలు కూర్చున్నారు. మయుడు చంద్ర ప్రభునికి ఆశరీరము చూపించి “ఇదే నీవెనుకటిశరీరము. ఇందులో ప్రవేశించు. వీరంతా వెనుకజన్మలో నీభార్యలు” అని బోధించినాడు.

యోగప్రభావమువల్ల నిజదేహము చాలించి రాజు ఆశరీరములో ప్రవేశించినాడు. పర్యంకముమీది పురుషుడు ఆవులించి నెమ్మదిగా సేత్రములు తెరిచి నిద్రమేలుకొన్నవాడిలాగ పానుపుమీదనుంచి లేచినాడు. అంతట అనురక్త్రీలు ఆనందముతో “మాప్రాణేశ్వరుడు ఒకకిన్నాడు!” అని ఆశ్రోశించారు. ప్రాణహీనమై పడిపోయిన చంద్రప్రభుని చూచి సూర్యప్రభాదులు విచారపడినారు.

సునీధాసురుడు సుఖనిద్రనుంచి లేచినట్టులేచి తిండి మయూసురుని పాదాలమీద వాలినాడు. తిండి కుమారుని కాగలించుకొని అందరి సమక్షములో “నాయనా, ఇప్పుడు నీరెండు జన్మలూ జ్ఞాపకము ఉన్నవా?” అని అడిగినాడు. సునీధుడు ఆ అని రెండుజన్మ వృత్తాంతాలూ చెప్పి కీర్తిమతిని సూర్యప్రభుని పూర్వజన్మలో భాగ్యలనూ పేరుపేరున పలకరించి ఓవార్చినాడు. చంద్రప్రభువు శరీరానికి ఘృతము ఓషధీరసమూ పూసి మయుడు భద్రము చేసినాడు. అతనికి పూర్వజన్మస్మృతి ఉన్నందుకు సూర్యప్రభాదులు సంతోషించినారు.

పిమ్మట మయూసురుడు సువర్ణమణిఖచిత మైనమరొక పురానికి తీసుకుపోయి వారిని ఖమ్మతముతో నిండినవైడూర్యవు దగుడుబాట పట్టిన కూర్చోబెట్టినాడు. సునీధుని భార్య అమ్మతిరసము మణిపాత్రలో తెచ్చి అందరికీ ఇచ్చింది. సుధానానముచేసి మే ముంచి సద్రించి లేచిన వారివలె అయినారు. అందరికీ దివ్యదేహాలూ, మహాబలవింబుములూ సంక్రమించినవి.

సునీధుడు తల్లిని దర్శించుట

చంద్రప్రభ సునీధునితో మయానురుడు “నాయనా, మీ అమ్మను చూతువు గాని, బహుకాల మయింది. రా” అని సూర్యప్రభృతులతో నాలుగవపాతాళానికి తీసుకొనిపోయినాడు. వారు విచిత్రనగరాలు చూస్తూ చివరకు రత్నస్తంభాలు కలనువర్ణనగరములో అనురకాంతలు ఎరవేప్పించి ఉన్న లీలావతి దేవిని చూచినారు. ఆమె సునీధుని చూచి సంభ్రమముతో లేచి పాదాలకు ప్రణమిల్లిన కుమారుని లేవనెత్తి కౌగిలించుకొని సునీధుని తీసుకు వచ్చినందుకు భర్తను ప్రశంసించింది. మయుడు “దేవి, ఈ సూర్యప్రభృతు పూర్వజన్మలో నీరెండవ కుమారు డయిన సుముండీకుడు. ఇతడు సునీధునికి కుమారుడై పుట్టినాడు. ఈశెరీరముతోనే విద్యాధరచక్రవర్తి అవుతా డని రుద్రుడు నియోమకము చేసినాడు” అని చెప్పినాడు. లీలావతి పాదాలమీద వాలినాడు సూర్యప్రభృతు. “నాయనా, ఈ దేహమే బాగున్నది” అని లీలావతి అతనిని దీవించింది.

ఈ సమయములో మయుడు మండోదరిని విభీషణుని స్మరించినాడు. పాకు పచ్చినారు. విభీషణుడు “దానవేంద్రా, నామాట విను. కానవులలో సుకృతివి. శుభజీవితుడవు నీ వొక్కడవే. వృధాగా దేవతలతో వైరము వద్దు. అందువల్ల చెరుపే కాని క్రేయస్సు లేదు. యుద్ధాలలో దేవతలవల్ల అనురులు నశించారు. కాని అనురులవల్ల దేవతలు మరణించలేదు” అని చెప్పినాడు. “మీము ముందుగా మూర్ఖముగా ఏనూ చెయ్యము. ఇంద్రుడు మొండీపట్టు పట్టి ఉంటే ఎలా నహించడము! అప్రమత్తు లయిన బలిచక్రవర్తిప్రభృతులు నశించలేదుగా!” అని మయానురుడు బదులు చెప్పినాడు. పిమ్మట విభీషణుడు మండోదరిని పెంట బెట్టుకొని తననివాసానికి వెళ్ళినాడు.

సునీధుడు బలిని సందర్శించుట

మయుడు సునీధుని సూర్యప్రభుని బలిచక్రవర్తి సందర్శనము కోసము మూడవపాతాళలోకానికి తీసుకు వెళ్ళినాడు. అక్కడ కిరీటహారాదులు ధరించి దైత్యదానవవరివేష్టితుడైన బలిచక్రవర్తిని చూచి సునీధాదులు వరుసగా పాదప్రణామము చేశారు. బలి వారిని యథోచితముగా ఆదరించి మయునివల్ల సమస్తవృత్తాంతము విని ప్రహ్లాదాది దానవులను రప్పించినాడు. సునీధాదులు వారిపాదాలకు మొక్కిన మీదట, బలి యిలా చెప్పినాడు : “మన సునీధుడు భూలోకములో చంద్రప్రభువుగా అవతరించి, నిజదేహములో ప్రవేశించి ప్రాణాలతో లేచి వచ్చినాడు. సుముండీకుని అవతారమయిన సూర్యప్రభువు ఇతడే. ఇతడు విద్యాధరచక్రవర్తి అవుతాడని మహేశ్వరుడు పూర్వమే అనుగ్రహించినాడు. యజ్ఞప్రభావమువల్ల నాబంధనాలు తొలిగిపోయినవి. వీరు లభించడముచేత మనకు నిస్సంశయముగా అభ్యుదయము కలుగుతుంది.”

“సత్యపూర్వకముగా ధర్మమార్గాన చరించేవారికి ఎన్నడూ నష్టము కలుగదు. కాబట్టి ధర్మప్రకారము నడుచుకోండి. నామాట చొప్పున ప్రవర్తిస్తూ ఉండండి?” అని గురువు శుక్రాచార్యుడు పలికినాడు. ఈమాటలకు సరే అని అచ్చట సమావిష్టు లయినసప్తపాతాళలోకాధీశ్వరులు ప్రతిజ్ఞ చేశారు. సునీధుడు లభించడముచేత బలి ఉత్సవము చేసినాడు.

ఇంతలో నారదముని వచ్చి అర్ఘ్యపాద్యములు స్వీకరించి సముచితాసనాసీనుడై దానవులతో ఇలా చెప్పినాడు : “ఇక్కడికి నన్ను ఇంద్రుడు పంపినాడు. సునీధుడు ఉడ్డివించినందుకు తనకు చాలా సంతోషము కలిగిందనీ, మీరు వృథాగా మళ్ళీ ఖైరము పెట్టుకోవద్దనీ, తన ఆశ్రితు

డైన సుశర్మమీద ద్వేషము పెట్టకోరాదనీ ఇంద్రునిసందేశము.”

ఆమాటలకు ప్రహ్లాదుడు ఇలా చెప్పినాడు. సునీధుడు జీవించినందుకు ఇంద్రునికి సంతోషముకా కేమి? నిష్కారణముగా మేము విరోధము పెట్టుకోము. ఇప్పుడే శుక్రాచార్యులవారి సన్నిధిలో ప్రతిజ్ఞ చేశాము. తనకు సహాయులు ఉన్నారు కదా అని శ్రతిశర్మ మామీద కత్తికట్టు తున్నాడు. మాదోషము ఏమీ లేదు. తన ఆరాధకుడైన సూర్య ప్రభువుకు మహేశ్వరుడు విద్యాధర చక్రవర్తి పదవి పూర్వమే అనుగ్రహించినాడు. శివాజ్ఞ అయిన తర్వాత మేము అన్యథా ఏమి చేయగలము? నిష్కారణముగా ఇంద్రుడు అనుచిత సందేశము పంపినాడు” అంతట నారదుడు మంచినది, ఇంద్రునే నిందించి వెడలిపోయాడు.

నారదముని వెళ్ళగానే దానవులతో శుక్రాచార్యుడు “ఈవిషయములో ఇంద్రునికి బద్ధ ద్వేషము. మనకు శివానుగ్రహ మున్నప్పుడు ఇంద్రు డేమిచేస్తాడు. అతని విష్ణుభక్తి అక్కరకు రాదు” అన్నాడు.

గురువు మాటలకు దానవులు సమ్మతి చూపి తమతమ నివాసాలకు వెళ్ళినారు. ప్రహ్లాదుడు నాలుగవసాతాళానికి పోయాడు. బలిచక్రవర్తి కొలువు చాలించి అంతఃపురానికి వెళ్ళినాడు.

భోజన సాసములు అయినతర్వాతి లీలావతి సునీధునితో “నాయనా, తెలుసుగదా నీ భార్యలు గొప్పయింటి బిడ్డలని. తేజస్వతి ధనేశునిపుత్రిక మంగళావతి తుంబురుని తనయ. చంద్రప్రభుదేహముతో నీవు పెళ్ళాడిన కీర్తిమతి ప్రభాస వసువు తనూజ. ఏరందరినీ నీవు సమానదృష్టితో చూస్తూఉండవలె” అని బోధించి భార్యలను ఆతనివద్దకు పంపింది. సునీధుడు ఆరాత్రి పెద్దభార్య తేజస్వతిని స్వీకరించినాడు.

సూర్యప్రభుడు మంత్రులతో సహా శయన మందిరములో పండుకొన్నాడు. అతనికి నిద్ర పట్టలేదు. ఆలోచనాపరుడైన ప్రహస్తునికి నిద్ర పట్టలేదు. తక్కిన మంత్రులు సుఖముగా నిద్రపోతున్నారు.

కథావతి ఆగమనము

ఇంతలో చెలికత్తెలతో కూడా కన్యామణి అక్కడికి వచ్చింది. ఈమె యెవరో అని సూర్యవ్రథువు ఆలోచిస్తున్నాడు. ఆమె ఆతని చుట్టు పండుకొన్నవారి ముఖాలు వేరువేరుగా పరిశీలిస్తూ చక్రవర్తి లక్షణోపేతులు కానివారి నందరినీ విడిచి, సూర్యవ్రథుని చూడగానే “సఖ, ఈయనే ఆయన! సలీల శీతలమైన హస్తాలతో తాకి నిద్ర లేపు” అన్నది. ఆమె అలాగే చేసింది. సూర్యవ్రథువు నిద్ర లేచినట్టు కన్నులు తెరిచి “ఎవరమ్మా మీరు! ఇక్కడికి ఎందుకు వచ్చారు?” అన్నాడు కన్యలను చూచి.

అందులో ఒకతె ఇలాఅన్నది: “దేవా, హిరణ్యాక్షుని కుమారుడు అమీలుడు రెండవపాతాళములో ఉన్నాడు. ఈమె ఆయనపియపుత్రిక కథావతి ఆయన బలిచక్రవర్తివద్దనుంచి వచ్చి ‘ఈవేళ నునీధునికి ప్రాణాలు వచ్చినవి! నుమండీకని అవతార మైన సూర్యవ్రథువు వచ్చినాడు. అతనిని మహేశ్వరుడు విద్యాధరచక్రవర్తిగా నిర్ణయించినాడు. ఇప్పుడు నునీధునికి సన్మానము చెయ్యవలి. నునీధుడు సగోత్రుడు కావడముచేత అమ్మాయి కథావతిని వివాహము చెయ్యడానికి వీలులేదు. అందుచేత సూర్యవ్రథువుకు ఇస్తాను. నునీధునికి ఇతడు కుమారుడు అనేశంక కలగ నక్కరలేదు. ఇతడు మానవజన్మలో కుమారుడు కాని అసురజన్మలో కాడు. కుమారునికి సన్మానముచేస్తే తండ్రికిచేసినట్టే’ అన్నాడు. కాబట్టి కథావతి నీగుణాలకు ఆకృష్టురాలై నిన్ను చూడడానికి వచ్చింది.”

కథావతి అభిప్రాయము గ్రహించడానికి సూర్యవ్రథువు నిద్ర నటించినాడు. మేలుకొని ఉన్న ప్రహస్తునివద్దకు కథావతి వెళ్ళి సఖిద్వారా సమస్తమూ ఆయనకు తెలిపి వెళ్ళిపోయింది.

ప్రహస్తుడు లేచివచ్చి “దేవా? నిద్రా? మెఘకువా?” అన్నాడు సూర్యవ్రథునితో. “మిత్రమా! మెఘకువతోనే ఉన్నాను. ఏకాకికి నిద్ర యెక్క

డిది! నీతో విశేషము చెప్పాలి. ఇంతకుముందే ఎవరో కన్య సతీసమే తముగా ఇక్కడికివచ్చి నామనస్సు హరించి ఎక్కడికో వెళ్ళింది. వెతికితే దొరుకుతుంది. వెంటనే తీసుకురా” అన్నాడు సూర్యప్రభుడు.

ప్రహస్తుడు వెళ్ళి చూస్తే ఆమె సమీపములోనే ఉన్నది. “దేవీ, నీకోసమే స్వామిని మేలుకొలిపినాను. నీవు మాస్వామికి ఒక్కసారి దర్శన మియ్యవలె. నీచూపులకే అతడు వశ్యుడైపోయినాడు. నీప్రస్తావన చేసేసరికి ఆమెను ఎలాగైనా తీసుకువచ్చి నాకు చూపకపోతే, నేను కేవలచడము వట్టిది! అన్నాడు. నిన్ను వెతుకుకొంటూ వచ్చాను. రా, దేవీ!” అన్నాడు. ఆమె సిగ్గుపడి వెళ్ళలేక సంశయిస్తూ ఉంటే ప్రహస్తుడు ఆమె చెయ్యి పట్టుకొని లోపలికితీసుకు వెళ్ళి ప్రభువుకు సమర్పించి నాడు. పార్శ్వములో నిలువబడిన కళావతిని చూచి సూర్యప్రభువు “చండీ, నిద్రపోతున్న నాహృదయాన్ని అపహరించావు. దొంగకు శిక్ష వెయ్యకుండా ఎలా విడిచిపెడుతాను!” అన్నాడు. చతురురా లయిన ఆమె చెలికత్తై “దేవా, ఈమె దొంగ అని మొదటనే గ్రహించి తండ్రి దండనాగ్రము ఈమెను నీకు సమర్పించడానికి నిశ్చయించినాడు. ఇక అడ్డ మెవరు. ఈమె చొర్రానికి తగినశిక్ష వెయ్యవచ్చును” అన్నది.

సూర్యప్రభువు కౌగలించుకో బోయేసరికి కళావతి సిగ్గుపడి “వద్దు నేను కన్యను గదా!” అన్నది. అప్పుడు ప్రహస్తుడు “దేవీ, ఎందుకు సందేహము? అన్ని వివాహాలలో గాంధర్వవివాహము అత్యుత్తమము” అని చెప్పి తక్కిన అనుచరులను వెంటబెట్టుకొని వెడలిపోయినాడు. కళావతి సూర్యప్రభువులకు గాంధర్వవిధిని వివాహము జరిగింది. తెల్లవారు జామున కళావతి తననివాసానికి వెళ్ళిపోయింది.

సూర్యప్రభువు ప్రహ్లాదుని దర్శించుట

సూర్యప్రభువు సునీధ మహానురుల దగ్గరికి వెళ్ళినాడు. తర్వాత అందరూ కలిసి ప్రహ్లాదుని సన్నిధికి వెళ్ళినారు. ప్రహ్లాదుడు వారిని

ఆదరించి సునీధుని అభ్యుదయానికి ఉత్సవము చేతాము. కాబట్టి నేడు అందరమూ ఇక్కడే భోజనము చేతాము” అన్నాడు. మయాసురుడు మంచిది అన్నమీదట దూతలను పంపి ప్రహ్లాదుడు అనురాధివతుల కందరికీ ఆహ్వానము అందజేసినాడు. అన్ని సాతాళములనుంచి అనుకులు క్రమంగా వచ్చినారు. అనేకులు వెంట కొలిచి రాగా మొదట బలి చక్రవర్తి వచ్చినాడు. క్రమముగా అమీలుడు, దురారోహుడు, వీర్య వంతుడు, నుమాయువు, తంతుకచ్చుడు, వికటాక్షుడు, ప్రకంపనుడు, ధూమకేతువు, మహామాయుడు మొదలయిన అనురనాయకులు తమ సామంతులతో వచ్చి పరస్పరవందనములు అయినప్పటి ప్రహ్లాదుడు వారిని సక్రమముగా ఉపవిష్టలను చేసి ఆదరించినాడు. భోజనాత్పూర్వము లేచి వారంతా మయునితో గంగకు వెళ్ళి స్నానములుచేసి భోజన శాలకు వచ్చినారు. ఆమహాశాలలో స్తంభాలు రక్షి మయములు. నేల యావత్తూ బంగారపుగచ్చు. చాందినీలో మణులు పొదిగినారు. పాత్ర లన్నీ విచిత్రవణిమయములు. ప్రహ్లాదుడు, సునీధుడు, మయుడు, మంత్రులతో కూడిన సూర్యప్రభువు, మహాసురులు వడ్రాసోపేకభక్త్యాదులు భుజించి, పానీయములు సేవించినారు. అనంతరము అందరూ లేచి దైత్యదానవకన్యల సృత్యము చూడడానికి మరోశాలలోకి వెళ్ళినారు.

ఆసమయములో ప్రహ్లాదునికూతురు మహాల్లిక తండ్రి కోరిక ప్రకారము సృత్యము చేసింది. ఆమె లలాటమున తిలకము, పాదముల నూపురము చూచి అందరూ ముగ్ధు లయినారు. ఆత్రిలోకసుందరిని చూచిన మాత్రాన సూర్యప్రభువు ఆమెకు తనహృదయము కోల్పోయినాడు. మహాల్లికకుకూడా అనురాగము ఉదయించి మనస్సు చలించి ఆగి కాభినయము ఆగిపోయింది. సభాసదులు వాగ్విధి కనిపెట్టి “రాజపుత్రిక చాలా శ్రమ పడ్డది. ఇక సృత్యము చాలు” అని మాసిపించారు. మహాల్లిక సూర్యప్రభునిమీద కటాక్షవీక్షణములు ప్రసారించి తండ్రి

వద్ద సెలవుతీసుకొని దానవనాయకులకు నమస్కారముచేసి అంతఃపురానికి వెళ్ళిపోయింది.

రాత్రివేళ సూర్యప్రభుని పరివారము వెలుపల నిద్రిస్తున్నది. కొంత నేపటికి కళావతి వచ్చింది. సూర్యప్రభువు ఆమెను లోపలి శయనమందిరానికి తీసుకు వెళ్ళినాడు.

మహల్లిక ఆగమనము

విశ్వాసపాత్ర లయిన ఇద్దరుచెలికత్తెలలో మహల్లిక అక్కడికి వచ్చి లోపలికి వెళ్ళిపోతున్నది. ప్రజ్ఞాధ్యుడు అనే మంత్రి లేచి “జేపీ, కొంచెము ఆగు. నేను లోపలికి వెళ్ళి వస్తాను” అన్నాడు. ఆమెకు సంశయము కలిగి, “మీరెవరు; ఇక్కడనే మమ్ములిని నిలపడానికి. కారణ మేమిటి?” అని అడిగింది. జేపీ, నిద్రపోతున్న వానివద్దకు చేప్పన వెళ్ళవచ్చునా? వ్రతమువూని ప్రభువు ఏకాంతముగా శయనిస్తున్నాడు” అన్నాడు మంత్రి. ఆమె ఆశ్చర్యపడి సరే అన్నది. మంత్రి లోపలికి వెళ్ళి కళావతి నిద్రపోతూ ఉండడము గమనించి సూర్యప్రభువును మెల్లిగా లేపి మహల్లిక వచ్చిందని చెప్పినాడు.

సూర్యప్రభుడు నెమ్మదిగా ఇవతలకు వచ్చి మహల్లికను చెలికత్తెలనూచూచి “ఈఅతిథి కృతార్థుడయినాడు! ఈ ప్రదేశముకూడా ధన్యము అగును గాక!” అన్నాడు. మహల్లిక చెలికత్తెలతో కూర్చున్నది. ప్రభువు మంత్రితోసహాకూర్చుండి “జేపీ, నీవు చూచిన చూపులు మనస్సులో నాటుకొనిపోయినవి. నా నేత్రములు సఫలము లయినవి” అన్నాడు. “ఆర్యపుత్రా, నాదోషము లేదు. ఎవరి చూపులవల్ల నా ఆభినయము అగిపోయిందో వారిదే దోషము” అన్నది మహల్లిక. “జితోఽస్మి (ఓవీపోయినాను)” అని మందహాసముతో ప్రభుడు ఆమెహస్తము గ్రహించినాడు. స్వేదము పొడమి కంపి

స్తున్నది ఆమె కరము. “ఆర్యపుత్రా, నేను కన్యను. చెయ్యి విడవండి. పెద్దలఅధీనములో ఉన్నదాన్ని” అన్నది రాజపుత్రి. అప్పుడు ప్రజ్ఞాధ్యుడు “దేవీ, కన్యలకు గాంధర్వవివాహము ఉన్నదికదా! మీ నాయనగారికి సీభావము తెలుసు. ఈయనకే నిన్ను ఇచ్చి సత్కరిస్తాడు. భయము లేదు. సమాగమము నిష్ఫలము కాకూడదు” అని బోధించినాడు.

లోపల కథావతికి మెఘకు వచ్చింది. వర్యంకముమీద ప్రాణేశ్వరుడు కనబడ లేదు. సంశయముతోలేచి ఆమె ఇటు అటు చూచి వెలుపలికి వచ్చి మహల్లికదగ్గర ఉన్నప్రియుని చూచి లజ్జాభయక్రోధములు పొందింది. మహల్లికకు లజ్జాభయములు కలిగినవి. చిత్రప్రతిమవలె సూర్యవ్రభుడు నిశ్చేష్టు డయినాడు. నన్ను ఎలాగూ వీఱుచూచినారు. తొలగిపోవడము ఎలాగు? ఎంత సిగ్గుచేటు! ఎంత అవమానము!” అనుకొని కథావతి మహల్లికవద్దకు వెళ్ళి అనూయతో “సఖి కుశలమేనా? రాత్రివేళ ఇక్కడికి రాగలిగినావు?” అని అడిగింది.

“ఇది మానివాసము. సీవు ఇంకొకపాతాళము నుంచి వచ్చినదానవు! అతిథిని లభించినావు!” అన్నది మహల్లిక. కథావతి మందహాసముతో “బాగు, బాగు! ఇక్కడికి వచ్చినవారి కందరికీ అతిథిసత్కారము చేస్తూనే ఉంటావు! కనబడుతునే ఉన్నది!” అన్నది. మహల్లిక కోపముతో “సిగ్గులేనిదానా! నేను ప్రీతిపూర్వకముగా కుశలప్రశ్న వేస్తే ద్వేషముతో స్వమరవాక్కులు చమత్కారముగా పలుకుతున్నావే! నేను నీలాటిదానను కాను. బంధువులు ఇవ్వకుండానే దూరప్రదేశము నుంచి వచ్చి వరస్థలలో రాత్రివేళ ఒంటరిగా రహస్యంగా వరభర్యంకముమీద పడుకొన్నానా? మానాయనగారి అతిథిని మాప్రదేశము లోనే దర్శించి అతిథిసత్కారము చెయ్యడానికి ఇద్దరుచలికలైలలో కూడా వచ్చాను. ఈసచివోత్తముడు మాయమాటలు చెప్పి లోపలి

వెళ్ళినపుడే సంశయించాను. ఇప్పుడు నీఅంకట నీవే బయట పెట్టు కొన్నావు!" అన్నది.

కథావతి ప్రియునిమీద రోషకమానుషీక్షణాలు ప్రసాదించి వెళ్ళి పోయింది. తర్వాత మహాల్లిక రోషముతో "బహువల్లభా, సెలవు!" అని బయలుదేరి పోయింది. అప్పుడు సూర్యప్రభువు వినుమనుకు డయినా డంటే ఆశ్చర్యము లేదు. ఉభయకాంతులమీద లగ్న మయిన అతనిహృదయము ఇద్దరవెంటా వెళ్ళింది.

సూర్యప్రభుడు ప్రభాసమంత్రిని లేపి, కథావతి నంగతి కనుక్కొని రమ్మని చెప్పి, మహాల్లికవద్దకు ప్రహస్తుని పంపించి, తాను ప్రజ్ఞాభ్యు నితో ప్రసంగిస్తూ వారకోసము ఎదురుచూస్తున్నాడు.

ప్రభాసుడు కథావతివృత్తాంతము గ్రహించి వచ్చి ఈప్రకారము నివే దించినాడు: "నేను విద్యాప్రభావముచేత రెండవపాతాళములో కథావతి నివాసానికి వెళ్ళి వెలుపల ఇద్దరుచేటికల సంభాషణ అదృశ్యడనై విన్నాను. ఒకతె రెండవదానితో పథి కథావతి చాలా విచారంగా ఉన్న దేమే! అన్నది. రెండవది ఇలా చెప్పింది. నాలుగవ పాతాళములో సుమండీ కుని అవతార మయిన సూర్యప్రభువు ఉన్నాడు. మనసఖి స్వయముగా తనను ఆయనకు అర్పించుకొన్నది. ఈరాత్రి ఈమె అక్కడికి వెళ్ళింది. ప్రహ్లాదుని కూతురు మహాల్లిక అక్కడకు చేరింది. ఈర్ష్యవల్ల కథావతి ఆమెతో జగడమాడి వచ్చి ఆత్మహత్యకు ప్రయత్నిస్తుంటే సోదరి సుఖా వతి ఆపి రక్షించింది. ఇప్పుడు కథావతి సుఖావతి దగ్గర ఉన్నది. ఇద్దరూ దిగులుపడి ఉన్నారు. ఈమాటలు విని నేను లోపలికి వెళ్ళి ఉభయులనూ చూచి వచ్చినాను."

మహాల్లికా వివాహము

ఇంతలో ప్రహస్తుడు వచ్చి ప్రభువు ప్రశ్నించిన మీద ఇలా చెప్పి నాడు. "ఇక్కడ బయలుదేరి మహాల్లికమందిరానికి అదృశ్యడనై

వెళ్ళి చూచాను. ఆమెముఖాన విచారరేఖ కనబడ్డది. మహాల్లిక కూర్చున్న రత్నపర్యంకము చుట్టూ పన్నెండుమంది చెలికత్తెలు ఉన్నారు. వారిలో ఒకతె సఖి, ఎందుకింత ఆకస్మికంగా విచారముతో ఉన్నావు? రేపు వివాహ మనగా ఇవాళ ఇంత వైమనస్య మెందుకు? అన్నది. నాకు వివాహమా? ఎవరి కిస్తారు? ఎవ రన్నారు? అన్నది మహాల్లిక. రేపుఉడయమే వివాహమని నిర్ణయించారు. సూర్యప్రభువుకు ఇస్తారట. నీ విక్కడ లేనప్పుడు మీఅమ్మగారు వచ్చి చెప్పి, నిన్ను పెళ్ళికూతులని చెయ్యమని ఆజ్ఞయిచ్చి వెళ్ళినారు. అంగనామన్మధు డైన సూర్యప్రభుడు నీకు భర్త అవుతాడు. ఇక మమ్మలని మరచిపోతావని మేము దిగులుపడుతున్నాము అన్నారు చెలికత్తెలు. మీరు ఆయనను చూచారా? మీహృదయాలు ఆయనయందు లగ్నమైనవా? అన్నది మహాల్లిక. మేము ఆయనను సౌధముమీదనుంచి చూచాము. దర్శన మాత్రాన ఆయనమీద మనసు తగులని మగువ ఉన్నదా? అన్నారు చెలికత్తెలు. అయితే నాయనగారితో చెప్పి మమ్మలనికూడా ప్రభువుకే ఇప్పిస్తాను. అప్పుడు మనకు వియోగమేఉండదు" అని మహాల్లిక చెప్పింది.

వద్దు సఖి, అలా చెయ్యవద్దు. న్యాయము కాదు. మాకు చాలా సిగ్గు వేస్తున్నది అన్నారు చెలికత్తెలు. అందుకు మహాల్లిక "సఖులారా, దోషము లేదు. ఆయన నన్ను ఒకతెనే వివాహమాడుతాడా! దైత్య దానవప్రభులు తమకొమార్తెలను ఆయన కియ్యబోతున్నారు. ఇప్పటికే ఆయన భూలోకములో చాలామంది రాజపుత్రికలను పెళ్ళి ఆడినాడు. విద్యాధర కన్యలను కూడా వివాహము చేసుకొంటాడు. మీరు కూడా ఆయనకు ఖార్య లయితే ఏమి నష్టము? మనసులు కలిసిన సఖులము, కాబట్టి అందరమూ ఒకచోటనేఉంటాము. ఎందుకు మీకు సిగ్గు? యావత్తూ నేనే ఏర్పాటుచేస్తాను" అని చెప్పింది.

ఈవిధముగా ప్రహస్తుడు పలికినమీదట సూర్యప్రభుడు సంతోష

ముగా రాత్రి నిద్ర లేకుండా గడిపినాడు.

ప్రాతఃకాలము సునీధునితోకూడా సూర్యప్రభువు అనురాధిపతి ప్రహ్లాదుని దర్శనార్థము వెళ్ళినాడు. ప్రహ్లాదుడు ఆదరము చూపి సునీధునితో “సూర్యప్రభువుకు మహాల్లిక నిస్తాను. ఇతనికి అతిధిసత్కారమూ నీకు ప్రియమూ చేయవలసినవాడను కదా” అన్నాడు. అందరూ సమ్మతించినారు.

సక్రమముగా ప్రహ్లాదుడు మహాల్లికకు వివాహము చేసి అల్లునికి రత్నరాసులు బహుమానమిచ్చినాడు. మహాల్లిక “నాయనా, నాచెలికత్తెలు పన్నెండుగురినీ ఈయనకే ఇయ్యవలె” అన్నది. ప్రహ్లాదుడు “అమ్మా, నేను ఇవ్వడానికి వీలులేదు. వారు నాసోదరుని అధీనలు” అని చెప్పినాడు. నాటిరాత్రి సూర్యప్రభువు మహాల్లికతో మహానంద మనుభవించినాడు.

కథావతీ ప్రముఖుల కళ్యాణము

మరునాడు ప్రహ్లాదుడు అనుచరసమేతముగా సభకు వచ్చినపుడు ప్రహ్లాదాదులలో “మీరంతా మానివాసానికి రావలి. ఈవేళ సూర్య ప్రభునికి ఆతిథ్యము చేస్తాను. మీకు సమ్మత మయితే నాకుమార్తె కథావతిని అతని కిస్తాను” అని ప్రకటన చేసినాడు. అందరూ సరే అన్నారు. మయ, సూర్యప్రభాదిసమేతముగా తర్వాత అందరూ రెండవసాతాళానికి వెళ్ళినారు. అమీలుడు యథావిధిగా కథావతికి వివాహము చేసినాడు. ఆనాడు ప్రహ్లాదునియింట విందు జరిగింది. దురారోహుడనే అనురనాయకుడు మర్నాడు సూర్యప్రభువును అయిదవసాతాళానికి తీసుకు వెళ్ళి తనకుమార్తె కుముదావతి నిచ్చి సక్రమముగా పెళ్ళి చేసినాడు. ఆరాత్రి సూర్యప్రభుడు నూతన భార్యతో గడిపి తంతుకమ్మని ఆహ్వానము అంగీకరించి ఏడవసాతాళానికి వెళ్ళి

అతని కూతురు మనోవతిని వివాహ మాడినాడు.

మరునాడు సుమాయుడు పిలిచి సూర్యప్రభును అరవపాతాళానికి తీసుకు పోయి కూతురు సుభద్ర నిచ్చి వివాహము చేసినాడు. ఆమరు నాడు బలిచక్రవర్తి మూడవ పాతాళములో సుందరి అనేపుత్రికను అతని కిచ్చినాడు. తర్వాత మయుడు నాలుగవపాతాళానికి తీసుకొని పోయి రత్నప్రభాభాసమాన మైన తనప్రాసాదములో సమాయ అనే పుత్రికను ఇచ్చి మాసవుడు కాబట్టి పెండ్లి చేసినాడు. సూర్యప్రభుడు విద్యావ్రభావముచేత వివిధదేవతలు ధరించి అందరితోను ఏకకాలము లోనే విహరిస్తున్నాడు. అందరిలో ప్రీయతమ అయిన మహల్లికతో తాత్త్వికశరీరముతో క్రీడిస్తున్నాడు.

ఆభిజాత్యము కలిగిన మహల్లికతో సూర్యప్రభువు ఒకరాత్రి నల్లాపము చేస్తూ “ప్రియా, ఆరాత్రి నీవెంట వచ్చిన యిద్దరు చెలికత్తెలూ ఏ మయినారు? వారినివాస మెక్కడ? మళ్ళీ కనబడలేదే!” అన్నాడు.

మహల్లిక ఇలా చెప్పింది. “అర్యపుత్రా, బాగా జ్ఞాపకము చేశారు! వారిద్దరే కాదు; ఇంకా అటువంటి చెలికత్తెలు పన్నెండుమంది ఉన్నారు. మాపెదనాయనగారు దేవలోకమునుండి వారిని చెరపట్టినారు. అమృతవ్రథ, కేశిని పర్వత మునిపుత్రికలు - కాళింది, భద్రక, చారులోచన దేవల మహాముని కూతుళ్ళు-సాదామని, ఉజ్వల హాహా గంధర్వుని తనయులు-పీవర హూహూ గంధర్వునిబిడ్డ-అంజనిక కాలుని తనయు-కేసరావళి పింగళుడను గణోత్తముని పుత్రిక - మాలిని కంబ ఘని బిడ్డ - మందారమాల వసువు కొమార్తె. వీరంతా దివ్యకన్యలు, అపూరోజాతలు. నావివాహము కాగానే వీరంతా ప్రథమపాతాళానికి వెళ్ళినారు. వీరినికూడా మీకే ఇస్తే మాకు వియోగము ఉండేది కాదు. మాన్నే హాన్ని బట్టి వీరిని మీకు ఇప్పిస్తానని ప్రతిజ్ఞ చేశాను. మా ఫెదనాయనగారి అభిప్రాయము తెలుసుకోవలెనని మానాయనగారు

నాకోర్కె వెంటనే నరవేర్చలేదు.”

సూర్యప్రభుడు ఆశ్చర్యపడి “ప్రియా, నీమనస్సు గొప్పది! కాని వీరిని నే నెలాస్వీకరిస్తాను!” అన్నారు. కొంచెము కోపము వచ్చి మహాల్లిక “ఆర్యపుత్రా, మీరు నాసమక్షములోనే ఇతరులను పెళ్ళి చేసుకోగలరు. క్షణమయినా నేను విడిచిపెట్టలేని నాచలికత్తెలను మాత్రము స్వీకరించరు!” అన్నది. సూర్యప్రభువు ఆమెకోరిక తీర్చడానికి వెంటనే అంగీకరించినాడు.

మహాల్లిక తక్షణమే అతనిని ప్రథమపాతాళానికి తీసుకు వెళ్లి పన్నెండుమంది చలికత్తెలనూ అతనికి సమర్పించింది. ఆరాత్రే సూర్య ప్రభువు వరసగా పెళ్ళిచేసుకొని మర్నాడు ప్రభాసుని పంపి, వారిని నాలుగోపాతాళములో మహాల్లికకోరిక ప్రకారము దాచిపెట్టి తాను అదృశ్యుడై ఆమెతో క్రీడిస్తూ యధాప్రకారము ప్రహ్లాద దర్శనార్థము సభకు వెళ్ళినాడు. ప్రహ్లాదుడు మయనునీధులతో “మన మంతా దితిని దనువును దర్శించడానికి వెళుదాము” అన్నాడు. మయనునీధ; సూర్య ప్రభువులు పాతాళమునుంచి ఉచితపరివారముతో బయలుదేరి, తలచుకోగానే వచ్చిన భూతాసనవిచూస మెక్కి సుమేరు సానవులోఉన్న కశ్యపాశ్రమానికి వెళ్ళినారు.

కశ్యప దర్శనము

వారిని మనులు ఆదరముతో ఆహ్వానించి దితికి దనవుకు ఎరుకపరిచినారు. అందరూ అతల్లులపాదాలకు భక్తితో ప్రణామము చేశారు. అనురమాతలు ఆనందించి వారిశిరస్సులు మూర్ఖాని ఆశీర్వదించి మయనితో ఇలా అన్నారు. “నాయనా, వునర్జన్య ఎత్తిన నీవుతిని సునీధుని చూచేసరికి చూకన్నులపండుగ అయింది! నీవు అదృష్టవంతుడవు. సూర్యప్రభుశరీరముతో జన్మించి దివ్యలక్షణోపేతుడైన నుముం

డీకుని చూస్తుంటే మాశరీరాలు పరవశ మవుతున్నవి! నాయనలారా, త్వరగాలేదీ ప్రజాపతుల వారిదర్శనము చెయ్యండి. సకలకార్య సిద్ధి అవుతుంది. వారిమాటప్రకారము వర్తిస్తే మీకు సమస్త కల్యాణములూ కలుగుతవి”

వెంటనే మయాదులు లేచి కశ్యపముని సన్నిధికి వెళ్లి తపః ప్రభావముచేత దేదీప్యమానముగా ఉన్న మహాముని పాదాలదగ్గర ప్రణామము చేశారు. ఆయన ఆనందముతో ఆశీర్వదించి ఇలా వ్రసంగింది నాడు. “నాయనలారా, మిమ్మలిని చూడడముచేత మహానంద మయినది, మయా, సన్మార్గమును అతిక్రమించక సకల విద్యలకూ నిలయ మైన నీవు శ్లాఘ్యుడవు. సునీధా, మల్కీ జీవించిన నీవు ధన్యుడవు. సూర్య ప్రభా, పుణ్యాత్ముడ వైన నీవు విద్యాధర చక్రవర్తివి అవుతావు. నాయనలారా, ధర్మమార్గాన్ని అతిక్రమించకుండా నడుస్తుంటే సమస్త శ్వర్యాలూ, సుఖాలు పొందుతారు. పూర్వమువలె ముందు మీకు శత్రువులవల్ల అపజయము ఉండదు. ధర్మాన్ని అతిక్రమించిన అనురులే విష్ణుచక్రమువల్ల హతు లయినారు. సునీధా, దేవతలచేత నిహతులైన అనురులే మానవవీరులుగా జన్మించారు. సీతమ్మడు సముండికుడే ఈసూర్యప్రభుడు. తక్కిన అనురులు ఇతనికి బంధువర్గముగా జన్మ ఎత్తినారు. శంబరమహానురుడే ఇతనిమంత్రి ప్రహస్తుడు మయాని సచివుడయిన త్రిశిరసుడే సిద్ధార్థకుడు. వాతాపిదానవుడు ఈ ప్రజ్ఞాధ్యుడు. ఉలూకుడు శుభంకరు డయినాడు. కాలానురుడే వీతభీతి. వృషవర్యానురుడే భాస మంత్రి. ప్రబలానురుడే ప్రభానుడు. శత్రువులయినను దేవతలు యాచిస్తే జంకక తనశరీరాన్ని రెండుగా చీల్చి యిచ్చినాడు. ఇతనిశరీరములోనుంది సమస్తరత్నములూ ప్రభవించినవి! చండికాదేవి వరప్రభావముచేత ఇతడు మహాబలవంతుడూ శత్రువులకు అజయ్యుడూ అయి జన్మించినాడు. నుండోపనుండులు సర్వదమన భయంకరులు హయగ్రీవ వికటా

క్షులు స్థిరబుద్ధి మహాబుద్ధి అయినారు. ఇతని మామలు మంత్రులు. పూర్వము ఇంద్రాదిదేవతలలో యుద్ధాలు చేసినారు. ఈ ప్రకారముగా మీపక్షము వృద్ధిపొందింది. కాబట్టి మీకు భయములేదు. ధర్మమార్గములో వర్తించండి. సమస్తసిద్ధులూ సమకూరుతవి.”

ఇంతలో మాధ్వందినసవనకాల మయింది. దక్షపుత్రికలు అదితి మొదలయిన ఆయన భార్యలు వచ్చి నమస్కరించిన మయాసురాదులను దీవించి భర్తకు మాధ్వందినసవనములో తోడ్పడినారు. కశ్యప మహాముని దర్శనార్థము ఇంద్రుడు ఇతరలోకపాలకులూ వచ్చినారు. ఇంద్రుడు కశ్యపునికీ ఆయన భార్యలకూ నమస్కరించినాడు. మయాదులు అతనికి వందనము చేసినారు. ఇంద్రుడు సూర్యప్రభునివైపు చురచురా చూస్తూ మయునితో “ఈచిన్న నాడు విద్యాధర చక్రవర్తి కాగోరుతున్నాడు కాదా? అంత సల్యవాంఛతోనే నరిప్పెట్లు కొంటున్నాడేల ఇంద్రతగమే అపేక్షించరేయి?” అన్నాడు. “దేవనాయకా, ఈశ్వరుడు ఇంద్రతగము నీకూ భేచరతగము ఇతనికి నిర్లయించినాడు” అని మయుడు పలికినాడు. కోపము వచ్చినా నపురతూ “సల్లక్షణ లక్ష్మితుడైన ఇతనికి భేచరతగము చాలా అల్యముకాదా!” అన్నాడు ఇంద్రుడు. శ్రుతశర్క “భేచరత్యానికి, ఇంద్రత్యానికి తగినవ్వుడు ఇతని ఆకారము ఇంద్రత్యానికి తగి ఉన్నది” అని మయుడు ప్రత్యుక్తర మిచ్చేటప్పటికి రోషముతో ఇంద్రుడు వజ్రాయుధము తీసుకొని అతనిమీదికి వేసినాడు. కశ్యపముని హుంకారము చేసినాడు. దితి మొదలయినవారు చీచీ అన్నారు. శాపభయము వల్ల ఇంద్రుడు వజ్రాయుధాన్ని ఉపసంహరించి కశ్యపముని పాదాలమీద వాలి లేచి, చేతులు జోడించి ఇలా విన్నవించినాడు: “స్వామీ, నేను శ్రుతశర్కకు ఇచ్చిన విద్యాధరాధిపత్యము హాగించా అని సూర్యప్రభువు చూస్తున్నాడు. మయుడు అన్ని విధాలా ఇతనికి సహాయము చేస్తున్నాడు”

కశ్యపుడు “ఇంద్రా, శ్రుతశర్మ నీకిష్టుడు, సూర్యప్రభువు ఈశ్వరునకు ఇష్టుడు. ఈశ్వరేచ్ఛ అమోఘము. మయుడు ప్రయత్నము చేయవలసిందని శివాజ్ఞ అయినది. ఇందులో మయుని దోష మే మున్నది? మయుడు ధర్మాత్ముడు, జ్ఞాని, గురుభక్తి కలవాడు. ఇతనిని నీవు బాధిస్తే ఈపాటికే మాలోపాగ్నికి ఇంధనము అయ్యేవాడివి. నీశక్తి ఇతనిమీద పని చెయ్యదు. చూచినావు కదా ఇతని ప్రభావము!” అన్నాడు. లజ్జాభయాలతో ఇంద్రుడు తల వంచుకొన్నాడు.

“శ్రుతశర్మ ఎటువంటివాడో చూడవలి” అన్నది అదితి. వెంటనే ఇంద్రుడు మాతలిని పంపి శ్రుతశర్మను రప్పించినాడు. శ్రుతశర్మ వచ్చి నమస్కరించినాడు. శ్రుతశర్మ సూర్యప్రభువు లిద్దరిలో ఎవడు రూప లక్షణాధికుడో చెప్పండి అని భార్యలు కశ్యపుని అడిగినారు.

“సూర్యప్రభునికి కాదు — ఇతని సచివుని కయినా నమానుడు కాదు శ్రుతశర్మ. ఇతడు అసమానుడు, సూర్యప్రభుని రూపలక్షణాలు దివ్యమైనవి. ప్రయత్నము చేస్తే ఇంద్రత్వముకూడా ఇతనికి సిద్ధిస్తుంది” అన్నాడు కశ్యపుడు. అందరూ మేలు మేలు అన్నారు. అక్కడివారందరూ, ఇంద్రుడూ వినేలాగున కశ్యపుడు మయునికి ఇలా వర మిచ్చినాడు. “వత్సా, ఇతడు వజ్రాయుధ మెత్తినప్పటికీ నీవు నిర్వకారముగా ఉండడముచేత వజ్రదేవాలయపు, అజరామరుడవు, అక్షతుడవు అయినావు. మహాసత్వసంపన్నులైన ఈ సునీధ సూర్యప్రభులు నీకు నమానులూ, శత్రువులకు అజయ్యలూ అయినారు. స్వచ్ఛదేవాలయమైన నా కుమారుడు నువానుడు ఆవత్కాలములో మీరు తలుచుకోగానే వచ్చి సహాయము చేస్తూ ఉంటాడు.”

తర్వాత కశ్యపభార్యలు, మునులు, లోకపాలకులు అందరూ ముయాదులకు వరము లిచ్చినారు. అదితి ఇంద్రునిలో “ఈధూర్తత్వము విడిచి పెట్టు, మయుని వ్రసన్నుని చేసుకో, ఇతనికి ఇప్పుడు లభించిన వరము

లను బట్టి చూస్తే వినయమువల్ల ఎంత లాభమో నీకు తెలియలేదా!" అని బోధించింది. ఆమాటలకు ఇంద్రుడు మయుని హస్తము పట్టుకొని ఆదరము చూపినాడు. శ్రుతశర్మ వెలవెలబోయినాడు. లోకపాలసహితముగా ఇంద్రుడు సురాసురగురువయిన కశ్యపమహామునికి నమస్కరించి వచ్చినదారినే వెళ్ళినాడు. మయాదులుకూడా సెలవు తీసుకొని ఆశ్రమమునుంచి బయలుదేరినారు.

త ర ం గ ము : ౪౬

సూర్యవ్రభువు శ్రుతశర్మతో యుద్ధానికి సిద్ధమగుట

కశ్యపాశ్రమమునుంచి బయలుదేరి వారు ఐరావతీ చంద్రభాగా సంగమ ప్రదేశానికి వెళ్ళినారు. అక్కడ కనిపెట్టుకొని ఉన్న రాజులు వారిని చూడగానే రోదనము చేసినారు. చంద్రవ్రభువు కనపడనందున వారు దుఃఖించారు. సూర్యవ్రభువు జరిగిన దంతా వారికి తెలిపినాడు. అప్పటికీ వారి విచారము తగ్గలేదు. శ్రుతశర్మ సూర్యవ్రభు భార్యలను అపహరించడముచేత తాము ప్రాణత్యాగము చేయడానికి సిద్ధపడితే ఆకాశవాణి తమను నివారించిందని అతి కష్టముమీద వారు విన్నవించినారు. సూర్యవ్రభుడు మండిపడి "పరదారహారణములో ప్రవీణుడయిన ఆశ్రుతశర్మను బ్రహ్మాదిదేవతలు అడ్డు పడినప్పటికీ సంహరించి తీరుతాను!" అని ప్రతిజ్ఞ చేసినాడు. గణకులు ఏడవనాడు మంచులగ్నమున్న దని చెప్పినారు. ఆనాటికి దండయాత్రకు బయలుదేరడానికి నిశ్చయించిన సూర్యవ్రభువును మరింత దృఢపరచడానికి మయుడు ఇలా చెప్పినాడు. "తప్పకుండా నీవు జైత్రయాత్ర చేసే పక్షములో, నిజము చెప్పుతాను. నేను మాయావ్రయోగము చేసి నీభార్యలను తీసుకుపోయి పాతాళలోకములో భద్రముగా ఉంచినాను. నీవు కీర్షుముగా దండయాత్ర చేస్తావనే ఉద్దేశముతో అలా చేశాను. వాయువు లోడు

పడినప్పుడు వెలిగినంత బాగా సామాన్యనమయములో అగ్ని ప్రజ్వరిల్లుతుందా? పాతాళానికి నీవు వస్తే ప్రియురాండ్రను చూపుతాను”

మయునివాక్కులకు అందరూ ఆనందించి అక్కడి బిలముద్వారా మయాసురునివెంట నాలుగోపాతాళానికి వెళ్ళినారు. ఒకానొక శయ్యామందిరము తెరిచి, మయాసురుడు మదనసేనాదులను సూర్యప్రభువుకు అప్పగించినాడు. వారిని, అసురనాయకుల పుత్రిక లయిన తనతక్కిన భార్యలనూ స్వీకరించి సూర్యప్రభువు మయునిసూచనప్రకారము ప్రహ్లాదదర్శనార్థము వెళ్ళినాడు. సూర్యప్రభుకు లబ్ధ మయినవరములను గురించి మయుడు చెప్పినాడు. తనకు ప్రణామము చేసినసూర్య ప్రభుని సత్త్వమును పరీక్షించా లని కత్తి దూసి ప్రహ్లాదుడు క్రోధము ఆభినయిస్తూ “దుర్లార్గుడా, మాలన్న తెచ్చిన వన్నెండుగురు కన్యలనూ హరించా వని తెలిసింది. నిన్ను ఖండిస్తాను” అంటూ మీదికి వెళ్ళినాడు. సూర్యప్రభుడు ఏమీ వికారము చెందక “నాదేహము మీకు స్వాధీనము. మీయిష్టము వచ్చినట్టు చెయ్య వచ్చును” అన్నాడు. ప్రహ్లాదుడు నవ్వి “సూర్యప్రభా! చాలా సంతోషము? నీకు లేక మయినా అహంకారము లేదు. మెచ్చినాను వరము అడుగు” అని పలికినాడు. “గురుభక్తి, శివభక్తి ఉండేలాగున అనుగ్రహించండి” అన్నాడు అతడు. అందరూ ఆనందిస్తూ ఉండగా తనరెండవ పుత్రిక యామినిని ప్రహ్లాదుడు అతని కిచ్చి తనపుత్రులలో ఇద్దరిని సహాయ మిచ్చినాడు.

తర్వాత సూర్యప్రభుడు అందరితో కలిసి అమీలునిసన్నిధికి వెళ్ళినాడు. ఆయన వరమునంగతి విని తనద్వితీయపుత్రిక సుఖావతిని, తోడుగా ఇద్దరుకుమారులనూ సూర్యప్రభువుకు ఇచ్చినాడు. సహాయార్థము సూర్యప్రభువు తక్కిన అసురనాయకులను దర్శిస్తూ ఆరోజు అక్కడనే గడిపినాడు. సునీధునిభార్యలు ముగ్గురూ, తనభార్య లయిన

రాజకన్యలూ గర్భము ధరించినారని మయాదులతో మాటాడటప్పుడు సూర్యవ్రభువుకు తెలిసింది. మీకు సూడిద ఏమి కావలె అని అడిగితే “మాకు మహాయుద్ధము చూడవలె ననేకోరిక ఉన్నది” అన్నారు. వారు. “వెనుక నిహతు లయినఅనురులు వీరిగర్భాలలో ఉండడము చేతనే వీరికిటువంటికోరిక కలిగింది” అన్నాడు మయుడు.

ఆరురోజులు దాటినవి. ఏడవనాడు సూర్యవ్రభుడు మొదలయిన వారు భార్యలతో సహా పాతాళలోకమునుంచి బయలుదేరినారు. శత్రువులు వారికి విఘ్నము కలిగించడానికి ఉత్పాతమాయను వ్రయోగించినారు. స్మరించగానే వచ్చి నువాసకుమారుడు ఆమాయను సంహరించినాడు.

చంద్రవ్రభుడు తనకుకలిగిన పుత్రునికి రత్నవ్రభువు అని పేరు పెట్టి మయుని ఉపదేశప్రకారము ఆశిశువుకు రాజ్యాభిషేకము చేసి అందరితో సహా భూతాసన విమానమెక్కి భాగీరథీతీరాన తపోవనములోఉన్న సుమేరుని నివాసానికి వెళ్ళినారు. ఆవిద్యాధరవ్రభువుకు మయునివల్ల సమస్తమూ గ్రహించి శివాజ్ఞ స్మరించి మైత్రిలో వీరిని నన్నానించినాడు. ఆప్రదేశము లోనే ఉండి సూర్యవ్రభు వ్రభుతులు తమతమ బంధు బాంధవులనూ సైన్యాలనూ రప్పించినారు. మయుని ఆనతిప్రకారము విద్యలను సాధించి సంసిద్ధులై ఉన్న సూర్యవ్రభుని బావమరదులు మొదట వచ్చినారు ఆహారిభటాదులు పదునలుగురు. ఒక్కొక్కనితో పదివేల రథాలు వచ్చినవి. ఇరవైవేలమంది సైనికులు వచ్చినారు. తర్వాత సూర్యవ్రభువుమామలు, వారిబంధువులు, దైత్యదాసవులూ వచ్చినారు. హృష్టిరోముడు, మహామాయుడు, సింహదంష్ట్రుడు, ప్రకంపనుడు, తంతుకచ్చుడు, దురారోహుడు, సమాయుడు, పజ్రపంజరుడు, ధూమకేతుడు, ప్రమధనుడు, వికటాక్షుడు మొదలయినవారు సప్త పాతాళములనుంచి వచ్చినారు. ముప్పయివేల రథాలతో ఒకడు, అరవై

వేలతో ఇంకొకడు, డబ్బయివేలతో వేరొకడు, ఎనభైవేలతో ఒకడు, చివరవాడు పదివేలరథాలతోనూ వచ్చినాడు. పదాతులు ఒకనికి లక్ష, ఇంకొకనికి రెండులక్షలు, మరొకనికి మూడులక్షలు, అధమునికి అర్ధ లక్ష. ఇలాగే ఒక్కనికి తగినట్టు వచుగుఱు, గుర్రములు వచ్చినవి. మయ, సునీధుల సైన్యము, సూర్యప్రభుని నిజసైన్యము వసుదత్తు సుమేరుల సేనలూ వచ్చినవి.

తలచుకోగానే సువాసకుమారుడు వచ్చినాడు. మయుడు అతనితో “స్వామీ, సేన చెదరిపోయి ఉన్నది. సమగ్రముగా సైన్యము నంతా ఏకత్ర చూడడానికి ఎక్కడ పీలు పడుతుంది?” అన్నాడు. ఇక్కడికి ఒక్క యోజనములో కలాపగ్రామ మున్నది. అక్కడ సేనావిన్యాసము చేసి ఏకదృష్టిలో చూడవచ్చును” అని ఆమునికుమారు డన్నాడు. అందరూ అతనివెంట కలాపగ్రామము చేరినారు. వారు అక్కడి ఉన్నత ప్రదేశాన నిలిచి అనురసైన్యమునూ, రాజులసైన్యములనూ, విడివిడిగా నిలిపి వీక్షించినారు. సుమేరువు ఈ ప్రకారముగా పలికినాడు: సుశర్మకు ఎక్కువ సేన ఉన్నది. అతని పక్షాన నూటొక్క విద్యాధరాధిపతు లున్నారు. వారిలో ఒక్కొక్కడు ముప్పయియిద్దరు రాజులకు నాయకుడు. భేదో సాయ మవలంబించి అందులో కొందరిని మనపక్షానికి తిప్పగలను. అందు కోసమై రేవు ఉదయమే వల్మీకము అనే ప్రదేశానికి పోదాము. రేవు ఫాల్గున బహుళ అష్టమి. చక్రవర్తిసముచిత మైన తూణీరము అక్కడ రేవు ఉద్భవిస్తుంది. విద్యాధరులు ఆ అమ్ములపొది కోసము పోతారు.

సూర్యప్రభునికి దివ్యతూణీరము లభించుట

ఆరోజు సైన్య సంవిధానములో గడిపి మర్నాడు అందరూ రథబల సమేతముగా వల్మీకము వెళ్ళి, హిమాచల దక్షిణ సానువుదగ్గర దిగినారు. అనేక విద్యాధరాధిపతులు అక్కడికి వచ్చి అగ్ని జ్వలంపజేసినారు.

కొంతమంది హోమాలు, కొంతమంది జపాలూ ఆరంభించారు. సూర్య ప్రభువు గొప్ప అగ్నికుండము చేసినాడు. అతని విద్యాప్రభావముచేత అగ్ని స్వయముగా వెలిగింది. అది మాచేసరికి సుమేరువుకు పంతుష్టి కలిగింది. విద్యాధరులకు మాతృర్యము వుట్టింది. అందులో ఓకడు 'సుమేరూ, నీవు విద్యాధరుడ వయినప్పటికీ భూసంచారి అయిన సూర్య ప్రభువును అనుసరిస్తున్నావే! చీ చీ' అన్నాడు. సుమేరువు కోపముతో అతనిని భయపెట్టినాడు. ఇతని పేరేమి అని సూర్యప్రభుడు అతనిని అడిగితే సుమేరువు "భీముడనే విద్యాధరుని భార్యను బ్రహ్మ మోహించినాడు. ఇతడు బ్రహ్మకు రహస్యముగా జన్మించడముచేత బ్రహ్మగుప్తుడు అని ఇతనిపేరు. జన్మకు తగినట్టే మాటాడినాడు." అని పలికి అగ్నికుండము చేసినాడు. సూర్యప్రభుడూ అతడూ అగ్నిలో హోమము చేసినారు. భూమిలో రంధ్ర మేర్పడి అందులో నుంచి పెద్ద పాము లేచింది. బ్రహ్మగుప్తుడు దానిని పట్టుకోబోయినాడు. పాము పెట్టిన బుసగాలికి అతడు నూరుబారల దూరాన పడినాడు. తర్వాత తేజప్రభువు అనే విద్యాధరాధిపతి దానిని పట్టుకోబోయి దూరాన పడిపోయినాడు. అనంతరము దుష్టదమను డనే విద్యాధరాధిశ్వరుడు వచ్చి ఎగిరి దూరముగా పడిపోయినాడు. విరూపాక్షుడు దానిబుసకు గడ్డిపోచవలె కొట్టుకొని పోయినాడు. అంగారక విజృంభకు అనే రాజులు వచ్చి వెనకటివారివలెనే వెళ్ళి దూరాన పడిపోయినారు. ఈ విధముగా విద్యాధరప్రభువు లంతా సర్పపూత్కారానికి దూరముగా పడిపోయినారు! రాళ్ళకు తగిలి వారి శరీరాలు నలిగి పోయినవి.

తర్వాత శ్రుతశర్మ వచ్చి పామును పట్టుకోబోయి దాని శ్వాస వాయువు తగిలి తక్కినవారివలెనే పడ్డాడు; ఊరుకోక లేచి వచ్చి గాలి తగిలి దూరాన పడిపోయినాడు. శరీరము నలిగిపోయింది.

సర్పమును పట్టుకోమని సూర్యప్రభుని సుమేరువు ప్రోత్సాహవరచి

నాడు. “చూడండి, చూడండి! అజగరాన్ని పట్టడానికి మానవుడు లేదని నాడు! మర్కటాలకువలెనే మానవులకు బుద్ధి లేదు. అన్యలు చెప్పిన దానిని చూచి అనుకరిస్తారు” అని విద్యాధరులు నవ్వినారు. సూర్య ప్రభువు వాళ్ళను లక్ష్యము చెయ్యక వెళ్ళి పామునోరు పట్టుకొని బిలములోనుంచి వెలువలికి లాగినాడు. అజగరము అమ్ములపొది అయినది. సూర్యప్రభునిశిరస్సుమీద ఆకాశమునుంచి వుప్పువర్షము కురిసింది. “సూర్యప్రభా! నీకు అక్షయతూణీరము లభించింది. ఈ అమ్ములపొదిని స్వీకరించు” అని అశరీరవాణి పలికింది. విద్యాధరులు విచారగ్రస్తు లయినారు. సూర్యప్రభువు అమ్ములపొది వుచ్చుకొన్నాడు. మయ సునీధ సుమేరులు భుహానందము పొందినారు.

శ్రుతశర్మ విద్యాధరస్వైన్యాన్ని వెంటబెట్టుకొని వెళ్ళి దూతను పంపినాడు. “సూర్యప్రభుడా, నీకుప్రాణాలమీద అపేక్ష ఉన్న పక్షములో అమ్ములపొదిని తనకు వెంటనే పంపవలసిన దని మాప్రభువు శ్రుతశర్మ ఆజ్ఞాపిస్తున్నాడు” అని చెప్పినాడు. “దూతా, నాబాణాలు అతని శరీరములో ప్రవేశించి దేహమే అమ్ములపొది అవుతుంది దని చెప్పు” అని సూర్యప్రభుడు ప్రత్యుత్తర మిచ్చినాడు. దూత వెడలిపోయిన తరువాత శ్రుతశర్మ పరుషవాక్యాలను అందరూ పఠింపించినారు. సుమేరువు సూర్యప్రభుని ఆలింగనము చేసుకొని “మహేశ్వరునిమాట ఫలించింది! అమ్ములపొది లభించింది. నీకు చక్రవర్తిపదవి సిద్ధించి నట్టే! ఇక నిర్విచారముగా ధనుస్సును సాధించడానికి రా” అని పలికినాడు.

సూర్యప్రభుడు ధనుస్సును సాధించుట

సుమేరునివెంట సూర్యప్రభాదులు బయలుదేరి హేమకూటము చేరి దాని ఉత్తరదిక్కున మానవసరోవరానికి వెళ్ళినారు. అందులో జలద్రవం చేస్తున్న దివ్యకాంతల ముఖకమలాలను వికసిత కనక కమలా

మధ్య కనిపెట్టడానికి వీలులేకపోయింది. ఇంతలోనే శ్రుతశర్మనులు కూడా అక్కడికి వచ్చారు. సూర్యప్రభాదులు నేతితో కమలములతో హోమము ప్రారంభించినారు. తక్షణము భీకరమేఘము సరస్సులో నుంచి బయలుదేరి ఆకాశాన్ని ఆవరించి గొప్పవర్షము కురిసింది. మబ్బులోనుంచి కాలసర్పము నేలమీద రాలింది. సుమేరువు ప్రోత్సహించేసరికి సూర్యప్రభువు లేచి దాన్ని వట్టి కొట్టేసరికి అది ధనుస్సుగా మారింది! వెంటనే మబ్బులోనుంచి మరోసర్పము విషాంకులు కక్కతూ నేలమీద పడేటప్పటికి విద్యాధరు లంతా పరుగెత్తినారు. సూర్య ప్రభువు దాన్ని వట్టుకొన్నాడు. అది ధనుర్గణము (విల్లుతాడు) గా మారింది. “సూర్యప్రభా, నీకు మహాధనువు లభించింది. ఈవింటినారి తెగేది కాదు. ఈరెండూ స్వీకరించు” అని ఆకాశవాణి పలికింది. పుష్పవర్షము కురిసింది. నారితో సహా విల్లు సూర్యప్రభుడు తీసుకొన్నాడు. శ్రుతశర్మ విచారముతో పరివారసమేతముగా వెళ్ళిపోయినాడు. మయాదులు సంతోషించి ధనువువృత్తాంతము అడిగితే సుమేరువు ఇలా చెప్పినాడు;

ప్రభాసాదులకు దివ్యధనుస్సులు లభించుట

ఇక్కడి వేణువనములోనుంచి కొట్టితెచ్చి వెనుకూ ఈ సరస్సులో వేస్తే దివ్యధనుస్సు లవుతవి. దేవాసురులూ గంధర్వవిద్యాధరులూ పూర్వము వాటిని సాధించారు. ఈసరస్సులో దేవతలు అమృత బలనామము లైనధనుస్సులను దాచిపెట్టినారు. భావికాలములో చక్రవర్తులు కాబోయేవారికి కొంతశ్రమమీద శివానుగ్రహమువల్ల లభిస్తవి. సూర్యప్రభునికి మహాకార్ముకము హస్తగత మయినది. ఇతనివయస్సులకుకూడా తగినధనువులు లభిస్తవి. విద్యాప్రభావము కలిగినవీగు భాటిని సాధింపడానికి యోగ్యులే, నేటికీ అవి యోగ్యులకు లభిస్తవి”

సూర్యప్రభునివయస్సు లయిన ప్రభాసాదులు కీచకవనానికి పోయి దానిపరిసాలకు డై చండదండు డనే ప్రభువును జయించి వెనక్కు లెచ్చి సొన్నుగో వేసి ఒడ్డున కూర్చుని జపహోమాదులు ప్రారంభించారు. సప్తాహములో వారికి ధన్యులు లభించినవి. మయాదులు, సూర్యప్రభువు సుమేరుని తిపోవనానికి వెళ్ళినారు.

సూర్యప్రభుడు మోహినీపరివర్తనులను సాధించుట

సుమేరువు సూర్యప్రభువతో ఇలా అన్నాడు : “అజీము డైన చండదండుని నీమిత్రులు జయించడము చిత్రమే! మోహినీవిద్యా ప్రభావముచేత అతడు అజయ్యుడు. ప్రధానశత్రు వైఃనీమీద ప్రయోగించడానికే అతడు గుప్తముగా ఉంచినాడు. అందుచేతనే నీమిత్రుల మీద ఇప్పుడు ఉపయోగించ లేదు. ఆవిద్య ఒక్కసారే కాని రెండో సారి ఫలించదు. పూర్వము దాన్ని పరీక్షించడానికి ప్రయోగిస్తే, తోవము వచ్చి గురువుకావ మిచ్చినాడు. ఈవిద్యలప్రభావము చాలా గొప్పది. మహానుభావు డైన ఈమయుని అడిగితే తెలుస్తుంది.”

అప్పుడు మయుడు ఇలా చెప్పినాడు : “సంగ్రహంగా చెప్పుతాను. ఆవ్యక్తములోనుంచి ఆయాశక్తులు అనుశక్తులూ వుట్టుతవి. ప్రాణ శక్తి అనునాదము వుట్టి బింధుమార్గాన్ని పొంది పఠతత్వకాసమ స్వీతమై విద్యాదిమంత్రత్వాన్ని పొందుతుంది. ఆమంత్రవిద్యలను గ్రహించడమువల్ల కాని, తిపస్సువల్లకాని సిద్ధులకజ్ఞువల్ల కాని సిద్ధి పొందినవారి మహాత్వము అమోఘము. నాయనా, మోహినీ పరివర్తనీవిద్యలు తప్ప తిక్కన వన్నీ నీకు లభించినవి. యాజ్ఞవల్క్యుని ప్రార్థించి ఆరెండువిద్యలూ సాధించు.”

సూర్యప్రభుడు యాజ్ఞవల్క్యుని సన్నిధికి వెళ్ళినాడు. ఇతనిని ఆయన నీడురోజులు పాములమడుగులో, మూడురోజులు అగ్నిలో ఉంచ

తపస్సు చేయించినాడు. సప్తాహము పాముకాటు సహించినతర్వాత మోహినీవిద్యనూ మూడుదినములు అగ్నితాపము సహించిన పిమ్మట పరివర్తినీవిద్యనూ ప్రసాదించినాడు. ముని ఆనతిప్రకారము సూర్య ప్రభుడు మళ్ళీ అగ్నికుండములో ప్రవేశించినాడు. గగనసంచారము చేసే మహాపద్మవిమానము ఇతనిదగ్గిరికి వచ్చింది. అందులో వివిధరత్న వినిర్మితము లైన నూటయెనిమిది రేకులూ, నగరములూ ఉన్నవి “ఇది చక్రవర్తివిమానము. ఈనగరాలలో నీరాణులను ఉంచితే వారు మైరులకు దొరకరు” అని ఆకాశవాణి పలికింది. ఇతడు మునికి ప్రణామము చేసి గురుదక్షిణ ఏమి కావలెనో తెలిపి తనను కృతకృత్యుని చేయమని ప్రార్థించినాడు. “నీలభిషేకసమయములో నన్ను తలుచుకో” అని యాజ్ఞావల్క్యుడు ఆదేశించినాడు. సూర్యప్రభుడు మునికి సమస్కరించి విమాన మెక్కి సుమేరునివాససమీపములో ఉన్న సైన్యమువద్దకు వెళ్ళినాడు. ఇతనిని చూచి సంగతులు ఆకర్షించి అందరూ ఆనందించినారు.

శ్రుతశర్మకు దూత్యము

సునీధుడు తలుచుకోనేటప్పటికీ నువాసకుమారుడు వచ్చి మయాదులతోనూ, ప్రభువులతోనూ “ఆర్యులారా, విమానము విద్యలూ సూర్యప్రభునికీ లభించినవి. అయినా మీరందరూ ఇప్పటికీ శత్రు విజయము మాట తలపెట్టరేయి!” అని అడిగినాడు. “మీమాటలు యుక్తమే. కాని దూతను ముందుగా పంపి చూతాము” అన్నాడు మయాడు. “మంచిది. ఈప్రహస్తుని పంపండి. ఇతడు బుద్ధిమంతుడు, వ్రగల్భవాక్కు దూతకు ఉండవలసిన అన్నిలక్షణాలూ ఉన్నవాడు.” అని మునికుమారు డన్నాడు. అందరూ అంగీకరించి ప్రహస్తునికీ సందేశము చెప్పి శ్రుతశర్మదగ్గిరికి పంపినాడు. అతడు వెళ్ళిన తర్వాత

సూర్యవ్రభుడు స్వప్నవత్తాంతము చెప్పినాడు:

“తెల్లవారుజామున నాకు కల వచ్చింది. మన మందరమూ నదీ ప్రవాహములో కొట్టుకొనిపోతున్నాము. నీళ్ళల్లో, మునుగకుండా నృత్యము చేస్తున్నాము. ఎదురుగాలివల్ల నదీప్రవాహము తిరిగింది. అప్పుడు తేజోవంతు డైనపురుషుడు మనలను అగ్నిలో వేయగా మనము మాడిపోలేదు. ఈలోగా మేఘము రక్తము వర్షించింది. ఆ రక్తమువల్ల దిక్కు లన్నీ మునిగిపోగా నాకు మెఘకువ వచ్చింది.”

నువాసకుమారుడు ఇలా స్వప్నవిషయాన్ని వివరించినాడు : “ఈ స్వప్నము కష్టాలు గట్టెక్కినతరువాత అభ్యుదయాన్ని సూచిస్తున్నది. జలప్రవాహము యుద్ధాన్ని సూచిస్తుంది. నదీప్రవాహములో మునుగకుండా కొట్టుకొనిపోవడము మీఠై ర్యవృత్తి. ప్రవాహాన్ని మరల్చినగాలి మీకు రక్షకుడు. తేజోవంతుడు నాక్షాత్తు పుమశివుడు. అతడు మనలను అగ్నిలో వేయడ మంటే యుద్ధము చేయ మని ప్రోత్సహించడ మని అర్థము. మేఘోదయము భయాన్ని సూచన చేస్తుంది. రక్తవర్షము భయనాశనము. దిక్కులు రక్తసిక్తము కావడము మీఠిశ్వర్యము. స్నప్నము అనేకతీరులుగా వస్తుంది. ఏది పెంటనే అర్థాన్ని తెలియ చేస్తుందో అది అన్యార్థము. దేవత స్వప్నములో సాక్షాత్కరించి ఆ దేశించడము యథార్థము. తీవ్రానుభవములు వాసనారూపాలై, స్వప్నముగా అపార్థము కలిగిస్తవి. రజస్సువల్ల మనస్సు బాహ్యవిషయాలను విడిచినప్పుడు స్వప్నము వస్తుంది. స్థూల దేహసంబంధము లేక సూక్ష్మదేహమువల్ల స్వప్నము సిద్ధ మవుతుంది. స్వప్నము కాలవిశేషాన్ని బట్టి చిర శీఘ్ర ఫలాలను ఇస్తుంది.” అని సూర్యవ్రభాదులులేచి దినశేషాన్ని గడిపినారు.

ప్రహస్తుడు శ్రుతశర్మదగ్గరనుంచి తిరిగి వచ్చి మయుడు మొద లయిన హాళ్యతో యథార్థము వివరించినాడు : “నేను ఇక్కణ్ణించి బయలుదేరి

త్రికూటాచలముమీద ఉన్ననువర్ణమయ మైనత్రికూటపతాకపురానికి వెళ్ళినాను. ద్వారపాలకులద్వారా నారాక తెలియచేసి విద్యాధరుల మధ్య కూర్చున్నశ్రుతవర్మను చూచినాను. తండ్రి త్రికూటనేనుడు, విక్రమశక్తి, ధురంధరుడు, దామోదరుడు మొదలైనశూరులు కొలువులో కూర్చున్నారు. నేను ఆసీనుడనై శ్రుతవర్మతో అన్నాను : “శ్రీమంతుడైన సూర్యవ్రభుడు నన్ను నీదగ్గిరికి పంపినాడు. శివాను గ్రహమువల్ల విద్యలు, రత్నాలు, ఖార్యలు, రక్షకులనూ అతడు సాధించినాడు. మీరు విద్యాధరులలో కూడా వచ్చి ఆయననేనలో చేరవలె. అతడు వైరులను చంపి, వ్రణతులను రక్షిస్తాడు. తెలివితక్కువవల్ల మీరు నునీధకుమారైను కామచూడామణిని హరించారట. ఆరాక్షనకస్యను త్యజించవలి. అలా చేస్తే మీకు శ్రేయస్సు కలుగుతుం దని సూర్యవ్రభుడు తెలియచేయ మన్నాడు.” అందరికీ కోపము వచ్చి “మాకు ఎవడు గర్వముతో సందేశము పంపేవాడు? మానవులకు సందేశము పంపినట్టు మాకు పంపుతాడా? గుడ్డిగవ్వ చెయ్యని వాడు మాకు కబురు పంపుతాడా? ఈగర్వము వాణ్ణి తప్పక అణిచి వేస్తుంది” అని పలికినారు.

నేను వాళ్ళకు ఇలా సమాధాన మిచ్చినాను :

“అత డెవరో మీరు ఎరుగరు. ఆయన శివానుగ్రహమువల్ల విద్యాధరచక్రవర్తిగా జన్మించినాడు. ఆయన మానవు డని శంక చేస్తే, మానవులు దేవత్వాన్ని సాధించలేదా? ఆయనకౌర్యము మీవాళ్ళంతా చూచేడిన్నారు. ఆయన ఇక్కడికి వస్తే మీనాశనము తప్పదు.” నభ సంక్షోభము చెందగా నన్ను సంహరించడానికి శ్రుతవర్మ ధురంధరులు నామీదికి వచ్చినారు. “మీకౌర్యము ఎలాంటిదో చూస్తాను” అన్నాను. దామోదరుడు లేచి వివ్రహాతను సంహరించే డము అధర్మ మని హితము చెప్పినాడు. విక్రమశక్తి నాతో “జూతా!

బద్ధిపో. మమ్మల్ని కూడా ఈశ్వరుడే సృష్టించాడు. నీస్వామి ఇక్కడే వస్తే అప్పటివంటి చూస్తాము. అతన్ని మేము నక్కరిస్తాము” అన్నాడు.

సప్తమా నేను ఆకాశాన్ని ఆక్రమిస్తున్న మబ్బును చూచేదాకా పద్మవనిలో హంసలు సుఖంగా నాదము చేస్తవి! అని వాళ్ళను తృణీకరించి లేచి వచ్చినాను”

రణ దీక్ష

వ్రహస్తుడు చెప్పగా మయాదులు విని సంతోషించినారు. సూర్య ప్రభుడు యుద్ధము చేయడానికి సిద్ధపడి రణనీతివిశారదుడైన ప్రభాసుని నేనాధిపతిని చేసినాడు. సువాసకుమారుని ఆదేశమువల్ల అందరూ రణదీక్షితులైనారు.

వి లా సి నీ స మా గ మ ము

రాత్రి సూర్యప్రభుడు దీక్ష వహించి కయ్యామందిరములో కయించగా ఒకనుండరాంగి ప్రవేశించింది. అమాత్యులు అందరూ వరున్నారు. సూర్యప్రభుడు వ్యాజునిద్ర అభినయించినాడు. ఆకస్మికాలికత్వైతో “ఇతను నిద్రిస్తూ ఉండగా ఇంత అంగముగా ఉంటే మేలు కొంటే ఎంత చక్కగా ఉంటాడో! ఇతన్ని ఎందుకు నిద్ర లేపడము? నాకుతూహలము తీరింది. నామనస్సు ఇతనిమీద లగ్నము చేసి ప్రయోజన మేమిటి? శ్రుతశర్మతో ఇతను యుద్ధము చేస్తాడు. ఫలితము ఎలా ఉంటుందో? రణోత్సవము వీరులప్రాణాలు హరిస్తుంది. ఇతనికి విజయము కలగవలె. గగనమార్గాన వెళ్తున్న కామచూడామణి సౌందర్యాన్ని చూచి ఇతడు వివశుడైనాడు. నాబోటిదాన్ని చూచి హ్యేమాహ పడతాడా? ఇతనిహృదయాన్ని నేను రంజించగలనా?” అన్నది.

చెలికత్తె సమాధానము ఇచ్చింది: “చండీ! ఎందువల్ల ఇతనిమీద ఇంత విరక్తి? ఇతడు కామచూడామణిమనస్సు వారించినమాత్రాన్ని అరుంధతిమనస్సుకూడా వారిస్తాడు. ఇతడు ప్రతిభాశాలి, వీరుడు. యుద్ధములో తప్పక ఇతనిదే జయము. ఇతడు విద్యాధరచక్రవర్తి అవుతాడని సిద్ధులు చెప్పనే చెప్పారు. కామచూడామణి, సుప్రభ నీ గోత్రమువాణ్ణి. ఈమధ్యే ఇతడు సుప్రభను పెళ్ళాడినాడు. సిద్ధ వాక్యము యధార్థ మవుతుంది. ఇతడు చక్రవర్తి కాక తప్పదు. సుప్రభకన్న నీ చక్కదనము ఎక్కువ. సతులకు భక్తే బంధువు.” అప్పు డాకన్య చెలికింది: “నఖ, నీవన్నది నిజం. ఆర్యసత్త్వనికి జయము తప్ప దని ఎరుగుదును. ఇతనికి రత్నాలూ విద్యలూ సంప్రాప్త మైనవి. ఇతనికి ఓషధులు సిద్ధించ లేదు. అందువల్ల నామనసు కొంచెము శంకిస్తున్నది. చంద్రపాదపర్వతగుహలో పుణ్యాత్ములకు లభించే ఓషధులున్నవి చక్రవర్తికి అని లభిస్తవి. ఓషధులు సంపాదిస్తే కేపే యుద్ధము ఆరంభించవచ్చును.”

వ్యాజనిద్రా నిమిలితాక్షుడై సూర్యప్రభుడు కన్యానుణీవచనాలు విని మేలుకొని ఆమెతో సవినయముగా “వారిణాక్షీ, నీవు నామీద వక్షపాతము కనపరిచినావు. ఓషధులకై చంద్రపాదపర్వతముదగ్గికి వెళ్తుతాను. నీవు ఎవరవో చెప్పవా?” అని కుతూహలముతో అడిగినాడు. సంగతి యావత్తూ అతడు విన్నాడని కన్య సిగ్గుపడి తల వంచింది. ఆమెసఖ అతనితో “ఈకన్య విద్యాధరరాజైన సుమేరుని తమ్ముని కుమార్తె. పేరు విలాసిని. మిమ్ముల్ని చూడా అని వచ్చింది” అని పలికింది. విలాసిని చెలిని రమ్మని పిలిచి అక్కణ్ణించి వెళ్ళిపోయింది.

ఓ ష ధీ సా ధ న ము

సూర్యప్రభుడు అమాత్యులైన ప్రభాసాదులను లేపి విలాసిని చెప్పిన ఓషధీసాధనము తెలియచేసినాడు. ఓషధీసాధనావిషయము

మయ సునీధ సుమేగువులకు తెలియచేసే నిమిత్తము యోగ్యుడయిన ప్రహస్తుని రాజు పంపిరాడు. మంత్రులు అంగీకరించగా సూర్యప్రభుడు వాళ్ళో చంద్రపాదపర్వతానికి వెళ్ళుతూ ఉండగా దారిలో యక్ష గుహ్యక కూష్మాండులు ఆయుధపాణులై అడ్డగించినారు. మంత్రులు కొందరిని అస్త్రాలవల్ల మూర్ఛపాలు చేసి, కొందరిని విద్యాబలముచేత స్తంభింపచేసి సూర్యప్రభాదులు చంద్రపాద పర్వతమువద్దకి వెళ్ళినారు. వాళ్ళు గుహాద్వారము చేరగా విచిత్ర వికృతాననులు హఠాత్ ప్రయత్నములు వచ్చి అడ్డగించినారు. సువాసకుమారుడు సూర్యప్రభాదులతో “ప్రమధులతో యుద్ధము పనికిరాదు. అలాచేస్తే శివునికి కోపము వస్తుంది. అష్టోత్తర శతనామాలతో శివార్చన చేస్తే మహేశ్వరుడు ప్రసన్నుడై వరమిస్తాడు. అప్పుడు ప్రమధులు ప్రసన్నులు అవుతారు” అని సలహా ఇచ్చినాడు. అందరూ మహేశ్వరస్తుతి చేయగా ప్రమధులు ప్రసన్నులై పలికినారు : “ఈ చంద్రపాద పర్వత గుహను వదిలిరాము. గుహలో ఉన్న మహాషధులు గ్రహించండి. అయితే సూర్యప్రభుడు స్వయముగా గుహలో ప్రవేశించ వద్దు. ప్రభాసుని ప్రవేశపెట్టండి.”

ప్రమధుల వాక్యములు విని అందరూ ఆనందించినారు అంధకార నీరంధ్ర మైన గుహలో ప్రభాసుడు ప్రవేశించగా గుహ ప్రకాశమానమైనది. భీకరాకారులు నలుగురు రాక్షసకింకరులు లేచి ప్రణామము చేసి ప్రభాసునికి దారి ఇచ్చినారు. అతడు నవ్వుడివ్యాషధులు తీసుకొని ప్రభువుకు అర్పించగా, అప్పు డాకాశవాణి “సూర్యప్రభా! ఓషధీప్రభా వము వల్ల నీశక్తి అఖండము” అన్నది. సూర్యప్రభాదులు సంతోషించి సుమేర్వాశ్రమములో ఉన్న నిజనేన దగ్గరికి వెళ్ళినారు. ఆశ్రమములో సునీధుడు సువాసకుమారునితో “మునీంద్రా! పర్వతగుహలో మన రాజుకు ప్రవేశము లేక ప్రభాసునికి ప్రవేశార్హతకు కారణ మేమిటి?

గుహలో ఇతన్ని రాక్షసకింకరులు గౌరవించడానికి కారణము ఏమిటో?" అని అగిడినే మునికునూగుడు చెబుతున్నాడు :

ప్రభానుని పూర్వవృత్తాంతము

“ప్రభానుడు ప్రభుహితాన్ని కోరేవాళ్ళల్లో శ్రేష్ఠుడు. వా రిద్దరికీ మైత్రి అఖండము. ప్రభానునినంటే పరాక్రమశాలి న భూతో నభవిష్యతి! ఆపర్వతగుహ పూర్వసుకృతమునల్ల ఇతనిది. ఎవరో తెలుసువా ప్రభానుడు? పూర్వము నముచి అనే రాక్షసశ్రేష్ఠుడు. యాచరులపాలిటి కల్పతగువు. అతడు పనివేల సంవత్సరాలపాటు ధూమపానము చేస్తూ తవమ్య చేసి లోహపాషాణనాగువులవల్ల మరణము లేకుండా బ్రహ్మనుగ్రహము పంపాగించినాడు. అతడు అనేకసార్లు మహేంద్రుణ్ణి తరిమి వేసినాడు. కళ్ళపనుపాన్ని ఈదానవుని ప్రాద్ధింది దేవతలతో సంధివర్షాటు చేసినాడు. అప్పుడు సురాసురులు యుద్ధము మాని కూడవలకుకొని క్షీరసముద్రాన్ని మందరగిరిలో మఢించినారు. అచ్యుతానులపాలికి లక్ష్మీప్రభృతులు, నముచిదగ్గికి ఉచ్చైశ్రవ మనేహయము వచ్చినది. ఇతర దేవతలు రాక్షసులు వేపవేరుగా బ్రహ్మదేవుడిచ్చినభాగాలు నముద్రమునుంచి వచ్చినవస్తువులలో గ్రహించినారు. మధనానంతరము లభించినఅమృతాన్ని దేవతలు హరించగా వాళ్ళకూ రాక్షసులకూ పోరు జరిగింది. సురాసురసంగ్రామములో చనిపోయిన రాక్షసులను ఉచ్చైశ్రవ మనేగురులు వాసన చూచి ఉజ్జీనిశులుగ వేసింది. అంగునల్లదైత్య రాక్షసులు దేవతలచేతుల్లో చనిపోలేకు. ఇంగునుకు విచారముతో ఉండగా ఏకాంతములో దేవగురు నై నిబ్రహ్మసృతి “మహేంద్రా, ఒకటే యుక్తితో న్తున్నది నీవు నముచిని ఉచ్చైశ్రవము యూదించు. అతడు దానవీరుడు. కనుక తప్పకుండా ఆగురాన్ని నీకు అప్పాడు. ఆ జన్మసంచిత మైనదాతృత్వకీర్తిని అతను పోగొట్టుకోడు” అని సీతోప

దేశము చేసినాడు.

వెంటనే దేవేంద్రుడు దేవతలతో కూడా వెళ్ళి నముచిసి గుర్రము యాచించినాడు. శుక్రాచార్యుడు ఎద్దను వాంస్తున్నా లక్ష్యపెట్టికి దానశౌండు ఉయినసముచి దాశ్చి తాకేర్చి పోతుం దను యాచించి ఇంద్రుడు అడిగిన వెంటనే గురాన్న ఇచ్చివేసినాడు. శిస్త్రాలవల్ల అవధ్యుడైన సముచికి దేవేంద్రుడు నజ్రాలపొడి గంగాజలములోను నురుగులొ వేసి ఇచ్చినాడు. తాగి సముచి మరణించినాడు. కుమారుని ఘోర మరణవృత్తాంతము వీని సముచితిల్లి శోకి శాంతకై "సముచి తిరిగి నా కడుపునవుట్టి సర్వ దేవతలకూ అజయుడు అగుగాక" అని సంకల్పించింది. అప్పు డానముచి రిత్నిమయ్యుడై ఒలశాలయై ప్రబలుడనే పేరుతో అమెరిడువున పుట్టినాడు. ప్రబలుడు తిన్నప్పు చేస అర్చలకు ప్రాణదానముకూడా చేసి మహేంద్రుణ్ణి నూరుసార్లు ఓడించినాడు. దేవతలు కూడపలుకుకొని అతనిదిగ్గిరికి వెళ్ళి "మాకు పురుష మేధార్థము శరీరాన్ని అర్పించు" అని యాచించినారు. అడిగిందే తిడివుగా అర్పించగా దేవతలు ప్రబలుణ్ణి ఖండఖండాలగా సరికేసారు. ప్రభాప రూపమున ప్రబలుడు భూమండలములో అవతరించినాడు. సముచి ప్రబలుడయి, తిరువతి ప్రభాసుడై పుణ్యశక్తివల్ల అజయుడైనాడు. ఓషధులున్నగువా ఇతనిదే. కింకరు లందిరూ ఇతనికీ పశువులు. గువాలొ కిందపాతాళములో ప్రబలునిమందిరిము డొన్నద. అక్కడ ఇతని ముఖ్య భార్యలు పన్నెండుమంది, పిపిధరి త్నలు, నానాయుధాలు, చింతా మణి, లక్ష్మి యాధులు గుర్రాలతో ఉన్నరు. అదింతా ఇతని ఆర్జితము. "

సూర్యప్రభోదులు రిత్నిలతి తేచ్చుకొండకి ప్రబలుసముచిరాసికి గుహమార్గాని వెళ్ళినారు. ప్రభానుడు ఒక్కడే ఆతోపని వెళ్ళి తన పూర్వభార్యలను గ్రహించి చింతానుణిని అశ్వాలను యాధులను ధన

మునూ తెచ్చి సూర్యప్రభుణ్ణి సంతోషపెట్టినాడు. సూర్యప్రభుడు ఓధులు స్వీకరించి మయ సునీధ ప్రభాస సుమేర్యాములు, సామంతులు వెంట రాగా సేనాశిబిరానికి వెళ్ళినాడు. అక్కడి రాక్షసులూ రాజులూ తమ ఇళ్ళకు వెళ్ళగా సూర్యప్రభుడు రణోద్యోగక్రతుడై దర్భాసనముమీద రాత్రి నిద్రించినాడు.

త ర ం గ ము : ౪౭

యుద్ధ యాత్ర

మర్నాడు ఉదయాన సూర్యప్రభుడు సుమేర్యాశ్రమమునుంచి సేనా నీకముతో శ్రుతశర్మతో యుద్ధానికి బయలు దేరినాడు. అతడు త్రికూటాచలానికి వెళ్ళి అక్కడ శర్మబలాన్ని ఓడించి తరిమివేసి అక్కడ పడిపినాడు. సూర్యప్రభుడు సుమేరుమయాదులతో కొలువు లీర్చి ఉండగా త్రికూటాధిపతివగ్గిర నుంచి రాయబారి వచ్చి విద్యా ధరేంద్రు డయినసుమేరువుతో పలికినాడు: “శ్రుతశర్మకండ్రి నీకిలా సందేశ మిచ్చినాడు :

“దూరములో ఉన్న సీకు తగినకౌరవము చేయలేక పోయినాము. నీవు మా ఇంటికి అతిథులతో వచ్చావు. అందువల్ల ఉదితంగా మీకు ఆతిథ్యము ఇస్తాము !

శత్రుసందేశము విని సుమేరువు సమాధానము ఇచ్చినాడు: “మంచిది. మావంటిఅతిథులు నీకు దొరకరు. ఆతిథ్యము పరలోక ములోకాదు, ఈలోకములో ఫలిస్తుంది. కనుక మేము సిద్ధము. ఆతిథ్యము చేయండి.”

దూత శ్రుతశర్మవగ్గిరికి వెళ్ళినాడు. సూర్యప్రభాదులు ఉన్నత ప్రదేశాస నిలువబడి విడిసిన సేనను పీక్షించినారు.

సునీధుడు తండ్రిమయాసుదుని సేనావిభాగము తెలియ చెప్ప

రథాధి ప్రవిభాగము

మన్నాడు. సమస్తమూ ఎరిగిన ఆదానదేవేంద్రుడు వేలితో చూపుతూ చెబుతున్నాడు : “ఈను బాహువు, సిద్ధాతుడు, ముష్టికుడు, గోహారుడు, ప్రలంబుడు, ప్రమాధుడు, కంకటుడు, వసుదత్తాది భూపతులు అర్ధరథులు. అంకురి, సవిశాలుడు, దండిభూషణ సోమిలులు, ఉన్మత్తుడు, దేవశర్మ, కుమారకుడు, హరిదత్తాదులు పూర్ణరథులు. ప్రకంపన, దర్పిత, కుంభీర, మాతృసారిత, మహాభట, వీరస్వామి, సురాధార, భంజీర, సింహదత్త, గుణవర్మ, కీట, భీమ, భయంకరులు. ద్విగుణరథులు. విరోచన, వీరసేన, యజ్ఞసేన, కుంజర, ఇంద్రవర్మ, శబరక, క్రూరకర్మ, నిరాసా రాజపుత్రులు శ్రీగుణరథులు. సుశర్మ, బాహు శాలి, విశాఖ, క్రోధన, ప్రచంబులు చతుర్గుణరథులు. జుజరి, వీరవర్మ, ప్రవీరవర, సుప్రతిజ్ఞ, అమరరామ, చండదత్త, జాలిక, సింహభట, వ్యాఘ్రభట, శత్రుభటులు పంచగుణరథులు. ఉగ్రవర్మ అనే రాజపుత్రుడు షడ్గుణరథుడు. విశాఖ, సుతంత్రి, సుగమ, సరేంద్ర శర్మలు సప్తగుణరథులు. సహస్రాయువు మహారథుడు. శతాసీకుడు మహారథచమూతి. సూర్యవ్రభుని వయస్య లయిన సుభాన హర్ష విమలులు, మహాబుద్ధి అచల, ప్రియంకర, శుభంకరులు మహారథులు. యజ్ఞరుచి, ధర్మరుచి, విశ్వరుచికి భానసిద్ధార్థులు ముగ్గురూ, సూర్యవ్రభుని మంత్రులు మహారథ యూధపతులు. వ్రజ్జాఘ్న స్థిరబుద్ధులు రథయూధపతులు. సర్వదమన, ప్రమధన, ధూమకేతు, ప్రవహణ, పజ్రపంజర, కాలచక్ర మరుద్వేగులు రథాతిరథపతులు. ప్రకంపన సింహనాదులు రథాతిరథయూధపతులు. మహామాయ, కంబళిక, కౌలకంపనక, ప్రహృష్టరోములు అతిరథ యూధాధిపతులకు అధిపతులు. శత్రుసేనలో బలవంతులు మనకన్న ఎక్కువగా ఉన్నప్పటికీ శివానుగ్రహము వల్ల మనముందు వారు నిలవలేరు.”

యుద్ధము

శ్రుతవర్కతండ్రిదగ్గరనుంచి ఒకదూత వచ్చి “త్రికూటాధిపతి మీకు తెలియచేస్తున్నాడు : యుద్ధము శూరులకు మహోత్సవము. యుద్ధానికి ఈ ప్రదేశము ఇరుకుగా ఉంది. అందువల్ల ఇక్కడనుండి కలాప గ్రామ మనేవిశాలగ్రామానికి వెళ్ళుదాము.” అని సందేశము చెప్పినాడు. నునీధాదులు విని సరే అని నూర్యప్రభాసమేతులై కలాప గ్రామము వెళ్ళినారు. శ్రుతశర్మాదులుకూడా యుద్ధోద్యోగులై విద్యాధరిబలముతో అక్కడికే వచ్చినారు. శ్రుతశర్మాదుల నేనాసీ కములో గజనమూహము ఉండడమువల్ల సూర్యప్రభాదులు గజాధిని విమాన మెక్కి తెప్పించుకొన్నారు. శ్రుతశర్మనేనలో దామోదరుడనేనాధిపతి మహాసూచీవ్యూహాన్ని నిర్మించినాడు. శ్రుతవర్క, అతని మంత్రిలూ పార్శ్వభాగములో ఉండగా, అగ్రభాగములో దామోదరుడు తక్కినచోట్ల మహారథులు కొందరు ఉన్నారు.

సూర్యప్రభునినేనలో ప్రభాసనేనాపతి అర్ధచంద్రవ్యూహము నిర్మించి వ్యూహమధ్యంలో తాను నిలిచినాడు. కుంజరకుమారుడు, ప్రహస్తుడు వ్యూహాలోకాల్లోనూ, సూర్యప్రభ, నునీధాదులు అందరూ వెనకనూ నిలిచినారు. సుమేరువు సువాసకుమారునిదగ్గర ఉన్నాడు. ఉభయ నేనాసమూహాల్లో యుద్ధవాద్యములు మోగించినారు. దిక్పాలసమేతుడై అప్పుడు మహేంద్రుడూ, దేవతలూ యుద్ధము చూచేందుకు గగనమున నిలిచినారు. భవాసీసమేతంగా ఈశ్వరుడు, ప్రమధగణ భూతమాతృకలతో వచ్చినాడు. బ్రహ్మ సావిత్ర్యాదులతో, మూర్తి భవించిన సిగమాలతో, మునీంద్రులతో విచ్చేసినాడు. విష్ణుమూర్తి గరుడవాహన మెక్కి దేవేసులతో చక్రాయుధహస్తుడై వచ్చినాడు. కశ్యపమహర్షి భార్యలతో నేచేసినాడు. ఆదిత్యులు, వసువులు యక్ష రాక్షస నాగేంద్ర ప్రహ్లాదాది అసురులు వచ్చినారు. ఆకాశము

వారిలో తెరిపిలేకుండా ఉండగా ఉభయనేలలలో శత్రుసంహత దారుణ మహానాదముతో సంగ్రామసంరంభము ఆరంభమైనది. శరపరంపరలు మేఘములవలె దిక్చక్రవాళాన్ని ఆచ్ఛాదించగా, ఉభయనేనా సంఘర్షణవల్ల జనించినఅనలము విద్యుల్లతవలె ఉండగా, శత్రుక్షత గజవాజి రక్తధారలలో వీరకాయములు మొసళ్ళవలె ఉండగా, శోణిత నదాలు వెల్లివిరిసినవి. రక్తవాహినిలో శూరఘోరవీరములు ఈ దుతూ రణోత్సాహము అనుభవిస్తున్నవి. అనేకనేనానమూహాలు చచ్చిపోగా యుద్ధము శాంతించింది. స్వపరనేనావిభాగము దృశ్య మానముకాగా యుద్ధనిశున్ను లయిన ప్రతిపక్షవీరుల నాచుములు నుమేరువు సూర్యప్రభాదులకు చెప్పినాడు. కొంతనేకటికి సుబాహు నరపతికి అట్టహాసవిద్యాధరపతికీ ద్యంద్వయుద్ధము ఆరంభమైనది. హోరాహోరి కేశాకేశి బాహుబాహి ముష్టాముష్టి యుద్ధము చేసి అట్టహాసుడు సుబాహుశిరము అర్ధచంద్రశరప్రయోగమువల్ల తెగవేసినాడు. సుబాహుడు పతితుడు కాగా ముష్టికుడు మహోగ్రుడై శత్రువును ఎదుర్కొన్నాడు. అట్టహాసుడు బాణమువేయగా ముష్టికుడు హృదయ ఘాతమువల్ల నేలకు బరిగినాడు. ప్రలంబుడు అట్టహాసునిఎదిరించి శరపరంపరలు అవిరళముగా వర్షించి అతన్ని ముంచినాడు. అట్టహాసుడు అతన్ని మర్కస్థానములో బాణప్రయోగముచేసి కూల్చినాడు. ప్రలంబుడు పడిపోగా మోహనధరాపతి అట్టహాసునిపైన బాణాలు కుప్ప తెప్పలుగా వర్షించినాడు. అట్టహాసుడు అశనికొండము తెంపి సారధిని చిత్తకగ్లోతి మోహనుని చంపినాడు. ఇలా అశదు నలుగురు వీరులును వధించగా శ్రుతవర్చనేనానీకము మహోత్సాహమువల్ల పొంగిపోయి సింహనాదము చేసింది. సూర్యప్రభుని స్నేహితుడు హర్షుడు నేనానికాయముతో అట్టహాసునిపైన పడి అతని బాణాలను నిజశరపరంపరలచేత వారింది అతనినేనను చెండాడి, సారధిని సరికి,

రెండుమూడు సార్లు విల్లు విరగగొట్టి శరప్రహారమువల్ల అట్లహానుని శిరస్సు చీల్చినాడు. అట్లహానుడు రక్తము కక్కుతూ రథవతితుడు కాగా శత్రుసేనలో మహాక్షోభము కలిగి, క్షణములో ప్రతిపక్షుల బలము అధావశిష్ట మైనది. గజాశ్వపదాతులు సంగర రంగములో హతులై ఒకరితరువాత ఒకరు క్రమంగా భూపతులై పోగా, కబంధములు లేస్తూ ఉన్నవి. వికృతదంష్ట్రనామక విద్యాధరేంద్రుడు హద్దునిమీద పడి శరవర్షము కురిపించినాడు. హద్దుడు వికృతుణ్ణి శర ధ్వజసారధుఁనూ శరాలతో ఎగరగొట్టి కుండలయండిత మైనశిరము తెగ నరికినాడు. చక్రవాళు డనేవిద్యాధరేశ్వరుడు ఉగ్రుడై హద్దు నితో తీవ్రముగా పోరి, అతనిభసన్ను విరగగొట్టి తెగటూర్చగా, ఆ క్రోధమునల్ల ప్రమాదరాజు వచ్చి యుద్ధము చేసి చక్రవాళునిచేతిలో న్వర్ణానికి వెళ్ళినాడు. కంకట విశాల, ప్రచండ అంకురి నామక రాజన్యులు చక్రవాళునివల్ల హతులైనారు. నిర్హానుకు ప్రచంకుడై చక్రవాళునితో షరస్పరయుద్ధము చేయగా ఇరువూరిధాలు పోడిపోడి అయినవి. వారు పాదచారులై ఖడ్గచక్రధరులై మహాోగ్రులై పోరి ఒండొరులతలలు చీల్చుకొని నేలమీద కూలినారు. ఆపీరు లిరువురూ కూలగా ఉధయబలాలు విషాదముతో సంకులము లైనవి. కాల కంపన నామకవిద్యాధరేశ్వరుడు రణాగ్రమునకు రాగా ప్రకంపన రాజ కుమారుడు అతన్ని ఎదిరించి క్షణములో వీరస్వర్గము చూరగొన్నాడు. జాలిక చండదత్త గోపక సోమిళ పితృశర్మలు కాలకంపనునిమీద శర పరంపరలు కురిపించినారు. కాలకంపనుడు ఆరాజన్యులను విరధులను చేసి ఒకేసారి సప్తశరాలు ప్రయోగించి వారిహృదయాలలో కొట్టగా విద్యాధరవర్గమువారు హర్షనాదాలు చేసినారు. మానవాసురులు విచారించినారు. ఉన్మత్తక ప్రశస్త విలంబ ధురంధరులు అనేరధికులు అతనిమీద పడి ఒక్కసారిగా పోరినారు. కాలకంపనుడు లీలాప్రాయ

ముగా శత్రుసంహారము చేసి తనపైన పడిన మహానేనానీకాన్ని చీల్చి చెండాడి తేజక గేయిక వేగిల శాఖల భద్రంకర దండినామక రథులను నాశనము చేసినాడు. భీమ భీషణ కుంభీర వికట విలోచన వీరులు అతనిచేతుల్లో చనిపోయినారు. కాలకంఠుని అవక్రపరాక్రమముచూచి ముగుణు డనే రాజపుత్రుడు అతన్ని ఎదిరించి పోరగా ఉభయుల సారథులూ చనిపోయినారు. కాలకంఠుడు ముగురుని కత్తివేటుతో నేల మీద కూల్చినాడు.

అప్పుడు విద్యాధరులకూ మానవులకూ సంగ్రామము అసంభావ్యమని నూర్యుడు ఖన్నుడై అన్తమించినాడు. శోణితతరంగిణి ససికమ్మై రణావని శోణమైనది. ఆకాశము సంధ్యారాగమువల్ల శోణమైనది. కబంధాలతో భూతములు సాంధ్యసృత్యము ఆరంభింపగా పోరు ఆపి వీరులు శిబిరాలకుచేరినారు. ఆనాడు శ్రుతశర్మసేనానీకములో వీరత్రయమే హతమైనది. నూర్యప్రభునిబలములో ముప్పదిముగ్గురు వీరులు వీరస్వర్గము అలంకరించినారు. బంధుమిత్రాదులు రణాంగణములో హతులై నందుకు నూర్యప్రభుడు వివణ్ణుడై అంతఃపురములో రాత్రి జాగరణచేసి మంత్రులతో యుద్ధవిషయమే ప్రస్తావనచేస్తూ కాలము గడిపినాడు.

నూర్యప్రభుని భార్యల నల్లవములు

అతనిభార్యలు బంధునాశమువల్ల బాధపడుతూ ఒకరి నొకరు ఓదార్చుకుంటున్నారు. రోదనసమయములో వాళ్ళు కథలు చెప్పకొన్నారు. అప్పు డొక రాజపుత్రి “ఆశ్చరము! ఆర్యపుత్రుడు ఇప్పుడు అంగన లేకుండా ఎలా శయనించినాడో!” అన్నది.

“యుద్ధములో స్వజనవిनाశమువల్ల విచారిస్తున్న ఆర్యపుత్రుడు స్త్రీజనముతో ఎలాడీడిస్తాడు!” అని ఒకతై ప్రత్యుత్తరమిచ్చింది. రాజపుత్రి “వరకన్య లభిస్తే ఈదుఃఖాన్ని మరిచిపోతాడు” అన్నది. “అలా

కాదు. స్త్రీలోలుడు అయినా ప్రకృతదుఃఖము వెంటనే మరిచి మరో దాన్ని చేపట్టడు" అన్నది రెండో ఆమె. మరొకామె ఆశ్చర్యముతో "నాకు చెప్పండి. ఆర్యపుత్రుడు ఎందుకు స్త్రీలంపటు డైనాడు? ఎంతమంది ఉన్నా రాజకన్యలు రాణినాసములో కొత్తగా చేరుతూ ఉన్నా ఆయనకు తనివి తీరదు?" అన్నది. విదగ్ధురాలు ఒకతె ఇలా పలికింది: "రాజులు బహువల్లభులు. కారణము లేక పోలేదు. దేశ దూప వయశ్చేష్టా విజ్ఞానాది భేదాలవల్ల స్త్రీగుణాలు వేరువేరుగా ఉంటవి. అన్నిగుణాలూ ఒకతైకు ఉండవు. కర్ణాట లాట సౌరాష్ట్ర మధ్యదేశాది స్త్రీలు తమ తమ దేశాచారముల ప్రకారము ప్రీతి కలిగిస్తారు. కొందరు ఏణాక్షులు కరచ్చంద్ర సమాన వదనాలతో రంజింప చేస్తారు. ఒకతె జఘనసౌందర్యమువల్ల అంగరాగమువల్ల, ప్రియంగు వలె శ్యామలచ్ఛవితో, మరొకతె నిండుయౌవనమువల్ల, వేరొకతె ప్రాధగా హావభావవిలాసాలతో, మరొకతె మంధరయౌవనముతో మనస్సు హరిస్తారు. కొందరు భూవిలాసముతో వాగమృతమువల్ల, మరి కొందరు సృత్తగీతాది కథాప్రావీణ్యమువల్ల అలంకారములవల్ల, భర్త చిత్తగ్రహణమువల్ల సహజసౌభాగ్యముచేత సుగుఘలను ఆకర్షిస్తారు. ఒక్కొక్కవారోహకు ఒక్కొక్కనుగుణము సహజము. నానారసాలు చవిచూడవలె నని ప్రభువులు రసికులై ఉండడము సహజము. ఉత్తములకు పరాంగనలపొత్తు పనికి రాదు. ఆర్యపుత్రునిలో ఈదోషము లేదు. అందువల్ల నునకు ఈర్ష్య ఉండదు."

మనోపతి ఇలా పలికితే మదనసేనాది నూర్యప్రభాంగనలు రకరకాల కథలు చెప్పినారు. రసోద్రేకమువల్ల వాళ్ళు కామతంత్రముకూడా ప్రసంగించారు. శత్రుబలవిజయము నిమిత్తము చీకటి పటాపంచలు కాసాగింది. రాణినాసములో దీర్ఘసల్లాపములు ముగిసినవి. నూర్య ప్రభుని నిద్ర ముగిసింది.

ప్రభాసుని యుద్ధము

మరునాడు ప్రభాతవేళ సూర్యప్రభాదులూ, శ్రుతశర్మారులూ సేనా సమేతులై యుద్ధక్షేత్రానికి వచ్చినారు. ఇంద్రాదులు బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు సురాసురులు యక్షకిన్నర కింపురుష గంధర్వులు యుద్ధ దిదృక్షుతో వచ్చినారు. శ్రుతశర్మ సేనానికాయములో దామోదరుడు చక్రవ్యూహము నిర్మించగా సూర్యప్రభుని సేనలో ప్రభాసుడు వచ్చి వ్యూహము చేసినాడు. తూర్యఘోష సింహనాదములు దిక్కులు పిక్కటిల్లేటట్లు చలచేగి యుద్ధము ఆరంభమైనది. దామోదరకృత చక్రవ్యూహాన్ని అభేద్యమైనదాన్ని ప్రభాసుడు రాజ్ఞాజ్ఞచేత భేదించినాడు. ఆవ్యూహాఛిద్రమును దామోదరుడు స్వయంగా ఆవరించి సలిచినాడు. ప్రభాసుడు ఏకాకిగా యుద్ధము చేసినాడు. అతడు స్వయంగా పరవ్యూహములో ప్రవేశించడము చూచి సూర్యప్రభుడు కూడా ప్రకంపన ధూమ శేతు, కాలకంపన, మహామాయ, మరుద్వేగ, ప్రహస్త, వజ్రపంజర, కాలచక్ర, సింహనాద కంబళ, వికిటాక్ష, ప్రవహణ, కుంజరకుమార, ప్రహృష్ట రోమాదులను పంపినాడు. మహారథులందరూ వేగముగా వ్యూహాద్వారము దగ్గరికి వెళ్ళగా దామోదరుడు పదిహేనుమందిలో పోరి శౌర్యము ప్రకటించినాడు. అది చూచి దేవేంద్రుడు పక్కనున్న నారదునితో “ఈసూర్యప్రభాదులందరూ రాక్షసావతారములు. శ్రుతశర్మ నాలంశము వాడు. విద్యాధరులు దేవాంశసంభూతులు. ముసీంద్రా, దేవాసురయుద్ధముగా ఉన్నది. విష్ణువు దేవతలకు రక్షకుడు. విష్ణుం శతో దామోదరుడు హోరాహోరిగా పోరాడుతున్నాడు.” అన్నాడు. దామోదరునికి సహాయము నిమిత్తము బ్రహ్మగుప్త, వాయుబల, యమదంష్ట్ర, సురోషణ, రోషావగోషణ, ఆతిబల, లేజాప్రభ, కుషేర

దత్త, వరుణశర్మ, కంబళిక, దుష్టదమన దోహన, ఆరోహణులనే మహారథులు వచ్చినారు. వీళ్ళంతా దామోదరునితో కలిసి పూర్వహాగ్ర భాగాన పోరుతున్న సూర్యవ్రభుని నేసను నిరోధించినారు. ద్వంద్వ యుద్ధాలు చెలరేగినవి. దామోదరుడూ ప్రకంపనుడూ అస్త్రయుద్ధము చేశారు. బ్రహ్మాదత్తునితో ధూమకేతువు, అతిబలునితో మహామయుడు, తేజఃవ్రభునితో కాలకంపనుడు, వాయుబలునితో మరుద్వేగుడు, యమ దంష్ట్రునితో వజ్రపంజరుడు, సురోషణునితో కాలచక్రుడు కుబేరదత్తునితో ప్రమథనుడు, వరుణశర్మతో సింహనాడుడు, దుష్టదమనునితో ప్రవహణుడు రోషావరోషునితో వ్రహ్మిష్టరోముడు, ధురంధరునితో వికటాక్షుడు, కంబళికునితో కంబళికుడు, ఆరోహణునితో కుంజరకుమారుడు, మహోత్పాతుడను మారుపేరున్న దోహనునితో ప్రహస్తుడు ద్వంద్వయుద్ధము చేసినారు. అది చూచి నునీధుడు మయునితో "అయ్యో! మనవాళ్ళు యుద్ధవిశారదులయినా పూర్వహా ప్రవేశము చెయ్యలేకపోయినారు. ప్రభాసుమాత్రము అవిచారితముగా మొదట ప్రవేశించినాడు. ఎవని కేమి కీడు మూడుతుందో?" అని పలికినాడు.

నువాసకుమారుడు "త్రిలోకాల్లో వారు ప్రభాసుని ముందు గుడ్డి గవ్వ చెయ్యరు! ఈవిద్యాధరులు ఏనాటి తెలిసికూడా మీరు శంకిస్తారేమి! అని ధైర్యము కలిగించినాడు. ఇలా అతడు అంటూ ఉండగానే కాలకంపను డనేవిద్యాధరుడు ప్రభాసుని ఎదిరించినాడు. ప్రభాసుడు "ఓహీ, నీవు మాకు అపకారివి. రా, నీపౌరుషము చూతము!" అంటూ బాణప్రయోగము చేసినాడు. కాలకంపనుడు అతనిమీద వాడి మయూఖములు వేసినాడు. ఘరస్పరము వాళ్ళు అస్త్ర ప్రత్యస్త్రములతో పోరినారు. ప్రభాసుడు అద్భుతలాఘవమువల్ల ఒక్క అలుగుతో కాలకంపనుని ధ్వజము కూల్చి, రెండోచానితో అతనిసారధిని కూల్చినాడు. నాలుగు శోలలతో నాల్గుగురులను, మరోచానితో విల్లును, రెండుశోలలతో

బాహుద్వయాన్ని, మరి రెండింటితో అతని కర్ణద్వయాన్ని, ఒక బాణముతో శిరస్సును చీల్చి కాలకంపను నిహతమార్చినాడు. ఆవిద్యాధిశేషుడు మరణించగా మానవులూ రాక్షసులూ హర్షతూర్వకావములు చేసినారు. విద్యాధరులు విషణ్ణులైనారు.

విద్యుత్ప్రభుడూ, కాలంజరగిరిశ్వరుడూ తీవ్రకోపముతో యుద్ధము చేసినారు. ప్రభాసుడు విద్యుత్ప్రభుని మహాభయము చేదించి అతడు ఎన్ని ధనస్సులు కొత్తగా గ్రహించినా నా టన్నిటిని నాశనము చేసినాడు. విద్యుత్ప్రభుడు సిగ్గుపడి మాయాశక్తివల్ల అదృశ్యుడై ఆకాశానికి ఎగిరి ప్రభాసునిమీద ఆయుధపరంపరను నిజాస్త్రములవల్ల ఆవిద్యాధరుడు గోచరించేటట్లు చేసినాడు. అత డాగ్నేయాస్త్రము ప్రయోగించగా విద్యుత్ప్రభుడు భస్మమై నేలమీద రాలినాడు. శ్రుతశర్క అది చూచి తల్లడిల్లి “చూడండి! ప్రభాసుడు మహారథయాధిపతులను సంహరించినాడు! మీ రందరూ ఊరుకొన్నారేమీ! అందరూ కలిసి అతన్ని తెగటార్చండి” అని ఘోషించినాడు. ఆ ప్రోత్సాహమువల్ల పదకొడుమంది రథికులు శ్రోధపూరితులై ప్రభాసుని చుట్టు ముట్టినారు. వెంకటగిరినివాసి రథయాధిపతి అయిన ఊర్ధ్వరోము డనేవిద్యాధిశేషుడు ధరిణీధర్మశైలనాథుడు విక్రోశనవిద్యాధరమహారాజు, లీలావర్వత వాసి అయిన ఇందుమాలి నామక అతిరథయాధిపతి, మలయాచలవాసి శాకాండుకు డనేరథయాధిపతి, నికేతవర్వతాధిపతి, అంజనగిరినాథు డయిన ధూర్తవయసుడూ కలిసి ప్రభాసుని ఎదిరించినారు, ఏడవవాడు గార్జభముల రథము గలవరాహస్వామి మహారథయాధిపతి, దుందుభి పర్వతరథుడు మేధావరుడు ఎనిమిదవవాడు. ఎనమండుగురూ వచ్చి శరపరంపరలు కురిపించినారు. ప్రభాసుడు బాణాలతో ఒకనిహయాలను, ఒకనిసారధిని, ఒకనికేతువును, ఒకరిధనుస్సునూ కొట్టినాడు. మేధావరుడు నాలుగు బాణాలవల్ల నేలకూలినాడు. తక్కినవారిలో

పోరు నలువుతూ ప్రభానుడు ఊర్ధ్వరోమునిశిరాన్ని అంజలిక శరముతో కొట్టినాడు. మిగిలిన ఆరుగిరినీ ఒక్కొక్క భల్లముతో కంఠాలు తెగ సరికి అశ్వాలను చంపి, సారధిని చావచితక గొట్టినాడు. ప్రభానుని శిరముపై న దివినుంచి పూలవాస కురిసింది. మానవులూ రాక్షసులూ పొంగిపోయినారు. విద్యాధరులు వెలవెలపోయినారు.

తరువాత కాచరకుడనే కురంక్షక గిరీశ్వరుని పంచకాద్రివాసి దిండి మాలిని, జయపురాద్రిరాజయిన విభానుని భూమితుండ కాధీశ్వరు డైన ధవళుని శ్రుతశర్మ పంపినాడు. ఆధనుర్ధరులు ప్రభానుని మీద ఒకేసారి అయిదువందల బాణాలు ప్రయోగించగా ప్రభానుడు క్రమంగా లీలా ప్రాయముగా మహారథ యాధాధిపతుల ధ్వజము, ధనుస్సు సారధిని ఒక్కొక్క బాణముతో అశ్వాలను నాలుగు అంబులతో శిరస్సు వృక్షక బాణముతో తెగటార్చినాడు. ఈరీతిగా ఒక్కొక్కని ఎనిదేసి బాణాలతో కూల్చి సింహనాదము చేసినాడు. శ్రుతశర్మ ఆసతి ప్రకారము నలుగురు విద్యాధరులు దివ్యాస్త్రములు పట్టి ప్రభానునితో హోరా హోరి పోరగా ప్రభానుడు నారాయణాస్త్రముచేత వారి అస్త్రాలను నిరోధించి వారి ఒక్కొక్క ధనుస్సును ఎనిమిదేసి మారులు తెగకొట్టి ఈటలు గదలు మొదలయిన ఆయుధాలు ముక్కలుచేసి, అశ్వాలనూ సారధినీ కూల్చి అందరినీ విరధులను చేసినాడు. శ్రుతశర్మ పదిమంది రథయాధాధిపతులను విద్యాధరేశ్వరులను ప్రభానునిపైకి పంపినాడు. శరములు కురిపిస్తున్నవారితో నదురు బెదురులేక ఏకాకిగా ప్రభానుడు చిత్రయుద్ధము చేసినాడు.

నూర్యప్రభుని ఆసతి ప్రకారము ధవళశ్యామలాకారు లయిన కుంజర కుమార ప్రహస్తులు సాయుధులై గగనానికి ఎగిరి ప్రభానుని దగ్గరికి వచ్చినారు. అచ్చద్దరూ పదాతు లయినప్పటికీ చాపములు కొట్టి సారథులను హతమార్చి సంక్షోభము కలగచేసినారు. దమ నియము లనే

వారు ఆకాశాన ఎగరగా కుంజరకుమార ప్రహస్తులు ఆయుధహస్తులై లాముకూడా మింటి కెగిరినారు. అది చూచి సూర్యప్రభుడు త్వరితంగా మహాబుద్ధి, అచలద్యుద్ధి అనే తనఅమాత్యులను వాళ్ళకు సారధులుగా పంపినాడు. మాయాశక్తివల్ల అగోచరులైన దమనియములను ప్రహస్త కుంజరులు సిద్ధాంజన ప్రయోగముచేసి కనిపెట్టి బాణప్రయోగము చేయగా వాళ్ళు పారిపోయినారు. ప్రభాసుడు తక్కిన పన్నెండుగురితో యుద్ధముచేసి వారి విల్లంబులు ముక్కలు చేసినాడు. ప్రహస్తుడు శత్రువుల సారధులను ఒక్కసారే నరికినాడు. కుంజర కుమారుడు ప్రతిపక్షుల గుర్రాలు కూల్చినాడు. అప్పుడు పన్నెండుగురు విరధులై వీరత్రయ ధాటికి ఆగలేక యుద్ధవిముఖులై పారిపోయినారు.

శ్రుతశర్మ దుఃఖమూ శోపమూ లజ్జా పెనగొనగా రథాతిరథయూధ పతులనూ విద్యాధరులను పంపినాడు. చంద్రగుప్త, నగరంగముడూ విగత రథులై ప్రభాసాదులతో యుద్ధము చెయ్యలేక పారిపోగా మానవులూ అనురులూ శోలాహలము చేసినారు. శ్రుతశర్మ స్వయంగా నలుగురు మహారథులను మహాఘ, ఆరోహణ, ఉత్పాత వేత్రవంతులను పరాక్రములను కూడా తీసుకొని వెళ్ళి ప్రభాసునితో పోరినాడు. పూర్వము విరధు లయిన విద్యాధరులు శ్రుతశర్మతో కలిసినారు. సూర్యప్రభుడు ప్రభాసుని సాహాయ్యము నిమిత్తము మహారథులైన వీరసేన కతాసీ కాది రాజపుత్రులను గగనమార్గాన విమానములో పంపినాడు. వీరసేనాది వీరులకు విద్యాధరేశ్వలకూ ఘోరయుద్ధము జరిగింది. ఉభయ సేనలలో ద్వంద్వయుద్ధము జరిగింది. ఉభయవక్షాలలో చాలామంది చనిపోయినారు. వీరసేనుడు ధూమలోచనుని అనుచరులతో కూల్చినాడు. హరిశర్మ వీరసేనుని విరధుని చేసినాడు. విద్యాధరవీరు డైన హిరశ్యాక్షుడు అభిమన్యుని చేతిలో చచ్చినాడు. సునేత్రుడు అభిమన్య హరిభటులను కూల్చగా ప్రభాసుడు అతని శిరశ్చేదము చేసినాడు.

ఈ ప్రకారంగా విద్యాధరులు నాశన మవుతూ ఉంటే శ్రుతశర్మ మహా కోపంతో స్వయంగా శతానీకుణ్ణి ఎదిరించినాడు. సంధ్యాసమయము చాకా యుద్ధము ఘోరంగా దేవతలకు ఆశ్చర్యము కలిగించేట్లు జరిగింది. వందలకొద్దీ మొండెములు లేచి సాంధ్యనృత్యోత్సవసందర్భములో భూతాలకు ఆలంబనము లయినవి. సంధ్యవేళయ్యుద్ధానంతరము విశేష సైన్యచినాశానికి విచారించి, బంధుమరణమువల్ల దుఃఖాత్తులై విద్యాధరులూ విజయోత్సాహముతో మానవాసురులూ తమశిబిరాలకు వెళ్ళినారు.

అప్పుడు ఇద్దరు విద్యాధరరాజులు రథయాథాధిపతులు శ్రుతశర్మ పక్షము విడిచి వచ్చి సుమేరునివేదితులై నూర్యప్రభుని దర్శించి ప్రణామము చేసి ఇలా పలికినారు: “దేవా! మేము మహాయాన సుమాయులనే వారము. మూడోవాడు సింహబలుఁడు. ముగ్గురమూ “మహాశ్మశానాధిపతిత్వ సిద్ధులము. ఇతర విద్యాధరేంద్రులకు అధర్వణీయులమా. మేము రుద్రభూమిలో సుఖంగా కూర్చోగా శరభానన అనే దివ్యయోగిని వచ్చింది. మేము సమస్కారము చేసి అడగ్గా ఆమె “మహాకాలనాధుని చూడా లని యోగిసీగణముతో వెళ్ళినాను. అక్కడ బేతాళపతి నేను చూస్తూ ఉండగా దేవునితో ఇలా విన్నవించినాడు. “దేవా! విద్యాధరుల చేతుల్లో చచ్చిన మానేనాధిపతి అగ్నికుని కుమారిని తేజ ప్రభుడనేవాడు హఠాత్తుగా హరించినాడు. ప్రభూ! ఆమె విద్యాధర చక్రవర్తి పత్ని అవుతుందని సిద్ధవాక్యము. ప్రభూ! చాలాదూరము ఆకస్యను తీసుకొని వెళ్ళకముందే ఆమెను విడిపించ వా?” అని అగ్నికుని పుత్రికను విడిపించమని మహాకాలనాధుడు మాకు ఆజ్ఞ చేయగా మేము గగనమార్గాన వెళ్ళి ఆమెను చూచినాము. తేజఃప్రభుడు: “శ్రుతశర్మ కోసము ఈకస్యను తీసుకొని వెళ్తున్నాను” అన్నాడు. అతన్ని మా శక్తివల్ల స్తంభించచేసి ఆమెను విడిపించి మహాకాలనాధునికి అర్పించి

నాము. ఆయన ఆకస్యను తండ్రికి ఇచ్చినాడు. ఈ అద్భుతము చూచి అక్కడ కొన్నాళ్ళపాటు ఉండి ఇంటికి వచ్చినాను.”

మేము “ఎవరు విద్యాధరచక్రవర్తి అవుతారు? నీవు సమస్తము ఎరుగుదువు కదా!” అని కుతూహలముతో అడిగినాము. ఆమె సూర్య ప్రభుడే విద్యాధరచక్రవర్తి అవుతాడని చెప్పింది. ఈ సింహబలుడు మాతో “అబద్ధము దేవతలూ ఇంద్రుడూ శ్రుతశర్మపక్షము నహించినారు” అని పలుకగా ఆయోగిని “త్వరలో సూర్యప్రభువుకూ శ్రుతశర్మకూ యుద్ధము జరుగుతుంది. మీరంతా చూస్తూ ఉండగానే ఈ సింహబలుడు చనిపోతాడు. అదే దృష్టాంతము.” అని సమాధాన మిచ్చి అంతర్ధాన మైనది. ఇప్పుడు ప్రత్యక్షంగా చూచాము. సింహబలుడు చనిపోగా మాకు నమ్మకము కలిగి నీవే విద్యాధరేశ్వరులకు చక్రవర్తి వని నిశ్చయము చేసుకొని నీపాదాలు చేరి నీ ఆశ్రయములో ఉన్నాము.”

ఇలా మహాయాన సుమాయకులు పలుకగా సూర్యప్రభుడు మయాదిజన సమేతుడై విశ్వసించి ధ్రువ మని సమ్మతించినాడు. అది విని శ్రుతశర్మ భయపడితే ఇంద్రుడు విశ్వావసువు ద్వారా “ధైర్యముతో ఉండు, దేవతలతో వచ్చి నీకు సాహాయ్యము చేస్తాను.” అని దూత్యము జరిపినాడు. సూర్యప్రభుడు ప్రతిపక్ష బలక్షయము భేదమూ చూచి ఆనందించి రాత్రి యథావ్రకారంగా ప్రియకాంతలతో కూడక మంత్రులతో కూడా శయనము అంగీకరించినాడు.

త ర ం గ ము : ౪౯

గుణశర్మ కథ

ఆరాత్రి సూర్యప్రభుడు భార్యావిరహితుడై రణోత్సాహముతో పరుండగా కంటిమీది కుసుకు రాక వీతభీతి అనే నర్మనదివుని పిలిచి

మనోల్లాసము కలిగించే వీరరస ప్రధానమైన అద్భుతకథ చెప్పమని అడిగినాడు.

వీరభీతి కథ ఆరంభించినాడు: “ఉజ్జయినీ నగరిని మహానేన మహీపతి పరిపాలన చేస్తున్నాడు. పట్టపురాణి అశోకవతి త్రిలోకసుందరి. మహారాజు దగ్గర మహామాన్యుడూ, వీరుడూ, ఆగమపారగుడూ, లలితకళా ప్రవీణుడూ అతిసుందరుడూ అయిన గుణశర్మ అనే బ్రాహ్మణుడు ఉంటున్నాడు.

ఒకనాడు అంతఃపురములో సృత్యసందర్శములో రాజు రాణి దగ్గరే ఉన్న గుణశర్మను “నీవు సర్కజ్జడవు, కళాచతురుడవు, మాకు కుతూహలముగా ఉంది. నీనటనాకాశలము చూపించవలె” అని కోరినాడు. గుణశర్మ చిరుసవ్వుతో నేను నేర్చిన సృత్యము సభకు అనుకూలము కాదు. ప్రాయశముగా హాస్యజనకముగా ఉంటుంది. శాస్త్రము అంగీకరించని తీరుగా ఉంటుంది. కేవలము మీ ఎదుట, మహారాణి సమక్షములో సృత్యము చేయడానికి సిగ్గువేస్తున్నది” అన్నాడు. రాణి కుతూహలము కొద్దీ రాజును ప్రేరేపించగా మహానేనుడు “ఇది రంగభూమి మీద సృత్యముకాదు. అది పురుషునికి లజ్జాస్పదము. ఇది కాదు. మిత్రగోష్ఠిలో కాశలము ప్రదర్శించడమే గాని నే నిక్కడ రాజును కాను. నీవు స్వతంత్రుడవు. నామిత్రుడవు! నీసృత్యచాతురి చూడకుండా నేను భోజనము ఆరగించను” అని పట్టుపట్టినాడు. గుణశర్మ అందుకు అంగీకరించి ఆంగికాభినయము చేయగా మహారాజు మహారాణి రసోద్ధారమువల్ల మనసులో అభినయించుకొన్నారు. సృత్యము పూర్తికాగా మహానేనుడు గుణశర్మకు వీణ ఇచ్చి వాయిచమని కోరినాడు. గుణశర్మ సారిణీ తంత్రిని మీటి రాజుతో “దేవరా! ఈవల్లకి పనికిరాదు. మరొకటి తెప్పించండి. ఈవీణతంత్రిలో శ్వాసరోమము ఉన్నది. తంత్రి ఝంకార లక్షణాన్ని పట్టి ఈవిషయము గ్రహించినాను” అంటూ అంకము

నుంచి వీణను కింద ఉంచినాడు. మహారాజు వీణాతంత్రిని తడిపి చూడగా అందులో కుక్కవెంట్రుక బైటికి వచ్చింది. గుణశర్మ సర్వజ్ఞత్వానికి అందరూ ఆశ్చర్యపడినారు. మహాసేనమహీపతి మరోవిణ తెప్పించినాడు. గుణశర్మ సత్కృష్టానుగతా లయిన వాద్యరీతులు వీణమీద పలికించి గంగాఝరీవేగము చూపించి కర్ణరసాయనము చేసినాడు. రాజదంతుల సమక్షములో వివ్రశ్రేష్ఠుడు శస్త్రాస్త్రవిద్యాప్రావీణ్యము ప్రదర్శించగా నరపతి అతనిని “బాహుయుద్ధము నీకు తెలిస్తే నిరాయుధుడవై ఒక బంధకరణము చూపించు” అని అడిగినాడు. అప్పుడు గుణశర్మ “దేవా మీరు శస్త్రాలు చేపట్టి నన్ను కొట్టండి. అప్పుడు చూడవచ్చును.” అని చెప్పినాడు. మహారాజు ఖడ్గాధిఅయుధాలతో ప్రహరస్తూ ఉండగా గుణశర్మ బంధకరణము వల్ల నిరోధించి తాను గాయపడికి మహారాజు కరమునూ దేహమునూ కట్టివేసినాడు. రాజు వివ్రశ్రేష్ఠుని సర్వజ్ఞనిగా ఎరిగి రాజ్యపాలనకు తోడ్పడ గలవాడని తలచి స్తుతించినాడు.

అశోకపతీదేవి గుణశర్మ అందచందాలు ప్రజ్ఞాశక్తులూ చూచి కామించి యుక్తిగా “అయ్యవుత్రా! నాకు వీణసేర్పుకోవలె నని కుతూహలముగా ఉంది. అతని వీణావాదన కౌశలమువల్ల సేర్పుకోవలెనని తాత్పర్యము కలిగింది” అని వేడుకొన్నది. రాజు పట్టపురాణికి వీణా శిక్షకోసము పిప్రుని నియమించినాడు. గుణశర్మ ముందరోజు చూచి రాణికి వీణావిద్య ప్రారంభిస్తానని మనవి చేసి సెలవు తీసుకొన్నాడు. రాణి మోహదృష్టి శర్మ గ్రహించి వీణ ప్రారంభించక కాలము గడుపు తున్నాడు.

ఒకనాడు మహాసేనుడు సువారములో ఆరిగిస్తూ ఉండగా ప్రకిసరి ఉన్న గుణశర్మ కూరవడ్డిస్తున్న వంటవాణ్ణి వడ్డించ వద్దని వారించినాడు. రాజు కారణము అడిగినాడు. గుణశర్మ “దేవా, కూరలో విషమున్నట్లు తోచింది. వీడు కూర వడ్డిస్తూ బెదురుతూ నాముఖము చూచినాడు.

ఎవరికైనా దీన్ని వడ్డిస్తే విషమున్నదీ లేనిదీ బైట పడుతుంది. నేనా విషదోషము పోగొట్టుతాను” అని పలికినాడు. అప్పుడు రాజు వంటవాణ్ణి కూర తిన మసగా వాడు విధిలేక తిని మూర్ఛపోతే శర్మ మంత్ర వ్రయోగమువల్ల విషదోషము పోగొట్టినాడు. వంటవాడు ఉన్నది ఉన్నట్టుగా “దేవా! నన్ను మీకు విషము పెట్టమని మీశత్రురాజు గాడేశుడు పంపినాడు. నేను పరదేశిని. తమ నువారంలో ఏలిక అజ్ఞ మీద చేరినాను. కూరలో విషము పెట్టగా ఈమహాత్ముడు కనిపెట్టినాడు” అని చెప్పగా వాణ్ణి రాజు దండించి ప్రాణదానము చేసిన గుణశర్మకు అగ్రహారసహస్రము అర్పించినాడు.

అశోకవతీదేవి వట్టువల్ల గుణశర్మ వీణ ప్రారంభించినాడు. అతడు వీణనేర్చుతూ ఉన్నప్పుడు రాణి భూవిలాసము హావభావాది వికారములు ప్రకటిస్తూ వచ్చింది. ఒకనాడు అశోకవతి కామార్తితో ఏకాంతములో గుణశర్మను పడే పడే గోళ్యతో పొడిచింది. ఆధీరుడు వారిస్తూ ఉన్నా “నుందరుడా వీణావ్యాజమువల్ల నీపాండుకోరినాను. నన్ను స్వీకరించు” అని వేడింది రాణి. శర్మ చలించక “నీవు ప్రభు భార్యవు. ప్రభువుకు ద్రోహము చేయను. ఈసాహసము కూడదు” అని హితము పలికినాడు. రాణి “నీరనుడా! నీఅందచందాలు నీవ్రజ్జులు కళలు అన్నీ వ్యర్థము, నన్ను ఉపేక్షిస్తావా?” అని నిరాశతో అన్నది. శర్మ “చక్కగా చెప్పావు. పరాంగనసాత్తు ఇహపరాలకు దూరము చేస్తుంది. అప్రతిష్ట కలిగించే అందచందాలెందుకు?” అని అపహసించినాడు. రాణికి అలకవచ్చింది. అగ్రహమూ ఈర్ష్యా పెనగొనగా అతని మీద పగసాధించ వలెనని సంకల్పించి “నామాటవినకపోతే నీచావు తప్పదు. ఈ అపమానము భరించలేను. నిన్ను హతమార్చి నేను చస్తాను.” అని శపథము చేసింది.

“ధర్మబద్ధుడైన శీవితము క్షణకాలమైనా మంచిదే. సావము చేసి

రాజదండన అనుభవించడం కన్న వుణ్యముచేసి మరణించడం మేలు” అని గుణశర్మ పలికినాడు. అది విని అశోకవతి “మన ఇద్దరికీ ద్రోహము చెయ్యకు. మహారాజు నామాట జవదాటడు. ఆయనతో చెప్పి నీకు దేశాలు ఇప్పిస్తాను. సామంతులను నీఅనుచరులను చేస్తాను. నిన్నే రాజును చేస్తాను. ఎందుకు నీకీ పిరికి తనము? ఎవరు నిన్ను అవమానించే వారు.” అని పలికింది. ఆమె నిర్బంధము తత్కాలములో తప్పించు కొని గుణశర్మ యుక్తిగా “దేవీ! ఇంత నిర్బంధిస్తే నీమాట కాదనను రహస్యము బయట పడుతుందని భయము. కొన్నాళ్ళు ఓపిక పట్టు. నామాట నమ్ము. సర్వ నాశన హేతువైన నీవైరము నా కెందుకు?” అని ఆశ కలిగించి ఒప్పించి ఇంటికి వెళ్ళినాడు.

మహాసేన మహారాజు సోమకేశ్వరునికోట ముట్టడించినాడు. గౌడేశ్వరుడు విక్రమశక్తి మహాసేనుని ముట్టడించినాడు. రాజు గుణశర్మతో మనము ఒకరిని ముట్టడిస్తే మనము మరొకరిచేతులో చిక్కినాము, వీరిద్దరితో ఎలాపోరు? యుద్ధము చెయ్యక ఎంతకాలము ముట్టడిలో ఉంటాము? ఈవిషయపరిస్థితి ఎలా తీరుతుంది? ఏది ఉపాయము?” అని అడిగినాడు. శర్మ “రాజు యుక్తి చెప్పనా? యుక్తివల్ల కార్యము సాధించ గలము” అని ప్రోత్సాహము కలిగించినాడు. గుణశర్మ కళ్ళకు అంతర్ధానాం జనము పెట్టుకొని రాత్రివేళ విక్రమశక్తి దిగిన స్కంధావారానికి వెళ్ళి నిద్రిస్తున్న అతన్ని లేపి “రాజా! విను; నేను దేవదూతను. ఈ క్షణమే మహాసేన మహారాజుతో సంధి చేసుకొని వెళ్ళిపో. అలా చెయ్యక పోతే సేనతో నీవు సరిస్తావు. నీవు సంధికై అతనిదగ్గరికి దూతను పంపితే అతడు అంగీకరిస్తాడు” అని నీకు చెప్పమని నన్ను మహావిష్ణువు పంపినాడు. నీవు భక్తుడవు. భక్తుల మేలు కోరేవాడతడు అని పలికినాడు.

అది మానవాకృతి కాదని గ్రహించి విక్రమశక్తి గుణశర్మతో నేను ధన్యుణ్ణి. దైవము నాకు సందేశము పంపేటంత వుణ్యము చేస్తూ

కొన్నాను. ఈశ్వరాసతి అతిక్రమించను" అని వాగ్దానము చేయగా గుణశర్మ మహారాజుకు విశ్వాసము కలిగించ వలెనని అంతర్ధానాం జన మహిమవల్ల అంతర్విత్తుడై మహానేనుని దగ్గరికి వెళ్ళి సంగతి మనవి చేసినాడు. ప్రాణరాజ్య ప్రదాత అయిన గుణశర్మను మహారాజు కంఠా లింగసము చేసుకొని పొంగిపోయినాడు. విక్రమ శక్తి మర్నాడు దూత ముఖముగా మహానేనునితో సంధి చేసుకొని తరలినాడు. గుణశర్మ ప్రజ్ఞ వల్ల మహారాజు సోమకుణ్ణి ఓడించి గజాశ్వములు గ్రహించి ఉజ్జ యినికి వెళ్ళినాడు. అక్కడ సిప్రానదిలో మహానేనుడు స్నానము చేసేసమయాన మొసలి మీది మీదికి రాగా శర్మ రక్షించినాడు. మహారాజు పసవిహారము చేస్తున్నప్పుడు పాము కరిచింది. వెంటనే గుణ శర్మ పాము విషము శరీరములో ఎక్కకుండా రాజునురక్షించినాడు.

కొన్నాళ్ళకు మహానేనుడు మహాబలసమన్వితుడై విక్రమ శక్తిమీదికి దాడిచేయగా యుద్ధము చేసేటందుకు నగరు వదలి వచ్చినాడు. ఉభ యుల మధ్యా పోరు ఘోరమైంది. కొంతనేవు ఇద్దరూ బాహు బాహి ద్వంద్వ యుద్ధము చేసినారు. ఇద్దరి రథాలు కూలిపోగా కత్తులు దూసుకొన్నారు. తత్తరపాటులో మహానేనుడు కిందపడగా సమయము చిక్కిందని విక్రమశక్తి కత్తితో అతన్ని పొడవ బోయినాడు. గుణ శర్మ చక్రాయుధముతో విక్రమునిభుజము ఖండించి పరిఘుతో వత్సాన్ని కొట్టి నేల కూల్చినాడు. మహానేనుడు ఆనందపడి "మహావీరా! అయిదు సార్లు నాప్రాణాలు కాపాడినావు!" అని శర్మను పదే పదే స్తుతించినాడు. వెంటనే విక్రముని రాష్ట్రమూ సైన్యమూ మహానేనుడు వశము చేసుకొన్నాడు. శర్మ సాహాయ్యము వల్ల రాజు ఇతర రాజన్య మును జయించి ఉజ్జయినికి తిరిగి వచ్చి నుఖంగా ఉంటున్నాడు.

మహారాణి అశోకవతి గుణశర్మపై తహతహలాడి, శర్మ యుద్ధా నంతరము రాజధానికి రాగా అతన్ని కోరికతీర్చుమని అవలోకాత్రాలు

వేడుతున్నది. శర్మలకార్యకరణానికి అంగీకరించలేను. అప్పుడా మెనుఃఖము అభినయించి ఏడుపు మొగము పెట్టగా మహానేనుడు ఆమెనుచూచి “ప్రేయసీ! ఎవరు నీకు కష్టము కలిగించినారు? చెప్పు. వాని ధన మాన ప్రాణాలు హరిస్తాను” అవగా రాణి “నాకు అపకారము చేసినవాణ్ణి మీరు దండించలేరు. నాదుఃఖము పైకి చెప్పుకోడము వృథా” అని సమాధానము ఇచ్చింది. రాజు బలవంతము చేసిన మీదట ఇలా అబద్ధా లాడింది.

“ఆర్యపుత్రా! నిర్బంధించారుకనక మనవి చేస్తున్నాను. గౌడరాజు దగ్గర ధనాశవల్ల ఈగుణశర్మ సంధి చేసి అతన్ని తనకు ధనము పంప వలసినదని రహస్యంగా దూత్యము జరిపినాడు. ఆదూతనుచూచి రాజుకు ఆపుడు ఒకవంటవాడు “దేవా ఈకార్యము అవలీలగా సాధిస్తాను. ధన నాశనము ఎందుకు చేసుకోవటావు?” అని చెప్పి గుణశర్మ దూతను ఖైదీచేయించి మంత్రము బైట పడకుండా ఇక్కడికి విషప్రయోగము చేయడానికి వచ్చినాడు. ఈలోగా గుణశర్మదూత కొట్లోనుండి తప్పించు కొని సంగతి శర్మకు చెప్పినాడు. అలా ఆవంటవాని విషప్రయోగము ఎరిగి మీకు చెప్పి ఈ బ్రాహ్మణాధముడైన గుణశర్మ వాణ్ణి హతమార్చి నాడు. ఈరోజు వంటవాణ్ణి వెతుక్కొంటూ వాడి శిల్పీ తమ్ముడూ భార్యారాగా శర్మకనిపెట్టి ఆతల్లిని భార్యనూ చంపిందినాడు. వంటవాడితమ్ముడు ఎక్కడికో పారిపోయినాడు. తర్వాత వాడు రహస్యంగా నాశరణువేడి నాతో ఈసంగతి విశదము చేస్తూ ఉండగా గుణశర్మ నా శయనమంది రములో ప్రవేశించినాడు. అతన్ని చూచి పేరువిని వంటవాడితమ్ముడు పారిపోయినాడు. గుణశర్మ తెల్లపోయి కర్తవ్యము ఆలోచించేవాడివలె నిలవబడగా నేను “గుణశర్మా, ఇవాళ అదోమాదిరిగా ఉన్నావేమి?” అని జిజ్ఞాసతో అడిగినాను. శర్మ నాతో “దేవీ! నీమీద మరులు కన్నాను. నన్ను అనుగ్రహించు, అనుగ్రహించవా చనిపోతాను.”

అంటూ నాసాదాలమీద వాలినాడు. నేను సాదాలు ఇవతలకు లాక్కొంటూ తత్తరపాటుతో లేవబోగా నన్ను గట్టిగా కాగలించినాడు. సరిగా అప్పుడే చేటి పల్లవిక వచ్చింది. దాన్ని చూచి గుణశర్మ భయంతో వెళ్లి పోయినాడు. పల్లవిక అప్పుడే రాకుండా ఉంటే నాభంగ పాటు ఏమని చెప్పను? ఇలాజరిగింది” అని చిలవలూ పలవలూ కల్పించి ముగించి వచ్చింది.

సంగతివిని రాజు ఆగ్రహముతో, మండిపడి రాణితో “విచారించకు. ఆద్రోహికి మరణ దండన విధిస్తాను. వాణ్ణి యుక్తిగా చంపకపోతే నాకు అపకీర్తి. పైగా వాడు నాకు అయిదుసార్లు ప్రాణదానము చేసినాడు. అంతఃపురంలో గుట్టు లోకానికి వెల్లడించే ఏలుండదు” అని చెప్పినాడు. రాణి “నాథా, ఈదోషము చెప్పరాని దయితే మిమ్ము చంపడానికి శర్మ గౌడేశునితో చేసిన సంధిని ప్రకటించ వచ్చునుకదా?” అన్నది. “సరే అలాగే చేదాము” అంటూ” మహాసేనుడు దర్బారు లోకి వెళ్లినాడు. రాజదర్శనము నిమిత్తము సామంతాదులు వచ్చినారు. గుణశర్మ దివాణములో ప్రవేశించబోతే దుర్నిమిత్తాలు ఎదురైనవి. కాకి ఎడమవైపు ఎగిరింది. కుక్క ఎడమనుండి కుడివైపు పరుగెత్తింది. పాము కుడినుండి ఎడమకు పోయింది. బాహువు భుజిశిరముతో అదిరి ఈ దుశ్శకునాలు నాకేదో కీడు నూచిస్తున్నవి. ఏమయితే అది అవుతుంది. రాజు క్షేమంగాఉంటే అంతేచాలు. దివాణములో విపరీతము కలగకుండా ఉండుగాక” అని గుణశర్మ తలపోస్తూ రాజాస్థానికి వెళ్లి రాజుకు నమస్కరించి ఉచితాసనము అలంకరించినాడు.

గుణశర్మను మహాసేనుడు యథా పూర్వముగా గౌరవము చేయక ఎర్రచూపు చూచినాడు. శర్మ తెల్లపోయి శంకిస్తూ ఉండగా రాజు సింహాసనము నుండి లేచి శర్మమీదికి లంఘించి అతని కంఠము మీద కూర్చున్నాడు. నభ్యులు ఆశ్చర్యపడ్డారు. రాజు నభాస్థారులతో “నాకూ

గుణశర్మకూ గల న్యాయము అలకించండి” అని ఆరంభించగా గుణశర్మ “నేను నేవకుణ్ణి, నీవు ప్రభువు. సమానులము కానప్పుడు వ్యవహారము ఎలా ఘటిస్తుంది? సింహాసనము అలంకరించండి. తర్వాత మీకు లోచి నట్టు చెప్పవచ్చును” అని ధీరోదాత్తుడై పలికినాడు.

మహానేనుడు సింహాసనము మీద ఆసీనుడై సదస్యులతో “మీ రందరూ ఎరిగిన సంగతి. కులక్రమాగతు లయిన మంత్రులను అతిక్ర మించి ఈ గుణశర్మను నాతో సమానునిగా చేసినాను. నీడు దూతలను పంపి గౌడరాజుతో ఒడబడి నన్ను హతమార్చ వలె నని యత్నము చేసినాడు” అంటూ రాణి చెప్పిన విషయమంతా నభకు తెలియచేసి నాడు. రాజు తన ఆవులకు శర్మ రాణిని వలచిన సంగతికూడా చెప్పి నాడు. గుణశర్మ “దేవా! ఇదియావత్తు అబద్ధము. నీకెవరు చెప్పారు? ఆకాశములో ప్రతిమలు ఎవరు వ్రాసినారు!” అని పలికినాడు. “పాపీ! ఇది నిజము కాకపోతే కూర తప్పేలాలో ఉన్న విషము నీకు ఎలా తెలిసినది?” అని రాజు ప్రశ్నించినాడు. గుణశర్మ సర్వమూ ప్రజ్ఞవల్ల తెలుస్తుందని సమాధాన మీయగా, మంత్రులు శర్మమీది ద్వేషము వల్ల అది అసాధ్యమన్నారు. గుణశర్మ “దేవా, నిజానిజాలు తెలుసు కోక తోచినట్లు మాట్లాడుతున్నారు. విచారణ చేయని ప్రభువును నీతికోవిదులు నిందిస్తారు.” అంటూ ఉండగా రాజు హతాత్తుగా శర్మను కత్తితో పొడిచినాడు. ఆకత్తిపోటు కరణ ప్రయోగమువల్ల శర్మ తప్పించుకోగా రాజునేవకులూ తదితరులూ అతన్ని కత్తులతో పొడి చారు. గుణశర్మ మహాశక్తివంతుడు కనుక కరణప్రయోగ మహిమాతి శయమువల్ల కత్తిపోట్లు తప్పించుకొని ఒకరిజట్టు ఒకరికి ముడివేసి సభ విడిచి వెళ్ళినాడు. నూరుగురు యోధులు కూడా వెంటాడగా శర వారిని వధించినాడు. చేలాంచలములో దాచుకొన్న అంతర్ధానాంజనము నేత్రాలకు పెట్టుకొని అదృశ్యరూపుడై ఆరాజ్యము విడిచిపెట్టినాడు.

దక్షిణాపథము వెళ్తుతూ “అశోకవతి ఆమూఢరాజుని ప్రేరేపించి ఇంతపని చేసింది. స్త్రీలు విషముకన్న క్రూరులు. యథార్థము గ్రహించలేని రాజులు సాధువులకు అపకారులు”. అనుకొంటూ గ్రామములో ఒక వటవృక్షముక్రింద శిష్యులకు అధ్యాపన చేస్తున్న బ్రాహ్మణునికి నమస్కరించినాడు. ఆయన శర్మకు అతిథి సత్కారములు చేసి “బ్రాహ్మణోత్తమా! నీవు ఏకాఖి అధ్యాపన చెయ్యగలవు?” అని అడిగినాడు. “బ్రాహ్మణా! పన్నెండుశాఖలూ చెప్పగలను. సామవేదీయ శాఖలు రెండు, ఋగ్వేదీయ శాఖలు రెండు యజుర్వేదీయములు ఏడు, ఆధర్వణము ఒకటి నేను చెప్పగలను” అని శర్మ సమాధానమీయగా ఆ గురువు “అయితే నీవు సాక్షాత్తు ఈశ్వరుడవు. నీ దేశమేది? నీవంశమేది? విన్నేమని పిలుస్తారు? ఇంత విద్వాంసుడవు ఎలా అయినావు?” అని కుతూహలముతో ప్రశ్నించినాడు. గుణశర్మ తనసంగతి ఆరంభించినాడు.

“ఉజ్జయినిలో ఆదిత్యశర్మ అనే విప్రకుమారుని శైశవములోనే తండ్రి చనిపోగా తల్లి సహాగమనము చేసింది. ఆకుర్రవాడు అక్కడే మేనమామ ఇంట్లో పెరుగుతూ ఆగమశాస్త్రములు, లలితకళలూ నేర్చినాడు. విద్యాభ్యాసము అయినతరువాత అతనికి సన్యాసితో సఖ్యము ఏర్పడింది. ఆదిత్యశర్మతో పరిచాజకుడు వెళ్ళి రుద్రభూమిలో యక్షిణీ సిద్ధికై హోమము చేసినాడు. నువర్ణ విమానములో వరకన్యాపరివృతురాలై ఒక దివ్యకన్య ఆవిర్భవించి మధురవాక్కుతో “యతీశ్వరా, నేను యక్షిణిని. నన్ను విద్యున్మాల అంటారు. వీశ్వంతా యక్షిణులు. నాయక్షిణీగణములో నీకు యిష్టమైనదాన్ని స్వీకరించు. నీమంత్రసాధనమువల్ల ఇంతవరకే కార్యసిద్ధి. నామంత్రసాధన నీవు పూర్తిగా ఎరగవు. అందువల్ల నేను నీకు పూర్ణసిద్ధి కలిగించలేదు. వృథాశ్రమ పడకు” అని అనగానే యతి యక్షిణిని ఒకదాన్ని స్వీకరించినాడు, ఈలోగా విద్యున్మాల అదృశ్యురాలైంది. తనకు సిద్ధించిన

యక్షిణిలో ఆదిత్యశర్మ “విద్యున్నాలకన్న ఉత్తమయక్షిణి ఉన్నదా!” అని అడిగినాడు. యక్షిణి “సుందరాకారా! ఉన్నది. విద్యున్నాల, చంద్రలేఖ, సులోచనలు ఉత్తమలు. సులోచన మహోత్కృష్ట” అని సమాధానమిచ్చి యథాసమయములోవచ్చేదిగా అప్పటికివెళ్ళిపోయింది. యతి ఆదిత్యశర్మతో అతని ఇంటికి వెళ్ళినాడు. ప్రతిదినమూ యథా కాలానికి యక్షిణి వచ్చి యతిని ఇష్టభోగాలతో తృప్తి పరుస్తుంది.

ఒకనాడు ఆదిత్యశర్మ పరివ్రాజకముఖముగా యక్షిణిని “సులోచనా మంత్రవిధి ఎవరెరుగుదురు?” అని అడిగితే యక్షిణి “దక్షిణదిశను తుంబు వనమనేచోట వేణానదీతీరాన విష్ణుగుప్త నామక సన్యాసి భదంతశ్రేష్ఠుడు నివసిస్తున్నాడు. అతనికి ఆమంత్రము బాగా తెలుసు” అన్నది. ఆదిత్యశర్మ కిటుకు తెలుసుకొని ఉత్సాహపరవశుడై అయినాడు. పరివ్రాజకుడు కూడా రాగా శర్మ తుంబువనము వెళ్ళి భదంతుణ్ణి కనిపెట్టి అతనికి మూడేళ్లు శ్రద్ధాభక్తులతో సపర్యచేయగా భదంతుడు యక్షిణి మంత్రము శర్మకు ఉపదేశించినాడు. ఆదిత్యశర్మ మంత్రము నేర్చి పునశ్చరణ పూర్తిచేసి ఏకాంతములో యథావిధిగా పూర్ణ హోమము చేసినాడు. హోమాంతము విమానారూఢయై యక్షిణి సులోచన త్రిలోకనుందరిగా వచ్చి “నేను నీకు సిద్ధించాను. అర్థ సంవత్సరముపాటు నీవు నాకన్నెచెర పోగొట్టకుండా ఉంటే నీకు వీరుడు ప్రజ్ఞావంతుడు, నర్వజ్ఞుడు, అపరాజితుడూ, ఐన తనయుడు కలుగుతాడు” అనిపలికింది. శర్మ అంగీకరించగా సులోచన అతన్ని విమానములో ఎక్కించి అలకానగరము తీసుకొనివెళ్ళింది. అతడు నాతిగల బ్రహ్మచర్యము ఆరుమాసాలు అసిధారావ్రతము ఆచరించినాడు. కుబేరుడు అందుకు సంతోషించి స్వయముగా సులోచనను ఆదిత్యశర్మకు అప్పించినాడు.

నే నా విప్రుని కుమారుణ్ణి. సుగుణాలవల్ల నాకు గుణశర్మ అని తండ్రి నామకరణము చేసినాడు. క్రమేణ నేను అక్కడే యుత్సాహిణి

అయిన మణిధరునివద్ద వేదశాస్త్రములు, లలితకళలు నేర్చినాను. ఒక సారి దేవేంద్రుడు కుబేరునిదగ్గిరికి రాగా అందరు అతన్ని చూచి లేచి నిలుచున్నారు. అప్పుడు ఆదిత్యశర్మ పరధ్యానముగా ఉండి తత్తరపాటుతో లేవలేదు. ఇంద్రుడికి ఆగ్రహము వచ్చి అతన్ని “మూర్ఖుడా! పో. మానవలోకములోకి వెళ్ళు. ఇక్కడ పనికి రావు” అని శాపము పెట్టినాడు. సులోచన మహేంద్రుని ప్రార్థించగా ఇతను స్వయంగా మర్త్య లోకానికి వెళ్ళక్కలేదు. ఇతనికుమారుడు వెళ్ళితేచాలు. నామాట వ్యర్థము కాకుండా ఉంటుంది” అని శాంతుడైనాడు. అప్పు డాదిత్య శర్మ నన్ను మేనమామ ఇంట్లో ఉజ్జయినిలో దిగపెట్టినాడు. దైవాత్మ నాకూ మహాసేన మహారాజుకూ స్నేహము కుదిరింది. అని గుణశర్మ తనకు మహారాజి చేసిన అవమానమూ రాజు చేసినదుర్వార్తలూ విశదముగా చెప్పినాడు.

ఆగురువు గుణశర్మతో “వ్రథూ, నేను ధన్యుణ్ణి. నన్ను అగ్నిదత్తుడు అంటారు. మా ఇంటికి రా. ఈ గ్రామము నాలగ్రహారము. ఇక్కడ నీవు హాయిగా ఉండవచ్చును” అని అతడు ఆవులు గేదెలు గుర్రాలతో ఉన్న తన ఇంటికి శర్మను తీసుకొని వెళ్ళి స్నానవస్త్రాధరణ వివిధ భోజనాలతో గౌరవించినాడు. త్రిలోకనుందరి అయిన తన కుమారిని శర్మకు కన్యా లక్షణాలు చూపే వ్యాజాన చూపించినాడు. కన్యను తిలకించి గుణ శర్మ అగ్నిదత్తునితో “ఈమెకు సవతులు ఉంటారు. నాసికదగ్గిర మచ్చ ఉన్నది. దాన్ని బట్టి చెప్పాను. వక్షోభాగాన రెండోమచ్చ ఉన్నది” అనగా ఆమె అన్న తండ్రి అజ్ఞమీద ఆమె పైట యెరగు ఎత్తితే పుట్టు మచ్చ కనపడదది. అగ్నిదత్తుడు ఆశ్చర్యపడి శర్మతో “అయ్యా, నీవు సర్వజ్ఞుడవు. ఈమె పుట్టుమచ్చలు అశుభములు కావు. సాధారణంగా భర్త సంపన్నుడయితే సవతు లుంటారు. దరిద్రుడు ఒక భార్యనే ప్రోషించలేడు. ఇలాంటిది తిండి నీమి పెడతాడు!” అనగా శర్మ

“నీవు చెప్పింది నిజము. సులక్షణయైన ఈకన్యకు అశుభ మెక్కడిది!” అని సమాధాన మిచ్చినాడు.

వ్రసంగవశాత్తు అగ్నిదత్తుడు కుతూహలముతో అడిగితే గుణశర్మ స్త్రీపురుషులకు ప్రత్యవయవముమీద తిలకాదుల ఫలాన్ని వేరే వేరే వర్ణించినాడు. గుణశర్మను చూచిచూడడంతో ఆకన్య ఉత్సుకురాలై చకోరిక చంద్రునివలె చూపులతో అతన్ని తాగింది. ఏకాంతములో అగ్నిదత్తుడు శర్మతో “మహాశయా, నాకన్యను నుందరిని నీకిస్తాను. పరదేశాలకు వెళ్ళకు. నాఇంటిపట్టున హాయిగా ఉండు” అని పలికినాడు. శర్మ “నిజమే. ఇలా ఉంటే మాత్రము నాకు సుఖానికి ఏమి లోటు! అయినా రాజువల్ల అవమానము పొందినాను. అదంతా మిధ్య. కామిని, చంద్రోదయము, వీణావాదనము కులాసాగా ఉన్నవాళ్ళను సంతోష పెడతవి, విచారగ్రస్తులను బాధపెడతవి. అనురక్తురా లయిన భార్య వ్యభిచరించ మంటే అలా చేస్తుందా? అన్యతంత్రురాలై అశోకవతి వ్యభిచారిణికాలేదా? ఉజ్జయిని ఇక్కడికి దగ్గిరేనా? రాజుకు నావిషయము తెలిస్తే ఉపద్రవము కలిగిస్తాడేమో. అందువల్ల తీర్థయాత్రలు చేసి ఆజన్మసందితకల్మషాన్ని ఊళన చేసి దేహత్యాగము చేస్తాను” అని చెప్పినాడు. ఆసమాధానము విని అగ్నిదత్తుడు చిరునవ్వుతో “మీకు ఇంత అజ్ఞాన ముండగా ఇతరుల సంగతి చెప్పవలెనా? అవివేకుడు నీ నిర్మలహృదయాన్ని బాధపెడితే ఆదుఃఖము న్యాయమా? ఆకాళాన చిమ్మిన బురద వేసిన వాడినెత్తినే పడుతుంది. ఆరాజే తగిన ఫలము అనుభవిస్తాడు. మోహంధుని అవివేకుని సిరి వరించదు. అశోకవతిని చూచి స్త్రీలోకము మీద విరక్తిగా ఉంటే, సాధ్వీమణులను చూచి శ్రద్ధ చూపవేమి! ఉజ్జయినీ సమీపములో మనము ఉన్నప్పటికీ మహా సేనునికి తెలియకుండా నిన్ను ఉంచగలను. తీర్థయాత్రలు కర్మిష్టి కాని వాడికి చెప్పారు. గార్వాస్థ్యములో లభించే పుణ్యము తీర్థాటనమువల్ల

ఎలా వస్తుంది? దేవత్యాగము వల్ల సుఖ మెలా వస్తుంది? కేవలమూ భ్రమ. యువకుడవు, విద్వాంసుడవు, నీ కీ అవివేకము పనికిరాదు. నీకు అందమైన నేలమాళిగ చేయిస్తాను. హాయిగా నుందరిని పెళ్ళాడి ఇహ సుఖాలు అనుభవించు” అన్నాడు.

గుణశర్మ నరే అని తల ఊపి “సీమాట కాదనలేను. నేను కృత కృత్యుణ్ణి కాకముందు నీకుమారిని వినాహము చేసుకోను. సంయమము వల్ల తపస్సు చేసి దేవతాప్రీతి కలిగించి తదనుగ్రహబలముచేత విశ్వాస ఘాతకుడైన మహానేనుని మీద కసితీర్చుకొంటాను” అంటే అగ్ని దత్తుడు అంగీకరించినాడు. రాత్రి గుణశర్మ హాయిగా నిద్రపోయినాడు.

మర్నాడు అగ్నిదత్తుడు చక్కని నేలమాళిగ పాతాళవనతి అనే దాన్ని ఏర్పాటు చేయించగా గుణశర్మ అందులో ప్రవేశించి అగ్ని దత్తునితో “అయ్యా, ఏదేవుని ఏమంత్ర తంత్రాలతో ఆరాధించను?” అని నలహా అడిగినాడు. “నాకు గురువు కుమారస్వామి మంత్రము ఉప దేశించినాడు. అది తెలుసును. శత్రుబాధితులై దేవతలు కుమారసంభ వము నిమిత్తము మన్మథుని మహాదేవుని వద్దకు పంపగా కాముడు హఠాకోపాలనముచే భస్మీభూతుడై తిరిగి సంకల్ప జన్ము డయినాడు. మహేశ్వరునివల్ల అగ్నికుండలము, రెట్లవల్ల, కృత్రికలవల్ల ఎవని పుట్టువు చెపుతున్నారో, ఎవడు దుర్నిరీత్యు తేజస్సుచేత తారకాసురుని సంహరించి దేవలోకాన్ని సంతోష పెట్టినాడో ఆకుమారస్వామిని ఆరాధించు. ఆమంత్రము నీకు ఉపదేశిస్తాను” అని అగ్నిదత్తుడు గుణ శర్మకు కుమారమంత్రము ఉపదేశించినాడు. నేలమాళిగలో గుణశర్మ స్కంధుని ఆరాధిస్తూ ఉండగా నుందరి ఉపచారాలు చేస్తూ ఉన్నది. మఱియును ప్రత్యక్షమై అతన్ని వరము కోరుకోమని పలికినాడు. గుణ శర్మ మహానేన మహిపతిని జయించేనిమిత్తము అక్షయధనము కోరి నాడు. కుమారస్వామి అక్షణకోశాన్ని అతనికి అనుగ్రహించి అంత

ద్ధాన మైనాడు. గుణశర్మ ప్రతిభానంపదలకు అనుదినమూ అధికాను రక్తురా లైననుందరిని వివాహమాడి అక్షయనంపదవల్ల గజాశ్వవదాతి సేనలను సేకరించుకొని నిజదానశక్తివల్ల రాజస్వమును వశముచేసుకొని వారి బలముకూడా తనకు అండగా ఉండగా భూమండలము క్రమంగా ఆక్రమిస్తూ ఉజ్జయినీ నగరముమీద దాడి చేసినాడు. సకలజన సమక్షములో అశోకవతి దుశ్శీలము ప్రకటించి మహాసేన మహారాజును సంగ్రామములో జయించి తరిమి గుణశర్మ ఉజ్జయినీ నగరసింహాసనము అధిష్టించినాడు. గుణశర్మ సార్వభౌముడై అనేక రాజకస్యలను వివాహమాడి నుందరీ సమేతుడై ఇష్టభోగాలు యధేచ్ఛగా అనుభవించినాడు.

వీతిభీతి ఈరీతిగా గుణశర్మోపాఖ్యానము సూర్యప్రభువునకు చెప్పగా ప్రభువు ఉత్సాహముతో విని క్రమంగా నిద్రించినాడు.

త ర ం గ ము : ౫౦

యుద్ధాంతము

సూర్యప్రభుడు ఉదయాన్నే లేచి అమాత్య మానవ దానవసేనా సమేతుడై రణరంగానికి వెళ్ళినాడు. శ్రుతశర్మ విద్యాధరబలముతో వచ్చినాడు. యుద్ధము చూడవలెనని దేవాసురాదులు వచ్చినారు. ఉభయసేనలు అర్థచంద్రవ్యూహాలు పన్నినారు. యుద్ధము ఆరంభమైనది. వీరులచేతి ఖడ్గములు రక్తసిక్తములై, నుదీర్షలోలములై యమధర్మరాజు నాలుకలవలె విరాజిల్లినవి. ఆసంగ్రామరంగము సరస్సువలె ఉండగా శూరుల ముఖారవిందములతో ప్రకాశించింది. కదనములో ఖండిత శూరశీర్షములు పైకి ఎగురుతూ పడుతూ కృతాంతుని కందుక క్రేడవలె ఉన్నవి. రక్తసిక్తమై రణాంగణమున దుమారము అణిగింది. మహారథులు ప్రచండ శోపావేశులై ద్వంద్వయుద్ధములు చేసినారు.

నూర్యప్రభుడూ శ్రుతశర్మ, వ్రభాసుడూ దామోదరుడూ, సిద్ధార్థుడూ
 మహోత్పాతుడూ, ప్రహస్తబ్రహ్మగుప్తులూ వీతిభీతి సంక్రములూ,
 ప్రజ్ఞాధ్యచంద్రగుప్తులూ, ప్రియంకరాక్రములు, సర్వదమనాతిబలులూ,
 కుంజరకుమార ధురంధరులూ, ద్వంద్వయుద్ధాలు చేసినారు. మహో
 త్పాతుడు సిద్ధార్థుని బాణాలు పొడి పొడి చేసి, ధనుస్సు ముక్కలు
 చేసి అశ్వాలనూ సారధిని చంపివేసినాడు. సిద్ధార్థుడు విగతరథుడై కోపా
 తోవముతో అతని మీదికి వెళ్ళి పరిఘతో అతని రథాన్ని పొడిచేసి,
 గుర్రాలను హతమార్చి, చాదచారియై మహోత్పాతునితో బాహు
 బాహి పోరి అతన్ని నేల కూల్చినాడు. ఈలోపున అతని తండ్రి
 నూర్యుడు వాణ్ణి రక్షించినాడు. వాడు పారిపోయినాడు. ప్రహస్త
 బ్రహ్మగుప్తులు ఒకరి రథాన్ని ఒకరు ముక్కలు చేసుకొని ఖడ్గయుద్ధము
 చేసినారు. ప్రహస్తుడు కరణాక్రమముతో కత్తితో బ్రహ్మగుప్తుని డాలు
 కొట్టి అతనిని నేలమీద పడవేసినాడు. వానితల నరకబోతూ ఉండగా
 వానితండ్రి బ్రహ్మ స్వయంగా వారిచినాడు. రాక్షసులు దేవతలను
 “మీరు కుమారులను రక్షించుకోడానికి వచ్చారు. యుద్ధము చూచేం
 దుకు రాలేదు.” అని ఆక్షేపించారు. వీతభీతి సంక్రముని ధనుస్సు పొడి
 చేసి సారధిని కూల్చి ప్రద్యుమ్నాస్త్రప్రభావమువల్ల హృదయభేదము
 చేసినాడు. ప్రజ్ఞాధ్యుడు రథనాశనమువల్ల పదాతియై చంద్రగుప్తుని
 నరికినాడు. కుమారుని మరణమువల్ల చంద్రుడు కోపించి స్వయంగా
 ప్రజ్ఞాధ్యునితో పోరినాడు. విగతరథుడై ప్రియంకరుడు అక్రముని ఒక్క
 కత్తివేటుతో రెండు చీలికలు చేసినాడు. సర్వదమనుని ధనుస్సు ఛిన్నా
 భిన్నము కాగా హృదయాన అంకుశముతో కొట్టి లీలాప్రాయంగా
 ఆతిబలుణ్ణి యమసదనానికి పంపినాడు. కుంజరకుడు అస్త్ర ప్రత్యస్త్ర
 యుద్ధములో ధురంధరుని విరథుని చేసినాడు. విక్రమశక్తి అతనికి మల్లీ
 మల్లీ రథాలు పంపి ఆపదలో అస్త్రాలను అస్త్రాలచేత వారిస్తూ అతన్ని

ఒకకంట కాపాడుతున్నాడు. కుంజరకుడు శ్రోధముతో పరుగెత్తి పెద్ద రాతిబండ తెచ్చి విక్రమశక్తి రథముమీద వేయగా రథము పొడిపొడి అయిపోయింది. విక్రమశక్తి ఏమీచేయలేక వెనక్కి వెళ్లగా ఆగాతితో ధురంధరుణ్ణి నుగ్గు చేసినాడు.

సూర్యప్రభును, విరోచనుని చంపినాడనే కోపమువల్ల దముని ఒకశరముతో కూల్చినాడు. ఆకోపము పట్టలేక అశ్వినీదేవతలు అతని మీదికి యుద్ధానికి వచ్చినారు. వాళ్ళతో నుసీధుడు పోరినాడు. స్థిరబుద్ధి పరాక్రముని ఈటితో చంపి, అతనిచావుకు కపితులయిన ఎనమండుగురు వసువులతో యుద్ధము చేసినాడు. ప్రభాసుడు భానుని రథము చూర్ణము చేసి కోలతో కూల్చినాడు. ప్రకంపనుడు అస్త్రయుద్ధములో తేజఃప్రభువును చంపి, క్రద్ధుడైన అగ్నితో పోరాడున్నాడు. ధూమకేతువు యమదంష్ట్రుని చంపగా అలిగి యముడు అశ్వినీ తీవ్ర యుద్ధము చేసినాడు. సింహదంష్ట్రుడు పాషాణముతో నుగోచణుని చూర్ణము చేసి ఆవధవల్ల కోపించిన నిర్మతితో పోర సాగినాడు. కాలచక్రకుడు వాయుబలిని చక్రాయుధముతో రెండుచుండెములు చేసినాడు. ఆకోపముతో వాయుదేవుడు మండిపడి అతనితో యుద్ధము చేసినాడు. నాగాద్రివృక్షరూపాలు ధరించి మాయ చేస్తున్న కుబేర దత్తును మహామాయుడు తార్క్ష్యవజ్రవహ్నిరూపాలు ధరించి ఖేగటార్చినాడు. అందువల్ల క్రద్ధుడై కుబేరుడు అతనితో పోరినాడు. ఇతరదేవతలు ఈరీతిగా తమతమవారి మరణాలవల్ల యుద్ధములో ప్రవేశించినారు. కొద్దిమంది విద్వాధరరాజులు మానవరాక్షసులవల్ల నిహతులైనారు.

అప్పుడు ప్రభాసునికీ దామోదరునికీ అస్త్రప్రశ్నోస్త్రోన్మీకరముగా యుద్ధము ఆరంభమైనది. దామోదరుడు చాపము విరిగిపోగా, సారథిచనిపోగా వేరే చాపము తీసుకొని తానే కల్పములు చేతపట్టి పోరినాడు. బ్రహ్మదేవుడు అతన్ని ప్రశంసించగా ఆయనను ఇంద్రుడు

“స్వామీ! చచ్చిపోవడానికి సిద్ధముగా ఉన్న ఇతన్ని చూచి సంతోషిస్తా వేమి?” అని అడిగినాడు. బ్రహ్మ ఇలా పలికినాడు : “ఇంత సేపు ప్రభాసునితో యుద్ధముచేస్తే ప్రళంస అయినా చేయవద్దా? హర్షంక మున వుట్టిన దామోదరుడు తప్ప మరెవ్వరూ ప్రభాసునితో యుద్ధము చేయ లేదు. ప్రభాసుడు అద్వితీయవీరాగ్రేసరుడు. దేవత లంతా ఒక్కటిగా వచ్చినా ఆతను అందరినీ హతమారుస్తాడు. పూర్వము నముచి అనే సురమర్దను డైన రాక్షసుడే ప్రబలు డనేపేరుతో అవతరించి నర్వ గత్న మయుడై ఉండి, ఇప్పుడు భాసపుత్రుడై ప్రభాసుడైనాడు. ఇతడు అజేయుడు. ఈభాసుడు పూర్వము కాలనేమి అనే మహారాక్షసుడు. తరువాత హిరణ్యకశిపుడై ఆతర్వాత కపింజలు డైనాడు. పూర్వము నుముండికుడై ఉన్నవాడే ఈసూర్యప్రభుడు. పూర్వపుహిరణ్యాక్షుడే ఈసునీధాసురుడు. ఈప్రహస్తాడు లందరూ దైత్యదాసవులు. పూర్వము మీచేతుల్లో చచ్చిన అనురులే ఇప్పు డిలా జన్మించినారు. అందువల్ల మయాదులు వీరిపక్షము అవలంబించినారు. నూర్యప్రభాదులు రుద్ర యాగము యధాశాస్త్రముగాచేసి ఉండడంవల్ల బలిచక్రవర్తి బంధనాలు వీడి ఈయుద్ధము చూడవచ్చినాడు. ఇతడు నిజసత్యవాక్కుతో నీ రాజ్య కాలము ముగినేదాకా పాతాళములో ఉంటాడు. తర్వాత దేవేంద్రు డవుతాడు. వీరిని రుద్రుడు అవలంబించినాడు. అందువల్ల మీ కిప్పుడు జయము లేదు. పట్టువిడిచి సంధి చేసుకొనండి.”

బ్రహ్మ ఇలా ఆన్న తరువాత ప్రభాసుడు పాశుపతాస్త్రము ప్రయో గించినాడు. ఆ అస్త్రవిజృంభణాన్ని చూచి విష్ణువు వాత్సల్యముచేత నుదర్శనచక్రము ప్రయోగించినాడు. ఆ దివ్యాస్త్రములు రూపములు ధరించి ఒకదానితో ఒకటి పోరసాగినవి. త్రిలోకాలూ దద్దరిల్లి పోయి నవి. నీలస్త్రము ఉపసంహరించు. నాఅస్త్రము నేను ఉపసంహరిస్తాను” అని హరి ప్రభాసుని అడిగినాడు. అప్పుడు ప్రభాసుడు “ప్రయోగించిన

అస్త్రము వృథా పోదు. దామోదరుడు యుద్ధము మాని పారిపోతే అస్త్రాన్ని ఉపసంహరిస్తాను” అని సమాధానము ఇచ్చినాడు. విష్ణుమూర్తి దామోదరుని రణమునుండి తొలిగించినాడు. ప్రభాసుడు అస్త్రాన్ని ఉపసంహరించినాడు. చక్రాయుధము రథముమీద పడగా ప్రభాసుడు వేరొక రథ మారోహించి నూర్యప్రభుని దగ్గరికి వెళ్ళినాడు. దామోదరుడు శ్రుతశర్మ దగ్గరికి వెళ్ళినాడు.

ఆరోజు ఇంద్రప్రభా గర్వితుడైన శ్రుతశర్మకూ నూర్యప్రభునికీ యుద్ధము ఘోరముగా ఉన్నది. శ్రుతశర్మ ప్రయోగించిన ఒక్కొక్క అస్త్రాన్ని నూర్యప్రభుడు ప్రత్యస్త్రమువల్ల నిరోధిస్తున్నాడు. శ్రుతశర్మ ప్రయోగించిన మాయాశక్తిని నూర్యప్రభుడు నిజమాయా శక్తివల్ల నాశనము చేస్తున్నాడు. కోపముకొద్దీ శ్రుతశర్మ బ్రహ్మాస్త్రము ప్రయోగిస్తే నూర్యప్రభుడు పాశుపతాస్త్రము ప్రయోగించినాడు. ఆకాండ మహాస్త్రము బ్రహ్మాస్త్రమును అణిచి శ్రుతశర్మను సలహారించే నిమిత్తము జ్వలిస్తున్నది. నూర్యప్రభుడు మహాస్త్రధ్యానము చేసి “స్వామీ, శ్రుతశర్మను చంపకుండా కట్టి తీసుకొని వస్తే చాలు” అని మనవి చేసుకొన్నాడు. దేవత లందరూ యుద్ధానికి సిద్ధపడినారు. రాక్షసులు యుద్ధసన్నాహములో ఉన్నారు. వీరభద్రుడు వచ్చి శివశాసనమును ఇంద్రాదులకు “మీరు చూడవచ్చినవాళ్ళు. మీరు యుద్ధములో పోరడము అన్యాయము. స్థితిని దాటడంకన్న అయుక్త మేమున్నది” అని తెలియచేసినాడు. ఇంద్రాదులు “మా కుమారులు చనిపోతున్నారు. మేము చూస్తూ చూస్తూ ఉంటే ఎలా ఊరుకోము? వాత్సల్యము వదలరానిది. కుమారులను చంపుతూ ఉన్న శత్రువులమీద కసి తీర్చుకొంటున్నాము. ఇందులో అన్యాయము ఏమున్నది?” అనేసరికి వీరభద్రుడు వెళ్ళినాడు. దేవాసుర సంగ్రామము ఘోరమై ప్రవర్తిల్లింది. సునీధుడు అశ్వినీ దేవతలతో, ప్రజ్ఞాధన్యుడు చంద్రునితో, సిరబుద్ధి

వసువులతో, కాలచక్రము వాయువుతో, ప్రకంపనుడు అగ్నితో, సింహ దంష్ట్రుడు నిర్వృతితో, ప్రమథనుడు వరుణునితో, ధూమకేతువు యము నితో, మహామాయుడు కుబేరునితో అస్త్రప్రకృత్యాలు ప్రయోగించి పోరుతున్నారు. దేవతలు ప్రయోగించిన అస్త్రాలను మహేశ్వరుడు హుంకారము వల్ల నాశనము చేసినాడు. కుబేరుడు గద ఎత్తగా శివుడు హరించినాడు. సురానికము యుద్ధము చేయక వెనక్కు మరలించి. మహేంద్రుడు స్వయంగా సూర్యప్రభునితో యుద్ధానికి వచ్చి శరపరంపరలు పర్చించినాడు. సూర్యప్రభుడు అస్త్రాలను ఎగరగొట్టి, కర్ణాంతము వరకు అల్లతాడు లాగి పుంఖానుపుంఖముగా విశిఖావళి ప్రయోగించగా దేవేంద్రుడు మహాగ్రుడై వజ్రాయుధము పట్టినాడు. శివుడు హుంకరించగా వజ్రాయుధము ముక్కలై నది. ఇంద్రుడు పరాజులును కాగా విష్ణువు స్వయంగా ప్రభాసునితో పోర తలచి బాణవర్షము అవీరింపగా కురిపించినాడు. ప్రభాసుడు జంకూ కొంకూ లేక అస్త్రాలను ప్రకృత్యాలలో నాశనము చేస్తూ వాతాశ్వుడై విగతరథుడై మరొక రథ మారోహించి దైత్యుని యుద్ధము చేసినాడు. నారాయణుడు జ్వాల మాలాకుల మైన చక్రము ప్రయోగించినాడు. నారాయణుని చక్రము ఖడ్గాన్ని ముక్కలు చేయగా పరమేశ్వరుడు హుంకరించినాడు. చక్రమూ ఖడ్గమూ ఓణములో అదృశ్యమైనవి.

సూర్యప్రభుని విజయము

సూర్యప్రభుడు పిడుపిదినాడు. శ్రుతశర్మ బద్ధుడైనాడు. సురలు విచారించినారు. అసురులు అమందానందము పొందినారు. దేవతలు వృషభధ్వజుని స్తుతించి అర్పించినారు. అతడు సుప్రీతుడై దేవతలతో "సూర్యప్రభునికి నేను చేసిన ప్రతిజ్ఞ వినా మీకిష్టమైన వరము కోరండి" అనగా దేవతలు "దేవా! నీప్రతిజ్ఞ ఎవరు తప్పించగలరు? మేము శ్రుత

శర్మకు చేసిన శపథముకూడా సత్యము అగును గాక! మాఅంశములకు నాశ ముండదుగాక” అని వేడినారు. భగవానుడు “సంధివల్ల ఇది వీర్వుడుతుంది. మీకు సంధి జరగవలె, సానుచరుడై శ్రుతశర్మ సూర్య ప్రభునికి విసముడు కాక తప్పదు. ఆతర్వాత ఉభయులకూ హితో పదేశము చేస్తాను” అని అనుగ్రహించినాడు. ఈశ్వరశాసన ప్రకారము శ్రుతిశర్మ సూర్యప్రభునకు ప్రణమిల్లినాడు. వైరముమాని పరస్పరమూ వారు కంఠాలింగనము చేసుకొన్నారు. దేవాసురులు సంధిచేసుకొన్నారు. అందరూ ఆకర్ణిస్తూ ఉండగా మహేశ్వరుడు సూర్యప్రభునితో “దక్షిణ భాగములో నీవు సూర్యభాముడవు. ఉత్తరభాగము శ్రుతశర్మకిచ్చి వెయ్యి. కుమారా! నీకు నత్వరము కిన్నర కింపురుషులపై అధికారము కలుగుతుంది. ఇంతకు నాలుగింతలు సామ్రాజ్యము నీకు లభిస్తుంది. అనంతరము దక్షిణము కుంజర కుమారునకు ఇచ్చి వెయ్యి. సంగ్రామ హతులు ఉభయ పక్షాలవారూ ఉజ్జీవితలు అవుతారు. అంటూ శివుడు అంతర్ధాన మైనాడు. యుద్ధములో హతులైన వారందరూ సుప్రోధితుల వలె అక్షత శరీరులై లేచినారు.

సూర్యప్రభాభ్యుదయము

సూర్యప్రభుడు శివాజ్ఞ శిరసావహించి వివిక్త విశాల ప్రదేశములో కొలువు తీర్చగా శ్రుతశర్మ వచ్చినాడు. వెంటనే సూర్యప్రభుడు అతనికి అర్ధసింహాసనమిచ్చి ఆసీనుని చేసినాడు. ప్రభాసుడు మొదలయిన వాళ్లు శ్రుతశర్మ మిత్రులయిన దామోదరాదులు సింహాసనమునకు రెండు వైపులా కూర్చున్నారు. నునీధుడు మయుడు తదితర రాక్షసులు, విద్యా ధరేశ్వరులు ఉచితాసనముల మీద ఉపవిష్టులైనారు. పాతాళాధీశ్వరు లయిన ప్రహ్లాదాది దైత్య దానవులు సభకు విచ్చేసినారు. లోకపాలాది సమేతుడై దేవేంద్రుడు దేవగురువును అనుసరించి వచ్చినాడు. విద్యా

ధర రాజయిన సుమేరువు సువాస కుమారునితో సభను అలంకరించి నాడు. దన్వాది కశ్యప కాంతలు, భూతాసన విమానమెక్కి నూర్య ప్రభుని భార్యలు కొలువుకూటానికి వచ్చినారు. సమయాచారానంతరము వారందరూ కూర్చోగా దనుడేవి ఆజ్ఞచేత సిద్ధిఅనే సఖి ఇలా అన్నది: “సురాసురులారా! దనుడేవి మీకు ఇలా బోధిస్తున్నది. ఈసదస్యులకు కలిగిన తృప్తి ఇంతకు పూర్వము కలిగిందా? వైరము సుతరామూ కూడదు. స్వర్లో కాధిపత్యము కోసము ఘోరాఘోరి పోరి హిరణ్యాక్షుడు మొదలయిన వాళ్ళు ఏమైనారు? ప్రకృతము శక్రుడే పెద్దవాడు. ఎందుకు వైరము? వైరము విడిచి సుఖపడండి. మాకూ మీకూ లోకాలకూ క్షేమము.” శక్రుడు తన ముఖము చూడగా దేవ గురువైన బృహస్పతి “ఈ అసురులు నిర్హేతుకముగా దేవతలతో వైరముపెట్టుకోకపోతే దేవతలు అనవసరంగా కయ్యానికి కాలుదువ్వరు” అని పలికినాడు. మయుడు “అసురులు కజ్జా తెచ్చుకొనే వారే అయితే నముచి మృత సంజీవనమైన ఉచ్చైశ్రవాన్ని ఇంద్రునికి ఇస్తాడా? ప్రబలుడు తన శరీరము దేవతలకు అర్పిస్తాడా? బలిచక్రవర్తి శ్రీహరికి త్రిలోకాలు ధారాదత్తముచేసి కారాగారములో ప్రవేశిస్తాడా? అయో దేహుడు నిజశరీరాన్ని విశ్వకర్మకు ఇస్తాడా? ఎన్ని దృష్టాంతాలియ్యను? ఈరీతిగా అసురులు సురలను గౌరవిస్తూ ఉంటే పరస్పరవైరము ఎందుకు ఉంటుంది? అని సమాధాన మీయగా హితబోధలు విని సురాసురులు అన్యోన్య కంకాలింగనము చేసుకొన్నారు.

కానుచూడామణి వీణాభాషణ

ఇంతలో పార్వతీదేవి ప్రతిహారి జయ ఉచిత గౌరవము పోంది సుమేరువుతో పలికింది. “సన్ను భవాని వంటింది. నీకీలా చెప్పమన్నది. నీదగ్గర కానుచూడామణి అనే కన్య ఉన్నదికదా. ఆమెను నూర్యప్రభుని

కిచ్చి వివాహం చెయ్యి” సుమేరువు వినయముతో “దేవ్యాజ్ఞ నిజముగా అనుగ్రహమే. మహాదేవుడు కూడా ఈవివాహవిషయము నాకు ఆజ్ఞాపించినాడు.” అని సమాధాన మీయగా జయ సూర్యప్రభునితో రాణీవాసములో కామచూడామణిని భార్యలందరికంటే ప్రాణాధికగా చూచుకో. ఇది దేవి శాసనము సుమా” అని వెంటనే అంతర్ధానమైంది. ఆనాడే సుమేరువు సుముహూర్తము నిశ్చయించి మణిమయ వేదిక కట్టించి, న్తంభములు మణిఖచితము చేయించి చాందినీ ఏర్పాటు కావించినాడు. మణివ్రథలు అగ్ని శిఖాచ్ఛటలవలె విరాజిల్లుతూ ఉండగా కామచూడామణిని పిలిపించినాడు. దేవాసుగుల చూపులు ఆమె లావణ్యరసమును తాగుతున్నట్లు ఉన్నవి. గిరిరాజసుత ఉమాదేవి. కామచూడామణి సుమేరుసుత. గిరికుమారిలో సమంగా కామచూడామణి అందచందాలతో విలసిల్లింది. సుమేరువు వధువును పరిణయ వేదిమీద కూర్చోపెట్టి, సూర్యప్రభునకు సాలంకృతకన్యా దానము చేసినాడు. సూర్యప్రభుడు కామచూడామణి పాణి పంకజము గ్రహించినాడు. లాజహోమము ఆరంభము కాగా జయవచ్చి పార్వతీ దేవి పంపిన అమూల్య శాశ్వత దివ్యమాల, వరుని కిచ్చింది. మామ అల్లునికి రత్న రాసులు విరావత సంతానమైన మహాగజము అర్పించినాడు. లాజహోమము రెండవసారి అవుతూ ఉండగా జయరత్నమాల ఇచ్చింది. ఆరత్నావళిని కంఠ దేశములో ధరిస్తే క్షుత్పిసాలూ జరా మృత్యువులూ బాధించవు. సుమేరువు ద్విగుణీకృత రత్న రాశిని, ఉచ్చైశ్రవసంజాత మహాశ్వమును ఇచ్చినాడు. మూడవసారి లాజమోక్షసమయములో జయ వచ్చి యావన శ్రీలు నిలిపే ఏకావళిని బహూకరించింది. సుమేరువు త్రిగుణీకృత రత్న రాశిని సమస్త సిద్ధి ప్రదమైన గుళికనూ అల్లుని కిచ్చినాడు.

వివాహానంతరము సుమేరువు సురాసుర విద్యాధర దేవాదులను అంద

రినీ భోజనానికి ఉండ మని ఆహ్వానిస్తే వా రంగీకరించ లేడు. నందీశ్వరుడు రాగా అతనికి అందరూ ప్రణామములు చేసినారు. అప్పుడు నంది “నుమేరువు మనల్ని విందుకు పిలిచినాడు. మీరందరూ తప్పక ఆతిథ్యము అంగీకరించవలె. ఇతనింట్లో విందారగిస్తే మీకు నిత్యతృప్తి కలుగుతుంది. ఈరీతిగా మహేశ్వరుడు మీకు ఆజ్ఞ ఇచ్చినాడు” అని వచించినాడు. అందరూ నందీశ్వరుడు చెప్పింది విని శివాజ్ఞ శిరసా వహించినారు. ప్రమధులు వినాయక, మహాకాల వీరభద్రాద్వంద్వస్థితులై వచ్చి వేదిక వైన విందువర్పాటు చేసి, సురాసుర విద్యాధర మానవులను ఆసీనులను చేసినారు. సుమేరుప్రభావజనితములు, శివశాసనమువల్ల కామధనువు ఇచ్చినపంటకాలు అందరికీ వడ్డించినారు. ప్రతివారిసీ మా రడిగి తృప్తిగా ఆరగించమని కనుక్కుంటూ వీరభద్ర మహాకాల భృంగీశ్వరాదులు వడ్డనలో ఉన్నారు. అప్పరోంగనలు విలానలాస్యములవల్ల, మధురగానముచేత అందరినీ రంజింపచేసినారు. భోజనానంతరము నందీశ్వరాదులు సురాసురమానవాదులకు వస్త్రాభరణాదులు అప్పించినారు. నందీశ్వరాదులు నిజనివాసాలకు వెళ్ళినారు. దేవాసురులు సెలవు తీసుకొన్నారు. సూర్యప్రభుడు ప్రియాసమేతుడై విమాన మెక్కి సుమేరు ఆశ్రమానికి వెళ్ళినాడు. రాజు లందరికీ రత్నప్రభువుకూ సూర్యప్రభుడు నిజాభ్యుదయము తెలియచేయవలసిన దని ఋష్యుడైన హర్షుని పంపినాడు.

రాత్రి మణిపర్వంకముతో విలసిల్లిన శయనమందిరములో సూర్యప్రభుడు ప్రియురాలితో ప్రవేశించినాడు. అతను నవోధను తమితిర గాథాలింగనము చేసుకుని అధరచుంబనము చేసి ముద్గరాలి సిగ్గు పొగొట్టి ఆమెను రంజింపచేసినాడు. తెల్లవారినతరువాత ప్రభువు రాణీవాసానికి వెళ్ళితే వాభ్యు నవోధారక్తు డయినప్రియుణ్ణి పరిహాసము చేస్తూ ఉండగా, దావారికుడు పానకములో వుల్లనలె సుషేణు డనే విద్యాధరుడు వచ్చినా డని చెప్పినాడు. విద్యాధరేశ్వరుడు వచ్చి సూర్యప్రభునకు పంద

నూర్యప్రభుడు శైరవ మహాకాళ వీరభద్రనందులు రక్షిస్తున్న రత్న ద్వారసీమలను దాటి గిరిపైన స్ఫాటిక ద్వారము చూచినాడు. ప్రభుడు ఈకానన్తవము చేయగా రుద్రు డొకడు ద్వారము తెరచి సాదరముగా అతనిని లోపలికి రమ్మన్నాడు. నూర్యప్రభుడు సదా పుష్పఫలద్రుమము దివ్యగంధవహద్వారము, గంధర్వారబ్ధ సంగీతము, అప్పరోస్పృత్యరసోత్సవము స్వర్ణాధికము ఐన శివాలయము చూచినాడు. పార్శ్వమున గిరిజ నేవిస్తూ ఉండగా, స్ఫాటిక సింహాసనాసీనుడైన శశిశేఖరుని శూల ఛాణిని పింగళజూటాటుని స్ఫాటికస్వచ్ఛసంకాశుని త్రిలోచనుని మహేశ్వరుని చూచి రసానందతన్మయుడై నూర్యప్రభుడు ప్రణమిల్లినాడు. పరమేశ్వరుడు అతనిని లేవతీసి వచ్చిన కారణము అడిగినాడు.

నూర్యప్రభుడు “ఈశ్వరా! నా అభిషేకము సమీపించింది. మిమ్ముల్ని ఆహ్వానించ వచ్చినాను. ఈశ్వరుడు “పుత్రా, నా సాన్నిధ్యానికి ఇంతశ్రమపడి వచ్చావేమి? నేను రానా? భక్తులు స్మరిస్తే చాలు నేను వస్తాను” అంటూ ప్రమధుని పిలిచి అభిషేకార్థము ఋషభగిరి దరికి నూర్యప్రభుని తీసుకొని వెళ్ళుమన్నాడు. మహేశ్వరుణ్ణి నేవించిన నూర్యప్రభుని ప్రమధుడు తన అంకసీమలో ఆసీనునిచేసి నిజసిద్ధివల్ల ఋషభపర్వతమువద్ద ప్రభువును వదలి అదృశ్యుడైనాడు. నూర్యప్రభుడు ఋషభాచలముపైన ఉండగా అతని మిత్రులు కామచూడామణి మొదలైన భార్యలు, విద్యాధరేంద్రులు ఇంద్రాది దేవతలు, మయాదిఅసురులు, మహర్షులు, శ్రుతశర్ప, సుమేరువు, సువాసకుఘారుడు వచ్చినారు. నూర్యప్రభుడు వచ్చినవారిని సమ్మానించినాడు. ప్రభువువల్ల ఈశ్వర దర్శన వృత్తాంతము విని అందరూ ఆనందించినారు.

ప్రభాసాదులు నానామహాషధీనహిత నదీనద సాగర తీర్థజలమును మణి కనకకుంభములతో అభిషేకార్థము తెచ్చినారు. అర్ధనారీశ్వరుడు అక్కడికివిచ్చేయగా దేవాసురవిద్యాధరులు ప్రణమిల్లినారు. సురాసురులు

పుణ్యాహ ఘోషము చేయగా మహర్షులు సూర్యప్రభువును సింహాసనము మీద కూర్చోపెట్టి విద్యాధర రాజ్యాభిషేకము చేసినారు. మయా సురుడు అతనికి పట్టమకుటములు కట్టినాడు. దేవదుందుభులు చెల రేగినవి. దివిలో అప్పరోంగనలు సృష్టము సలిపినారు. మహర్షి మండలి కామ చూడామణినికూడా అభిషేకము చేసి మహాదేవిని చేసినారు. దేవాసురులు వెళ్ళగా సూర్యప్రభుడు బంధుమిత్రులతో మహోత్సవము చేసినాడు. కొంతకాలానికి శివాజ్ఞాప్రకారము సూర్యప్రభుడు ఉత్తరవేద్యర్థము ఇచ్చి మరికొందరు భార్యలను పొంది విద్యాధరరాజ్యలక్ష్మిని అనుభవిస్తున్నాడు. ఈరీతిగా సూర్యప్రభుడు మానవమాత్రుడై విద్యాధర చక్రవర్తి అయినాడు.

ఇలా వజ్రప్రభుడు వత్సరాజు ఎదుట కథ చెప్పి, సరవాహనదత్తునికి ప్రణమిల్లి గగనానికి ఎగిరినాడు. సరవాహనుడు మదనమంచుకతో తండ్రిఇంట విద్యాధరేంద్రపదవికై నిరీక్షిస్తున్నాడు.

అలంకారవతీలంబకము

తరంగము : 50

నిశుంభ భర నమ్రోర్వి
 ఖర్వితాః పర్వతా అపి
 యం నమంతీవ సృత్యంతం
 నమామ స్తం వినాయకమ్!

అద్రులు నిశుంభ భార నమ్రావనిపయి
 ఖర్వితము లయ్యు వందారుగతిని దోచు
 చుండు సృత్యము నేయుచునుండ నెవడు,
 నానమస్కృతి అట్టి వినాయకునకు!

సరవాహనదత్తుడు కాశాంబీనగరములో విద్యాధరరాజుల మన్ననలు పొందుతూ తండ్రిదగ్గర ఉన్నాడు. ఒకనాడు అతడు మంత్రి గోముఖునితో వేటకై మహారణ్యము ప్రవేశించినాడు. అతని కుడికన్ను అదరగా శుభశకునముగా వీణారవముతో మేళవించిన తీయని కంఠము వారి పీనులకు సోకింది. ఆ గీతనిస్వనాన్ని అనుసరించి వెళ్ళి సరవాహనదత్తుడు స్వయం వ్రతీష్ఠితమైన శివలింగము చూచి గుర్రాన్ని కట్టివేసి దేవాలయములో ప్రవేశించినాడు. ఒక దివ్యకన్య వీణ వాయిస్తూ శివ స్తోత్రము గానము చేస్తున్నది. ఆమె లావణ్యకాంతి సెలయ్యేరై ప్రవహించి అతనిహృదయాన్ని కలతపెట్టింది. ఆముగ్ధ ప్రేమరస మొలికే చూపు చూచింది. ఆమెచిత్తము సరవాహనదత్త మయమై వీణావాదనము మరిచింది. గోముఖుడు సరవాహనదత్తుని మనసు కనిపెట్టి దివ్యకన్య సఖులను “ఎవరీమో? ఎవరికూతురు?” అని కుతూహలముతో అడిగినాడు. అప్పుడు గగనమునుండి హేమారుణప్రభ భూమిమీదికి అవతరించి దేవకన్య పక్కనే కూర్చున్నది. కన్య లేచి ఆ ప్రాథవిద్యాధరి పాదాలకు వ్రణమిల్లింది. ఆవిద్యాధరి “విద్యాధరచక్రవర్తి నిరాటంకముగా నీకు భర్త అవుతాడు” అని ఆశీర్వాదము చేసింది. సరవాహనుడు విద్యాధరికి వందనము చేయగా ఆసౌమ్య ఆశీర్వదిందింది. అతడౌమసు కుతూహలముచేత “అమ్మా, ఈకన్య ఎవరో చెప్ప” అని అడిగినాడు. విద్యాధరి దేవకన్యా వృత్తాంతము చెబుతున్నది:

హిమసానువులమీద శ్రీసుందరపురములో అలంకార శీలు డనే పీఠ్యాధి రేశ్వరునికి కాంచనప్రభ అనే పట్టపురాణివల్ల కుమారుడు పుట్టినాడు. పార్వతీదేవి అనుగ్రహమువల్ల రాజకుమారుడు ధర్మపరాయణుడు అవుతా డని తెలిసి తండ్రి వాడికి ధర్మశీలు డని నామకరణము చేసినాడు. ధర్మశీలుడు పెరిగి పెద్దవాడై చదువులు నేర్చిన తరువాత యువరాజై నాడు. అతడు యువరాజై తండ్రిని మించిన ధర్మము చేస్తూ

రాజ్యములో ప్రజలను రంజించినాడు. తర్వాత కాంచనవ్రథ నవమాసములు మోసి కన్యను కన్నది. అశరీరవాణి అప్పుడు “ఈకన్య నరవాహనదత్తుని రాణి అవుతుంది” అన్నది. తండ్రి ఆమెకు అలంకారవతి అని పేరుపెట్టినాడు. ఆకన్య చంద్రకళవలె పెరుగుతున్నది. క్రమేణా ఈడురాగా ఆమె తండ్రి దగ్గర సమస్త విద్యలూ కరతలామలకము చేసుకొని శివాలయములు శివభక్తివల్ల చూడ తలుచుకొన్నది. అలంకారవతి అన్న ధర్మశీలుడు చిన్నవాడైనా ఏకాంతములో తండ్రితో “నాన్నా, క్షణభంగురాలైన ఈభోగాలంటే నాకు అయిష్టము. చివరకు ఈసంసారము అసారము. వ్యాసమునీంద్రుని సుభాషితము ఆకర్షించలేదా?

సర్వే క్షయాంతా నిచయాః

పతనాంతాః సముచ్చయాః

సంయోగా విప్రయోగాంతా

మరణాంతం హి జీవితమ్.

సర్వపదార్థముల్ క్షయమును గాంచు :

పతనమే ఔన్నత్య పర్యవసాన,

మగును సంయోగాన కంకాన విరహా,

మీ జీవితమునకు మృత్యువే ఫలము.

ఈ క్షణికభోగాలు ఎంతమాత్రమూ వివేకులకు ప్రీతిదాయకములు కావు. చివరకు పూచికపుల్లయినా పోయేనాడు వెంటరాదు. ధర్మమే బంధువు. అది పురుషుని అడుగు విడవదు. అందువల్ల నేను తపము చేసి శాశ్వతమైన పరమపదము పొందుతాను.” అని పలికినాడు. తండ్రి అలంకార శీలుడు కళ్ళవెంట బొప్పములునింపుతూ “కుమారా! పసితనములో నీకు చిత్తవికారమెందువల్ల? పెళ్ళిచేసుకొని ఇహసుఖాలు అనుభవిస్తూ సంతానము కని రాజ్యపాలనచేయవలె కాని విరాగమెందుకు?”

అని పలికినతరువాత ధర్మశీలుడు “ శమమునకూ అశమమునకు వయసుతో నిమిత్తములేదు. ఈశ్వరానుగ్రహము ఉంటే బాలుడు శాంతి నుఖము కోరుతాడు. కుత్సితుడు వృద్ధుడయినా శాంతికోరడు. నాకు రాజ్యము వద్దు. పెళ్ళిచేసుకోను. తపస్సుచేసి శివప్రీతి కలిగించడమే జన్మ ఫలము” అన్నాడు. తండ్రి కుమారుని పట్టదల పోగొట్టలేక జల జలా కన్నీరు కార్చి “ కుర్రవాడికి నీకే ఇంత వైరాగ్యము కలిగితే కాటికి కాళ్ళు చాచిన వృద్ధుడికి నాకు మాత్రము విరక్తిలేదా? నేనూ అరణ్యములోకి తపస్సుకు వెళ్ళుతాను” అని మర్త్యలోకానికి వెళ్ళి వేద బ్రాహ్మణులకు రత్న రాసులు, పదివేల బారువుల నువర్ణము దానము చేసి భార్యతో “ నా మాటపాటింది ఇక్కడే నీవు అలంకారవతిని కనిపెట్టుకొని ఉండవలె. వచ్చేసంవత్సరం ఈ తిథినాడు వివాహముహూర్తమున్నది. సరవాహన దత్తునికి దీన్ని ఇస్తాను. అల్లుడు సార్వభాముడై ఈ నగరమును పరిపాలిస్తాడు.” అని పలికినాడు. కళ్ళనీళ్ళు పెట్టుకొన్న భార్యను ఒట్టుపెట్టి నిలిపి అతడు సుతునితో వనానికి వెళ్ళినాడు.

భర్తాజ్ఞాప్రకారము సాధ్వీమణి అయిన కాంచనప్రభ కుమారిలో ఆ నగరములోనే ఉంటున్నది. ఆమె మాతృవాత్సల్య నుఖము అనుభవిస్తూ కుమారిలో అనేక శివక్షేత్రాలు పర్యటనము చేస్తున్నది. ఒకనాడు అలంకారవతితో ప్రజ్ఞప్తి విద్య “ కాశ్మీర దేశములో స్వయం భూక్షేత్రాలు అర్చించు, అందువల్ల నిర్విఘ్నముగా విద్యాధర చక్రవర్తి అయిన సరవాహన దత్తుడు నిన్ను వివాహము చేసుకొంటాడు” అని అనుగ్రహించింది. అప్పుడామె తల్లితో కాశ్మీరము వెళ్ళి శివారాధనము చేసింది. నందిక్షేత్రము, మహాదేవగిరి, ఆమరాద్రి, సురేశ్వరాచలము, విజయకపటేశ్వరాది క్షేత్రాలు దర్శించి గిరిజాపతిని పూజించి ఆ విద్యాధరి, తల్లి ఇంటికి వచ్చినారు. “ ఓ సుభగుడా! ఆ అలంకారవతి ఈ కన్య, నేను కాంచన ప్రభను. నాలో చెప్పకుండా

ఈ కన్య ఈ శివాలయానికి వచ్చింది. ప్రజ్ఞప్తిమాత్ర విద్య వల్ల నేను గ్రహించి ఇక్కడికి వచ్చినాను. ఆ విద్యవల్ల నీవు ఇక్కడికి వచ్చా వని తెలుసుకొన్నాను. దేవతాదిష్టమైన ఈ కన్యను స్వీకరించు. రేపే అమ్మాయి వివాహానికి సుముహూర్తము. సరే నీవు కాశాంబీనగరము వెళ్ళు. మేమూ వెళ్ళిపోతాము. రేవు అమ్మాయి తండ్రి తపోవనము నుండి వచ్చి నీకు కన్యాదానము చేస్తాను" అని కాంచనప్రభ సరవాహనునితో అన్నది.

సరవాహనునికీ అలంకారవతికీ అన్యోన్యత కలిగింది. సంధ్యవేళ సమీపించగా చక్రవాక దంపతులవలె వారిద్దరూ రజనీమాత్ర విరహాన్ని సహించలేక సాశ్రునేత్రులు కాగా కాంచనప్రభ వారి అవస్థ గ్రహించి "ఒకరాత్రి ఎడబాటుకేనా ఇంత అద్వైతము? ధీరులు చిరవియోగవ్యధ సహిస్తారు. శ్రీ గాముడు ప్రియావిరహవ్యధ సహించలేదా? అంటూ ఉత్తర రామచరిత్రము ఆరంభించింది.

సీతా వనవాస కథ

పూర్వము అయోధ్యాధిపతి దశరథునికి రామ భరత లక్ష్మణ శత్రుఘ్నులు నలుగురు కుమాళ్ళు. శ్రీరామచంద్రుడు రావణాసురుని వధించేటందుకు విష్ణుమూర్తి అవతార మెత్తినాడు. ఆయన భార్య సీతాదేవి అతనికి ప్రాణము వంటిది. విధివశాన దశరథుడు భరతునికి రాజ్యమిచ్చి సీతా రామలక్ష్మణులను వనవాసానికి పంపినాడు. అరణ్యములో రావణుడు తన మాయాశక్తివల్ల సీతాదేవిని హరించి మార్గములో జటాయువును సంహరించి ఆమెను లంకాద్వీపానికి తీసుకొని వెళ్ళినాడు. శ్రీరామచంద్రుడు ప్రియావిరహకాతరుడై, సుగ్రీవుని వాలి వధవల్ల వశము చేసుకొని, ఆంజనేయుని పంపి ప్రియూరాలివృత్తాంతము గ్రహించి సముద్రముదాటి, రావణుని వధించి లంకారాజ్యము విధివ

ఋని కిచ్చి సీతను తెచ్చుకొన్నాడు.

వనవాసానంతరము శ్రీరాముడు అయోధ్యకు వచ్చి భరతార్చిత రాజ్యము స్వీకరించి పరిపాలన చేస్తున్నాడు. సీతాదేవి కొన్నాళ్ళకు గర్భవతి అయింది. శ్రీరాముడు ప్రజారంజనమైన ప్రభువు కనుక ప్రజాచేష్టలు తెలుసుకోవలె నని నగరములో సంచరించగా ఒకపురుషుడు భార్యను లేదిపోయి వచ్చినదని దోషారోపణ చేసి, చేయి పట్టి తోసి వేస్తూ ఉండగా చూచినాడు. ఆమె “రక్షోగృహములో ఉండి వచ్చిన సీతను శ్రీరాముడు స్వీకరించాడట. దాయాది ఇంటికి వెళ్ళి వచ్చిన నన్ను స్వీకరించడట: శ్రీరామునికన్న గొప్పవాడివి నువ్వు!” అన్నది. శ్రీరాముడు ఆకర్ణించి ఖిన్నుడై నగరుచేరి లోకాపనాద భీతివల్ల సీతాదేవిని వనవాసార్థము విడిచిపెట్టినాడు. యశస్వి విరహాబాధ సహిస్తాడు, అప్రతిష్ఠ సహించలేడు. సీత గర్భభారాలనయై వనములో తిరిగి తిరిగి దైవవశాన వాల్మీకి ముసీంద్రుని ఆశ్రమవాటికి వెళ్ళింది. ఋషీశ్వరుడు ఆమెను ఓదార్చి ఆశ్రమములో ఉంచి రక్షించినాడు.

అక్కడి మునులు ‘నిజంగా సీత మంచిదికాదు. దుష్ట కనుకనే భర్త వదలివేసినాడు. సీతాదర్శనముచేత మనము పాపము ఒడి కట్టుకొన్న వాళ్ళము అవుతాము. దయవల్ల వాల్మీకి సీతను ఆశ్రమములో ఉంచినాడు. పొమ్మనడు. పైగా ఈమెవల్ల వాల్మీకి తపస్సు పాడవుతుండే! రండి, మనము మరో ఆశ్రమము చూచుకొందాము’ అని యధార్థము తెలుసుకోక కూడ పలుకుకొన్నారు. వాల్మీకి వాళ్ళతో “విపులారా, ఈమె పవిత్రురాలని సమాధిలో తెలుకొన్నాను.” అని చెప్పినా, వాళ్ళకు తృప్తి కలగకపోవడము కనిపెట్టి సీత “మహాపురుషులారా! నన్ను పరీక్షించండి. నావల్ల దోషము ఉన్నదని తోస్తే నాతల తీసి వేయండి” అని పలికింది. ముసీంద్రులు కనికరించి “ఇక్కడ అరణ్యములో టీటిభసర స్సనే తీర్థరాజము ఉంది. పూర్వము ఒకటిటిభని

భర్త అన్యసంగినిగా అనుమానించి దూషించగా పతివ్రత అయిన ఆ టీటిధ దిక్కులేక భూదేవిని లోకపాలకులనూ వేడి విలపించింది. వాగు పారిశుధ్యము నిమిత్తము ఆతీర్థము నిర్మించినారు. శ్రీరామునిభార్య కూడా తన పవిత్రతను ఋజువుచేయాలి” అని పలికినారు. సీతాదేవి మునులతో సరస్సుకు వెళ్లి “ఆర్యపుత్రునికన్న వేనోకగిని కలబోకూడా తలచని దాన్ని అయితే భూదేవి, సరోవరనీరముదాటి అద్దరి చేరు దును గాక” అని పలుకగానే భూదేవి సీతను అంకముపై న కూర్చో బెట్టుకొని అద్దరికి తీసుకొని వెళ్లి దిగవిడిచింది. మునులందరూ సీతా మహాసాధ్యికి ప్రణామము చేసి శ్రీరాముని శపింప తలచినారు. ఆమె అంజలి ఘటించి “మునులారా! ఆర్యపుత్రునికి అనుంగళము తలపవద్దు. పాపిని నన్నే శపించండి” అని మొరపెట్టుకొని విలసిందించింది. వాగుదరు సంతోషించి వీరప్రసవపు కమ్మని ఆశీర్వదించినారు.

వాల్మీకి ఆశ్రమములో సీత యథాకాలాన పండుచంటి కుమారుని కన్నది. వాల్మీకి మహర్షి కుర్రవాడికి లవుడని పేరుపెట్టినాడు. ఒకనాడు ఆమె పిల్లవాణ్ణి తీసుకొని స్నానానికి వెళ్లింది. అప్పుడు పల్లశాలకు మహర్షి వచ్చి శిశువు కనపడక పోవడంవల్ల “ఈమె పిల్లవాణ్ణి ఇక్కడే ఉంచి స్నానానికి వెళ్ళేది. ఏడీ ఆపిల్లవాడు? బహుశా ఏక్రూరమృగమో శిశువును తీసుకొనిపోయిందేమో? సీత శిశువుకై శోకించక మునుపే పిల్లవాణ్ణి సృజిస్తాను.” అని ఆలోచించి కుశతో పవిత్రముచేసి లవునివంటి శిశువును చేసి లవుని స్థానములో ఉంచినాడు. స్నానానంతరము సీత వచ్చి శిశువును చూచి వాల్మీకిని “స్వామీ! ఇడుగో మాఅబ్బాయి. ఈరెండోపిల్లవాడు ఎవరు?” అని కుతూహలముతో అడిగింది. మహర్షి యథార్థము ఆమెకు చెప్పి “పుణ్యశీలా! కాగలదాన్ని తప్పించేవారెవరు? ఈరెండోపిల్లవాణ్ణి కూడా పుచ్చుకో. నాశక్తివల్ల కుశతో సృజించాను కనుక ఏడికి కుశు డనే నామకరణము చేశాను” అంటూ

ఉండగా ఆమె రెండో శిశువును స్వీకరించింది. శిశువు లిద్దరికీ వాల్మీకి మహర్షి సంస్కారములు యధావిధిగా జరిపినాడు. వాళ్ళు ఆశ్రమములో పెరుగుతూ బాల్యములోనే మహర్షి వల్ల అశ్రువిద్యలు చక్కగా అభ్యసించినారు.

ఒకనాడు ఆక్షత్రియ కుమారులు ఆశ్రమ మృగాన్ని వధించి దాని మాంసము తిని మహర్షుల అర్చాలింగమును ప్రతిమగా చేసుకొని ఆటలాడుతూ ఉన్నారు. వాల్మీకి అందుకు విచారించి సీతాదేవి ప్రార్థన వల్ల పిల్లలకు ప్రాయశ్చిత్తము విధించినాడు. లవుడు కుబేర సరస్సుకు వెళ్ళి అందులో ఉన్న బంగారు తామరలూ, చైత్రధవనమునుంచి మందారకునుమాలూ, తీసుకురావలెనని ఆజ్ఞ అయింది. పిల్లలిద్దరూ ఆప్రతిమను అర్పించవలెనని మహర్షి ఆనతిచ్చినాడు. ఆమాట విని లవుడు పసివాడయినా కైలాసాచలానికి వెళ్ళి కుబేరుని చైత్రధోద్యానమునూ సరోవరమునూ ఆక్రమించి అక్కడున్న యక్షులను కొట్టి తామరపువ్వులు కోసి తెస్తూ మార్గాయాసమువల్ల వృక్షచ్ఛాయలో విశ్రాంతి తీసుకొన్నాడు.

సీతా సమాగమము

ఈలోగా శ్రీరామచంద్రుడు సరమేధము చేయతలచినాడు. అందుకోసము లక్ష్మణుడు నులక్షణ లక్ష్మీతుడైన వాడికోసము వెతుకుతూ, మధ్యేమార్గములో తటస్థపడిన లవుణ్ణి క్షత్రధర్మమున సమరానికి ఆహ్వానించినాడు. లక్ష్మణుడు ప్రయోగించిన మోహనాస్త్రమువల్ల లవుణ్ణి మోహితుణ్ణిచేసి బంధించి అయోధ్యకు తీసుకొని వెళ్ళినాడు. లవుడు రాకపోవడమువల్ల సీత బాధపడుతూ ఉండగా వాల్మీకి ఆమెను ఓదార్చి యోగదృష్టివల్ల విషయమంత గ్రహించి కుశునితో “మీ అన్నయ్యను లక్ష్మణుడు కట్టి అయోధ్యానగరము తీసుకొని వెళ్ళినాడు. ఈ అశ్రు

విద్యాబలమువల్ల లక్ష్మణుని జయించి అన్నయ్యను విడుపించుకొనిరా” అని దివ్యాస్త్రములు ఇచ్చి పంపినాడు. కుశుడు యజ్ఞభూమిని ఆక్రమించి తద్రక్షకుడైన లక్ష్మణుని అస్త్రాలచేత జయించినాడు. శ్రీరామచంద్రుడు యుద్ధరంగానికి వచ్చి వాల్మీకి తపోబలమువల్ల ఆపిల్లవాణ్ణి జయించలేక ‘అబ్బాయి! ఎందుకు యుద్ధము చేస్తావు? ఎవరు నీవు?’ అని కుతూహలముతో అడిగినాడు. కుశుడు “లక్ష్మణుడు మా అన్నను బంధించి శేచ్చి నాడు. నేను మావాణ్ణి విడిపించవలెనని వచ్చినాను. మేము లవకుశులము. మాతల్లి జానకీదేవి. మేము శ్రీరామచంద్రుని కుమారులమని చెప్పింది” అని తమ సంగతి చెప్పగా శ్రీరాముడు జలజలా కన్నీరు రాల్చి లవుని రప్పించి ‘నేనే శ్రీరాముణ్ణి’ అంటూ పుత్రులను తమితిర కంఠాలింగనము చేసుకొన్నాడు. నాగరకులందరూ జానికిని స్తవముచేస్తూ ఉండగా శ్రీరాముడు కుమారులను గ్రహించినాడు. అతడు ప్రియురాలిని వాల్మీకి ఆశ్రమమునుంచి రప్పించి రాజ్యభారము కుమాశ్శమీద మోపి సీతతో సుఖముగా ఉన్నాడు. ధీరులు చిరవియోగము సహించగలరు. మీరు ఏకరాత్రి ఓపికపట్టకుండా ఉన్నారే!

ఇలా కాంచనప్రథ పరిణయోత్సుక అయిన అలంకారవతిని, అల్లుడు సరవాహనదత్తుని ఊరడించి గగనపథాన నిజనగరము వెళ్ళింది. సరవాహనదత్తుడు విరహముతో కౌశాంబీనగరికి ప్రయాణమైనాడు.

అతనికి రాత్రి కంటిమీద కునుకులేదు. గోముఖుడు సరవాహనుని రంజంప చేయవలెనని కథ ఆరంభించినాడు:

వృధ్వీ రూపరాజు కథ

దక్షిణాపథములో ప్రతిష్ఠాపురమును కృధ్వీరూపమహారాజు పరిపాలన చేస్తున్నాడు. ఒకసారి అతని సన్నిధికి ఇద్దరు జైన సన్యాసులు వచ్చి అతని అపురూప మైన అందచందములూచూచి ఇలా పలికినారు: “దేవా!

మేము భూమండల సంచారము చేస్తూ ఉంటాము. ఎక్కడా నీవంటి చక్కని వ్యక్తిని పురుషుల్లోగాని స్త్రీలలోగాని చూడలేదు. అయితే ముక్తిపురమనే ద్వీపములో రూపధరమహారాజు కుమారి అయిన రూపలత రూపములో నీకుసాటి. ఆకస్యకు నీవే తగిన వాడవు. మీ ఇద్దరూ భార్యాభర్తలయితే ఎంత శోభగా ఉటుందోకద!” శ్రమణుల వాక్కులతో పాటు మన్మథుని మార్గణములు అతని శ్రవణమార్గమున ప్రవేశించి హృదయాన్ని గాయపరిచినది. మహారాజు ఉత్సుకుడై చిత్రకారుని పిలిపించి ఆజ్ఞ ఇచ్చినాడు. “కుమారిదత్తా! నారూపాన్ని చక్కగా సరిగా ఆలేఖ్యము రచించి ఈభిక్షువులతో ముక్తిపురద్వీపానికి వెళ్ళు. అక్కడ రూపధర రాజేంద్రుని కుమారికి యుక్తిగా నాచిత్రాన్ని చూపు. రాజు కుమారిని నాకు ఇస్తాడో ఇవ్వడో కనిపెట్టు. ఆ అందాల రాణిని ఆలేఖ్యములో చిత్రించి పట్టుకురావాలి” పృథ్వీరూపుడు నిజరూపము వ్రాయింది భిక్షువులతో ఆరూపచిత్రకారుడైన మూక్తికుని ముక్తిద్వీపానికి పంపినాడు.

ఆముగ్గురూ సముద్రతీరస్థ పత్రపురిని చేరి నావఎక్కి అయిదురోజులు ప్రయాణము చేసి ముక్తిద్వీపము చేరినారు. చిత్రకారుడు రాజద్వారమున “నాకు సాటి రూప చిత్రకారుడు ఈలోకములో లేనే లేడు” అని పతాకము ఎత్తినాడు. అదివిని రూపధర రాజేంద్రుడు శిల్పిని పిలిపించినాడు. చిత్రశిల్పి రాజుకు ప్రమాణము చేసి “దేవా! భూమండలమంతా సంచరించినా నావంటి శిల్పి ఎక్కడా కనపడలేదు. దేవాసుర మానవకోటిలో ఎవరి రూపాన్ని చిత్రించను! అనుజ్ఞ ఇవ్వండి” అని మనవి చేయగా రాజు రూపలతను పిలిపించి ఆమె రూపాన్ని చిత్రించమని పలికినాడు. కుమారిదత్తుడు రాజకన్యను సరిగా చిత్రించి రాజుకు ధూపగా అతడు ఆనందించి ఆమకాక్తికుని వివేకిగా గ్రహించి అతనివల్ల అల్లుణ్ణి పొంద దలచి “శిల్పి! భూలోకమంతా సంచరించావు కద!

మాఅమ్మాయికి దీటయిన పురుషుణ్ణి గాని స్త్రీనిగాని చూశావా? అన్నాడు. చిత్రకారుడు “దేవా! మీఅమ్మాయికి సాటి రూపవంతులు లేరు. అయితే ప్రతిష్ఠాసపుర పాలకుడైన పృథ్వీరూపుడు రూపలతకు అనుకూలమైనవాడు. ఆయనతో ఈరాజకన్య జోడయితే ఎంతో సొంపుగా ఉంటుంది. అతడు పడుచువాడయినా తుల్యరూప దొరకకపోవడం వల్ల వివాహము చేసుకోకుండా ఉన్నాడు. ఆరాజచంద్రుని రూపము పటములో చిత్రించి తెచ్చినాను” అని చెప్పినాడు. రూపధరమహారాజు ఆలేఖ్యమును అవలోకించి పృథ్వీరూపనరేంద్రుని రూపసంపదకు ఆశ్చర్యపడి “చిత్రములో చూచి మేము ధన్యుల మైనాము. ప్రత్యక్షముగా అతన్ని చూచినవారికి నానమస్కారము!” అని పలికినాడు. తండ్రి మాటలు విని రూపలత చిత్తరువు చూచిన వెంటనే వరించింది. కుమారి చిత్తవృత్తి రూపధరుడు అవగతము చేసుకొని శిల్పితో “నీశిల్పరచనలో పొరపాటు ఉండదు. నిజంగా పృథ్వీరూపుడు మాఅమ్మాయికి అనుకూలమైన ఆందాలవాడు. నీవు వెంటనే నాకుమారి చిత్రపటము తీసుకొని వెళ్ళి అతనికి చూపి నాలంతరంగము అతనికి తెలియచెప్పు. అతనికి ప్రీతి కలిగితే వెంటనే వచ్చి మాఅమ్మాయిని వివాహము చేసుకొంటాడు” అని పలికి జైనభీక్షువులకు ధన మిచ్చి గౌరవించి దూతనిచ్చి పంపినాడు.

వారు సముద్రప్రయాణముచేసి ప్రతిష్ఠాసపురము చేరి మహారాజు సన్నిధికి వెళ్ళి రూపధరుని సందేశము తెలిపినారు. శిల్పి రూపలతా చిత్రమును రాజుకు చూపినాడు. రూపలతా లావణ్యసరసిలో అతని దృష్టి మగ్నమైనది. ఆమె సౌందర్యలహరిని అతడు చకోరమువలె ఆస్వాదించి నప్పటికీ తృప్తిలేదు. రాజు చిత్రశిల్పితో ‘మిత్రమా! ఇంత అందగత్తెను సృజించిన విధాతా, రూపు లిఖించిన నీవూ ధన్యులు. రూపధరరాజేంద్రుని సందేశము అంగీకరిస్తున్నాను. ముక్తిదీపానికి వెళ్ళి ఆ రాజు కన్యను వివాహము చేసుకొంటాను’ అని పలికి చిత్ర

కార దూత భక్తువులను సత్కరించినాడు. రాజు చిత్తరువుమీద చూపు నిలిపి దిన మంతా రూపలతను వీక్షిస్తూ ఉద్యానములో విరహకాత రుడై కాలము గడిపినాడు. మరునాడు సుముహూర్తము ఏర్పాటు చేయించి నానారాజపుత్ర నేనా సమేతుడై చిత్రకార, దూత, శ్రమణులతో పృథ్వీరూపుడు ముక్తి ద్వీపానికి ప్రయాణ మైనాడు. తొలి నాడు మంగళఘట నామక నాగేంద్రము నెక్కి, సందేవేశ వింధ్యాటవీ ముఖాన విడిసినాడు. మరునాడు మహారాజు శత్రుమర్దన మనే మహా గజమును ఆరోపించి అరణ్య పథాన పోతూ ఉండగా ముందు నడుస్తున్న బలము వెనుకకు తిరిగింది. అది చూచి పృథ్వీ రూపుడు తెల్లబోగా నిర్భయు డనే రాజపుత్రుడు ఏనుగుమీదవచ్చి “దేవా! భిల్లసైన్యము మీద పడింది. భిల్లులు మన యాభై ఏనుగులను వెయ్యిమంది భటులను, మూడువందల గుర్రాలను వధించినారు. మనసైనికులు రెండు వేల మంది భిల్లులను చంపినారు. మనలో ఒకనికి శత్రువులలో ఇద్దరు పడిపోతున్నారు. అశనిపాతముల వంటి వారి శరపరంపరలకు మన వాళ్ళు ఆగలేక పారిపోతున్నారు.” అని మనవి చేసినాడు. పృథ్వీ రూపుడు ప్రచండుడై భిల్ల సేనా సమూహముమీద పడి తరిమి రూపు మాపినాడు. నిర్భయాది రాజపుత్రులు ఇతర దస్యులను వధించినారు. పృథ్వీరూపుడు బల్లెముతో భిల్లాంగలను హత మార్చినాడు. శరగళిత రక్త ధారలవల్ల అతని ఏనుగు ఎర్రని కొత్తనీటి సెలయేళ్ళతో ఉన్న అంజన పర్వతమువలె ఉన్నది. విజయానంతరము రాజసైన్యము వచ్చి పృథ్వీరూపుని కలుసుకోగా హతశేషులయిన భిల్లులు చెల్లాచెదలై పారిపోయినారు. రూపధరుని దూత పృథ్వీరూప నరేంద్రుని పరాక్రమము ప్రస్తుతించగా, రాజు గాయపడినవారికి విశ్రాంతికై సరస్తీరాన ఆనాడు విడిసినాడు. మర్నాడు వేకువను రాజు తరిలి సముద్ర తీరాన ఉన్న పక్షపురము చేరినాడు. పత్రపురిపాలకు డైన ఉదార చరితుడు

పృథ్వీరూపుని సత్కరించగా అత డక్కడ సపరివారముగా విశ్రాంతి తీసుకొని మరునాడు ఆ రాజు ఏర్పాటు చేయించిన నౌక నెక్కి పృథ్వీ రూపుడు సముద్రము దాటి ముక్తిద్వీపము చేరినాడు.

పృథ్వీరూపునిరాక తెలిసి రూపధరుడు పొంగిపోయి ఎదురువచ్చినాడు. ఇద్దరూ కంఠాలింగనము చేసుకొన్నారు. పౌరాంగనావీక్షణసంక్తులు పృథ్వీరూపుని రూపనంపదను వీక్షించగా అతడు రూపధరునితో వుర ప్రవేశము చేసినాడు. హేమలతా రూపధరులు తమకన్యకు అనుకూలు డైన అల్లుడు లభించినందుకు ఆనందానందము పొందినారు. అత్త మామల మన్ననలు పొంది మరునాడు శుభముహూర్తాన పరిణయ వేదిమీద ఆసీనుడై రూపలతాకరమును గ్రహించినాడు. రూపధరుడు లాజమోక్ష సమయాన రత్న రాశి నిచ్చి రత్నాకరు డని అనిపించు కొన్నాడు. పరిణయానంతరము రూపధరుడు రూపశిల్పినీ శ్రీమణు లనూ దివ్యవస్త్రాభరణాలతో సత్కరించినాడు. పగ లల్లా నృత్యగీతా దులతో గడచింది. రాత్రి పృథ్వీరూపుడు ఉత్కంఠతో శయన మంది రము ప్రవేశించినాడు. రతనాల వర్యంకముపైన రూపలతా పృథ్వీరూ పులు భోగ విలాసాలు అనుభవించి ఆలసి సొలసి నిద్రించగా వేకువవేళ వందిమాగధులు గీతావళి పాడగా దంపతులు నిద్ర లేచినారు.

పృథ్వీరూపుడు అత్తవారింటిలో పదిరోజులు గడపి పదకొండోనాడు కార్తాంతికులు నిశ్చయించిన శుభముహూర్తాన అత్తమామల దగ్గర సెలవు తీసుకొని ప్రియురాలితో బయలుదేరినాడు. మామ సముద్ర తీరము దాకా అల్లుణ్ణి సాగనంపగా వధూవరులు నావ నెక్కినారు. ఎనిమిది రోజులు రాజు ప్రయాణముచేసి సముద్రము దాటి తీరాన విడిసిన తన నేనను కలిసినాడు. పత్రపురాధీశ్వరుడు అతనికి ఎదురు సన్నాహముగా వచ్చినాడు. కొన్నాళ్ళపాటు పృథ్వీరూపుడు ప్రియ కాంతతో విశ్రమించి, అనంతరము జయమంగళ నామక నాగేంద్రము

పైన భార్య నెక్కించి, తాను కల్యాణ గిరినామక గజరాజమును అధి
రోహించి ప్రయాణించి ప్రతిష్ఠాన పురము ప్రవేశించినాడు. ప్రతిష్ఠాన
పురాంగనలు రెప్ప లప్పళించక తమిళీర రూపలతాజేవిని చూచి తమ
రూపగర్వాన్ని వదిలి వేసినారు. పృథ్వీరూపమహారాజు ఉత్సవముచేసి
చిత్రకారునికి అగ్రహారాలు ధారాదత్తము చేసి జైన శ్రమణకులను
ఉచిత సత్కారాలతో గౌరవించినాడు. సామంత సచివాదులను
యథోచితముగా సమ్మానించి రూపలతతో పృథ్వీరూపుడు ఇహలోక
నుభము అనుభవిస్తున్నాడు.

ఈరీతిగా గోముఖుడు నరవాహనునికి కథ చెప్పి, ఉత్సుకుడైన అత
నితో “ధీరులు విరహాక్లేశాన్ని సహించగలరు. దేవా! నీవు ఏకరాత్రి
విరహము సహించలేవేమి? రేపు ఉదయము నీవు అలంకారవతిని
వివాహమాడుతావు” అన్నాడు. అప్పుడే వచ్చిన యకాగంధరాయ
ణుని కుమారుడు మరుభూతి “స్మర సంతాపము ఎరగని నీవు చెప్పకేమి
చేస్తావు? కామోద్రేకము లేనంతవరకూ పురుషుడు ధీరవివేకశీలుడే.
చేలాంచలన అంటిన గడ్డిపరకను నలిపివేసినట్లు, దులిపివేసిన పరస్వతీ
జనస్కంధులు ముగ్గురే కృతకృత్యులు” అని పలికినాడు. గోముఖుడు
పల్లెత్తుమాట సమాధానము చెప్పలేదు. నరవాహనదత్తుడు గోము
ఖుణ్ణి ఇలా సమర్థించినాడు” వినోదముగా గోముఖుడు చెప్పింది
యుక్తి యుక్తంగా ఉంది. విరహాలను ఓదార్చడము హితుల
ధర్మము. ఆతర్వాత మన్మథుని చిత్తము” పరిజనులు చెప్పే కథలు విని
ఉఱొడుతూ నరవాహనుడు రాత్రి పదిగంటలు గడిపినాడు.

మర్నాడు అతడు ఉదయాన లేచి కాల్యోచితక్రియలు పూర్తిచేసు
కొంటూ ఉండగా, ఆకాశమునుండి కాంచనప్రభ భర్తనూ, కుమారు
డైన ధర్మశీలునీ, కుమారి అలంకారవతినీ తీసుకొని దిగింది. వాళ్ళం
దరూ నరవాహనుని గౌరవము పొందినారు. ఈలోగా వేలాది విద్యా

ధరులు గగనమునుంచి రత్న సువర్ణ రాసులు మోసి తెచ్చినారు. ఈసంగతి తెలిసి వత్సరాజు కుమారాభ్యుదయము వల్ల పొంగిపోయి మంత్రులతో భార్యతో వచ్చినాడు.

వత్సరాజు అలంకారశీలునికి ఆతిథ్య మివ్వగా అతడు వశ్యేశునకు పాదాభివందనము చేసి “రాజన్, నాకుచూరి అలంకారవతి జన్మించగానే విద్యాధరచక్రవర్తి కాగల నీకుమారునకు భార్య అవుతుందని ఆకాశ వాణి చెప్పింది. నూఅమ్మాయిని నీకుమారునికి ఇస్తాను. ఈ ముహూర్తము అనకూలంగా ఉంది, అందుకే మేమందరము తరిలి వచ్చినాము” అన్నాడు. వత్సరాజు అలంకారశీలుని మాటలు ఆమోదించగా విద్యాధరరాజు విద్యవల్ల తన అరిచేతిలో వుట్టిన నీళ్ళు ప్రాంగణములో చల్లినాడు. వెంటనే దివ్యవస్త్రాచ్చాదిత మైన సువర్ణ వేదిక, రత్నమయ మైన కౌతుకాగారమూ ఉద్భవించినవి. అలంకారశీలుడు వచ్చి వియ్యంకుడైన వశ్యేశునితో “లేవండి. లగ్నము సమీపించింది. నరుని స్నానము కాసీయండి” అని చెప్పగా నరవాహనుడు మంగళస్నానము చేసినాడు. వివాహకంఠణము ధరించిన నరవాహనుణ్ణి వివాహ మంటపము మీద కూర్చోపెట్టినారు. అలంకారశీలుడు అతనికి సాలంకృత కన్యాదానము చేసినాడు. లాజమోక్ష కాలములో అలంకారశీలుడూ అతని కుమారుడూ వధువుకు మణి కనక దివ్యాంబరాలు అర్పించినారు. వివాహానంతరము అలంకారశీలుడు యావన్నుందినీ సమ్మానించి భార్యార్జుపుత్రులతో గగన మార్గాన నిజరాజధానికి వెళ్ళినాడు. విద్యాధరనేవిత్తుడైన కుమారుని అభ్యుదయముచూచి వత్సరాజు చాలాకాలము ఆనందోత్సవముచేయించినాడు. నరవాహనదత్తుడు సద్యత్త, మనోహారిణి, గుణాలంకారవతిని పొంది, తాదృశవాణిని పొందిన మహాకవివలె సుఖముగా ఉన్నాడు.

నరవాహనదత్తుడు సుందరపురానికి ప్రయాణ మగుట

నరవాహనదత్తుడు ప్రియురాలితో ఆమెచెలుల నృత్యగీతాలవల్ల ప్రీతిపొందుతూ, అమాత్యులతో పానగోష్ఠి సలుపుతూ ఉన్నాడు. ఒక నాడు అతని అత్త వచ్చి అల్లుని ఆతిథ్యము పొంది “అల్లుడా! మా ఇంటికి రావాలి. సుందరపురము చూడాలి. అక్కడ చక్కని వనాల్లో మాలమ్మాయి నీవూ విహారాలుచేయవచ్చును” అని ఆహ్వానించింది. అత్తగారి మాట పాటించి నరవాహనుడు తండ్రితో చెప్పి ఆయన అనుమతి పొంది సచివసమేతుడై కాంచనప్రభా దివ్యప్రభావకల్పిత మయిన విమానరాజ మెక్కి కిన్నరీ సంగీతమువల్ల ప్రతిభ్యనిస్తున్న హిమకంద రాబూ శీతాచలసానువులూ దాటి సుందరపురి చేరినాడు. రత్నమయ ప్రాసాదాలవల్ల హిమనగము సుమేరుశిఖరమని భ్రాంతి కలిగించింది. కాంచనప్రభాదేవి అల్లునికి నీరాజన మిచ్చింది. అలంకారవతీ సమేతుడై వసంతకాది సచివసమన్వితుడై సుందరపురి రాజనగరు ప్రవేశించి మామ గారి మందిరములో దివ్యభోగాలు అనుభవిస్తున్నాడు.

కాంచనప్రభ అల్లునితో ‘ఈనగరములో మహేశ్వరుడు స్వయముగా వెలిసినాడు. ఆచరనుశివుడు భక్తుల అభీష్టములు నెరవేరుస్తాడు. మా వారు శివప్రీతికై దేవాలయము షెనుక రమణీయోద్ధానము నిర్మించి, గంగా సర స్సను తీర్థాన్నికూడా తెచ్చినారు. ఈరోజు మీదంపతులు శివపూజ చేసి ఆరామములో విహరించండి’ అని చెప్పింది. నరవాహనుడు ప్రియురాలితో మహేశ్వరోద్ధానానికి వెళ్ళినాడు. దంపతులతో కూడా వసంతకాది వయస్య సచివులు వచ్చినారు. ఆరామములో వృక్ష ప్రకాండములు స్వర్ణవికారములు, శాఖలు రత్నమయములు, మాక్తికములే ప్రసూనములు, పగడాలే చివుళ్లు, నరవాహనుడు గంగాసరస్సులో

స్నానము చేసి మహేశ్వరార్చన చేసి, రత్ననుయ సోపాన విరాజితమై కాంచన పద్మవిలసిత మైన వాపికలలో జలక్రీడలు హల్లీసకములు సలిపినాడు. కల్పలతా నికుంజాలలో సానుచరుడై ప్రేయసితో విహారము చేసినాడు. కొంతసేపు వారు పాన గోష్ఠీ సంగీతకములతో, మరుభూతి నర్మ పరిహాసములతో కాలము గడిపిరారు. నరవాహనుడు మాస కాలము మామగారింటిలో భోగాలు అనుభవిస్తూ వనవాటికలలో క్రీడారసములో మగ్న మైనాడు. అత్తగారు కూతురికి అల్లునికి దివ్యాంబరాలు చదివించి గౌరవించింది. ఈలోగా కాంచనప్రభా కల్పిత దివ్యవిమానము రాగా నరవాహనుడు అలంకారవతితో అమాత్యులతో కాంచనప్రభతో విమానమెక్కి కాశాంబీనగరము చేరి జననీ జనకులకు లోచనోత్సవము చేసినాడు. వాసవదత్తా వత్సేశుల సమక్షములో కాంచనప్రభ కుమారి అలంకారవతితో “అమ్మాయీ! నీభర్తను ఈర్ష్యా క్రోధములవల్ల దుఃఖపెట్టకు. ఆపాపమువల్ల విరహము కలుగుతుంది. విరహజనితమైన అనుతాపము దుర్భరము. నేను మునుపు నాభర్తను అలాగే కష్టపెట్టినాను. ఆయన వానప్రస్థుడైనాడు. నేను పశ్చాత్తాపమువల్ల వేగిపోతున్నా నమ్మా” అని న్యాయుభవ హితోపదేశము చేసింది. కన్ను కొలుకుల కన్నీరు జారగా తల్లి కుమార్తెను కాగలించుకొని గగనానికి ఎగిరి సుందరనగరము వెళ్లింది.

హతశర్మ కథ

నరవాహనదత్తుడు అమాత్యులతో గోష్ఠీలో ఉండగా అలంకారవతి దగ్గరికి ఒక విలాసిని భయముతో వణుకుతూ వచ్చి ‘దేవీ! ఈఅబలను రక్షించాలి! ఆబ్రాహ్మణుడు తరుముతున్నాడు. బాబో, నన్ను చంపుతాడు! శరణు వేడుతున్నాను’ అని మొరపెట్టింది. అలంకారవతి సంగతి నమితుని ఆమెను అడిగింది. ఆవిలాసిని స్రవిషయము ఇలా

ఆరంభించింది. “దేవీ, నన్ను అశోకమాల అని పిలుస్తారు. ఈనగరవాసి బలనేను డనే క్షత్రియుని కుమార్తెను. నేను కన్యగా ఉండగా నాలందచందాలకు ముగ్ధుడై హఠశర్మ అనే ధనవంతుడు నాతండ్రిని కోరినాడు. ఆయన చెప్పిన మాట వినక ఆవికృతాకారుణ్ణి పెళ్ళాడనని కాపురము చేయసనీ నొక్కిచెప్పినాను. నాశపధము విని హఠశర్మ ప్రాయోపవేశ దీక్ష ఆరంభించగా, అతడు చనిపోతాడేమో నని నాతండ్రి భయపడి నన్ను తనకి ముడిపెట్టినాడు. అతడు మూడుముఘ్నా వేసి బలత్కారంగా నన్ను తన ఇంటికి తీసుకొని వెళ్ళినాడు. నేను అతనిలో కాపురము చెయ్యలేక క్షత్రియ కుమారుణ్ణి చేపట్టినాను. హఠ శర్మ అతనిమీద ఆభియోగము తెచ్చి సొమ్ము ఖర్చుచేసి ఆ క్షత్రి యుణ్ణి పరాధవించగా నేను వేరొకణ్ణి ఆశ్రయించినాను. ఒకరాత్రి హఠ శర్మ అతని ఇంటికి నిప్పుపెట్టినాడు. అతడు నన్ను విడిచిపెట్టేసరికి మూడో క్షత్రియుణ్ణి చేరినాను. అతని కొంపకూడా శర్మ కాల్చి వేయగా క్షత్రియుడు నన్ను విడిచిపెట్టినాడు.

నేను పారిపోయి మీనాకరు వీరశర్మ అండ చేరినాను. వీరశర్మ బలశాలికాపడంవల్ల హఠశర్మ చేసేదిలేక వియోగమువల్ల శుష్కించి పోయినప్పటికీ పీలుదొరకితే నన్ను హతమార్చవలె నని ఒక కంట కనిపెట్టే ఉన్నాడు. వీరశర్మ హఠశర్మను కారాగారములో వేదా మని సంకల్పిస్తే నేను నివారించినాను. దైవవళాన నేను బైటికి రాగా హఠశర్మ కనిపెట్టి వెంటనే కత్తి దూసి నన్ను తరుముకొని వచ్చినాడు. ప్రతీవారి అద్రిహృదయ కనుక నాకు దారి ఇచ్చింది. మీ అండ చేరాను. హఠశర్మ హజారుముదగ్గర కనిపెట్టుకొని ఉన్నాడు.” వెంటనే నర నాహనదత్తుడు హఠశర్మను పిలిపించినాడు. ఆవికారాకారుడు కోపముతో ముండిపడి అశోకమాలకేసి చూచి ఖడ్గవాస్తుడై వణుకుతూ వచ్చి నిలవబడినాడు. నర నాహనుడు “బ్రాహ్మణుడా స్త్రీహత్యచేస్తావా? దీని

శోసము తక్కినవాళ్ళ కొంపలు కాలుస్తావా? పాపము ఎందుకు ఒడి కట్టావు?" అని ప్రశ్నించగా అతడు "ఇది నాధర్మపత్ని. నన్ను విడిచి లేచిపోయింది. నే నెలా కుర్వ్యావేశము సహిస్తాను?" అన్నాడు. అశోక మాల వడవడ వణుకుతూ "దిక్కాలులారా! చెప్పండి యధార్థము. నా కిష్టము లేకుండా బలాత్కారముగా రాక్షసంగా పెళ్ళాడి ఇంటికి తీసుకొని పోయినాడు. అతనింట్లో ఉండ లే నని అప్పుడే నేను మొర పెట్టలేదా?" అని గగ్గోలు పెట్టింది.

అప్పుడు ఆకాశవాణి ఇలా అన్నది: "అశోకమాల నిజము చెప్పింది. ఆమె మానవస్త్రీ కాదు. అశోకవరు డనే విద్యాధర రాజు కూతురు అశోకవరుడు కుమారికి వివాహవయస్సు రాగా సంబంధాలు వెతకినాడు. అశోకమాల అందగత్తై కావడంవల్ల వరులు ఎవరూ నచ్చక రూపాభిమానమువల్ల ఎవరినీ పెళ్ళాడలేదు. తండ్రి మినుగుతో ఇలా శాప మిచ్చినాడు: "ఈపేరుతోనే మానవస్త్రీగా జన్మించు. వికారరూపు డయిన విప్రుడు నిన్ను వివాహము బలవంతముగా చేసుకొంటాడు. నీవు కట్టుకొన్నవాణ్ణి విడిచి లేచిపోయి ముగ్గుర్ని వరసగా ఆశ్రయిస్తావు. అయినప్పటికీ విప్రుడు నిన్ను బంధిస్తాడు. నీవు రాజభవనములో రాజపుత్రుని దాసిగా ఆశ్రయిస్తావు. అయినా సరే ఆబ్రాహ్మణుడు నిన్ను ఒకకంట కనిపెట్టి పథించవలె నని నీ పెంట వడతాడు. నీవు రాజభవనము ప్రవేశిస్తే నీశాపము తొలిగిపోతుంది. తండ్రి శపించిన విద్యాధరి ఈఅశోకమాల. ఈమె శాపము పోయింది. కనుక ఈశరీరము విడిచి విద్యాధరి అవుతుంది. తరువాత ఈమె అభి రుచితుడు అనే విద్యాధరరాజును వరించి వివాహము చేసుకొని పూర్వ శాపము స్మరిస్తుంది." అశరీరవాణి పలికిన తరువాత అశోకమాల ప్రాణాలు పోయి నేలకూలింది. దాన్ని చూచి అలంకారవలీ సర వాహనదత్తులు సపరివారంగా కంట తడిపెట్టినారు. హతశర్మ డుభో

ద్రేకములో కోపము విడిచి రాగాంధుడై విలపించినాడు. హఠాత్తుగా ఎందుకో హర్షమువల్ల అతనిముఖము వికసించింది. ఇదేమిటని అందరూ కుతూహలముతో అడిగినారు. శర్మ స్వవిషయము ఆరంభించినాడు: “నాకు పూర్వజన్మజ్ఞానము కలిగింది. హిమసానువులపైన మదనపురమును ప్రలంబభుజుడనే విద్యాధరేశ్వరుడు పరిపాలిస్తున్నాడు. అతని పుత్రుడు స్థూలభుజుడు వయస్సులో ఉండగా సౌభివత్స నామక విద్యాధరేశ్వరుడు తనంతట తాను కుమార్తెను తీసుకొని వచ్చి “రాజన్! ఈకన్య నాకుమారి, సురభిదత్త. ఈమెను స్థూలభుజునకు ఇచ్చినాను. నీకుమారుడు నాకుమారుని వివాహమాడ వేడుతున్నాను” అని ప్రలంబునితో పలికినాడు. స్థూలభుజుడు చక్కనివాడు కావడమువల్ల గర్వముచేత “తండ్రి, నా కీ కన్యవద్దు. ఈమె మధ్యమరూప” అని సంబంధము అక్కర్లే దని చెప్పినాడు. తండ్రి “రూపమే ప్రధానము కాదు. ఈమె వంశము గొప్పది. ఈమె గుణవతి. తప్పక వివాహము చేసుకో” అని చెప్పగా కుమారుడు కుపితుడైనాడు. ప్రలంబుడు పుత్రుని శపించినాడు. “రూపాహంకారమువల్ల నీవు మర్త్యలోకంలో వికృతాననుడవై ఘోరరూపుడవై జన్మించు. అశోకమాలను రాక్షసంగా వివాహము చేసుకొంటావు. ఆమె నిన్నువిడిచి అన్యులను ఆశ్రయించగా వియోగము భరించలేక అన్యుల గృహములు భస్మము చేస్తావు.” అప్పుడు ప్రలంబుని పాదాలమీద సురభిదత్త మోకరిల్లి కన్నీరు కారుస్తూ “నాకూ శాప మివ్వండి. మా ఉభయులకూ సమానగతి కావాలి. నా అపరాధమువల్ల నాభర్తకే కష్టము కలిగితే సహించలేను” అని ప్రార్థించగా రాజు ఆమెను ఓదార్చి తనకుమారునికి శాప మోక్షము అనుగ్రహించినాడు: “అశోకమాల శాపముక్త అయినప్పుడు ఇతడు పూర్వజన్మజ్ఞానముపొంది శాపవిముక్తుడై త్వరలో నిన్ను వివాహము చేసుకొని నుభవడుతాడు” అసాధ్వి విచారము

ఉపశమించింది. నేనే శాపముకుండనైన స్థూలభుజుణ్ణి. అహంకారమువల్ల ఇంతఅవస్థ పట్టింది. అహంకారులకు శ్రేయస్సు లేదు. నాకు శాపము ఇప్పుడు పోయింది.” హతశర్మ ఇలా పలికి వెంటనే విద్యాధరుడై విద్యాశక్తివల్ల అశోకమాల శరీరాన్ని కరుణించి అదృశ్యముగా గంగలో వదిలినాడు. గంగాజలము తెచ్చి క్షణంలో అలంకారవతీ మందిరము శుభ్రముచేసి కాబోయే విద్యాధర ప్రభువైన నరవాహన దత్తునికి ప్రణమల్లి గగనమార్గాన కార్యసిద్ధికై వెళ్ళినాడు. గోముఖుడు ప్రాసంగికముగా ఒక కథ ఆరంభించినాడు.

అ న గ ర తి వృ త్తాంతము

శూరపురనగర రాజేంద్రు డయిన మహావరాహునికి భవానీ ప్రసాదమువల్ల భార్య పద్మరతీదేవియందు అనంగరతి అనే అందగత్తె జన్మించింది. ఆపిల్ల క్రమేణా ఎదిగినకొద్దీ చక్కదనము ఎక్కువైనది. రూపాహంకారమువల్ల ఎన్నిసంబంధాలు వచ్చినా ఆమెకు సచ్చలేదు. శూరుడై విద్వాంసు డైనవా డయితే పెళ్ళి చేసుకొంటా నని తండ్రికి స్పష్టంగా చెప్పింది. అనంగరతి కోరిన కోరికకు అనుకూలముగా నలుగురు వీరులు దక్షిణదేశమునుంచి వచ్చి ద్వారపాలకులద్వారా ఆస్థానములో తెలియచేసి రాజసన్నిధికి వచ్చినారు. కుమార్తె యెదుట మహావరా హుడు వారి నామధేయాలు కలగోత్రములూ చదువు సంధ్యలూ అడిగినాడు. వాళ్లల్లో ఒకడు “దేవా! నేను జాతివల్ల శూద్రుణ్ణి. నన్ను పంచపట్టికు డని పిలుస్తారు. రోజుకు అయిదు ధోవతుల చావులు నేస్తాను. ఒకటి బ్రాహ్మణునికి దానము చేస్తాను. రెండో చావు పర మేశ్వరునికి అప్పించి మూడోది నేను కట్టుకొంటాను. నాలుగవది భార్య ఉంటే ఇస్తాను. అయిదవది అమ్ముకుని జీవించగలను” అని సమాధాన మిచ్చినాడు.

రెండోవాడు “వైశ్యుణ్ణి నేను. నన్ను భాషాజ్ఞుడంటారు. సర్వ మృగముల భావలనూ ఎరుగుదును” అని పలికినాడు. మూడోవాడు తాను క్షత్రియవీరుడననీ, పేరు ఖడ్గధరుడనీ, ఖడ్గయుద్ధములో తనకు సాటి ఎవరూ ఉండరనీ సమాధాన మిచ్చినాడు. నాలుగోవాడు జీవ దత్త నామక బ్రాహ్మణుడు. చనిపోయినస్త్రీని భవానీ ప్రసాదాన నిజ శక్తివల్ల బతికిస్తానన్నాడు. ఇలా వాళ్ళు తమ శక్తులు చెప్పుకొన్నారు. రాజు దావారికునితో “వెంటనే వీరిని తీసుకొని వెళ్లి నీ ఇంట్లో మకాము ఏర్పాటుచెయ్యి” అని ఆజ్ఞ చేసినాడు. దావారికుడు రాజాజ్ఞప్రకారము వాళ్ళను కూడా తీసుకొని ఇంటికి వెళ్ళినాడు.

మహారాజు కుమార్తెతో “అమ్మాయి, నలుగురు వీరులలో ఎవరు నీకు ఇష్టుడు?” అని అడిగినాడు. అనంగరతి తండ్రికి ఇలా సమాధాన మిచ్చింది. నలుగురిలో ఒక్కడూ నా కిష్టుడు లేడు. ఒకడు శూద్రుడు నేతగాడు. వాడెందుకు నాకు? రెండోవాడు వైశ్యుడు. అతనికి పశు పక్ష్యాదుల భావలు వస్తే ఏమి ప్రయోజనము? నేను క్షత్రియ కన్యనై అతనిని ఎలా వివాహ మాడను? మూడోవాడు సవస్థుడు గుణవంతుడు అయినా అతడు నేవాజీవి. రాజకన్యనై అతన్ని ఎలా పెళ్ళాడను? నాలుగోవాడు జీవదత్త నామక విప్రుడు, నాకు తగనివాడు. వైదికధర్మము గంగలో కలిపి, కర్మలు అనష్టించనివాడు, కురూపి భ్రష్టుడూ, నాకెందుకు? వాణ్ణి అన్నివిధాలా దండించడము యుక్తము. వర్ణాశ్రమధర్మాలు రక్షించేవాడవు కదా? ఖడ్గశూరుడైన రాజుకంటే ధర్మశూరుడు శ్రేష్టుడు. వేలమంది ఖడ్గశూరులకు ధర్మశూరుడు పతి అవుతాడు.” రాజు కర్తవ్యము తోచక కుమార్తెను అంతఃపురములోకి పంపి స్నానార్థము లేచినాడు.

మరునాడు ఆవీరులు దావారికుని ఇల్లు విడిచి కుతూహలముతో ఊరంతా తిరుగుతున్నారు. అప్పుడు పద్మకవల మనే మదగజము కట్టు

కంబము విడిచి శాలనుండి బైట పడి జనాన్ని తొక్కతూ వీరులను చూచి చంపవలె నని తరుము సాగింది. వాళ్లు ఆయుధాలెత్తి ఏనుగు మీదికి పరుగెత్తినారు. వాళ్ళలో క్షత్రియు డయిన ఖడ్గధరుడు ఖడ్గిన వారిని నివారించి తా నొక్కడే ఏనుగు మీదికి లంఘించి దాని తొండమును ఒక్కవేటుతో తామరతూడువలె నరికి, దాని పాదచుక్కము నుండి బైటపడి, లాఘవము (పదర్పించి వెనుకవైపు) రెండోదెబ్బ కొట్టినాడు. మూడోవేటుతో ఏనుగు రెండుకాళ్ళనూ నరికినారు. అప్పుడా హస్తీ ఘీంకారముచేస్తూ నేల కూలి ప్రాణము విడిచింది. అతని విక్రమము చూచి అందరూ ఆశ్చర్యపడినారు. మహారాజుకూడా సంగతి విని విస్మితుడైనాడు.

మరునాడు రాజు గజారూఢుడై ఖడ్గధరుడు మొదలయిన వీరులతో వేటకు వెళ్ళినాడు. అక్కడ రాజు సైనికులూ వ్యాఘ్రులూ మహావివస్వమృగాలను వేటాడుతూ ఉండగా, సింహములు గజఘోరకారాలు విని కోపముతో గుహలు విడిచి వాళ్ళమీదికి వచ్చినవి. సైచపతున్న సింహమును ఖడ్గధరుడు కత్తివేటుతో రెండుతుంకలుగా నరికినాడు. అతడు ఎడమచేతితో మరోసింహపాదము పట్టుకొని గిరిగిర తిప్పి నేల వేసి కొట్టినాడు. ఆరెండో సింహము చచ్చిపోయింది. భాషాజ్ఞ జీవదత్త పంచపట్టికులు ఒక్కొక్కరూ ఒక్కొక్క సింహాన్ని చంపినారు. రాజు చూస్తూ ఉండగానే ఆవీరులు పాదచారులై అనలీలగా ఆ సింహవ్యాఘ్రాదులను తెగటార్చినారు. రాజు విస్మితుడై సస్మితుడై వేటచాలించి రాజధానికి వచ్చినాడు. ఆవీరులు దావారికుని గేహమునకు వెళ్ళినారు.

మహారాజు శుద్ధాంతము ప్రవేశించి మృగయాభేలనవల్ల అభిసినా వెంటనే అనంగరతిని రప్పించి వేటలో వీరులు చూపిన పరాక్రమము అభినందించి చెప్పగా ఆరాజకస్య ఆశ్చర్యపడినది. రాజు కుమారితో “అమ్మాయి, పంచపట్టిక భాషాజ్ఞలు అసవర్ణు లయితే, జీవదత్త

విప్రుడు రూప ధర్మ కర్మహీను డయినప్పుడు, క్షత్రియుడైన ఖడ్గధరు నిలో ఏదోషములేదే? అతడు పరాక్రమశాలి, రూపవంతుడు. పైగా మదగజాన్ని చంపి, సింహాలను నేలపెట్టి రాచినాడు. దరిద్రుడు నేవ కుడూ అనే దోషము నీవు ఆపాదిస్తే నేను అతన్ని దొరనుచేసి అన్యలు అతని నేవచేసే విధము చూస్తాను. కుమారీ, నీకు అభిమత మయితే అతన్ని వరించు” అని హితము చెప్పినాడు. అనంగరతి “అలా అయితే వీరు లందరినీ పిలిపించి వారి జన్మ నక్షత్రాలు అడిగి తెలుసుకోవాలి. జ్యోతిష్కుణ్ణి పిలిపించి అడిగితే అతనేమి అంటాడో చూదాము” అని సమాధాన మిచ్చింది. వీరులందరూ రాగా జ్యోతిష్కుడు కూడా వచ్చి వారి నక్షత్రాలు అడిగి తెలుసుకొని, అనంగరతికి అనుకూలుడు ఎవడో చాలానేవు గణించినాడు. గణకుడు రాజుతో “దేవా, మీకు కోపము రాదంటే మనవి. అమ్మాయికి అనుకూలమైన వరుడు ఒకడూ లేడు. ఈమెకు వివాహయోగము లేకు. ఈమె విద్యాధరి శాపవశాన మానుషిగా జన్మించింది. ఆశాపము మాసత్రయము దాకా ఉంటుంది. అంతవరకూ ఈవీరులు కనిపెట్టుకొని ఉండనీయండి. మూడుమాసాలు గడిచిన తరువాత ఈమె విద్యాధరలోకము వెళ్ళకపోతే ఆపైన వివాహము కావచ్చును” అనగా అక్కడివా రందరూ నమ్మినారు.

అవీరులు మూడుమాసాల పాటు ఆనగరములోనే ఉంటున్నారు. మహారాజు వీరులను, గణకుని, అనంగరతిని పిలిపించినాడు. అనంగరతి అధికలావణ్యముతో మెరిసిపోతూ ఉండగా తండ్రి ఆమెను చూచి సంతోషించినాడు. జ్యోతిష్కుడు మీసమేషాలు లెక్కపెట్టి ఆమెకు కాలము సమీపించి దని భావించినాడు. తండ్రి కుమార్తెతో, “మూడు మాసాలూ గడువు దాటింది గదా! ఏమిటి కర్తవ్యము? చెప్పమ్మా” అని అడిగినాడు. అప్పు డాకన్య ముఖాన పైటకొంగు మునుగుపెట్టి మానుష దేహము వదిలివేసింది. మహారాజు దద్దరిల్లి

ముసుగు తొలిగించి చూచి, కుమారి చనిపోయిందని గ్రహించినాడు. ఆమె కన్నులు సోలి, ముఖారవిందము కళ తప్పి, హిమహత పద్మినివలె ఉన్నది. ఆదుఃఖావేగము అశనిసాతమువలె అతన్ని బాధించగా రెక్కలూడిన కొండవలె చేష్టలుడిగి నేలవాలి మూర్ఛపోయినాడు. రాణి పద్మరతీ దేవి అలిసి, భూషణములు అనే సుమములు రాలగా ఏనుగు తెంపిన పువ్వులగుత్తివలె నేల కూలింది. పరివారజనము హోరుమని రోదించింది. వీరులు శోకమగ్నులైనారు. మహారాజుకు కొంతనేపటికి తెలివి రాగా జీవదత్తుడనే ఏరుణ్ణి పిలిచి, 'ఇతరులకు ఎవ్వరికి లేనిశక్తి నీకు కలదన్నావు. చనిపోయిన నాకుమారిని బతికించు. నీవు అలా ప్రతిజ్ఞకూడా చేశావుగదా? నీకు అంతశక్తి ఉన్నట్లయితే మూలమూయి బతుకుతుంది. దాన్ని నీవు వివాహము చేసుకోవచ్చును' అని పలికినాడు.

జీవదత్తుడు మంత్రించిన నిశ్చయ చల్లి చాముండేశ్వరిని వ్రాధించినాడు. జీవదత్తుడు చేసిన ప్రయత్నము విఫలమైనది. అతడు విషణ్ణుడై "వింధ్యవాసిని వరప్రసాదమువల్ల లభించిన వీద్య సింహమై, హాన్యస్పదమైనప్పుడు నాబతుకు నిర్భకము" అని కత్తిదూసి తన శిరము ఖండించుకోదలచినప్పుడు అశరీరవాణి ఇలా పలికింది: 'జీవదత్తా! నాహాసము వద్దు. ఈచనిపోయిన అనంగరతి అనంగప్రభ నామక వీద్యాధరి. జననీ జనకుల శాపము చేత ఇంతకాలము మర్త్యాంగనగా ఉండి శాపమోచనమువల్ల తిరిగి వీద్యాధరీ దేహము పొందింది. నీవు తిరిగి వింధ్యవాసిని దేవిని పూజించు. ఆదేవి ప్రసాదముచేత అనంగప్రభను పొందగలవు. ఆమె భోగాలు అనుభవినూ వీద్యాధరలోకములో ఉన్నది. మహారాజు గాని నీవుగాని ఆమెకోసము ఖెంగపెట్టుకోవద్దు' మహారాజు కుమార్తెకు ఉత్తరక్రియలు జరిపి చింత మానినాడు. రాణి పద్మరతీ దేవి ఊరడిల్లింది.

తక్కిన ముగ్గురు వీరులూ వచ్చిన దారినే వెళ్ళిపోయినారు. జీవదత్తుడు శ్రద్ధాధర్తులతో వింధ్యేశ్వరీ దేవిని ఉపాసించినాడు. ఆదేవి

అతనికి స్వప్నములో సాక్షాత్కరించి ఇలా అనుగ్రహించింది. 'కుమారా! నీతపస్సుకు మెచ్చినాను. నేను చెప్పేది విను. ప్రాళేయూచల సానువులమీద వీరపురాన్ని సమరు డనే విద్యాధరేశ్వరుడు పరిపాలిస్తున్నాడు. అతనికి రాణీ అనంగవతీజేవియందు అనంగప్రభ అనే సార్థకనామధేయ కుమార్తె జన్మించింది. అనంగప్రభ రూపాహంకారమువల్ల ఎవరనీ పతిగా అంగీకరించలేదు. కుమార్తె పట్టు చూచి తల్లిదండ్రులు కోపించి శపించారు. "నీవు మర్త్యలోకములో జన్మించి పతివల్ల నుఖము పొందక పదహారేళ్ళు కన్యాత్వములోనే ఉండి శరీరము త్యజించి ఇక్కడికి వస్తావు. అప్పుడు నీకు రూపములేని మర్త్యుడు ఖడ్గసిద్ధుడు భర్త అవుతాడు. అతడు మునికన్యను కామించిన దోషము వల్ల మానవుడైనాడు. నీకు ఇష్టమున్నా లేకపోయినా అతడు నిన్ను షూనవలోకము తీసుకొని వెళ్ళుతాడు. నిన్ను మరొకడు తీసుకొని పోవడమువల్ల నీకు పతివియోగము తప్పదు. పూర్వజన్మలో అతడు పదకొండుమంది పరదారలను హరించినవాడు. ఆకారణముచేత వాడు అష్టజన్మముల దుఃఖము ఒక్కజన్మలోనే అనుభవిస్తాడు. ఎనిమిది జన్మల సంసార తాపము నీవుకూడా ఒక్కజన్మలోనే అనుభవిస్తావు. మానవ స్త్రీగా ఉంటావు. పాపాత్ముల సలహాకము పాపఫలాన్ని ఇవ్వకుండా ఉంటుందా? నీకు పూర్వస్మృతి ఉండదు. చాలామంది మానవులను వివాహ మాడుతావు. అనేకమందిని నీవు రూపగర్వమువల్ల నిరాకరించావు. కనుక నీకు బాధ తప్పదు. నిన్ను కోరిన విద్యాధరుడు మదన ప్రభుడు మానవుడై మహారాజై అంతములో నీకు పతి అవుతాడు. అప్పుడు నీశూనము తీరిపోగా నీవు ఈలోకానికివచ్చి తిరిగి విగ్యాధరుడు కాగల మదనప్రభుని పతిగా పొందుతావు."

ఆ శూనవశూన ఆకన్య అనంగరతిగా భూలోకములో జన్మించింది. ఇప్పుడు తల్లిదండ్రుల దగ్గర అనంగప్రభ అనే పేరుతో ఉన్నది. నీవు

వీరపురికి వెళ్ళి తత్పురాధీశ్వరుణ్ణి గలిచి అనంగప్రభను చేపట్టు. ఈఖడ్గాన్ని పుచ్చుకో. ఖడ్గసిద్ధివల్ల ఆకాశగమనము అవలీలగా చేస్తావు. నీకు అజీమత్వము సిద్ధిస్తుంది.” ఇలా వింధ్యవాసినీ దేవి అతన్ని అనుగ్రహించి అంతర్ధాన మైనది.

జీవదత్తుడు మేలుకొని చేతిలో దివ్యఖడ్గము చూచి లేచి సంతోషముతో దేవికి వ్రణామము చేసినాడు. దేవీప్రసాదామృతమువల్ల అశనిశ్రమ శమించగా చేతి కత్తిపట్టి గగనానికి ఎగిరి హిమాచలనాసువువైన ఉన్న వీరపురము చేరినాడు. చేరిన వెంటనే జీవదత్తుడు తత్పురాధీశ్వరుడైన సమరుని పోరికి రమ్మని పిలిచి అతనిని గలిచి, అనంగప్రభను వివాహమాడి ఇహలోక సుఖాలు అనుభవిస్తూ కొంతకాలము అత్తవారిఁట్లో ఉన్నాడు. ఒకనాడు జీవదత్తుడు అత్తమామలతో “నేనూ అనంగప్రభా మర్త్యలోకానికి వెళ్ళుతాము. వ్రాణికోటికి జన్మభూమి ప్రియతీమము” అనేసరికి మామ అంగీకరించినాడు. అనంగప్రభకూడా మానవలోకానికి వెళ్లేటందుకు అంగీకరించింది. జీవదత్తుడు ప్రియురాలిని అంకిసీమలో కూర్చోబెట్టుకొని గగనవధాన మర్త్యలోకాన అవతరించినాడు. అక్కడ రమణీయ పర్వతము చూచి అనంగప్రభ మార్గభేదము అపసయించుకోదలచింది. సరేనని ప్రియుడు అంగీకరించినాడు. పర్వతప్రదేశములో విద్యాధరీ విద్యాప్రభావమువల్ల ఆహార పానీయములు ఉద్భవింపినవి. ఇద్దరూ షడ్రసోపేతిముగా భోజనము చేసినారు. కొంత సేపటికి జీవదత్తుడు భార్యను ఏదైనా చక్కని గీతము పాడమని కోరగా అనంగప్రభ శివస్తుతి గానము చేసింది. ఆమాధుర్యమువల్ల అతడు సౌమ్మసిలి నిద్ర పోయినాడు.

ఈలోగా హరివరుడనే రాజు వేటలో అలిసి రథమువిడిచి ఒంటరిగా నడుస్తున్నప్పుడు విద్యాధరీ మధురసంగీతము ఆకర్షించగా ఆమెవగ్గిరికి వచ్చినాడు. అతనికి ముందు అన్నీ శుభశకునాలే! ఆరాజు అనంగ

ప్రభ అనంగునిప్రభ వలె చూచి ఆశ్చర్య పడ్డాడు. మన్మథుడు పుంఖానుపుంఖముగా శరపరంపరలు వేయగా అతని హృదయము గాయపడింది. ఆవిద్యాధరి అందగాణ్ణి చూచి కామవికార వశవర్తిని కాగా “ఎవ రితను? పూలబాణములు వదిలి వచ్చిన మన్మథుడా? గీతాసంతుష్టుడైన పరమేశ్వరుని ప్రసాదము మూర్తిభవించిందా?” అనుకొని అతనిని “నీ వెవరు? ఈ వనానికి ఎందుకు వచ్చావు?” అని కుతూహలముతో అడిగింది. అతడు మనసులో కోరిక పదిలపరుచుకోలేక “నీ వెవరు? ఈ పరున్నవా డెవడు?” అని అడిగినాడు. ఆమె సంగ్రహముగా “నేను విద్యాధరిని. ఇతడు దేవ్యానుగ్రహమువల్ల దివ్య ఖడ్గము పొందినవాడు. నాభర్త. దర్శనమాత్రమువల్ల నీమీద వలపు కలిగింది. నాభర్త లేవకముందే త్వరగా నీరాజధానికి వెళ్ళి అన్నివిషయాలూ మాట్లాడుకొందాము” అన్నది. మహారాజు పరమానందముతో ఆమె కోరిక అంగీకరించి త్రైలోక్యరాజ్యప్రాప్తికన్న అధిక సంతుష్టి అనుభవించినాడు. అనంగప్రభ మనసులో ‘ఈరాజును నా అంకసీమలో కూర్చోబెట్టుకొని ఆకాశాన ఎగురుతాను’ అని తలచింది. భర్తకు ద్రోహము చేయసంకల్పించిన కారణమువల్ల విద్యాధరి శక్తులు వెంటనే ఉడిగిపోయినవి. జననీజనకు లిచ్చిన శాపము స్మరించి విచారించింది. ఆమె విచారకారణము రాజు అడిగి “ఇది విచారించే సమయము కాదు. నీభర్త నిద్రలేస్తాడు. ప్రియా! దైవదత్తకార్యము. ఎందుకు దుఃఖము? తలనీడను విధివిలాసమును ఎవడు తప్పించుకోగలడు? రా, వెళ్ళిపోదాము” అని హెచ్చరించి ఆమెను ఓప్పించి అంకముపైన ఆసీనను చేసి దరిద్రునికి నీధానము దొరికినతీరుగా సంతుష్టుడై రథములో కూర్చుండి వేగముగా నిజరాజధాని చేరి లోకలోచనోత్సవము చేసినాడు. హరివరాధివుడు అనంగప్రభతో అనంగలీలలు అనుభవిస్తూ

అనురాగముతో అక్కడే ఉన్నది.

ఈలోగా పర్వతప్రదేశములో జీవదత్తుడు మేలుకొని చూడగా ప్రియురాలుగాని కత్తిగాని కనపడలేదు. “అనంగప్రభ దివ్యఖడ్గము హరించి ఎక్కడికైనా వెళ్ళిపోయిందా? ఆమెకే ఎవరయినా హరించారా?” అని తెల్లపోయి మూడునాళ్ళు విరహముతో వేగి పర్వత సానువుమీద పరిభ్రమించినాడు. పర్వతము దిగి పదిరోజులు అరణ్యములో వెతికి వెతికి వేసారి ప్రేయసి అడుగు బాడయినా అగపడక ‘అయ్యో’ పాపిష్టిదైవమా! ఖడ్గాన్ని ప్రసాదించి అనంగప్రభను హరించావే!” అని తపించి కర్తవ్యముతోచక ఒక గ్రామములో సంపన్న బ్రాహ్మణ గృహము చేరినాడు. ఆగృహిణి జీవదత్తునికి ఉచితాసనమిచ్చి కూర్చోబెట్టి చేతికలతో ‘జీవదత్తుని కాళ్ళు కడగండి. సాపము విరహమువల్ల ఇతడు తిండితినకుండా పదమూడురోజు లైంది’ అన్నది. అతడు ఆశ్చర్యపడి ‘ఏమిటి’ ఇక్కడికి అనంగప్రభ వచ్చిందా? కాక ఈఇల్లాలు యోగిని అవుతుందా?’ అని ఆలోచిస్తూ పాదప్రక్షాళనానంతరము భోజనము చేసి ఆగృహిణికి పాదాభివందనము చేసి ఆర్తితో “నాసంగతి నీకు ఎలా తెలిసిందమ్మా? నాప్రియురాలు ఎక్కడికి పోయింది? నాదివ్యఖడ్గము ఏమైంది తల్లీ!” అని అడిగినాడు.

ప్రియదత్త అనే ఆపతివ్రత పలికింది: ‘కలలో కూడా భర్తకన్న అన్యని తలచను. పురుషులను పుత్రభ్రాతృసమానులుగా చూస్తాను. అతిధిపూజ చేయకుండా ఉండను. అందుచేత త్రికాలజ్ఞానము నాకు కలిగింది. నీవు పర్వతదేశాన నిద్రపోగా నీప్రేయసీ సంగీతమాధుర్యము వల్ల హగివరుడనే రాజు వచ్చి ఆమెను తీసుకొని వెళ్ళినాడు. ఆమె నీకు లభ్యము కాదు. ఆకులట అతన్ని కూడా విడిచి అన్యుణ్ణి చేపట్టుతుంది. అనంగప్రభను సాధించే నిమిత్తము దేవి నీకు దివ్యఖడ్గము ప్రసాదించింది. అన్యడామెను అపహరించినాడు. కనుక ఖడ్గము దేవీసన్నిధికే

పోయింది. వింధ్యవాసినిదేవి స్వప్నములో నీకు సాక్షాత్కరించి అనంగ ప్రభా శాపవిషయము చెప్పి సమయములో నీకు సంభవించే సంగతి కూడా చెప్పింది. నీ వది మరచిపోయినావా? భవితవ్యము గురించి ఎందు కీ వ్యామోహం. దుఃఖకారణమైన శాపబంధము పరిత్యజించు. అన్నా! ఆకులట అన్యసంగినియై మానవస్త్రీగా మారింది. నీకు ద్రోహము చేయవలె నని సంకల్పించింది. అందువల్ల ఆమె శక్తులన్నీ పోయినవి. అటువంటి దౌర్భాగ్యురాలు నీ కెందుకు?

జీవదత్తుని వ్యామోహము తొలిగిపోయింది. అతడామెతో “సాధ్యమణీ! నీ హింసోపదేశముచేత నాఅజ్ఞానము తొలిగిపోయింది. ఘణ్యాత్ముల సమాగమము ఎవరికి శ్రేయోదాయకము కాదు? పూర్వకర్మ వశాన నా కీ సంసారదుఃఖము ప్రాప్తమైంది. ఆకల్మషము డాశనచేసు కొనేండుకు దీర్ఘాటన చేయాలి. అనంగప్రభ నిమిత్తము అన్యలతో నాకు నైరము వృధా. శ్రోధము జయించినవాడు లోకవిజేత”

ఆగృహయజమాని వచ్చి జీవదత్తునికి ఆస్వాయముగా ఆభిధ్యమిచ్చి దుఃఖోపశమనము చేసినాడు. అతడు కొంతనేపు విశ్రాంతి తీసుకొని సెలవు తీసుకొని తీర్థక్షేత్రాలకు ప్రయాణమైనాడు. భూమండలములో తీర్థాలన్నీ చూచి అతడు అనేక అరణ్యాలలో తిరిగి కష్టాలవాలై కంద మూలారులు తిని, వింధ్యవాసినిదేవి సన్నిధి చేరి నిరశనవ్రతము చేసి కుశాన్తరాసీనుడై తీవ్రతపము చేసినాడు. అంబికాదేవి అత్యంతము తృప్తురాలై ఇలా పలికింది: “కుమారా! మీరు నలుగురూ ప్రమధులు నీ అనలుపేరు వికటవదనుడు. నీసోదరులు పంచచూల, చతుర్వక్ర, మహోదరముఖులు. ఒకనాడు మీరందరూ గంగా పైకత ప్రదేశానికి విహారార్థము వెళ్ళినారు. కపిలజట మహాముని కుమారి చాపలేఖ గంగలో స్నానము చేస్తున్నప్పుడు మీఅన్నదమ్ములు ఆమెను చూచి వ్యామోహముతో ప్రార్థించినారు. ఆమె ‘నేను కన్యను వెళ్ళిపోండి’

అని నిరాకరించగా నీసోదరులు ముగ్గురు ఊగుకొన్నారు. నీవుమాత్రము చావలేఖను బలాత్కరించినావు. 'బాబో నన్ను కాపాడు' అంటూ ఆకన్య గడ్గోలు పెట్టగా, సమీపములో ఉన్న మునీంద్రుడు వస్తే ఆమెను వదిలి పెట్టినావు. అఱ్ఱుషీశ్వరుడు మీసోదరులందరినీ మానవ జన్మము ఎత్తమని శపించినాడు. వారు శాపాంతము ప్రార్థించగా మునీంద్రుడు "మీరు అనంగప్రభ అనే రాజకన్యను కోరగా ఆమె విద్యాధర లోకానికి వెళ్ళినప్పుడు మీశాపమోక్ష మవుతుంది. ఓప్రమథా! ఆవిద్యాధరీ వియోగ దుఃఖమువల్ల నీవు దేవిని ఆరాధించి శాపముక్తుడవు అవుతావు. నీవు మునికన్యా కరస్పర్శ చేసినావు, కనుక పరదారాప హార పాప పంకిలము అధికముగా ఉంటుంది." అని అనుగ్రహించినాడు. నాకింకరులైన మీరు మునీశ్వర శాపవశాన దక్షిణాపధాన మహా శూరులై జన్మించినారు. నీన్నేహితు లయినారు, పంచపట్టిక భాషాజ్ఞ ఖడ్గధరులు. నీవు జీవదత్తుడ వైనావు. అనంగరతి విద్యాధరలోకానికి వేంచేయగా ఆముగ్గురూ నాఅనుగ్రహమువల్ల శాపముక్తులై వచ్చినారు. నన్ను నీవు పూజించడముచేత నీశాపము తీరిపోయింది. ఆగ్నేయ ధారణను నేర్చి శరీరత్యాగము చెయ్యి. అష్టజన్మలలో అనుభవించ వలసిన పాపము ఒక్కసారే దగ్ధము చెయ్యి. అంతట దేవి ఆగ్నేయ ధారణ జీవదత్తునికి నేర్చి అంతర్ధాన మైనది. అతడు మర్త్యదేహము దగ్ధము చేసి ప్రమథుడైనాడు. దేవతలుకూడా పారదారికా పాప ఫలము అనుభవించవలసినప్పుడు సామాన్యమానవుల విషయము వేరే చెప్పవలసిన దేముంది?

హరివర మహారాజు శుద్ధాంతములో అనంగప్రభ ప్రాధాన్యము పొందినది. రాజు రాజ్యభారము మంత్రులమీద ఉంచి అహో రాత్రాలు ఆకాంతలో రమిస్తున్నాడు. ఒకనాడు రాజసన్నిధికి మధ్య దేశమునుంచి లంబవరు డనే నాట్యార్యుడు వచ్చినాడు.

మహారాజు అతని నాట్యనైపుణి చూచి సమ్మానించి అంతఃపురములో నాట్యము నేర్పమని నియోగించినాడు. లబ్ధవరుడు అనంగ ప్రభకు నాట్యవేదము చక్కగా నేర్పినాడు. ఆమె సృత్యవైఖరి చూచి నవతులు కూడా ఆమెయందు అనురక్తలైనారు. సహవాసము చేతనూ, సృత్య శిక్షారసముచేతనూ అనంగప్రభ నాట్యాచార్యుని వలచింది. ఆమె చక్కదనమూ నాట్యమూ చూచి ఆచార్యుడు అనురక్తుడైనాడు. అతడు శిష్యురాలికి నాట్యము నేర్పుతూ ఉండగా మన్మధుడు అతని మనసులో నర్తించినాడు. ఒకనాడు నర్తనశాలలో ఏకాంతముగా అనంగప్రభ తనంతటతాను ఆచార్యుని మీద వాలింది. గురుశిష్యులు ప్రియులై కాముక వ్యాపారము సాగించినారు. అనంగ ప్రభ అలసి సాలసి అనురాగముతో అతనితో “నీవులేక క్షణము నిలువలేను. రాజేంద్రుడు మనప్రణయం గ్రహిస్తే క్షయించడు. ఆయనకు తెలియనిచోటికి వెళ్ళిపోదాము. నీకు మహారాజు ప్రసాదించిన హేమమయ ఉష్ణాదికము లున్నవి. నాకు వంటినిండా ఇంటినిండా కావలసినంత బంగారము ఉంది. వెంటనే రహస్యముగా వెళ్ళిపోదాము” అన్నది. నాట్యాచార్యుడు అంగీకరించినాడు.

అనంగప్రభ పుగుష వేషము ధరించి తన ఆంతరంగిక సఖిని వెంట తీసుకొని నాట్యాచార్యుని గృహానికి వెళ్ళింది. వెంటనే అతడు ధనమంతా లొట్టిపిట్టలమీద ఎక్కించి బయలుదేరినాడు. ఆమె అశ్వమెక్కి ప్రయాణము చేసింది. ఆమె ప్రథమములో విద్వాధరలక్ష్మిని విడిచి రాజశ్రీని ఆశ్రయించింది. ప్రస్తుతము ఆమె చారణ లక్ష్మిని తోరింది. ఇద్దరూ వియోగపురము చేరి సుఖముగా ఉంటున్నారు.

అనంగప్రభ నాట్యాచార్యునితో వెళ్ళిపోయిందని దుఃఖించి హరివరుడు చనిపోవాలని యత్నించినాడు. మంత్రుని సుమంత్రుడు అతనిని ఓదార్చి ఇలా పలికినాడు: ‘దేవా, మీకు తెలియనిసంగతి ఏముంది?

వతి అయిన ఖడ్గసిద్ధుని వదిలి నిన్ను చూచి వలచి వెంటవచ్చినదానికి నిలకడ ఎలాఉంటుంది? రత్నశలాకను వదిలి తృణాన్ని వరించి ఆచార్యునితో లేచిపోయింది. సంధ్యవలె ఆవిలాసిని క్షణరాగిణి.”

రాజు విచారించి ‘ఇతడు నాకు హితము చెప్పినాడు. ప్రతిక్షణము మారిపోయే జగత్తువలె ఈవిలాసిని అనిత్యసంబంధ. వడిన వాణ్ణిముంచుతూ ఉత్కృళికలు చూపే అగాధనదుల్లో, అలాంటి అంగనలవలపులో వ్రాజ్ఞుడు ఎవడూ వడడు’ అని తలచి రాణీనాసముతో సంశ్చిప్తి ఎదుతున్నాడు.

అనంగవ్రభ వియోగపురములో నాట్యాచార్యునితో కొన్నాళ్లు కాపురము చేసింది. అతనికి దైవవళాన సుదర్శనుడని ఎదుచుజూదగాడు మిత్రుడై వాడు. అనంగవ్రభ సమక్షములో జూదగాడు నాట్యాచార్యుని ద్యూతములో ఓడించి బైరాగిని చేసినాడు. ఆరోషమువల్ల అనంగవ్రభ ఆచార్యునికి హస్తోదక మిచ్చి సుదర్శనునితో లేచిపోయింది. నాట్యాచార్యుడు కర్తవ్యము లేక విరక్తితో జడలు పెంచి గంగాతీరాన తపస్సుకు వెళ్ళినాడు.

అనంగవ్రభ సుదర్శనునితో ఉండగా ఒక రాత్రి దొంగలుపడి ఇల్లు గుల్ల చేసినారు. లేమికి విచారిస్తున్న అనంగవ్రభతో దైవోపహతుడైన సుదర్శనుడు “ప్రియసీ, హిరణ్యగుప్తుడనే ధనవంతుడు నామిత్రుడు ఉన్నాడు. అతని దగ్గర నామ్ము అప్పు తెచ్చుకొందాము” అని ఆమెను వెంట పెట్టుకొని మాహాలకారుదగ్గరికి వెళ్ళి ఋణము అడిగినాడు. వర్తకుడూ అనంగవ్రభా ఒకరి నొకరు చూచుకొని సాళిలాఘలు అయినారు. హిరణ్యగుప్తుడు ఆప్యాయముగా “రేపు మీకు బంగాంము ఇస్తాను. ఈరోజు మీరు మాయింట్లో భోజనము చేయాలి” అన్నాడు. సుదర్శనుడు అనంగవ్రభ వరాయత్తచిత్తుగా ఉండడము కనిపెట్టి “నాకు కరీరములో స్వస్థత లేదు. ఏమీ తినలేను” అని సాకు చెప్పినాడు. హిరణ్యగుప్తుడు ‘అలా అయితే ఘోసీ, మీతరపున మీభార్య మా

ఇట్లో భోజనము చేయనీయండి. ఇదే తొలిసారి గదా మాయింటి గుమ్మము తొక్కడం? అంటూ బలవంతము చేసినాడు. నుదర్శనుడు ఏమీ అనలేదు. వైశ్యుడు ఆమెను గృహాభ్యంతరములోకి తీసుకొని వెళ్ళి పానాహారాదులు జరిపినాడు. ఆమె లోపలినుండి బైటికి వస్తుందని కనిపెట్టుకొని, వర్తకుని నేవకులవల్ల సుదర్శనుడు హెచ్చరిక పొందినాడు: “మీ భార్య భోజనాసంతరము ఇంటికి వెళ్లినారు పోతూ ఉంటే మీరు చూడనైనా లేదే. ఇంకా ఇక్కడే ఉన్నారేమి? వెళ్ళండి.”

నుదర్శనుడు “నా భార్య లోపలే ఉంది. నేను పోను” అనగా అతన్ని నేవకులు తన్ని తరిమివేసినారు. నుదర్శనుడు ఏడుస్తూ ‘అయ్యో వైశ్యుడు నామిత్రుడై ఇంతపని చేస్తాడా? నేను చేసిన పాపానికి ఇదే ఫలము! కర్మానుభవము తప్పదు. మళ్ళీ నాకిలాంటి పరాభవము జరగకుండా పునరావృత్తిరహిత మైన బ్రహ్మానుభవము పొందాలి’ అని ఆలోచన చేసి కోపము మాని బదరికాశ్రమానికి వెళ్ళినాడు.

అనంగవ్రథ స్ఫురద్రూపి అయిన వైశ్యునితో పుష్పమునుండి పుష్పమునకు వచ్చిన తుమ్మెదవలె క్రీడిస్తున్నది. అతని ధనప్రాణాలకు ఆమె స్వారిని అయింది. ఆపురరాజేంద్రుడైన వీరబాహుళు ఆసుందరీ సౌందర్యము వినికూడా ధర్మబద్ధుడై హరించలేదు. వైశ్యుడు ఉన్నదంతా వ్యయము చేసి దరిద్రుడైనాడు. హిరణ్యగుప్తుడు వ్యాపారము నిమిత్తము మూలధనముతో నువర్ణభూమి అనే ద్వీపానికి ప్రయాణమైనాడు. ప్రియావిరహానికి తాళలేక అనంగవ్రథను వెంట బెట్టుకొని సాగరపురముదాకా తీసుకొని వెళ్ళినాడు. అక్కడ సాగరవీరు డనే బెస్తవాడు వైశ్యునితో కలిసినాడు. బెస్తవాడు శ్రేష్ఠికి నావలెప్పించగా ప్రియాసహితుడై ఓడ ఎక్కినాడు. ప్రయాణము కొన్నాళ్లు పట్టింది.

ఒకనాడు కాలమేఘము మెరుపుకన్నులతో భయంకరముగా వచ్చి ధనుగుతోలండాలనంటి ధారలతో వర్షించింది. జనమంతా గగ్గోలు పెట్టి

నారు. హిరణ్యగుప్తుని మనోరథమువలె ఓడ భంగవడుతున్నది. అప్పుడతడు నడుము కట్టి అనంగప్రభా వదనము కనబడక పోవడముచేత 'ప్రేయసీ, ఎక్కడున్నావు?' అంటూ సముద్రములో దుమికినాడు. అతడు కొంతదూరము సముద్రములో ఈదుతూ వెళ్ళి దైవవశాన ఎదురైన వర్తకరావను ఎక్కినాడు. సాగరవీరుడు పగిలిన పడవముక్కలను తాళ్ళతో కట్టి తెప్ప చేసి అనంగప్రభను ఎక్కించుకొని తానుకూడా ఎక్కి ఆమె భీతి పోగాడుతూ చేతులతో నీళ్లుతోస్తూ తెప్ప పోనిస్తున్నాడు. క్షణములో తెప్ప విరిగి ముక్కలై నది. మేఘములు పోయిన తరువాత సముద్రము కోపము తీరి శాంతించింది. దైవాత్ము అనుకూల వాయువువల్ల హిరణ్యగుప్తుడు అయిదురోజులు ప్రయాణించి రేవు చేరినాడు. ప్రియూవియోగదుఃఖమువల్ల విధివిలాస ప్రతీకారము చేయలేక తన నగరముచేరి ధైర్యముగా ఉంటూ వర్తకము ప్రారంభించి సొమ్ము చేస్తున్నాడు.

అనంగప్రభ పడవవలకమీద కూర్చుని ఒకరోజు ప్రయాణము చేసి దరి చేరింది. సాగరవీరు డామెను తన ఇంటకి తీసుకొనివెళ్ళినాడు. ప్రాణదానము చేసిన ఆయువకుణ్ణి అనంగప్రభ వలచి భర్తగా చేసుకొన్నది. ఒకనాడు మేడమీదనుండి ఆమె వీధిలోపోతున్న విజయవర్మ అనే క్షత్రియుణ్ణి చూచింది. గబగబ ఆమె మేడ దిగి వచ్చి ఆ అందగాడితో 'నిన్ను వలచి వచ్చినాను. నన్ను స్వీకరించవా?' అని కోరింది. అతడు ఆమెకోరిక మన్నించి తన ఇంటికి తీసుకొనివెళ్ళినాడు. అనంగప్రభ ఎక్కడికో వెళ్ళిపోయిందని సాగరవీరుడు బాధపడి కుమిలి పోయి శరీరత్యాగము చేయడానికి గంగాతీరానికి వెళ్ళినాడు.

అనంగప్రభ విజయవర్మతో ఇహనుఖములు అనుభవిస్తున్నది. ఆనగర రాజేంద్రు డయిన సాగరపర్మ పురమును పరిశీలించవలెనని సంచారము చేస్తూ ఉండగా, రాజదర్శనార్థము అనంగప్రభ తహతహలాడి మేడ

మీదికి ఎక్కింది. రాజును చూచిన వెంటనే వలపు ఆమె తల కెక్కింది. ఆమె మావటివానితో 'మావటి! మావటి! నేను ఎన్నడూ ఏనుగు ఎక్కలేదు. నన్నొక్కసారి ఎక్కించువూ! ఎలావుంటుందో' అన్నది. మావటి రాజాననము వీక్షించినాడు. రాజు చకోరమువలె అనంగప్రభా ముఖ జ్యోత్స్నను చూచి వ్యామోహములో పడినాడు. అత డామావటితో "మావటి! ఏనుగును దగ్గరికి తోలి ఆసుందరిని ఎక్కించు" అని ఆనతిచ్చినాడు. ఆధోరణుడు గజమును మేడదరికిరానిచ్చినాడు. వెంటనే అనంగప్రభ రాజు ఒడిలో చేరింది. పితృశాపవశాన ఆమె కర్మగతి ఎవరు తప్పిస్తారు? ఏనుగు మీదనుండి జారి పడతానని భయమువల్ల కాబోలు అనంగప్రభ రాజు కంఠాన్ని ఆలింగనము చేసుకొన్నది. సుందరీ కోమలగాత్ర లలికా సంస్పర్శవల్ల రాజహృదయము స్నిగ్ధమై పులకలతో విరిసింది. యుక్తిగా అనంగప్రభ తనను మహారాజుకు అర్పించుకొని అతన్ని ముద్దు పొట్టుకొనగా రాజామెను రాణిని చేసినాడు. క్షత్రియకుమారుడైన విజయవర్మ భార్యకై వచ్చి రాజసేవకులతో వాలోరావోరిగా పోరి చనిపోయినాడు.

అనంగప్రభ దేవరియై భోగాలు అనుభవిస్తూ క్రమేణా గర్భవతియై పండువంటి కుమారుని కన్నది. తండ్రి కుమారునికి సముద్రవర్మ అని పేరు పెట్టి పుత్రోత్సవము చక్కగా జరిపించినాడు. ఆకుమారుడు చక్కగా ఎదిగి యువకుడై ఏరుడై యాపరాజ్య పట్టాభిషేకము చేసుకొన్నాడు. తండ్రి కుమారునికి, కమలవతి అనే కన్యకూ వివాహము చేయించినాడు. అనంతరము తనరాజ్యభారము కుమారుని పైన ఉంచినాడు. సముద్రవర్మ క్రాత్రధర్మమును గ్రహించి తండ్రికి ప్రమాణముచేసి "తండ్రి నేను దిగ్విజయార్థము వెళ్ళతలచినాను. సెలవు కోరుతున్నాను. జయశీలుడే భూపతి కనుక దిగ్విజయయాత్ర చేస్తాను" అని విన్నవించినాడు.

సాగరవర్మ "కుమారా! నీకు రాజ్యము కొత్త. రాజ్యాన్ని స్థిరము

చేసుకోవాలి. ప్రజారంజన పరాయణుడయిన ప్రభువుకు అవుణ్యము అపకీర్తి అంటూ ఉండవు. స్యశక్తి తెలుసుకోకుండా దిగ్విజయము పనికి రాదు. నీవు వీరుడ వైనా, మహాసేన ఉన్నా, నమ్మరాదు. రణములో జయలక్ష్మికి చాపల్యము ఎక్కువ” అని హితము చెప్పినాడు.

తండ్రిని బలవంతాన అంగీకరింపజేసి సముద్రవర్ణ దిగ్విజయార్థము బయలుదేరి క్రమముగా అన్ని దిక్కులూ గెలిచి రాజులను గెలిచి గజా శ్యములతో హేమరత్న రాసులతో రాజధానికి వచ్చి, రత్న రాశితో తల్లిదండ్రుల పాదపూజ చేసినాడు. పెద్దవారికి ఆజ్ఞాప్రకారము విప్రులకు గజాశ్య సువర్ణ మహాదానములు చేసినాడు. నిరుపేదలకు అర్థులకు సేవకు లకూ బంగారము వర్షించి, దరిద్ర శబ్దాన్ని అర్థహీనము చేసినాడు. మహారాజు, దేవేరి కుమారుని అభ్యుదయము చూచి తాము కృత కృత్యులైనట్లు భావించినారు. రాజు కుమారునితో ‘నాయనా’ నేను ఈ జన్మలో చేయవలసినది అంతా చేశాను. రాజ్యభోగాలు అనుభవించాను. పరాజయమే ఎరుగను. నీ సామ్రాజ్యప్రాప్తివల్ల సంతోషించాను. నాకు ఏమి కావాలి ఇంతకన్న? దేహము ఉన్నంత వరకూ తీర్థయాత్రాటనము చేస్తాను. ఈ శరీరముమీద నీకు ఇంకా మమకారమా! అని అంటున్న దానివలె ముదిమి నా ఛేదముల చేరింది.” అనిపలికినాడు. కుమారుడు విచారించినప్పటికీ సాగరవర్ణ అనంగప్రభతో ప్రయాగక్షేత్రానికి వెళ్ళినారు. తండ్రిని సాగనంపి కుమారుడు రాజ్యమేలుతున్నాడు.

సాగరవర్ణ అనంగప్రభతో ప్రయాగలో తపస్సు చేసి వృషభధ్వజుని సంతోషపెట్టినాడు. అతనికి స్వప్నములో శివుడు సాక్షాత్కరించి “కుమారా, నీ తపస్సుకు మెచ్చినాను. నీవు ఈ అనంగప్రభా విద్యాధరులు. శేషే మీశాపము తీసిపోతుంది. విద్యాధరలోకానికి వెళ్ళుతారు” అని అనుగ్రహించినాడు. అనంగప్రభకూ అలాగే కలవచ్చి,

చువ్వస మేలుకొన్నది. ఒకరి కొకరు తమ కలలను గురించి చెప్పుకొని మురిసినారు. ఆమె రాజుతో, “ఆర్యపుత్రా, ఇప్పటికి పూర్వజన్మ జ్ఞానము కలిగింది. నేను వీరపురములో సమర నామక విద్యాధరుని కుమార్తెను. అప్పుడూ నన్ను అనంగప్రభ అని పిలిచేవారు. పితృశాపము వల్ల ఇక్కడికి నేను వచ్చి విద్యలన్నీ మరిచిపోయినాను. ఇప్పుడు మేలు కొన్నాను. మానవశ్రీనై నన్ను నేనే మరిచినాను.” అంటూ ఉండగా గగనమునుంచి ఆమెతండ్రి సమరుడు అవతరించినాడు. సాగర వర్ష మామగారికి నమస్కారము చేసినాడు. అనంగప్రభ పితృచరణాల దగ్గర మోకరిల్లింది. తండ్రి కుమార్తెతో ‘అమ్మాయి, రా అమ్మా! నీ విద్యలు స్వీకరించు. నీ శాపము తీరిపోయింది. అష్టజన్మల దుఃఖము ఒకే జన్మలో అనుభవించా వమ్మా’ అంటూ ఆమెను ఒడిలో కూర్చోపెట్టుకొని విద్యాదానము చేసినాడు. సాగరవర్షతో అన్నాడు: “నీవు విద్యాధర నృపతివి, మదనప్రభుడవు. నేను సమరుణ్ణి. ఈ అమ్మాయి నాకుమార్తె. పూర్వము మా అమ్మాయిని చాలామంది వరించారు, యాదించినారు. రూపగర్వమువల్ల మా అమ్మాయి ఎవరినీ పెళ్ళిచేసు కొక భీష్మించుకొన్నది. నీవు ఉత్సుకుడవై యాదించినావు. విధివశాన నిన్నుకూడా అంగీకరించలేదు. అప్పుడు వినుగుతో నేను కుమారిని మానవశ్రీగా జన్మించమనీ, మానవలోకానికి వెళ్ళమనీ శాపము పెట్టినాను. అనురాగమువల్ల నీవు మా అమ్మాయినే కోరి శివధ్యానముచేసి విద్యాధర దేహము త్యజించి మానవుడవై వుట్టినావు. రండి, మీ భార్య భర్తలు మీలోకానికి.”

సాగరవర్ష పూర్వజన్మ స్మరించి వెంటనే తన శరీరాన్ని ప్రయాగ తీర్థములో త్యజించి మదనప్రభు డైనాడు. అనంగప్రభ తిరిగి విద్యలు పొంది ఆశరీరముతో చక్కని విద్యాధరిగా మారింది. అన్యోన్యరూ పాసురక్తులై ఆప్రియులూ సమరుడూ గగనానికి ఎగిరి వీరపురము చేరు

కొన్నారు. వెంటనే సమరుడు కుమార్తెను మదనప్రభువుకు వివాహము చేయించినాడు. మదనప్రభుడు శాపవిముక్తుడై ప్రేమసీతో నిజరాజు ధాని చేరి సుఖముగా ఉన్నాడు.

ఈరీతిగా దివ్యులు తప్పుతోవలో నడిచి శాపవశాన మానవులై జన్మించి తత్కర్మానుభవము పూర్తి అయిన తరువాత పూర్వసుకృత పరిపాకమువల్ల నిజలోకము చేరుతారు.

ఇలా నరవాహనదత్తుడు గోముఖునివల్ల అలంకారవతీ సమేతముగా కథ విని సంతోషించి దైనికచర్యకై లేచినాడు.

త ర ం గ ము : ౫౩

మర్నాడు అలంకారవతీదేవిలో ఉన్న నరవాహనదత్తునితో మిత్రుడు మరుభూతి ఇలా మనవి చేసినాడు: “దేవా! నీ హజారముదగ్గర ఒక కార్పటికుడు చర్మఖండము కట్టుకొని అహోరాత్రాలు చలిలో ఎండలో ధూళిఘాసరుడై కృశించి కనిపెట్టుకొని ఉన్నాడు. అకాలములో ఎక్కువ ఇవ్వడంకన్న అవసరము వచ్చినప్పుడు కొంచెమిచ్చినా అది పదివేలు. వీడు చనిపోకముందే కనికరించు.”

అది విని గోముఖుడు ఇలా పలికినాడు: “మరుభూతి చెప్పింది బాగానే ఉంది కాని రాజన్, ఈవిషయములో నీదోషము రవంతయినా లేదు. పాపముతీరే సమయమువస్తే చాత కనికరిస్తాడు. కర్మానుభవముతప్పదు.”

పాపము తీరని కార్పటికుని కథ

పూర్వము లక్షపురాన్ని లక్షదత్తు డనే మహారాజు పరిపాలిస్తూ ఉండేవాడు. అతడు అద్దలకి లక్షరూపాయలకు తక్కువ ఇచ్చి ఎరుగడు. అందుకే అతనికి లక్షదత్తు డనే పేరు వచ్చింది. అతని సింహద్వారాన లబ్ధదత్తు డనే కార్పటికుడు తోలుగోచి మాత్రము పెట్టుకొని ఎండలో

వానలో తడిసి కదలక నిలిచినాడు. అతడు ఎంతకాలము సింహద్వారము దగ్గర వేచిఉన్నా మహారాజు దయార్ద్రహృదయు డైనా ఏమీ ఇవ్వలేదు.

ఒకనాడు రాజు వేటకు వెళ్ళుతుంటే కూడా కార్పటికుడు దుడ్డు కర్ర చేత పుచ్చుకొని అనుసరించినాడు. అరణ్యములో రాజు సేనా సమేతుడై చేరి వాహన మెక్కి విల్లు ఎక్కు పెట్టి శరప్రయోగము చేసి శార్దుల వరాహ మృగాదులను సంహరిస్తున్నాడు. రాజు నమస్కములో కార్పటికుడు శార్దుల వరాహ హరిణములను దుడ్డుకర్రతో కొట్టి చంపసాగినాడు. రాజు అతని శౌర్యమునకు ఆశ్చర్యపడి సంతోషించాడే కాని అతని కేమీ ఇవ్వలేదు. వేట చాలించి రాజు నగరు చేరినాడు. కార్పటికుడు యథాప్రకారము సింహద్వారముదగ్గర నిలువబడినాడు. ఒకసారి లక్షదత్తుకూ దాయాదులకూ యుద్ధము సంభవించింది. ఆయుద్ధములో రాజసమక్షములో కార్పటికుడు చండ్రకర్రతో శత్రువులను వధించినాడు. యుద్ధవిజయానంతరము రాజు రాజధానికి వచ్చినాడు. రాజు కార్పటికుని బాహుపరాక్రమము చూచి అతనికి ఏమీ ఇవ్వలేదు. ఇలా అయిదేళ్ళు గడిచినవి. కార్పటికుడు దుడ్డుకర్రతో జీవిస్తున్నాడు.

ఆరోసంవత్సరము వచ్చింది. రాజుకు కార్పటికునిమీద కనికరము కలిగింది. “వీడు ఎంతకాలమునుంచి కష్టపడినా ఏమీ వీడికి ఇవ్వలేదు. యుక్తిగా ఇప్పుడు ఏదయినా ఇస్తాను. ఈదరిద్రుని సాపము తీరి పోయిందో లేదో ఇప్పటికైనా శ్రీదేవికటాక్షము ఉన్నదో లేదో చూస్తాను” అని మహారాజే స్వయముగా ధనాగారము ప్రవేశించి మాతులుంగఘలాన్ని బరిణెవలె చేసి అందులో రత్నాలు నింపినాడు. బైటనే రాజసభ తీర్చినాడు. పౌరసామంతాదులు సభను అలంకరించినారు. సదస్యులతోపాటు కార్పటికుడుకూడా రాజసభలో ప్రవేశించగా మహారాజు అతనిని రమ్మని ఆదరముగా పిలిచినాడు. అందు కతడు

సంతోషించి రాజసన్నిధిలో సమక్షమున ఆసీనుడైనాడు. రాజు అతనిని ఏదయినా సుభాషితము పాడమని ఆజ్ఞ ఇచ్చినాడు.

కార్పటికుడు ఆర్యాగీతము పాడినాడు

పూరయతి పూర్ణ మేషా
తరణ్ణిణీసంహతి స్సముద్ర మివ
లక్ష్మీ రథసస్య పునః
లోచనమాన్గేఽపి నాయాతి.

పూర్ణుడై యుండెడి పురుషుని నింపు
సాగరమును నదీసందోహ మట్లు
కాని దరిద్రుని కనుచూపుత్రోవ
జేరనే చేరడు శ్రీమహాలక్ష్మీ.

ఆగీతము విని మహారాజు మళ్ళీ పాడించి సంతోషించి రత్నాల భరిణెను అతని కిచ్చినాడు. రాజసభలోవారు అనుభాన్నారు 'ఈరాజేంద్రుడు ఎవరినైనా చూచి సంతోషిస్తే అతని దారిద్ర్యము పోతుంది. పాపము ఈకార్పటికి అదృష్టహీనుడు. రాజు సంతోషించికూడా కేవల మాతులుంగఫలాన్ని ఈదరిద్రునికి ఇచ్చినాడు. అదృష్టహీనులకు కల్ప వృక్షము మోదుగ అవుతుంది.' సభలోవారు కార్పటికుని చూచి జాలిపడ్డారు. అత డా ఫలము స్వీకరించి వెళ్లిపోయినాడు. రాజవంది అనే ఒకభిక్షువు వచ్చి కార్పటికునికి కాలువా ఇచ్చి మాతులుంగఫలము స్వీకరించి రాజదర్శనము చేసి ఆఫలము మహారాజుకు అర్పించినాడు. రాజు అది చూచి గుర్తించి "భదంతా, ఈఫలము నీ కెక్కడిది?" అని శ్రమణుని అడిగినాడు. శ్రమణుడు కార్పటికుడు ఇచ్చినాడని సమాధాన మిచ్చినాడు. రాజు 'అయ్యో! వాని పాపము ఇంకా తీరిపోలేదే!' అని విచారించి ఆఫలము స్వీకరించి సభ చాలించి దినాంతకృత్యములు జరిపి

నాడు. కార్పటికుడు వాటిని అమ్మి ఆకలి తీర్చుకొని యధాప్రకారము సింహద్వారము దగ్గర కనిపెట్టుకొన్నాడు.

మర్నాడు మహారాజు యధాప్రకారము సభ చేసినాడు. పుర వాసులు అందరూ ఓలగానికి వచ్చినారు. కార్పటికుడు రాగానే రాజు అతన్ని పిలిచి కూర్చోమని పూర్వము పాడిన గీతాన్ని మళ్ళీ పాడమని ఆజ్ఞ చేసినాడు. అతడు గొంతెత్తి పాడగా రాజు కనికరించి రత్నములతో నిండిన మాతులుంగ ఫలాన్నే అతనికి కానుక ఇచ్చినాడు. సభాసదులు 'ఆహా! ప్రభువు ఇతనిని రెండోసారి అనుగ్రహించినా వృధా అయింది. ఏమిటిది?' అని తెల్లపోయినారు. కార్పటికుడు రాజదత్తమైన ఫలము స్వీకరించి వ్యాకులుడై సభ విడిచి వెళ్ళినాడు. అప్పుడే ఒకడు రాజదర్శనార్థము వచ్చి, శుభకళనముకోసము ఎదురు చూస్తూ కార్పటికుని చేతిలో ఫలము చూచి రెండువస్త్రా లిచ్చి దాన్ని పుచ్చుకొని రాజసభ ప్రవేశించి మహారాజుకు వందనము చేసి, మాతులుంగ ఫలము మరొక కానుకనూ రాజుకు అర్పించినాడు. 'ఈపండు నీకక్కడిది?' అని రాజు ప్రశ్నించగా 'కార్పటికుడు నాకు ఇచ్చినాడు.' అని పరదేశి ప్రత్యుత్తర మిచ్చినాడు. రాజు 'ఇప్పటికీ లక్ష్మీ కటాక్షము వాడిమీద పడలేదే!' అని విచారించి పండు చేత్తోపట్టుకొని సభచాలించి తేచినాడు. కార్పటికుడు రెండువస్త్రాలలో ఒకటి అంగడిలో అమ్మి ఆకలి దప్పికలు తీర్చుకొని రెండోబట్ట చిప్పి ముక్కలు చేసి తాను ధరించినాడు.

మూడోనాటి సభలో మహారాజు కార్పటికుణ్ణి అదివరకు పాడిన పాటనే పాడమన్నారు. రాజు అతన్ని కనికరించి యధాప్రకారంగా ఆ మాతులుంగఫలాన్నే ఇచ్చినాడు. అందరూ ఆశ్చర్య పడినారు. కార్పటికుడు సగరు వెలువడి ఆ ఫలమును రాజు విలాసినికి ఇచ్చినాడు. ఆకామిని అతనికి బంగారము ఇవ్వగా దాన్ని అమ్మివేసి కార్పటికుడు

ఆరోజు సుఖంగా ఉన్నాడు. విలాసిని రాజదర్శనము చేసి ఆ ఫలము అర్పించింది. ఆ ఫలము ఎలా వచ్చిందని రాజు అడిగేసరికి ఆమె చెప్పింది. రాజు 'అయ్యో, ఈ కార్పటికుణ్ణి లక్ష్మీ కటాక్షించలేదే! ఫలములో ఉన్న మహారత్నములు నాదగ్గరకే ఎస్తున్నవి' అని విచారించి ఆహ్నికవిధి నరవేర్చడానికి లేచినాడు.

నాలుగోనాటి సభలో సామంతసచివాదులు అందరూ ఉండగా రాజు కార్పటికుని తనదగ్గర కూర్చోపెట్టికొని ఆసూక్తినే పాడించి ఆమాతులుంగ ఫలాన్నే ఇచ్చినాడు. ఆపండు అతనిచేతిలోనుండి బారి పడి రెండుడిప్పలై సది. అమూల్యరత్నాలు దివ్యకాంతులు విరజిమ్మినవి. సభ్యులు 'ప్రభుకటాక్షము ఇలా ఉండగా యధార్థము ఎరగక మూడుదినములు పరిపరి విధాల భ్రమపడ్డాము' అన్నారు. రాజు ఆమాట విని "ఇతన్ని లక్ష్మీదేవి కటాక్షిస్తుందో లేదో అని ఈయుక్తి అవలంబించి పరీక్షించాను. ఈమూడురోజులూ ఇతని పాపము పండింది కాదు. ఇప్పుడు క్షయమైంది. అందుచేతనే లక్ష్మీదర్శన మిచ్చింది." అని పలికినాడు. రాజు కార్పటికునికి రత్నములు గ్రామములు గజాశ్వములు సువర్ణమూ ఇచ్చి సామంతుని చేసినాడు. అందరూ మహారాజును స్తవము చేసినారు. ఆనాటికి సభచాలించగా రాజుదగ్గర సెలవు వుచ్చుకొని కార్పటికుడు తన బసకు వెళ్ళినాడు.

ఈకథ చెప్పి గోముఖుడు నరవాహనదత్తునితో "చేవా! నీదగ్గరికి వచ్చిన కార్పటికుని పాపముక్షయము కాలేదు, కర్మక్షయము కాలేదు. కనుక అతన్ని నీవు అనుగ్రహించలేదు" అన్నాడు. నరవాహనుడు కార్పటికునికి వెంటనే అగ్రహారాలు గజాశ్వములు సువర్ణరాసులు ఇచ్చినాడు. ఈప్రకారంగా కార్పటికుడు రాజతుల్యుడైనాడు. ప్రభువు కృతజ్ఞుడై కూడా ఉండేవాళ్లు సజ్జనులయితే నేవ నిష్ఫలము అవుతుందా!

ప్రలంబబాహుని కథ

ఇలా సరవాహనదత్తుడు కాలము గడుపుతూ ఉండగా ఒకనాడు దాక్షిణాత్యుడైన ప్రలంబబాహువు అనే బ్రాహ్మణ వీరయువకుడు రాజసేవకై వచ్చి మనవి చేసుకొన్నాడు: 'దేవా! నీయశస్సు విని నీపాద పద్మాలు ఆశ్రయించినాను. గజాశ్వరథములతో నీవు వెళ్తుతూ ఉంటే నిన్ను అనుసరిస్తాను. గగనమార్గాన నీవు వెళ్ళితే నేను రాలేను. నీవు విద్యాధరేంద్రుడవు అవుతా వని ప్రసిద్ధి కనుక ఇలా విన్నవించినాను. నాకు రోజుకు సువర్ణశతము జీతము ఇప్పించాలి.' ఆ విప్రవీరుని తన కొలువులో రాజు ఏర్పాటు చేసుకొన్నాడు.

ఆసమయములో గోముఖుడు ఈకథ ఆరంభించినాడు:

వీరవరుని కథ

విక్రమతుంగ మహారాజు విక్రమపురాన్ని పరిపాలిస్తున్నాడు. అతడు నీతికోవిదుడు, సంతతధర్మాసక్తికలవాడు. ఒకనాడు అతని దగ్గరికి అందగా డైన మాళవదేశీయ శూరుడు వీరవరు డనే విప్రుడు రాజ సేవార్థము వచ్చినాడు. అతని భార్య ధర్మవతి; కుమారి వీరవతి; కుమారుడు సత్త్వవరుడు. ఇదే అతని బలగము. సేవార్థము అతనికి పరికరాలు మొలక త్తి, కరతల, డాలు, అద్దము ఉన్నవి. ఈపరికరాలతో వచ్చి అతడు రాజును వేడి రోజుకు ఏడువందల దీనారములు భత్యము అడిగినాడు. రాజు అతనిశక్తి గ్రహించతలచి 'ఇతని విశేషము చూడాలి' అని అలాగే జీతము ఇస్తూ నౌకర్లతో 'ఇతడు ఈదీనారములు ఏమి చేస్తాడో కనిపెట్టండి' అని చెప్పినాడు. వీరవరుడు నూరు దీనారములు భార్యచేతుల్లో పోసి భోజనార్థము ఖర్చుచేయమన్నాడు. నూరు దీనారములు వెచ్చించి వస్త్రసూత్రములు కొన్నాడు. దీనారశతము హరిహార పూజార్థము ఖర్చుచేస్తున్నాడు. మిగతా రెండువందల దీనార

ములు విప్రులకు దానధర్మాలకై సరిపోయేవి. ఇలా దినదినము అయిదు వందల దీనారములు ఇంటిఖర్చు చేస్తున్నాడు మధ్యాహ్నము దాకా అతడు రాజద్వారము దగ్గర నిలిచి, ఆహ్నికము పూర్తిచేసుకొని వచ్చి మళ్ళీ అక్కడే రాత్రి గడుపుతాడు ఆ విప్రవీరుని దినచర్య చారులు కనిపెడుతూ రాజుకు తెలియజేస్తూ ఉన్నారు. ఆ వీరవరుడు స్నాన పానాది సమయాలలో తప్ప తక్కిన అవశోరాత్రాలు రాజద్వారము దగ్గరే సాయుధుడై ఉంటున్నాడు.

వీరవరుని ప్రతాపము సహించలేక కాబోలు మేఘము గర్జిస్తూ వర్షించింది. వీరవరుడు స్తంభమువలె సింహద్వారముదగ్గర కదలకుండా ఉన్నాడు ద్వారముదగ్గర వీరవరుడు ఏమిచేస్తున్నాడో అని కుతూహల ముతో రాజు మేడమీదనుంచి చూచినాడు. 'ఎవ రా సింహద్వారము దగ్గర?' అని రాజు కేక వేయగా 'స్వామీ, నేనిక్కడే ఉన్నాను' అని వీరవరుడు ప్రత్యుత్తరము ఇచ్చినాడు. వర్షము కురుస్తున్నా తడిసి ముద్దయినా కదల మెదలకుండా ఉన్నాడు. మరోనేవకుడు వానలో కూడా ఇలా నిలుస్తాడా? అని రాజు తలచినప్పుడు హఠాత్తుగా స్త్రీరోద నము వినబడింది. 'నా రాజ్యములో బాధితులు లేరే. ఎవ రీమె? ఎందుకో ఏడుస్తున్నది' అని రాజు ఆలోచించి వీరవరునితో 'ఏమాయీ, ఎవరో స్త్రీ ఏడుస్తున్నది. ఆమె కష్టము కనుక్కో' అని ఆజ్ఞ చేసినాడు. విప్రవీరుడు ఖడ్గహస్తాడై బయలుదేరినాడు. ఆకాశము రంధ్రము పడే విధంగా వర్షము హోరున కురుస్తున్నా అతడు వెళ్ళడము చూచి రాజు కౌతుకముతో కారుణ్యముతో ప్రాసాదము దిగి అతనికి తెలియకుండా వెంట వెడుతున్నాడు. వీరవరుడు రోదనధ్వనిని బట్టి నగరకంఠమున ఉన్న సరస్సు చేరి, అక్కడ 'హా నాథా! శూరుడా! నిన్ను విడిచి నేను ఎలా జీవించను!' అని సరోమధ్యమున వెలువడిన స్త్రీ కంఠము ధ్వని విన్నాడు. అప్పుడు వీరవరు డామెను 'ఎవ రమ్మా నీ భర్త! ఎందుకు

వీడుస్తున్నావు?” అని చాలిగా అడిగినాడు.

ఆమె యీ ప్రకారము చెప్పింది “నాయనా, నేను భూదేవతను. ధర్మాత్ముడు వికమతుంగుడు ఇప్పుడు నా భర్త ఇక మూడురోజులకు ఈయనకు మృత్యువు సంభవిస్తుంది ఇటువంటి నాథుకు మళ్ళీ ఎలా లభిస్తాడు! అందుకే దుఃఖిస్తున్నాను సుప్రభ దేవకుమారుడు స్వర్గములో నుంచి చూచినట్టే నేనూ దివ్యదృష్టిచేత భవిష్యత్తు చూడగలను.

పుణ్యక్షయము కావడముచేత తనకు ఏడోరోజున స్వర్గభ్రంశమూ, సూకరజన్మమూ, కలుగుత వని సుప్రభుడు దివ్యదృష్టివల్ల గ్రహించి బిగ్గరగా విలపించినాడు. ఆవిలాపాలు విని ఇంద్రుడు ప్రశ్నిస్తే సుప్రభుడు దుఃఖికారణము చెప్పినాడు. అప్పుడు ఇంద్రుడు “దీనికి ఉపాయమున్నది. ఓం నమశ్శివాయ అని పంచాక్షరీ జపము చేస్తూ మహేశ్వరుని ఆశ్రయించు శివానుగ్రహము వల్ల నీ పాపము క్షయించి పుణ్యము ప్రభవిస్తుంది. నీవు స్వర్గభ్రష్టుడవు కావు” అని ఉపదేశించినాడు. సుప్రభుడు సరే అని ఓం నమశ్శివాయ అంటూ మహేశ్వరుని శరణు జొచ్చినాడు. పంచాక్షరీజపము చేస్తూ అతడు ఆరురోజులు తన్మయశ్శ్రములో ఉన్నాడు. అతనికి నీచజన్మ తప్పిపోయింది. స్వర్గముకంటె పైలోకానికి వెళ్ళిపోయినాడు. ఏడవనాడు మహేంద్రుడు అతనికోసము స్వర్గలోకము వెతికించినా కనబడలేదు సుప్రభుడు కాబోయే అమంగళాన్ని గ్రహించిన తీరున నేను కూడా నాస్కామికి ఆసన్నమైన మృత్యువును గ్రహించి దుఃఖిస్తున్నాను. వీరవరుడు భూదేవిమాటలు విని “తల్లీ, మాప్రభువును రక్షించే ఉపాయము ఉంటే చెప్పు” అని వేడినాడు “ఒకటే ఉపాయమున్నది. ఇది నీకే సాధ్యమవుతుంది” అన్నది భూదేవి. “ప్రభువుకు ప్రాణాలు దక్కేపక్షములో మాప్రాణాలు అర్పిస్తాము” అన్నాడు వీరవరుడు. “రాచనగరుకు సమీపములో వెలిసిన చండికాదేవికి నీకుమారుని వెంటనే బలి యిస్తే ప్రభువు బతుకుతాడు. ఇంతకన్న వేరే ఉపాయము

లేదు" అని భూదేవి చెప్పేసరికి వీరవరుడు అంగీకరించినాడు. "సీవంటి స్వామిభక్తి పరాయణుడు లేడు! మంచిది వెళ్ళు. నీకు శుభము అవుతుంది" అని భూదేవి ఆశీర్వదించి అంతర్ధాన మయింది.

చాటున ఉన్న విక్రమతుంగుడు యావత్తూ విని, వీరవరుడు ఇంటికి బయలుదేరి పోతూ ఉంటే అతనివెంట రహస్యముగా వెళ్ళినాడు. వీరవరుడు తనభార్య ధర్మవతిని నిద్ర లేపి, భూదేవిమాటలు తెలిపినాడు. "ప్రభుకార్యము ప్రధానము. సత్వవరుని నిద్ర లేపి ఈసంగతి చెప్పండి" అన్నది ధర్మవతి. కుమారుని లేపి తండ్రి విషయము విచారించినాడు. ఆబాలుడు సంతోషముతో "నాయనా, ప్రభుకార్యానికి నాప్రాణాలు వినియోగపడితే నేను ధన్యుడను! ప్రభువు మనను పోషిస్తున్నాడు. ఆఱుణము తీర్చుకోవాలి. నన్ను చండికాదేవికి బలి వెయ్యి" అన్నాడు. తండ్రి సంతృప్తి చెందినాడు. విక్రమతుంగప్రభువు చాటునుంది ఈ విషయాలన్నీ విని చాలా ఆశ్చర్యపడినాడు. వీరవరుడు కుమారుని బుజాన ఎక్కించుకొని చండికాలయానికి ప్రయాణ మయినాడు. అతని భార్య ధర్మవతి కూతురు వీరవతిని తీసుకొని అతనివెంటనే బయలుదేరింది. విక్రమతుంగుడు చప్పుడుకాకుండా గూఢముగా వారిని అనుసరించినాడు.

వా రంతా చండికా మందిరానికి వెళ్ళినతర్వాత సశ్వనరుడు తండ్రి బుజముమీదనుంచి దిగి, దేవికి ప్రణామము చేసి "మాప్రభువుకు శుభము కలుగుగాక! నాశిరస్సు బలి వుచ్చుకో దేవీ!" అన్నాడు. వీరవరుడు కత్తి దూసి, కుమారునిశిరస్సు ఖండించి ప్రభువుకు శుభము కలుగునుగాక అని చండికాదేవికి సమర్పించినాడు. ఆకాశవాణి వీర వరుని సాహసానికి మెచ్చి బలి బలి అన్నది. రాజు చాలా ఆశ్చర్య పడ్డాడు. వీరవతి అన్నశిరస్సు పైకితీసి ముద్దుపెట్టుకొని అన్నా అని యేడుస్తూ గుండె పగిలి ప్రాణాలు విడిచింది. కూతురు చనిపోవడము చూచి ధర్మవతి చేతులు ఊడించి భర్తతో "మన ప్రభువుకు శుభము

కలుగుతుంది. ఇక నాకు అనుజ్ఞ ఇవ్వండి. నేను ఈ యిద్దరు బిడ్డలతోను అగ్ని ప్రవేశము చేస్తాను. ఇక నాకు జీవితముమీద ఆసక్తి లేదు!” అన్నది. వీరవరుడు భార్యతో “సరే జీవితములో ఇంకేమున్నది! సోపము చితి పేరుస్తాను. కాస్త శాంతించు” అన్నాడు. చండికాలయ నిర్మాణార్థము దగ్గరలో పెట్టి ఉన్న కర్రలతో చితి పేర్చి వీరవరుడు దీపముతో దాన్ని వెలిగించినాడు. ధర్మవతి భర్తపాదాలకు ప్రణామము చేసి “మరోజన్మలోకూడా మీరే నాభర్త కావలె. ప్రభువుకు శుభము అగునుగాక!” అని అగ్ని ప్రవేశము చేసింది. విక్రమతుంగుడు ఇది అంతా చాటునుంచి చూచి ఆశ్చర్యపడి “వీరి ఋణము ఎలా తీర్చుకుంటాను!” అనుకొని విచారిస్తూ ఉన్నాడు.

“స్వామి కార్యము నెరవేరింది. రాజు ఋణము తీర్చుకున్నాను. దివ్య వాణి వినబడ్డది. ఏకాకిగా ఉండి నేను చేసే దేవుటి! అమ్మవారికి ఆత్మార్పణం చేసుకుంటాను.” అని భావించి వీరవరుడు సంకల్పపూర్వకముగా దేవిని ఇలా స్తుతించినాడు:

“మహేశ్వరీ, ప్రణతాభయదాయినీ, నీకు నమస్కారము! సంసార పంకనిమగుడుడనై శరణాగతుడనైన నన్ను ఉద్ధరింపుము! నీవు భూతములకు ప్రాణశక్తివి. ఈజగత్తుకు నీవల్లనే చేష్టకలుగుచున్నది. నీవు సృష్టికి పూర్వము స్వయంభూత వయి, శంభునకు కనబడినావు. ఉచ్చండాకాండ బాలార్కతోటిపంక్తివలె దుర్నిరీక్ష్య మైన తేజస్సుతో జాజ్వల్యమాన వయి విశ్వమును వెలిగించుచు ఖడ్గభేరుకకోదండశరశూలాదులు ధరించిన భుజచక్రవాళముచే దిగంతరముల సంఛాదించినావు. అప్పుడు నిన్ను త్రిశూలిస్వాయి “చండి, చాముండా, మంగళా, త్రిపురా, జయా, నీకు నమస్కారము! అఖండా, శివా, దుర్గా, నారాయణీ, సరస్వతీ, భద్ర కాళీ, మహాలక్ష్మి, సిద్ధా, రురువిదారిణీ! నీవు గాయత్రివి, మహారాజ్ఞవి, రేవతివి, వింధ్యవాసినివి, ఉమాదేవివి, కాల్యాయనివి, కైలాసపర్వత

వాసినివి” అని ఇత్యాదినామములతో స్తుతించినాడు. ఇలా హరుడు స్తోత్రము చేయుచుండగా స్కందుడు, బ్రహ్మ, వసిష్ఠాదులు నిన్ను స్తుతించినారు. భగవతీ! అమరులు, ఋషులు, నరులు నిన్ను వినుతించి కోర్కెకు మీరిన ఫలములు పొందినారు. వరదాయిసీ, అనుగ్రహించి ఈనాశరీరోపహారార్చన స్వీకరింపుము. నాప్రభువునకు శ్రేయమగుగాక!”

ఇలా స్తుతించి వీరవరుడు తనశిరస్సు ఖండించుకో బోయేసరికి ఆకాశ వాణి “బిడ్డా సాహసించకు. నీసత్వానికి మెచ్చినాను. వరము అడుగు” అన్నది. “నీవు సంతృప్తురాల వయితే విక్రమతుంగనుహారాజు ఇంకా నూరేళ్ళు జీవించాలి. నాభార్య బిడ్డలూ బతకాలి దేవీ!” అని వీర వరుడు వేడినాడు. సరే అని మళ్ళీ వాణి వినిపించింది. వెంటనే అతని భార్య సంతానము అందరూ సుగాత్రములతో సజీవు లయినారు. వీర వరుడు ఆనందముతో వారిని ఇంట్లోకి చేర్చి రాజద్వారానికి వచ్చి యధాప్రకారముగా నిలుచున్నాడు.

విక్రమతుంగుడు ప్రచ్ఛన్నముగానే ఉండి అంతా చూచి ఆశ్చర్య ఆనందాలు పొంది తన సౌధముమీదికి పోయి “ఎవరు సింహద్వార ములో?” అని కేక వేసినాడు. “నేను వీరవరుడను. ఆస్త్రీ దేవత. నేను చూడబోతే అంతర్ధాన మయినది” అన్నాడు వీరవరుడు.

సమస్తమూ ప్రత్యక్షముగా చూచిన రాజు అతని మాటలకు సంతోషించి “ఇతడు మహానుభావుడు; దొడ్డపని చేసినప్పటికీ చెప్పకోడు. నాప్రాణము కాపాడిన ఈధీరుని ఋణము ఎలా తీర్చుకుంటాను” అని విచారించినాడు. తెల్లవారింది. ప్రభువు బహిరంగనభలో యావత్తు సంగ తులు వర్ణించి వీరవరునికి అశ్వములు గజములు నువర్ణము రత్నములు గ్రామములూ ఇచ్చి పట్టము కట్టి రాజతుల్యుని చేసినాడు.

గోముఖుడు ఇలా కథ ముగించి “దేవా! అటువంటి సేవకులు అద్భుతమువల్ల దొరుకుతాడు. ఈబ్రాహ్మణుడు ప్రలంబబాహువు అటు

వంటివాడే అనిపిస్తున్నది" అని చెప్పినారు. విని రాజపుత్రుడు సుప్రీతుడయినాడు.

త ర ం గ ము : 98

ప్రలంబబాహువు కథ

ఒకనాడు నరవాహనదత్తుడు రథ మెక్కి ప్రలంబబాహువు ముందు నడుస్తూ ఉండగా అనుచరులతో అరణ్యానికి వేటకు వెళ్లినాడు. రథము ఎంత వేగముగా వెళ్ళుతున్నప్పటికీ ప్రలంబబాహువు అంతకంటే ముందుగానే వెళ్ళుతున్నాడు. రాజు రథములోనుంచి బాణాలు విడిచి సింహాది మృగాలను సంహరిస్తూ ఉంటే ఆవిప్రవీరుడు కత్తితోనే జంతువులను నరుకుతున్నాడు. ప్రభువు ఆశ్చర్యపడినాడు. వేట చాలింది నరవాహనుడు గోముఖాదులతో ప్రలంబబాహువుతో కలిసి నీటికోసమై పోయి పోయి మహావనము ప్రవేశించినాడు. సరస్సులో స్నానముచేసి నీరు తాగినతర్వాత సమీపములో నలుగురు పురుషులు కనబడినారు రాజుకు.

దివ్యాంబరాధరణభూషితులూ దివ్యాకృతులూ అయిన పురుషులు సరస్సులో ఒకచోట సుకవర్ణకమలాలు కోస్తున్నారు. రాజు వారిని సమీపించి పరస్పరపరిచయ మైనతర్వాత ప్రశ్నిస్తే వారు ఇలాచెప్పినారు:

నలుగురు అవ్వరసలు

“నారికేళద్వీపములో మైసాకము, వృక్షభము, చక్రము, బలాహాకము అనే నాలుగుపర్వతాలమీద మానివాసాలు. మూలో రూపసిద్ధి నానారూపాలు ధరిస్తాడు; ప్రమాణసిద్ధి చిన్న పెద్ద ప్రమాణాలను గ్రహిస్తాడు. జ్ఞానసిద్ధి త్రికాలవేత్త; దేవసిద్ధికి సమస్తదేవతాసిద్ధి ఉన్నది. ఈ బంగారు తామరపూలు తీసుకొని క్షేత్రద్వీపములో శ్రీవారిని

పూజించడానికి పోతున్నాము. నీవుకూడా రా. నీకిష్టమయితే గగన మార్గాన తీసుకు వెళ్ళుతాము.”

నరవాహనదత్తుడు అంగీకరించి గోముఖాదులను అక్కడే నిలిపి దేవసిద్ధి ఒడిలో కూర్చుని ఆకాశమార్గాన వెళ్ళి కొంతదూరాన దిగి, ఆ నలుగురు పురుషులతోపాటు శ్రీహరి సందర్శనము చేసి హస్తములు మోడ్చి స్తుతి చేసినాడు.

శ్రీహరి అతనిమీద అనుగ్రహదృష్టి నిలిపి పక్కన ఉన్న నారదు నితో “ముసీంద్రా ఇంద్రునివద్ద ఇల్లడ వుంచిన నలుగురు అప్సరసలనూ నామాటప్రకారము అతని రథములో ఎక్కించి వెంటనే తీసుకురా గోరుతాను” అన్నాడు. నారదుడు మాతలి సారథిగా వారిని తెప్పించినాడు. మాతలి నమస్కరించి అచ్చరలను చూపినాడు. శ్రీహరి నరవాహనదత్తునితో “నీవు కాగల విద్యాధరచక్రవర్తివి. నీవు మన్మథుని అవతారానివి. కాబట్టి నీకు యోగ్యులయిన ఈనలుగురు భార్యలునూ ఇస్తున్నాను” అని అనుగ్రహించినాడు. తర్వాత సెలవు వుచ్చుకొని నరవాహనుడు మాతలి సారథిగా నారికేళద్వీపములో దిగినాడు. నాలుగురోజులు ఆదివ్యపురుషుల సగరాలలో సమస్త భోగములూ అనుభవించి “తండ్రిని చూడడానికి వెళ్ళుతాను. మీరు మానగరానికి రావలసింది” అని ఆహ్వానించారు. “నిన్ను చూచినాము చాలు; నీకు విద్యలు లభించినప్పుడు మమ్మలిని స్మరించు” అని అతనిని వారు సాగనంపినారు.

మాతల్లితో చెప్పి నరవాహనుడు గోముఖాదు లున్నచోటికి వెళ్లి “మీరు మామూలుతోవనే నగరానికి పదండి” అని చెప్పి ఆకాశ మార్గాన రాజధాని ప్రవేశించి అచ్చరలను తన ఆంతఃపురములో దింపి, తాను తండ్రికి వాసవదత్తుకు పద్మావతికి ప్రణామము చేసినాడు.

త్స్వరలోనే గోముఖ ప్రలంబబాహులు వచ్చినారు. పత్సరాణ అడి

గితే నరవాహనుడు జరిగిన దంతా చెప్పినాడు. కుమారునికి శ్రీహరి ప్రసాదము లభించినందుకు ఉత్సవానికి వత్సరాజు ఆజ్ఞ యిచ్చినాడు. దేవరూప దేవరతి దేవప్రియలను గోముఖుడు తీసుకొని వచ్చి రాజుకు రాజులకూ వారిచేత ప్రణామములు చేయించినాడు. కోడళ్ళను చూచి అత్తమామలు ఆనందించినారు.

నరవాహనుడు ప్రలంబబాహువు శౌర్యము వర్ణించి భార్యల సరస సల్లాసాలతో చాటుకారుని చమత్కారవాక్కులతో మధురపానముతో మహానందము అనుభవించినాడు.

రు ద్ర శ్రేష్ఠి కథ

ఒకనాడు నరవాహనదత్తుడు వయస్కులతో అలంకారపతీమందిరములో ఉండగా వెలుపల వాద్యధ్వని వినబడినది. అప్పుడు నేనాపతి హరి శిఖునితో అతడు “ఏమిటి, హఠాత్తుగా వాద్యములు మోగుతున్నవే ఇక్కడ!” అన్నాడు. హరిశిఖుడు వెళ్ళి సంగతులు తెలుసుకొని వచ్చి ఇలా విన్నవించినాడు: “ఈనగరవాసి రుద్రశ్రేష్ఠి వర్తకానికి సువర్ణ ద్వీపము వెళ్ళి బాగా ధనము సంపాదించి తిరిగి వచ్చేటప్పుడు ఓడమునిగిపోయింది. తానుమాత్రము ఎలాగో బతికి వచ్చి ఆరురోజులయింది. శ్రేష్ఠి తన తోటలో తవ్వకూ ఉంటే శివానుగ్రహమువల్ల నిధి దొరికింది. దాయాదులు మహారాజుగారికి తెలియపరిచినారు. ఇంతలో శ్రేష్ఠి స్వయముగా వచ్చి ప్రభువువారితో “దేవా, నాకు రత్నరాసులతో నాలుగుకోట్ల సువర్ణాలు దొరికినవి. ఆజ్ఞ అయితే ఏలినవారి సన్నిధిలో సమర్పించుకొంటాను” అని విన్నపము చేసినాడు. ప్రభువువారు “శ్రేష్ఠి, నీసంపద జలము హరించింది. అయితే భూమి ఇంకోసంపద ఇచ్చింది. నీవే అనుభవించు” అని అనుగ్రహించారు. శ్రేష్ఠి సంతోషముతో నాయనగారి పాదసన్నిధిలో ప్రణమిల్లి లేచి

వాద్యములు మోగిస్తూ వెళ్ళిపోతున్నాడు.”

నరవాహనుడు తనతండ్రి ధర్మబుద్ధిని కొనియాడి మంత్రులతో “చిత్రము: అదృష్టదేవత జనుల ఉచ్చనీచస్థితులతో క్రిడిస్తుంది” అన్నాడు. “అవును విధివిలాసము ఇలాగే ఉంటుంది” అని గోముఖుడు కథ ప్రారంభించినాడు:

స ము ద్ర శూ రు ని క థ

వెనుకటిరోజుల్లో హర్షవర్ష పరిపాలించే హర్షనగరములో సముద్ర శూరు డనే ధర్మాత్ముడు ఉండేవాడు వ్యాపారార్థము ఆశ్రేష్ఠి సువర్ణ ద్వీపానికి వెళ్ళే ఓడ యెక్కినాడు. ప్రయాణము బాగానే సాగింది. కాని సువర్ణద్వీపము చేరకుండానే తుపానుచలరేగి నావను నాశము చేసింది. సముద్రశూరుడు నడుముబిగకట్టుకొని నీటిలోకి దూకి ఈదుతూ ఉంటే మనుష్యశవము దగ్గరికి కొట్టుకువచ్చింది; అది ఆధారము చేసుకొని ఈదుతూ ద్వీపము చేరుకున్నాడు. శవమునడుమునకట్టిన శాటిలో రత్నాలు చెక్కిన కంఠాభరణము ఉన్నది. అది తీసుకొని సముద్ర స్నానము చేసి కలశపురము వెళ్ళి దేవాలయపుష్కరిణిలో స్నానము చేసి బడలికవల్ల అక్కడే పడుకొని నిద్రపోయినాడు.

రాజభటులు వచ్చి ఆకంఠాభరణమును గుర్తించి రాజపుత్రిక చక్రనేన మెడలో నగ అతడే అవహరించినా డని తలచి అతనిని రాజు సన్నిధికి తీసుకొని వెళ్ళినారు. నేను నిర్దోషి నని అతడు చెవుతున్న సమయములో గద్ద హఠాత్తుగా వచ్చి ఆకంఠాభరణాన్ని తన్నుకొని ఎగిరిపోయింది. రాజు సముద్రశూరునికి ఉరిశిక్ష వేసినాడు. వర్తకుడు విచారములో మహేశ్వరుని ప్రార్థించినాడు. అప్పుడు ఆకాశవాణి సంగతు లన్నీ చెప్పి ఈసాధువును సత్కరించి పంపవలసింది అనివలికింది. రాజు అతనికి ధన మిచ్చి విడిచిపెట్టినాడు.

సముద్రశూరుడు పడవ యెక్కి, సముద్రము దాటి, సార్థవాహులతో చేరి. ఒకానొకసాయంకాలము అరణ్యములలో ప్రయాణము చేసి రాత్రి అక్కడ ఆగినాడు దొంగలగుంపు వచ్చి బిడారముమీద పడ్డది. సముద్రశూరుడు మేలుకొని ఉండడముచేత సరుకులు విడిచి చాటుగా వెళ్ళి మర్రిచెట్టుమీది కెక్కినాడు. దొంగలు సమస్తమూ హరించుకు పోయినారు. శ్రేష్ఠి విచారముతో చెట్టుమీదనే ఉండి తెల్లవారుతూ ఉండగా పైకి చూచినాడు. కాంతి వుంజుము కనబడ్డది. పై కొమ్మమీది కెక్కి పరిశీలిస్తే అక్కడ గడ్డగూటిలో రత్నాభరణాలున్నవి. స్వర్ణదీపములో గడ్డ తన్నుకొనిపోయిన కంఠాభరణము కూడా అందులో ఉన్నది. అవి అన్ని తీసుకొని సముద్రశూరుడు సంతోషముతో చెట్టుదిగి హర్షపురము వెళ్ళి బంధువులతో సహా హాయిగా కాలక్షేపము చేసినాడు. యోగ్సునికి మధ్యమధ్య కష్టాలు వచ్చినా చివరకు సౌఖ్యము లభిస్తుంది. ఇది అంతా విధివిలాసము.

ఇలా గోముఖుడు చెప్పిన కథకు నంతోషించి నరవాహనుడు స్నానాదులకు లేచినాడు.

స మ ర తు ం గు ని క థ

మరునాడు నరవాహనదత్తుడు ఆస్థానములో ఉండగా అతని బాల నేవకుడు సమరతుంగుడు వచ్చి “దేవా, మా దాయాది సంగ్రామ వీరుడు తన పుత్రచతుష్టయముతో మా దేశమును నాశము చేసినాడట. నేను వెళ్ళి వారిని పట్టి కట్టి యిక్కడికి తెస్తాను. దేవరకు ముందుగా విన్నవించుకొంటున్నాను” అని బయలుదేరినాడు. అతనికి నేన చాలా తక్కువ అని తననేన పంపినాడు నరవాహనుడు. ఈ నేనాసాహాయ్యము లేకుండానే సమరతుంగుడు దాయాదులను గలిచి కట్టి తీసుకొని వచ్చినాడు. నరవాహనుడు అతనిని సన్నానించి ప్రశంసించినాడు.

గోముఖుడు “దేవా, చమరువాల మహారాజు కథ ఆకర్ణించండి” అని ప్రారంభించినాడు:

చ మ ర వాల మ హా రా జు

హస్తినాపురము ఏలుతున్నాడు చమరువాలుడు అతనిదాయాదులు సమరబలాదులు అయిదుగురు అన్నిపక్కలా దేశాలు ఏలుతున్నారు. వాళ్ళు ఒకసారి ఆలోచించి “ఈచమరువాలుడు మసలను విడివిడిగా వేధిస్తున్నాడు. అందరమూ కలిసి ఇతనిని పట్టుకొందాము” అని నిర్ధారణ చేసుకొని దండెత్తడానికి శుభముహూర్తము చూడవలసిందని జ్యోతిష్కుని కోరినారు. అతడు గుణించి “సంవత్సరములోగా మంచి ముహూర్తము లేదు. అయినా అతని మీదికి ఎందుకు పోతారు? అతనికంటె మీకే ఎక్కువసంపద లున్నవి” అని ఈకథ చెప్పినాడు:

అ ర్థ వ ర్మ - భో గ వ ర్మ లు

కాతుకపురములో బహుసువర్ణకు డనే రాజుకు యశోవర్మ అనే క్షత్రియనేవకు డున్నాడు. అతడు ఎన్నిమార్లు అర్థించినా “నేను ఇవ్వవలె ననుకొంటున్నాను! కాని దైవము అడ్డుపడుతుంటే ఏమిచెయ్యను” అని రాజు తప్పించుకొంటున్నాడు. కొన్నాళ్ళకు సూర్యగ్రహణము వచ్చింది. దాసధర్మాలు చేస్తున్న రాజును సమీపించి యశోవర్మ “దేవా, నాకు ఏమీ ఇవ్వనియ్యని సూర్యదేవుడు ఇప్పుడు రాహుగ్రస్తుడయినాడు. ఈసమయములోనే దేవర నాకు ఏమయినా అనుగ్రహించాలి” అని విన్నవించినాడు. రాజు సంతోషించి అతనికి చాలా వస్తుములూ ధనమూ ఇచ్చినాడు. అవి వ్యయ మయినతర్వాత మళ్ళీ అతడు ప్రార్థించినా రాజు ఏమీఇవ్వలేదు. ఇంతలో అతనిభార్య చనిపోయింది. ప్రాణము విసిగి యశోవర్మ వింధ్యవాసినీదేవి సన్నిధికి వెళ్ళి అభీష్టసిద్ధి కావాలి; కాదా

ప్రాణ లయినా పోవాలి అని దర్భలు పరుచుకొని ఘోరతపస్సు చేసినాడు. స్వప్నములో అమ్మవారు ప్రత్యక్షమయి “వత్సా, నీకు అర్థశ్రీ కావలెనా? భోగశ్రీ కావలెనా?” అన్నది. ‘తల్లీ, నాకు భేదము తెలియదు’ అన్నాడు యశోవర్మ. ‘మీదేశములో భోగవర్మ అర్థవర్మ అని ఇద్దరు వణిజులున్నారు. వాళ్ళను చూచి వచ్చి నీకు ఎటువంటి శ్రీకావలెనో కోరుకో’ అన్నది దేవి.

మరునాడు యశోవర్మ భోజనము చేసి కౌతుకపురము చేరి ముందు అర్థవర్మ యింటికి వెళ్ళినాడు. అతడు యశోవర్మను భోజనానికి ఉండవన్నాడు. ఇద్దరూ భోజనము ప్రారంభించారు. సుష్టుగా భోజనము చేస్తున్న యశోవర్మ వణిజుని చూచి “మిత్రమా, సరిగా ఏమీ తినవేమి?” అన్నాడు. “ఈ తిన్నదే ఎక్కవ. నాకు జీర్ణము కాదు” అన్నాడు అర్థవర్మ. రాత్రి యశోవర్మ మళ్ళీ తృప్తిగా భోజనము చేసినాడు. అర్థవర్మ కాసినిపాలు మాత్రము తాగినాడు. తర్వాత ఇద్దరూ ఒకగదిలోనే నిద్రించినారు. యశోవర్మకు స్వప్నములో భయంక రాకారులు కనబడి, అర్థవర్మను పట్టుకొని “దౌర్భాగ్యుడా, రోజూ కంటే ఈవేళ ఎందుకు ఎక్కవ భోజనము చేశావు?” అని కర్రలతో కొట్టినారు. ఇంతలో యశోవర్మకు మెళుకువ వచ్చింది. అర్థవర్మ కడుపులో శూలనొప్పితో బాధపడుతూ రోదనము చేసినాడు. పరిచారకులు వచ్చి అతనికడుపు నొక్కినారు. అతడు తిన్న తిండి కక్కుకొన్నాడు. కడుపునొప్పి తగ్గింది. ఎందుకు ఇతని సంపద! నిరుపయోగము’ అనుకొంటూ యశోవర్మ రాత్రి గడిపి మరునాడు భోగవర్మ యింటికి పోయినాడు.

భోగవర్మ అతనిని భోజనార్థము నిలిపినాడు. అతనియింట్లో విశేష ధనమున్నట్టు కనబడలేదు; కాని అంతా శోభాయమానముగా ఉన్నది. భోగవర్మ దళారివ్యాపారము చేస్తాడు. యశోవర్మ యెదటనే అతడు ఒకరిసరకులు మరొకరికి అమ్మి వెంటనే లాభము తీసి, నేవకు

చేత దీనారములు భార్యకు పంపిరాడు. ఇంతలో ఇచ్చాభరణుడు డనే మిత్రుడు వచ్చి తనయింటికి విందుకు పిలిచి స్నేహితులంతా వచ్చారనీ, భోగవర్గ కోసమే ఎదురు చూస్తున్నారనీ చెప్పి బలవంతము చేసినాడు. “ఈవేళ రావడానికి నీలు లేదు. ఈ అతిథి ఉన్నాడు” అని అతడు అనేసరికి “ఈయనకూడా రావాలి. ఈయనమాత్రము మాకు చెలికాడు కాడా?” అని ఇచ్చాభరణుడు ఇద్దరినీ తీసుకువెళ్ళినాడు. అక్కడ మిత్రులిద్దరూ మృష్టాన్నభోజనము చేసి ఇంటికి వచ్చి, రాత్రి మళ్ళీ భోగవర్గయింట్లో నిండు ఆరగించినారు. రాత్రి వుచ్చుకోడానికి ఆసనము ఉన్నదా అని భోగవర్గ అడిగితే తేదని పరిచారకులు చెప్పినారు. అపరరాత్రి దాహ మయితే వట్టినీళ్ళు ఎలా తాగడము అంటూ భోగవర్గ పండుకొన్నాడు. అతని సమీపములోనే యశోవర్మ కయి నించినాడు. స్వప్నములో అతనికి కొందరు పురుషులు కనబడినారు. కొంతమంది ఆయింట్లోకి వచ్చి తక్కినవాళ్ళనుచూచి దౌర్భాగ్యులారా, భోగవర్గకోసము ఆసనము ఎందుకు బాగ ర్తచేసి ఉంచలేదు? అపరరాత్రి వేళ దాహమయితే ఎలాగు? అని వాళ్ళను కర్రలతో కొట్టినారు. తప్పు క్షమించాలి అని వాళ్ళు బతిమాలుకొన్నారు. తర్వాత వాళ్ళు వెళ్ళిపోయినారు. యశోవర్మకు మెళుకువవచ్చింది. భోగవర్గ ఐశ్వర్యానికి ఆసందిస్తూ అర్ధవర్గ సంపదను అసహ్యించుకొంటూ అతడు నిద్రపోయినాడు.

తెల్లవారిస తర్వాత యశోవర్మ మిత్రులవద్ద సెలవు వుచ్చుకొని వింధ్యవాసినీదేవి సన్నిధానానికి వెళ్ళి తపస్సు చేసి ఆమెను మెప్పించి భోగశ్రీ కావలెనని వేడిరాడు. అమ్మవారు అనుగ్రహించింది. భోగమున్న సంపద ఉత్తమము.”

ఎందుకు మీరు చమరవాలుని సంపదకోసము ఆశిస్తారు? అతని మీదికి దండయాత్ర యెందుకు? పైగా, లగ్నశుద్ధి తేకుండా బయలుదేరితే జయము కలగదు.

గణకుడు ఇలా బోధించినప్పటికీ వారు వినక చమరవాలమహారాజు మీదికి యుద్ధయాత్ర చేసినారు. చమరవాలుడు స్నానముచేసి మహేశ్వరుని పూజించి అరవై శుభనామములతో స్తుతి చేసినాడు. 'రాజన్, నీకు భయము లేదు. శత్రువులు ఓడిపోతారు' అని ఆకాశవాణి పలికింది. అతడు మహోత్సాహముతో సంసిద్ధుడై శత్రువుల మీదికి బయలు దేరినాడు. అతనికి ఇరవైలక్షల కాల్బలము, లక్షగుర్రాలు, పదివేలయేనుగులు మాత్రము ఉన్నవి. అతని శత్రువులకు కోటికాల్బలము, మూడులక్షలగుర్రాలు, ముప్పయివేల యేనుగులూ ఉన్నవి. వీరు డనే ప్రతిహారుడు ముందు వెళుతున్నాడు. చమరవాలుడు అతనితర్వాత యుద్ధరంగములో ప్రవేశించినాడు. తనసైన్యముకంటె శత్రుసేన చాలా హెచ్చుగా ఉన్నప్పటికీ వైరులను సంహరించి ఎదురు వచ్చిన సమరములను బలైముతో పొడిచి పడవేసి పాశముతో కట్టివేసినాడు. సమరమునాడు ఎదుర్కొంటే అతనికి అదేగతి పట్టింది. ప్రతిహారుడు సమరజితుని పట్టి కట్టి ప్రభువు దగ్గరకు తీసుకొని వచ్చినాడు. నేనాపతి దేవబాలుడు ప్రతాపచంద్రుని పట్టుకు వచ్చినాడు. కోపముతో ప్రతాపసేనడు చమరవాలునిమీదికి దూకినాడు. ఇద్దరికీ యుద్ధము జరిగింది. చివరకు ప్రతాపసేనుడు పట్టుపడినాడు. శత్రుసేన చెల్లా చెద రయింది. సువర్ణము, రత్నములు, రాణివాసస్త్రీలు అతని వశ మయినారు. అందులో ప్రతాపసేనుని భార్య యశోలేఖ అనే నామధేయము కల మహాదేవి లభించింది. చమరవాలుడు విజయము పొంది నగరము ప్రవేశించి వీరునికి దేవబాలునికి చాలా బహుమానా లిచ్చినాడు. యుద్ధములో లభించడముచేత క్రూత్రధర్మప్రకారము యశోలేఖాదేవిని తన రాణివాసములో చేర్చుకొన్నాడు. చపలస్వభావము కలది కావడముచేత ఆమె అంగీకరించింది.

తర్వాత యశోలేఖాదేవి ప్రార్థించడముచేత చెరలో ఉన్న రాజులను

అయిదుగురినీ చమరవాల మహారాజు విడిపించి సత్కరించి వారి వారి రాజ్యాలకు పంపివేసి తాను సుఖముగా కాలము గడిపినాడు.

స్వబలము పరబలము గ్రహించలేక ద్వేషమే పెట్టుకొన్న వాళ్ళు వెనుకముందులు చూడక యుద్ధములోకి దిగి పరాజయము పొందు తారు. ధీరునికి విజయము కలుగుతుంది.

ఇలా గోముఖుడు చెప్పగా నరవాహనుడు చాలా సంతోషించినాడు. ఆనాటిరాత్రి అతడు స్త్రీగోష్ఠిలో స్వయముగా సంగీతము పాడినాడు.

త ర ం గ ము : ౫౫

మరునాడు నరవాహనదత్తుడు అలంకారవలీ మందిరములో ఉండగా అంతఃపురరక్షకు డయిన సౌవిదల్లుని సోదరుడు వచ్చి మంత్రుల సన్నిధిలో ప్రభువును ఉద్దేశించి “దేవా నేను ఈమరుభూతి నేవ రెండుసంవత్సరాలు చేసాను. నాకూ నాభార్యకూ అన్నవస్త్రాలు మాత్రము ఇచ్చినాడు. సంవత్సరానికి యూభైదీనారాలు ఇస్తా నని మొదట చెప్పినాడు. అనడమే కాని ఏమీ ఇవ్వలేదు. వెళ్ళి అడిగితే కాలికో తిన్నినాడు. అందుచేత దేవరవారి హజారములో భోజనము మానివేసి కూర్చున్నాను. దేవరవారు విచారణ చెయ్యకపోతే నేను అగ్నిప్రవేశము చెయ్యాలి. ఇంతకంటే ఏమి చెప్పకోను” అని విజ్ఞాపన చేసినాడు. “దేవా, ఇతనికి దీనారాలు ఇవ్వవలసిన మాట సత్యమే. కాని, ఇప్పుడు నాదగ్గర దీనారాలు లేవు” అని మరుభూతి అన్నాడు. ప్రభువు మరుభూతితో “ఏమి మూర్ఖత! వెంటనే వెళ్ళి ఇతనికి దీనారాలు ఇచ్చిరా” అని చెప్పినాడు. అదరూ నవ్వినారు. మరుభూతి సిగ్గుపడి వెంటనే దీనారాలు తెప్పించి అతనికి ఇచ్చినాడు.

అప్పుడు గోముఖుడు నరవాహనునితో “దేవా, మరుభూతిని అని లాభ మేమి! సృష్టి చిత్ర చిత్రముగా ఉన్నది. చిరదాత అనే రాజు భృత్యుడు ప్రసంగుడు, వారికథ చెవుతాను.

చి ర దా త ప్ర స ం గు డు

పూర్వకాలములో చిరపురమును చిరదాత అనే రాజు పరిపాలిస్తున్నాడు. ఆయన మంచివాడయినా దగ్గరఉన్న వాళ్ళు అయోగ్యులు. దేశాంతరమునంచి ప్రసంగుడు అనే పురుషుడు ఇద్దగు మిత్రులతో సహా వచ్చినాడు. వచ్చి రాజు కొలువులో కుదిరి అయిదుసంవత్సరాలు నేవచేసినాడు. ఉత్సవసమయాలలో నయినా రాజు అతనికి ఏమీ ఇవ్వలేదు. రాజు సన్నిధానములో విజ్ఞాపన చెయ్యడానికి వారికి అవకాశము చిక్కనే లేదు. ఎప్పుడూ పరివారజనము ఏదో ఆటంకము కల్పించేవారు.

ఒకానొక సమయములో రాజపుత్రుడు చనిపోయినాడు. ఆ బాలుని కోసము విచారపడతూ ఉన్న రాజుచుట్టూ పరివారము ఉన్నది. వద్దు అంటూ ఉన్నప్పటికీ ఆసమయములో ప్రసంగుడు రాజుతో “దేవా, బహుకాలమునుంచీ మేము మీ నేవ చేస్తున్నాము. తమరు ఏమీ అనుగ్రహించలేదు. రాజపుత్రుడు పెద్దవాడయిన తర్వాత మమ్మల్ని కనికరిస్తాడని ఆశ పెట్టుకొని కొలువులో ఉన్నాము. ఇప్పుడు కుమారుని దైనను ఎత్తుకపోయింది. ఇక్కడ మూకు ఇక మీదట ఏమీ జనిలేదు” అని ప్రభువుకు నమస్కరించి మిత్రులతో సహా బయలుదేరినాడు.

రాజుకు మనసు కరిగింది. “వీళ్ళు బాలునిమీద ఆశ పెట్టుకొని ఉన్నారు. ఇటువంటి భృత్యుల్ని ఎదులుకోగూడదు” అని చిరదాత వారిని వెనుకకు రప్పించి దారిద్ర్యము కనబడకుండా చాలా ధనము ఇచ్చినాడు.

లోకులస్వభావాలు చిత్రముగా ఉంటవి. చిరదాత తన భృత్యులకు సకాలములో ఏమీ ఇవ్వక అకాలములో అన్నీ ఇచ్చినాడు.

క స క వ ర్షు ని క థ

ఇలా చెప్పి కథాఖ్యానప్రవీణుడయిన గోముఖుడు రాజకుమారుని ఆజ్ఞప్రకారము మరొక కథ ప్రారంభించినాడు. పూర్వము గంగానదీ

తీరాన కనకపురము ఉండేది. కనకవర్షుడు ఆనగర పరిపాలకుడు. వాసుకి పుత్రుడు డయిన ప్రియదర్శనుడు అతని తండ్రి. యశోధర అతని తల్లి. ఆయన చాలా యోగ్యుడు.

శరత్కాలములో ఒకనాడు కనకవర్షుడు చిత్రప్రాసాదము మీదికి వెళ్లి, అక్కడనుంచి కనబడే విచిత్రదృశ్యాన్ని వర్ణించే సమయములో ప్రతీహారుడు వచ్చి “మహాప్రభూ, విదర్భ దేశమునుంచి చిత్రకారుడు వచ్చి శుశుపేరు రోలదేవుడనీ తనకు సాటి చిత్రకారుడు ఎవడూ లేడనీ వస్త్రముమీద చిత్రించి సింహద్వారమువద్ద కట్టినాడు” అని విన్నపము చేసినాడు. ప్రభువు చిత్రకారుని లోపలికి రప్పించినాడు. రోలదేవుడు రాజుకు సమస్కరించి “దేవా, మీప్రాసాదపద్మదర్శన కాంక్ష చేత ప్రతిజ్ఞ వస్త్రఖండముమీద లిఖించి సింహద్వారములో ప్రకటన చేశాను. విజ్ఞానమదముచేత ఈపని చెయ్యలేదు. ఈ అవినయకార్యము దేవరవారు తమింది ఏచిత్రము లిఖించ మని ఆనతి ఇస్తారో నా కళా నైపుణి నఫలముకావాలి” అని విన్నవించినాడు. రాజు సంతోషించి అతనిని ఆదరించి కూర్చోబెట్టి “ఉపాధ్యాయా, నీయిష్టము వచ్చినది చిత్రించి చూపించు. నీవిద్యావిషయములో మాకు సంశయము లేదు. మాకు నేత్రోత్సవము చెయ్యవలె” నని అన్నాడు.

సౌందర్యహీనులను చిత్రించడ మెందుకు? ప్రభువు రూపమునే చిత్రించ వలసినదని అక్కడ ఉన్నవారు చెప్పినారు. రోలదేవుడు రాజు రూపమును లిఖించినాడు. చూచి అక్కడివా రంతా చాలా బాగున్నదని రాజు పార్శ్వములో రాణులతో ఎవరినైనా చిత్రించి మాకు కన్నులపండువు చెయ్యవలె” నని కోరినారు.

రోలదేవుడు రాణివాసమును బాగా పరిశీలించి చూచి ఇలా అన్నాడు. “వీరందరూ సౌందర్యవతు లయినప్పటికీ ప్రభువువారికి తగిన తరుణి విదర్భదేశములో కుండిననగరాన ఉన్నది. ఆ దేశప్రభువు

దేవశక్తి. పట్టమహిషి అనంతవతి. వారిపుత్రిక మదనసుందరి. ఆమెరూప లావణ్యగుణ వంశప్రతిష్ఠలలో మన మహారాజుకు తగినది.

మదనసుందరి ఒకనాడు చేటికద్వారా నన్ను అంతఃపురానికి ఆహ్వానించింది. ఆసమయములో ఆమె ఒంటినిండా మంచిగంధము పూసుకొని తామరతూండ్లు ధరించి తామరాకు పానుపుమీద పండుకొని ఉన్నది. చెలికత్తెలు అరటాకులతో విసురుతున్నారు. ఆమెముఖము పాలిపోయి విరహబాధ పడుతున్నట్టు స్పష్టముగా కనిపించింది. “చెలులారా, ఎందు కీ శీతలోపచారాలు! ఈ చల్లని వస్తువులవల్ల నాకు తాపము హెచ్చుచున్నది” అని పలికింది. ఆమెస్థితికి చెలికత్తెలు ఏమీ తోచక విచారముతో ఉన్నారు. నేను నమస్కరించి ఆమె సముఖాన కూర్చున్నాను. “ఉపాధ్యాయా, ఇటువంటి చిత్తరువు వ్రాసి పెట్టు” అని మదనసుందరి తూలిక పట్టుకొని వణుకుతున్న హస్తముతో నెమ్మదిగా నేలమీద సుందరమూర్తిని లిఖించి చూపింది.

నేనుకూడా ఆసుందరాకారుని పటముమీద చిత్రించి “ఈయన ఎవరో కామరూపుడు! ఈమె ఇశానిని ఇదివరలో చూచి ఉండను. అయినప్పటికీ ఈమె విరహబాధకు ఇతడే కారణభూతుడు. ఈమె జనకుడు దేవశక్తి చండశాసనుడు. ఈసంగతి ఆయనకు తెలిస్తే నన్ను క్షమించుడు. తక్షణమే ఇక్కడనుంచి వెళ్ళడము మేలు” అని భావించి రాజపుత్రికీ నమస్కరించి సత్కారాలు అందుకొని బయలుదేరినాను.

మదనసుందరి మీసంగతివిని మీయందు అనురక్తురాలయినట్లు ఆమె చెలికత్తెల మాటలవల్ల గ్రహించినాను. చాటుగా ఉండి ఆమెరూపము పటముమీద చిత్రించి మీపాదసన్నిధానానికి తెచ్చాను. మాటిమాటికి ఆమె రూపము చిత్రించడము కష్టము.”

ఆమె చిత్తరువును చూపించుమని కనకవర్షుడు కోరినాడు. కోరిక దేవుడు వైదురుగొట్టములోనుంచి మదనసుందరీ పటము బయటకుతీసి రాజుకు

చూపించినాడు. రాజు సుందరీరూపముచూచి మదనపరవశుడయినాడు. తర్వాత రోలదేవునికి నువర్ణము లిచ్చి పంపి పటము తీసుకొని అంశువురములోకి వెళ్ళి పటముమీదనే దృష్టి ఉంచి తక్కిన వ్యాసారాలన్నీ మానుకొన్నాడు. తన అందచందాలకు వలపు చెందిన వసితలను పెట్టిన విరహాబాధకు ప్రతిఫలముగా తానే యిప్పుడు నూరింశాలు కాధ పడడము ప్రారంభించినాడు. క్రమేణా రాజు చిక్కిపోయి కారణ మేమిటని ఆప్తవంతులు అడిగితే నిజము చెప్పినాడు. నా రంగతా ఆలోచించి కన్యను యాచించడానికి దేవత క్తి దగ్గరికి సంగమస్వామి అనే బ్రాహ్మణ దూతను పంపినారు. ఆయన కులీనుడు, కార్యవేది, కాలజ్ఞుడు, మధుర వాక్కు కలవాడు; సంగమస్వామి వెలగల పరికరాలు పట్టించుకొని కుండిననగరానికి వెళ్ళి దేవత క్తి దర్శనము చేసి తన ప్రభువును ఆయన కన్యను ఇవ్వవలసిందని వేడినాడు.

దేవత క్తి ఆలోచించి సరే అని మదనసుందరిని పిలిపించి బ్రాహ్మణ దూతకు చూపి ఆమెచేత సృత్యము చేయించి, సంగమస్వామిని నువ్రితునిచేసి సత్కరించి పంపినాడు; “వివాహముహూర్తము నిర్ణయించి ముందుగా మాకు తెలియజేయ వలె” నని చెప్పి సంగమస్వామి వెంట తనదూతను పంపించినాడు.

తనప్రభువునన్ని ధికి చేరి సంగమస్వామి కార్యసిద్ధి అయినదని తెలిపినాడు. రాజు ప్రతిదూతను సత్కరించి, మదనసుందరికి తనమీద అనురాగ మున్న దని అతనివల్ల విని లగ్నము నిర్ణయించినాడు. తర్వాత సకాలానికి కనకవర్షుడు పరివారసమేతముగా కుండినపురము చేరగానే దేవత క్తి ఎదురు వచ్చి అతనిని రాచనగరులోకి తీసుకుపోయినాడు. ఆరోజు కనకవర్షుడు విశ్రాంతి తీసుకొన్నాడు. మర్నాడు మహా వైభవముతో వివాహము జరిగింది. తనరాజ్యము తప్ప తక్కిన సమస్త సంపదలూ దేవత క్తి అల్లునికి అరణ మిచ్చినాడు. కనకవర్షుడు మామ

గారి యింట్లో ఏడురోజులున్న తర్వాత నూతనభార్యతో కనకనగరానికి వెళ్ళినాడు. ఆయనకు అంతఃపురస్త్రీలు ఎంతమంది ఉన్నప్పటికీ రుక్మిణి మీద కృష్ణునకు ఉన్నట్టు మదననుందరిమీదనే ఎక్కువ అభిమానము.

ఇంతలో వసంతఋతువు వచ్చింది. కోకిలలు కూయ సాగినవి. కనకవర్షుడు అంతఃపురాంగనలతో విహారార్థము మధూద్యానములో ప్రవేశించినాడు. మొదట అందరూ పూలు కోసి జలకేళి కోసము గోదావరీనదిలో దిగినారు. వస్త్రములు లేకుండా కొంతసేపు జలక్రీడ జరిగింది. రాజు ఒకరాణి స్తనములమీద చేతితో నీళ్ళు కొట్టినాడు. మదననుందరి కుర్వతో “ఎంతసేపు నదీజలాన్ని కల్లోలము చెయ్యడము?” అని వెలుపలికి వెళ్ళి, చీరకట్టుకొని ప్రియునిమీద కోపగించి తన చెలికత్తెలతో అంతఃపురానికి వెళ్ళిపోయింది

కనకవర్షుడు సంగతి గ్రహించి జలక్రీడ చాలించి మదననుందరీ మంది రానికి వెళ్ళినాడు. అక్కడి పంజరాలలో ఉన్న చిలుకలుకూడా రాజుతో లోపలికి వెళ్ళవద్దు అన్నవి. రాజు పోయి కోపముతో ఉన్న మదననుందరిని చూచినాడు. ఆమె చెక్కిట చెయ్యి పెట్టుకొని నేత్రముల వెంట బాష్పబిందువులు రాలుతుండగా గద్గదస్వరముతో ద్విపదీ ఖండము పాడుతున్నది.

“జగ విరహాణో న సహిజ్జగ మాణో సుహా వి పరివజ్జణీట తే
 విరహాణో హిలల సహిజ్జగ మాణో (ఏవ్వ) పరివడన్ఱీ ఓ తే.
 ఇల జాణిడోణ ణిడోణం చిట్టను ఓలమ్మిడోణ ఇక్కడరమ్
 ఉహ అతడదిణ్ణపాట మజ్జణి విడిట ధుపం విణిస్పిహాసి.”

సహింపలేవేని స్వాంతమా, విరహా
 ముజ్జగించుట కోప ముచితము నీకు,
 ఒకవేళ విరహంబు నోర్చెద వేని
 మానాభివృద్ధియే మంచిది నీకు,

ఇందులో నొకదానినే గ్రహించి
నిపుణముగా నీవు నిలువగా వలయు.
ఉంచుచో పాదము లుభయతటాల
మధ్యమునం బడి మడియుట ధ్రువము.

కోపదశలో కూడా చాలా మనోహరముగా ఉన్న ప్రియురాలిని రాజు సమీపించి పెడ మొగము పెట్టినప్పటికీ ఆమెను కాగలించుకొని బతిమాలినాడు. ఆమె చెలికత్తెలు రాజు దోషమును చమత్కారముగా నూచించారు. కనకవర్షుడు తనను నిందించుకొని ఆమె పాదాలమీద వాలినాడు. ఆమె కన్నీరు తుడుచుకొని ప్రసన్నురాలై అతని కంఠము కాగిలించుకొన్నది. ప్రణయకలహానంతరము రాజు ఆమెతో ఆరాత్రి గడపినాడు.

స్వప్నములో వికృతస్త్రీ కనబడి రాజు మెడలో ఉన్న హారమునూ శిరోరత్నమునూ అపహరించింది. బేతాళుడు వచ్చి రాజుతో మల్ల యుద్ధము ప్రారంభించినాడు. రాజు అతనిని భూమిమీద పడవేసినాడు. బేతాళుడు రాజును బుజానవత్తుకొని ఆకాశచూర్గానపోయి సముద్రములో విడిచిపెట్టినాడు. రాజు కష్టముమీద సముద్రతీరము చేరినాడు. చూచు కొనేసరికి అతనిమెడలో హారమూ, తలమీద శిరోరత్నమూ ఉన్నవి.

తెల్లవారిన తర్వాత తనకు పరిచితు డయిన ఒకానొక క్షుపణకుడు తననన్నిధికి వచ్చినప్పుడు రాజు స్వప్నవృత్తాంతము అతనికి చెప్పి ఫలము తెలియజేయవలె నని కోరినాడు.

అందుకు క్షుపణకుడు “అప్రియవార్త చెప్పకూడదు. అడిగినప్పుడు సత్యము చెప్పకుండా ఉండరాదు. హారమూ, రత్నమూ పోవడము చేత దేవితోనూ కుమారునితోనూ మీకు వియోగము కలుగుతుంది. సముద్రములోనుంచి ఓడ్డుకు చేరడమువల్ల దుఃఖము తొలిగి సుఖము

కలుగుతుంది. భార్యాపుత్రులతో మళ్ళీ సమాగమము అవుతుంది” అని వివరించినాడు.

రాజు ఆలోచించి “ఇంతవరకూ నాకు కుమారుడు లేడు. ఇక ముందు కలుగుతాడు” అన్నాడు. ఇంతలోకే అక్కడికి రామాయణ పౌరాణికుడు వచ్చినాడు. పుత్రులకోసము పరితపించిన దశరథమహారాజు కథ ఆపౌరాణికునివల్ల రాజు విన్నాడు.

పుత్రోత్పత్తిమీదికి దృష్టి మరలి రాజు ఆలోచనలో పడ్డాడు. ఆరోజుల్లా పరధ్యాసముగా గడిపినాడు. రాత్రి నిద్రపట్టలేదు. తలుపులు మూసి ఒంటరిగా రాజు గదిలో శయ్యమీద పండుకొని ఉన్నాడు. తలుపులు తెరవకుండానే ఒకానొక స్త్రీ లోపలికి వచ్చింది. చూచి ఆశ్చర్యపడి లేచి రాజు ఆమెకు నమస్కరించినాడు. ఆమె ఆశ్చర్యదించి “నాయనా నేను నాగరాజు వాసుకి పుత్రికను. మీనాయన నాతమ్ముడు. నా పేరు రత్నప్రభ. కనపడకుండా ఉండి నిన్ను సర్వదా సంరక్షిస్తున్నాను. ఈవేళ నీవు చాలా విచారముతో ఉండడముచేత నీకు కనబడినాను. నీకష్టముచూచి ఓర్పుకోలేను” అని చల్లగా అన్నది.

“అత్తా నీఅనుగ్రహమువల్ల నేను కృతార్థుడను. కుమారుడు లేడని నాకు విచారము కలిగింది. స్వర్గప్రాప్తికోసము దశరథుడు మొదలయిన రాజులు పుత్రులను కోరినారు. నావంటివానికి కొమారునిమీద కోరిక ఉండదా?” అన్నాడు కనకవర్షుడు.

రత్నప్రభ మేనల్లునితో “నాయనా, ఇందుకు మార్గము చూపిస్తాను. కుమారస్వామి సన్నిధికి వెళ్ళి తపస్సు చెయ్యి. నీశిరస్సుమీద కుమారజలధార దుర్భరంగా పడుతుంది. నీశరీరములో నేను ప్రవేశిస్తాను. నీవు ఆభారము ఓర్పుకోగలుగుతావు. అన్నివిఘ్నాలనూ జయించి అభీష్టము పొందుతావు” అని చెప్పి అంతర్ధానము పొందింది. రాజు సంతోషించి మర్నాడు రాజ్యము తనమంత్రుల అధీనము చేసి పుత్రేచ్ఛతో కుమార

స్వామి పాదసన్నిధికి వెళ్ళినాడు.

కనకవర్షుడు తీవ్రతపస్సు ప్రారంభించినాడు. అతని శరీరములో ప్రవేశించిన నాగాంగన రత్నప్రభ శక్తివల్ల అతడు అన్నిశ్రమలూ ఓర్పుకోగలిగినాడు. ఇంతలో కుమారస్వామి జలధార అతనిశిరస్సుమీద పడుగువలె వడడము ప్రారంభించింది. లోపల ఉన్న నాగస్త్రీ బలము చేత అతడు ఆభారము సహించినాడు. రాజుకు విఘ్నములు కలిగించ మని కుమారస్వామి వినాయకునితో చెప్పినాడు. ఎడతెగకుండా రాజు తలమీద పడుతున్న జలధారలో వినాయకుడు పెద్ద పామును సృష్టి చేసినాడు. రాజు చలించలేదు. వినాయకుడు తన దంతముతో రాజు రొమ్ము కుమ్మినాడు. కనకవర్షుడు ఆపోట్లు సహించి వినాయకుని ఇలా స్తోత్రము చేసినాడు.

సర్వార్థసంసిద్ధినిధీ, కుంభోపమ స్వరూప, లంబోదరా, విఘ్నేశ్వరా, వ్యాఖాలంకారా, నీకు నమస్కారము! గజాననా, నీలీలాచాలిత కరా ఘాతముచేత బ్రహ్మదేవుని పంకజాసనమును కదలించి జయింపుము. శంకరప్రియా, నీవు సంతుష్టి నొందని యెడల సురాసుర మునీంద్రులకు గూడ సిద్ధులుండవు. ఘటోదర, శూర్పకర్ణ, గణాధ్యక్ష, మదోత్కట, పాశవాస్త, అంబరీష, జంబక, త్రిశిఖాయుధ, అనః పాపహరములయిన నామములతో అష్టవృష్టి సంఖ్యాస్థాన నియతముగా నిన్ను దేవతలు నుతించినారు. నిన్ను స్మరించి స్తుతించువారికి రణ రాజకుల ద్యూత, చౌర్య అగ్ని శ్వాపదాది కృతభయము కలుగదు ప్రభూ!

ఇలా వినాయకుని స్తుతించిన కనకవర్షునితో “రాజా, సంతుష్టి పొందినాను. ఇక నీకు విఘ్నము కలుగదు. నీకు కుమారుడు కలుగుతాడు” అని వినాయకుడు అంతర్ధాన మయినాడు.

తనజలపాతభారము ఓర్చుకొన్నందుకు కుమారస్వామి సంతోషించి రాజుతో “ధీరుడా, వరముకోరుకో” అని పలికినాడు. “దేవా,

నీ అనుగ్రహమువల్ల నాకు కుమారుడు కలగవలె” అన్నాడు రాజు. “సరే, నాగణాంశలో నీకు హిరణ్యవర్షు డనే పుత్రుడు పుట్టుతాడు” అని కుమారస్వామి విశేషానుగ్రహము చూపడానికి రాజును గర్భగృహము లోకి రమ్మని పిలిచినాడు.

శాపభయమువల్ల స్త్రీలు స్వామివారి గర్భగృహములోకి వెళ్ళరు. అందుచేత రాజు శరీరములో ఉన్న నాగస్త్రీ అతనిదేహము విడిచి కనబడకుండా వెళ్ళింది. రాజు గర్భగుడిలోకి పోయినాడు. కనకవర్షుని కాంతి తగ్గిపోయింది. కుమారస్వామి ఈమార్పు గమనించి ఆలోచించి గ్రహించి “నీవు మోసము చేసినావు. కాబట్టి నీకు పుట్టేపుత్రునితోనూ, భార్యతోనూ, వియోగము కలుగుతుంది” అని శాపము పెట్టినాడు.

రాజు మూర్ఛపోయి కెప్పిరిల్లి లేచి కుమారస్వామిని స్తుతించినాడు. స్వామి సంతోషి చెంది “రాజా, నీకు భార్యాపుత్రవియోగము సంవత్సర కాలము మాత్రమే ఉంటుంది. ఈలోగా మూడుసార్లు నీవు అపమృత్యువు తప్పించుకొంటావు. తర్వాత భార్యాపుత్రులలో సంయోగము కలుగు తుంది” అని అనుగ్రహించినాడు. రాజు స్వామికి ప్రణామము చేసి తన రాజధానికి వెళ్ళినాడు. కాలక్రమేణ మదననుందరి దేవికి కుమారుడు పుట్టినాడు. పుత్రుని వదనము చూచి తల్లిదండ్రులు నిర్భరానందము పొందినారు. కనకవర్ష మహారాజు మహోత్సవము చేసి తనపేరు సార్థక మయ్యేలాగున నువర్ణము అర్ధులకు వర్షించినాడు. బిడ్డకు పుట్టిన ఆరవ నాటి రాత్రివేళ ఆకాశాన చిన్నమబ్బు బయలుదేరి త్వరలో సభో మండలము యావత్తూ ఆక్రమించింది. కుంభవృష్టి కురిసింది. ఝంఝూ హతము వృక్షాలను పెకలించి వేసింది. పురిటింటిలో సమస్తరక్షా విధానములూ ఉన్నప్పటికీ, తలుపుగడియవేసి ఉన్నప్పటికీ ఒకానొక స్త్రీ చేతిలో చిన్నకత్తి వట్టుకొని ఇంట్లో ప్రవేశించి తల్లిపాలు తాగు తున్న శిశువును అపహరించి అక్కడ ఉన్న పరివారస్త్రీలకు మైకము

కలిగించి బయలుదేరింది. రాణి మదననుందరి దేవి కేకలు వేసి 'ఎవరో రాక్షసి నాకుమారుణ్ణి ఎత్తుకుపోతున్నది' అని అరిచి వెంట బడ్డది. ఆ రాక్షసి శిశువుతో సహా సరస్సులో మునిగింది. రాణి పుత్రమోహము చేత సరస్సులో దూకింది.

ఆకాశము నిర్గులమయింది. తెల్లవారింది. సూతికాగృహములో స్త్రీలు యావస్కందీ రోదనము చేసినారు. కనకవర్షుడు వచ్చి, భార్యా పుత్రులు పోవడముచేత మూర్ఛపోయి, తెప్పిరిల్లి, సంవత్సరభోగ్య మైన కుమారశాపము జ్ఞప్తికి వచ్చేవరికి రోదనము చేసినాడు. మంత్రులు ఎంత ఓదార్చినా శాంతించలేదు.

రాజు క్రమేణ పట్టణము విడిచి వింధ్యారణ్యములో ప్రవేశించి విచారముతో తిరుగుతూ అలిసిపోయి సెలయేటిసీరు తాగి వృక్ష చ్ఛాయలో విశ్రమించినాడు. ఇంతలో సింహము భయంకరముగా గర్జిస్తూ రాజుమీద పడబోయింది. ఎవరో విద్యాధరుడు ఆకాశ మార్గాన వచ్చి సింహాన్ని రెండుముక్కలుగా నరికి, కనకవర్షుని సమీపించి "ఇక్కడికి ఎందుకు వచ్చినావు రాజా?" అని అడిగినాడు. "నన్ను ఎలా గుర్తించావు?" అన్నాడు రాజు. "వెనుక మనుష్యజన్మలో నేను నీ నగరములో ప్రవ్రాజకుడను. నీనేవ చేసి నీ సహాయంతో జేతాళ సాధనచేసి విద్యాధరుణ్ణి అయినాను. నిన్ను ఆనవాలు పట్టినాను. నీఋణము తీర్చుకోడానికి సింహాన్ని చంపినాను. నాపేరు బంధుప్రభుడు" అని విద్యాధరుడు తెలియజెప్పినాడు.

కనకవర్షుడు సుప్రీతుడై "మిత్రమా, భార్యాపుత్రులు నాకు ఎప్పుడు లభిస్తారో చెప్పు" అన్నాడు. బంధుప్రభుడు విద్యాప్రభావముచేత సమస్తమూ గ్రహించి "నీవు వింధ్యవాసినీదేవి దర్శనము చేసిన తర్వాత భార్యాపుత్రులతో నీకు పునస్సమాగమము. కాబట్టి అక్కడికి వెళ్ళు. నేను విద్యాధరలోకానికి వెళ్ళుతాను" అని గగనమార్గాన వెళ్ళి

పోయినాడు.

కనకవర్షుడు సంతోషించినెమ్మదిగావింధ్యవాసినీ దర్శనార్థము బయలు దేరినాడు. మార్గమధ్యములో వనగజము అతనిని తరిమింది. రాజగుంటలు ఉన్నవైపు పరుగెత్తినాడు. అడవియేనుగు అతని వెంట బడి, తోవలో గడ్డికప్పు వేసిన గోతిలో పొరపాటున పడి మృతి చెందినది. కనకవర్షుడు కష్టముమీద ప్రయాణము చేస్తూ ఒకానొక సరోవరము చేరి, స్నానముచేసి, తామరతూడులు తిని వృక్షచ్ఛాయలో పండుకొని నిద్రపోయినాడు. ఇంతలో వేటకు వెళ్ళి తమపల్లెకు మరలి పోతున్న శబరులు ఆమార్గాన వస్తూ శుభలక్షణోపేతు డయిన కనకవర్షుని చూచి అమ్మవారికి బలి ఇవ్వడానికి తగినవాడని తలచి పట్టుకొని వెళ్ళినారు. శబరునాయకుడైన ముక్తాఫలుడు కనకవర్షుని వింధ్యవాసినీ దేవి మందిరానికి తీసుకు పోయినాడు. దేవీదర్శనము చేసి కనకవర్షుడు నమస్కారము చెయ్యగానే అతని కళ్లు తెగి రాలిపోయినవి. శబరునాయకుడు ఆశ్చర్యపడి అతనిని బలి ఇవ్వకుండానే వదలిపెట్టినాడు. అమ్మవారి అనుగ్రహముచేతనూ, కుమారస్వామి వరప్రభావముచేతనూ అతనికి మూడవసారి మరణము తప్పిపోయింది. ఇంతలో శాపముకూడా పూర్తి అయింది. అతని అత్త నాగాంగన మదననుండరినీ కుమారుణ్ణీ కూడా తీసుకువచ్చి “కనకవర్షా, కుమారస్వామివారి శాపము సంగతి తెలిసి, వీళ్ళను మానివాసానికి తీసుకుపోయి కాపాడినాను. నేటితో నీ శాపము తీరింది. భార్యాపుత్రులను తీసుకు వెళ్ళి సుఖంగా రాజ్యము చేసుకో” అని చెప్పింది.

పునస్సమాగమము అయిన తర్వాత భార్యార్థర్థలు చాలా ఆనందించారు. శబరునాయకుడైన ముక్తాఫలుడు కనకవర్షప్రభువు సంగతి తెలుసుకొని అతని పాదాలమీద వాలి క్షమార్పణ పొంది వారందరినీ తనపల్లెకు తీసుకొని వెళ్ళి సమస్తాపచారాలూ మర్యాదలూ చేసినాడు.

కనకవర్షుడు ఆ ప్రదేశమునుంచి దూశలను పంపి తనమామ దేవ శక్తిని, రాజధానినుంచి సేననూ రప్పించి, ఆడయేనుగుమీద మదన నుందరీ దేవిని ఎక్కించినాడు. కుమారస్వామి తనకుమారునికి హిరణ్య వర్షుడని నామకరణము చేసినట్టు తెలుసుకొన్నాడు. ఆ బాలకుని తన ముందు భద్రగజముమీద ఎక్కించి బయలుదేరి కొద్దిరోజులలో విదగ్ధ దేశ రాజధాని అయిన కుండిననగరము చేరినాడు. అక్కడ అతని మామ సమస్త ఉపచారాలూ చేయించినాడు. కుండిననగరములో అన్ని భోగములూ అనుభవిస్తూ కొన్నార్లు ఆగి తర్వాత కనకపురము వెళ్ళి కనకవర్షుడు మదననుందరీ దేవిని పట్టమహిషిని చేసినాడు. నిత్యోత్స వాలు చేస్తూ ఆరాజు మళ్ళీ వియోగముగాని విచారముగాని లేకుండా బహుకాలము ఆనందముతో రాజ్యము చేసినాడు.

ఈ ప్రకారము గోముఖుడు చెప్పిన కథవిని అలంకారకావ్యి నరవాహన దత్తుడూ చాలాసంతోషించారు.

గోముఖుడు చెప్పిన కథ విని నరవాహనదత్తుడు సంతోషించినాడు. ఈర్ష్యవల్ల మరుభూతిముఖము వెల వెల బారింది. ప్రభువు అతని వైఖరి కనిపెట్టి మృదువాక్కుతో “మరుభూతీ, నీవుకూడా ఏ దయినా కథ చెబుతావా?” అన్నాడు. ఉత్సాహము పొంది మరుభూతి ఈ ప్రకారముగా కథ ప్రారంభించినాడు:

మ హీ పా లు ని క థ

పూర్వకాలములో కమలపురములో చంద్రస్వామి అనే బ్రాహ్మ ణుడు ఉండేవాడు. అతనిభార్య దేవమతి. వారికి శుభలక్షణ సంపన్ను డైన కుమారుడు కలిగినాడు. ఆ బాలకుడు పుట్టగానే ఆకాశవాణి “చంద్రస్వామీ, ఈశిశువుకు మహీపాలుడు అని నామకరణము చెయ్యి. ఈ కుర్రవాడు ముందుముందు రాజయి బహుకాలము రాజ్యము

చేస్తాడు" అని పలికింది. చంద్రస్వామి ఆనందించి చండుగచేసి కుమారునికి మహిసాలుడు అని పేరు పెట్టినాడు. బిడ్డడు పెరిగి పెద్దవాడయి విద్యలు అభ్యసిస్తూ, ధనుర్వేదము కూడా బాగా నేర్చినాడు. ఇలాఉండగా కొంతకాలానికి దేవమతి చక్కదనాల ఆడుబిడ్డను కన్నది. పిల్లకు తండ్రి చంద్రవతి అని పేరు పెట్టినాడు. అన్నా చెల్లెలూ దినదిన ప్రవృద్ధి పొందుతున్నారు.

ఇంతలో ఆదేశాన వర్షాలు కురవలేదు. ఆకూ అలమూ మాడి పోయినవి. కరువు వచ్చింది. అక్కడిరాజు కమలవర్మ ఆ కాటకసమయములో న్యాయమార్గము విడిచి దుర్మార్గము అవలంబించి లోకులధనము అపహరించడము ఆరంభించినాడు దేశములో కల్లోలము హెచ్చింది. దేవమతి ఒకనాడు భర్తతో "ఈ గాష్ట్రము విడిచి మాతండ్రిగారి గ్రామానికి పోదాము. ఇక్కడ ఉంటే అన్నములేక బిడ్డలు చచ్చిపోతారేమో!" అని విచారపడ్డది. అందుకు చంద్రస్వామి భార్యతో "ఇటు వంటి రోజుల్లో ఇల్లువిడిచి వెళ్ళకూడదు. పిల్లలను తీసుకు వెళ్ళి మీనాయన గారి యింట్లో దిగబెట్టి నేను త్వరలోనే వస్తాను. నీవు ఎక్కడికీ కదలకు" అని ఒప్పించి, బిడ్డలను తీసుకొని మామగారి యింటికి బయలుదేరినాడు.

మార్గములో మరుభూమి తగిలింది. చెల్లు దూరదూరముగా ఉన్నవి. అన్నీ యెండిపోయినవి. ఎండవేడికి ఇనుక కాలుతున్నది. చంద్రస్వామి తనబిడ్డలను ఒకచోట దింపి, మంచినీళ్ళు తేవడానికి బయలు దేరినాడు. ఇంతలో సింహదంష్ట్రుడు అనే శబరనాయకుడు ఆమార్గాన వెళ్ళుతూ బ్రాహ్మణుని చూచినాడు. అతడు మంచినీళ్ళ కోసము వెదుతున్నాడని తెలుసుకొని జలమున్నచోటికి ఆయనను తీసుకొని వెళ్ళవలసింది అనుచరులకు సంజ్ఞ చేసినాడు. ఇద్దరు భిల్లులు ఆ అమాయిక బ్రాహ్మణుని తమపల్లెకు తీసుకొనివెళ్ళి కాఘ్న చేతులూ కట్టివేశారు. తనను దేవతకు బలి ఇవ్వడానికి కట్టివేశారని చంద్రస్వామి

గ్రహించి అరణ్యములో తాను విడిచి వచ్చిన బిడ్డలను తలుచుకొని “అయ్యో, మహీసాలా! అయ్యో, చంద్రవతీ! అరణ్యములో మిమ్మలిని సింహశార్పూలాలకు విడిచి వచ్చాను. నన్ను ఆటవికులు పట్టుకొన్నారు. రక్షించేవాళ్లు లేరు” అని దుఃఖించి సూర్యుని చూచి “అజ్ఞానము విడిచి పెట్టి ఈసూర్యభగవానుని స్తుతిస్తాను” అని స్తోత్రము ఆరంభించినాడు:

విభో, పరాపరాకాశశాయి జ్యోతివి, బాహ్యభ్యంతర తమో విదారకుడవు అయిన నీకు సమస్కారము! నీవు త్రిజగద్వ్యాపి అయిన విష్ణుమూర్తివి! శ్రేయస్సులకు నిధి అయిన మహేశ్వరుడవు. ప్రనుప్తమయిన విశ్వమునకు చేష్ట కలిగించు ప్రజాపతివి నీవు! ప్రకాశహీను లయిన అగ్నిచంద్రులు ప్రకాశించవలె నను దయచేత ఉంచినట్లు వారలయందు నీ తేజస్సునుంచి యామిసీసమయమున అంతర్ధానము పొందుచున్నావు. భాస్వనో, నీ యుదయమున రాక్షసులు, దస్యులును పలాయనము చేయుదురు; గుణవంతులు ప్రమోదింతురు. త్రిలోకైక ప్రదీపా, శరణాపన్నుడ నైన నన్ను రక్షింపుము. ఈ దుఃఖాంధకారమును పోద్రోలి న న్ననుగ్రహింపుము.

ఇట్లు భక్తితో చంద్రస్వామి చేసిన స్తుతికి ఆకాశమునుంచి అశరీరవాణి “చంద్రస్వామీ, సంతోషము. నీఆపద తప్పిపోతుంది. నాఅనుగ్రహము వల్ల నీకు పుత్రాదులతో సమాగమము అవుతుంది” అని వినబడ్డది. ఈవాక్కులకు ధైర్యము తెచ్చుకొని శబరులు సిద్ధము చేసిన స్నాన భోజనాదులు చేసినాడు చంద్రస్వామి.

చెల్లెలితో అరణ్యములో ఉన్న మహీసాలుడు తండ్రి రాకపోవడము వల్ల ఏదో కీడు మూడిందని అనుమానిస్తున్నాడు. ఇంతలో సార్ధధరుడనే గొప్ప వర్తకుడు బిడారముతో ఆమార్గాన వెళ్ళుతూ మహీసాలుని సంగతి అడిగి తెలుసుకొని, అన్నా చెల్లెళ్ళను తన దేశానికి తీసుకు వెళ్ళినాడు. తనను పుత్రునివలె ఆదరిస్తున్న వర్తకునిగృహములో ఉంటూ

మహీపాలుడు బ్రాహ్మణోదిత మైన అగ్నికార్యము చేస్తున్నాడు.

తారాపురప్రభు వైన తారాధర్మని మంత్రి అనంగస్వామి. ఆ బ్రాహ్మణుడు చతురంగబలముతో ఆవట్టణములోనుంచి వెళ్ళుతూ తమ స్నేహితుడయిన సార్ధధరుని యింటికి వచ్చి విశ్రాంతి తీసుకొంటున్నాడు. అగ్నికార్యము చేస్తున్న మహీపాలుడు ఆయనకు కనబడినాడు. అనంగస్వామి ఆబాలుని పృత్తాంతము వర్తకునివల్ల తెలుసుకొని తనకు సంతానము లేనందున “బాలుని నాకు ఇస్తే పెంచుకొంటాను” అని అడిగినాడు. వర్తకుని సమ్మతిమీద మహీపాలుని, చెల్లెలిని తారాపురానికి తీసుకువెళ్ళినాడు. మహీపాలుడు సమస్తసంపదలతో నిండిన మంత్రిధవనములో సుఖముగా ఉంటూ విద్యలు అభ్యసిస్తున్నాడు.

శబరనాయకుడు సింహదంష్ట్రుడు తనవల్లెకు మరలివచ్చి చంద్రస్వామిని చూచి “బ్రాహ్మణోత్తమా! సూర్యభగవానుడు నాకు స్వప్నములో కనిపించి నన్ను చంపరాదనీ, నిన్ను ఆదరించి భోజనాదులు సమకూర్చవలసిందనీ ఆజ్ఞ ఇచ్చాడు. లే; నీయిష్టము వచ్చినచోటికి పోదువుగాని” అని చెప్పి ముత్యాలు కస్తూరి మొదలయినవి ఇచ్చి సన్మానించి తన అనుచరులను ఆయనకు తోడు పంపినాడు.

చంద్రస్వామి అరణ్యములో ఎక్కడ వెలికినా బిడ్డలు కనబడలేదు. తీరిగి తిరిగి చివరకు సముద్రతీరాన ఉన్న జలపురము చేరి బ్రాహ్మణుని యింట అతిథిగా వెళ్ళి ప్రసంగవశాన తన స్థితిగతులు చెప్పినాడు. ఆయజమాని “ఆర్యా, కనకవర్మ అనే వర్తకుడు కొద్దిరోజుల క్రిందట ఇక్కడికి వచ్చినాడు. అరణ్యనూర్గములో అతనికి ఇద్దరు బ్రాహ్మణ బిడ్డలు దొరికినారు. మంచిలక్షణాలు కలిగిన ఆబిడ్డలను కనకవర్మ నారి కేళదీపానికి తీసుకువెళ్ళినాడు. ఆ బిడ్డలు నామధేయాలు నాకు తెలియువు.” అని చెప్పినాడు. వారు తనబిడ్డలే అని నిశ్చయించుకొని చంద్రస్వామి ఆరాత్రి అక్కడే గడిపి మర్నాడు నారికేళదీపానికి వెళ్ళుతున్న

విష్ణువర్మ అనే వర్తకుని పడవలో ఎక్కి ఆద్వీపానికి వెళ్ళినాడు.

అక్కడికి వెళ్ళినతర్వాత “కనకవర్మ అడవిలో దొరికిన బిడ్డలతో ఇక్కడికి వచ్చి వనిమీద కటాహద్యీపము వెళ్ళినాడు” అని చంద్ర స్వామికి ఎవరో చెప్పినారు. అంతట దానవర్మ అనే వర్తకుని ఓడలో ఎక్కి కటాహద్యీపము చేరినాడు.

కనకవర్మ బిడ్డలతో కర్పూరద్యీపము వెళ్ళినట్లు అక్కడివారు చెప్పడముచేత చంద్రస్వామి కర్పూరద్యీపము వెళ్లి అక్కడ కనకవర్మ లేడంటే నువ్వర్తద్యీపానికి, తర్వాత సింహళద్యీపానికి వెళ్ళినాడు. కనకవర్మ చిత్రకూటనగరానికి వెళ్ళినట్లు సింహళములో తెలుసుకొని చంద్రస్వామి చిత్రకూటముచేరి కనకవర్మను కలుసుకొని బిడ్డలసంగతి అడిగినాడు. కనకవర్మ తనకుదొరికిన బిడ్డలనుచూపినాడు. వాళ్ళు చంద్రస్వామిసంతానము కాలేదు. అప్పు డతడు “అయ్యో నాబిడ్డలుదొంకలేదు. విధాత వృధా ఆశ పెట్టి బహుదూరప్రదేశాలు తిప్పినాడు. అని వాపోయినాడు.

కనకవర్మ అతనిని ఓదార్చినాడు. “సంవత్సరములోగా బిడ్డలు దొరకకపోతే గంగాతీరాన తపఃపూర్వకంగా దేహము చాలిస్తాను” అని చంద్రస్వామి ప్రతిజ్ఞ చేసినాడు. అక్కడ ఉన్న జ్ఞాని ఒకాయన ఈమాటలు విని “ఆర్యా, నారాయణీదేవి అనుగ్రహమువల్ల నీకు బిడ్డలు లభిస్తారు” అన్నాడు.

చంద్రస్వామి సంతోషించి సూర్యభగవానుని స్మరించి వర్తకుని వీడ్కొని బయలుదేరి ప్రయాణము చేసి చేసి ఒకసాయంకాలము అరణ్యములో ప్రవేశించాడు. అక్కడ పండ్లుతినీ నీరుతాగి అడవిజంతువుల భయముచేత చెట్టెక్కి కూర్చున్నాడు. ఎంతకూ నిద్ర పట్టలేదు. అర్ధరాత్రి అయ్యేసరికి నారాయణీదేవి తక్కిన మాతృకలలోసహా అక్కడికి వచ్చింది. రకరకాల ఉపహారాలు తీసుకొని మాతృకలు ఖైరవ దేవునికోసము ఎదురుచూస్తున్నారు. ఈరాత్రి ఎందుకు ఆలస్యము

చేస్తున్నాడో భైరవదేవుడు?” అని వాళ్లు అడిగితే నారాయణీదేవి నవ్వింది. చెప్పమని వాళ్ళు బలవంతపెడితే ఆమె “ఈసంగతి చెప్పడానికి సిగ్గుగా ఉంటుంది. అయినా చెవుతాను” అని ఇలా ప్రారంభించింది:

విద్యాధరికథ

సురపురప్రభువు సురనేనుడు; ఆయన కొమార్తె విద్యాధరి. విమల ప్రభువు కుమారుడు. ప్రభాకరునికి ఆచక్కనిచుక్కను ఇచ్చి పెండ్లి చేశాడు. అత్తవారింటికి విద్యాధరి వెళ్ళి రాత్రి భర్తతో కయించింది. భర్త నవుంసకు డని గ్రహించి విద్యాధరి విచారపడి తండ్రికి లేఖ వ్రాసింది. సురనేనుడు చాలాకోపించి విమలప్రభువుకు జాబువ్రాసినాడు. “నీవు మోసము చేసి నవుంసకునికి నావుత్రికను భార్యను చేసినావు. నిన్ను సంహరించక తప్పదు. చేసిన పనికి ఫలము అనుభవించు” అని ఆ లేఖ తాత్పర్యము. విమలుడు భయపడి మంత్రులతో ఆలోచించినాడు. ‘సురనేనుడు చండేశాసనుడు, అతనికోపము పోగొట్టే ఉపాయ మేమిటి’ అని రాజు అంటే, పింగదత్తుడు అనేమంత్రి “దేవా, ఉపాయ మున్నది. స్థూలశిరు డనే యక్షుని ఆరాధించే మంత్రము నాకు తెలుసును. ఆ మంత్రము ఉపదేశిస్తాను. దాని ప్రభావమువల్ల యక్షుడు సుప్రీతుడై వరము కోరుకో అంటాడు. అప్పుడు మీ కుమారునికి లింగము అనుగ్రహించ మని కోరండి. సురనేనుడు సంతృప్తి పొంది వైరము మాను తాడు” అని బోధించినాడు.

అంతా యథావిధిగా జరిగింది. ప్రభాకరుడు వురుషు డయినాడు, యక్షుడు నవుంసకు డయినాడు. విద్యాధరి భర్తవల్ల సౌఖ్యమనుభవించి తండ్రికి జాబు వ్రాసింది. నేను పొరపాటు పడ్డా నన్నది. నాభర్త నుండ రుడు, వురుషవుంగవుడు అన్నది. ఆమెతండ్రి శాంతించినాడు.

ఈ సమాచారాలు తెలిసి భైరవుడు స్థూలశిరుని పిలిపించి కోపగించి

“మూర్ఖుడా, నీవు చేసినపనికి వండుకనై ఉండు. ప్రభాకరుడు మరణించే వరకూ వీర్యవంతుడుగా ఉంటాడు” అని శాపము పెట్టినాడు. ఈ వ్యవహారము కుడటపడడములో శైరవదేవుని రాకకు ఆలస్యమయింది. ఇక త్వరలోనే వస్తాడు.”

నారాయణీదేవి ఇలా అంటూ ఉండగానే చక్రేశ్వరుడైన శైరవుడు వచ్చినాడు. యోగినులు ఆయనను అర్పించినారు. శైరవుడు కొంచెము సేపు నాట్యము చేసినాడు. వృక్షముమీదనుంచి చూస్తున్న చంద్రస్వామికి నారాయణీదేవి పరివారములో ఒకతెమిద అభిలాష కలిగింది. ఆయువతి అతనిని చూడడము సంభవించింది. ఇద్దరికీ పరస్పరమూ ప్రణయము అంకురించింది. శైరవదేవుడు మాతృకలతో కూడా బతులుదేరి పోతూ ఉంటే నారాయణీదేవి కొంచెము ఆగి, చంద్రస్వామిని చెట్టుదిగిరమ్మని “మీకు అన్యోన్యభిలాష ఉన్నదా?” అని ఇద్దరినీ అడిగింది. అవును దేవీ, అని ఉభయలూ సత్యము చెప్పినారు.

వారు నిజము చెప్పినందువల్ల దేవి కోపము పోయింది. “సత్యము చెప్పినారు. మీకు శాపము పెట్టను. ఈదాసిని నీకిస్తాను. ఉభయలూ సుఖముగా ఉండండి” అని దేవి అనుగ్రహించింది. చంద్రస్వామి “దేవీ, మనస్సు చంచల మయినది. అయినా నిగ్రహిస్తాను. చిత్తచాంచల్యము కలుగుతుంది. శరీరదోషము మాత్రము నాకు వద్దు. పరశ్రీ అక్కరలేదు” అని విన్నవించినాడు. దేవి అతని ధీరవాక్కులకు సంతోషించి నీబిడ్డలు త్వరలో దొరుకుతారు అని వర మిచ్చి ఎన్నడూ వాడి పోకుండా ఉండి, విషము హరించగలిగిన నల్లకలువ అతని కిచ్చి పరిచారికతో కూడా అంతర్ధానమయింది.

చంద్రస్వామి తెల్లవారగానే బయలుదేరి తిరిగి తిరిగి చివరకు తారాపురము చేరుకొన్నాడు. అక్కడి మంత్రి అతిథిప్రియుడని విని ఆయనయింటికి వెళ్ళి ద్వారప్రదేశాన నిలుచుని వేదము చెపుతున్నాడు.

ప్రతిహరుడు విన్నవించడముచేత మంత్రి వచ్చి అధ్యనము విని బ్రాహ్మణుడు విద్యాంసు డని గ్రహించి భోజనానికి ఉండ మని ఆహ్వానించినాడు. చంద్రస్వామి స్నానార్థమై వవిత్ర మైన అనంతప్రదానికి వెళ్ళి స్నానము చేసి తిరిగి వస్తుంటే అయ్యో అయ్యో అని కేకలు వివబడినవి. ఏమిటని బ్రాహ్మణుడు అడిగితే ప్రజలు ఇలా చెప్పినారు. “మంత్రిగారి పెంపుడు బిడ్డ, రాజుగారికి ప్రీతిపాత్రుడు అయిన మహీపాలుడు అనే బ్రాహ్మణబాలుని తాచుపాము కరిచింది. ఎగిరినవాళ్ళు అంతా విచారపడుతున్నారు.”

ఆబాలుడు తనకుమారుడే అని ఊహించి వెంటనే మంత్రి యింటికి వెళ్ళి మహీపాలుని చూచి గుర్తుపట్టి న్నకలువ బాలుని ముక్కడగ్గర పెట్టినాడు. పుష్పసరినుళమువల్ల విషము దిగిపోయింది. బాలుడు నిద్రపోయి మెళుకువ వచ్చి లేచిన్నట్లు లేచినాడు. చంద్రస్వామి దేవాంశవల్ల పుట్టిన మహానుభావు డని మంత్రి మొదలయినవారు భావించినారు. రాజు ఉత్సవము చేయించి చంద్రస్వామిని గౌరవించినాడు.

చంద్రస్వామి మంత్రియింట్లోనే ఉండి తనకుమారునీ, కూతునీ చూస్తూ సంతోషముతో కాలక్షేపము చేస్తున్నాడు. నాళ్లు ఒకరి నొకరు గుర్తు పట్టినప్పటికీ నిజవృత్తాంతము బయలుపెట్ట లేదు. ఆలోచనాపరులు తరుణము వచ్చేవరకూ రహస్యము బయలుపెట్టరు.

తారావర్మ మహారాజు తనకుమార్తై బంధుమతిని మహీపాలుని కిచ్చి వినాహము చేసి అర్ధరాజ్య మిచ్చినాడు. పుత్రుడు లేకపోవడము చేత తారావర్మ కొన్నాళ్ళకు అల్లునికి రాజ్య మంతా అప్పగించి శాంతముగా కాలము గడపడము ప్రారంభించినాడు.

రాజ్యము సంపూర్ణముగా తనచేతికి రాగానే మహీపాలుడు చంద్రస్వామి తన తండ్రి అని వెల్లడిచేసి తన చెల్లెలిని యోగ్యుని కిచ్చి వినాహము చేసినాడు.

ఒకనాడు మహిళలునితో చంద్రస్వామి “నాయనా, ఒకసారి స్వదేశానికి వెళ్ళి మీ అమ్మను తీసుకొని వత్తాము. నీవు రాజువు అయితే నను మరిచిపోయినావని భావించి నీతల్లి దుఃఖపడవచ్చును. ఒకవేళ శాపము పెట్టినా పెట్టవచ్చును. తల్లిశాపముగాని తండ్రిశాపముగాని పొందినవాడు కష్టాలపాలవుతాడు. అందుకు తార్కాణము విను:

చక్రశ్రేష్ఠి కథ

ధవళపురములో చక్రశ్రేష్ఠి అనే వర్తకులవిడ్డ ఉన్నాడు. తల్లిదండ్రులు వద్దని అడ్డుపెట్టినా వాడు లక్ష్యపెట్టక వ్యాపారము నిమిత్తము స్వర్ణద్వీపానికి వెళ్ళినాడు. అక్కడ అయిదేళ్ళు వర్తకము చేసి చాలా ధనము సంపాదించి రత్నాలు మొదలయినవి ఓడలో నింపుకొని చక్రశ్రేష్ఠి ఇంటికి బయలుదేరినాడు. పడవ గమ్యస్థానానికి కొద్ది దూరములో ఉండగా మేఘము పట్టి గాలివాన కొట్టింది. తల్లిదండ్రులను ధిక్కరించినవాడు ఎందుకు ఇల్లు చేరాలి అనే కోపముచేత కొట్టివట్టు కొట్టి ఓడను ముంచివేసింది. చక్రశ్రేష్ఠి ఆయుర్దాయము ఉండడముచేత ఎలాగో ఒడ్డున పడ్డాడు. అలిసిపోయిన అతనికి స్వప్నము వచ్చింది. అందులో పాశహస్తుడైన పురుషుడు అతనిని కట్టివేసి లేపి, సభలో సింహాసనముమీద కూర్చున్న పురుషుని సన్నిధిలో నిలిపినాడు. ప్రభువు ఏదో ఆజ్ఞ యిచ్చినాడు. వెంటనే పాశహస్తుడు చక్రశ్రేష్ఠిని తీసుకు వెళ్ళి ఇనపయింట్లో పడవేసినాడు.

ఆయింట్లో ఒకానొక పురుషుడు కూర్చుని ఉన్నాడు. అతని నెత్తి మీదుగా వేడి యినుపచక్రము తిరుగుతున్నది. చక్రశ్రేష్ఠి అతన్ని చూచి “ఎవరు నీవు బాబూ! ఏ పాపమువల్ల ఈపీడ పట్టుకొన్నావీ! ఎలా బతికి ఉండ గలిగావు!” అని అడిగినాడు.

అందుకు ఆపురుషుడు ఇలా చెప్పినాడు: “నేను వైశ్యకుమారుడను.

పేరు ఖడ్గడు. తమమాట విసనందుచేత తల్లిదండ్రులు నాకు శాప మిచ్చి నారు. నేను దుఃఖించాను. వారు జాలిపడి ఈశాపము నెలరోజులు మాత్రము అనుభవిస్తావు అని చెప్పినారు. ఆరోజిల్లా విచారముతో గడిచాను. రాత్రి స్వప్నములో భీకరాకారుడు కనిపించి నన్ను బలవంతాన పడవేసి ఈలోహచక్రము శిరస్సు మీద పెట్టినాడు. ప్రాణములు పోవడము లేదు. మాసము గడిచింది. ఈలోహచక్రము ఇంకా నన్ను వీడి పోలేదు.”

ఖడ్గనిమాటలు విని చక్రండు జాలిపడి “బాబూ, నేను ధనార్జనకు బయలుదేరుతూ తల్లిదండ్రులమాటలు విసలేదు. వారి శాపప్రకారము నేను సంపాదించిన ధనము యావత్తూ పోయింది. మళ్ళీ వర్తకముచేసినా ధనము లభించదు. ఈజన్మలో నేను చెయ్యవలసినపని కనబడడము లేదు. ఆ లోహచక్రము నాశిరస్సుమీద పెట్టు. నీశాపము తీరిపోతుంది” అన్నాడు. అప్పుడు ఆకాశవాణి “ఖడ్గా, నీశాపము ముగిసింది. చక్రము ఇతనినెత్తిమీద పెట్టు” అని ఆకాశవాణి వినబడ్డది. ఖడ్గడు ఆప్రకారమే చేసినాడు. దివ్యపురుషుడు వచ్చి అతనిని తల్లిదండ్రుల సన్నిధికి ఎత్తుకు వెళ్ళినాడు. అప్పటినుంచీ ఖడ్గడు తల్లిదండ్రులమాట జ్ఞవదాటకుండా సుఖముగా ఉన్నాడు.

చక్రశ్రేష్ఠి శిరస్సుమీదికి చక్రము రాగానే దానితో “లోకములో ఉన్న పాపాత్ములను విముక్తి చెయ్యి. అందరిపాపము క్షీణించి పోయే వరకూ నీవు నాశిరస్సు మీదనే ఉండు” అన్నాడు. ఆమాటలకు దేవతలు అతనిమీద పుష్పములు చల్లి “మహాసత్వో, ఇంతటి కరుణ వల్ల నీపాపము క్షయించింది. నీకు అక్షయ సంపద కలుగుతుంది” అన్నారు. వెంటనే లోహచక్రము అదృశ్యమయింది. ఇంద్రుడు వంపిన రత్నములు పట్టుకొని నిద్యాధరకుమారుడు వచ్చి మెచ్చి చక్రని తన ఒడిలో కూర్చోబెట్టుకొని ధవళపురములో అతని తల్లిదండ్రుల దగ్గర

విడిచి వెళ్ళినారు. తనవృత్తాంత మంతా చక్రకు బంధువు లందరికీ చెప్పి ధర్మమార్గము తప్పక సుఖముగా ఉన్నాడు.

ఈకథ చెప్పి చంద్రస్వామి “నాయనా, జననీజనకులకు విరుద్ధముగా ఉంటే అలా అయింది. వారియెడల భక్తి ఉంటే ఎటువంటి ఫలము కలుగుతుందో విను” అని ఇలా చెప్పినాడు:

మ హా త పు ని క థ

పూర్వకాలములో ఒకముని అరణ్యములో తపస్సు చేస్తూ ఉన్నాడు. ఒకనాడు ఆయన చెట్టునీడలో కూర్చుని ఉండగా వృక్షముపై నుంచి బలాక “ఒకరకము కొంగ” ఆయనమీద రెట్టవేసింది. కోపము వచ్చి ఆయన దానికేసి చూచేసరికి అది భస్మమై నేలమీద రాలింది. నేను తపస్సంపన్నుడ నన్న అహంకారము ముసకి కలిగింది. తర్వాతి కొన్నాళ్ళకు ఆయన నగరములోకి వెళ్ళి, ఒక బ్రాహ్మణగృహముదగ్గర నిలుచుని ఇల్లాలిని భిక్ష వేడినాడు. “తిరిక లేదు. యజమానికి శుశ్రూష చేస్తున్నాను. కాస్త సేపు ఆగు” అన్నది ఆగృహిణి. కోపముతో ‘ముని ఆమెకేసి చూచినాడు. ఆమెప్రతి అతినితో “ముని, నేను కొంగను కానునుమా” అన్నది. ఈమె కీసంగతి ఎలా తెలిసిందో అస ఆశ్చర్య పడుతూ ముని అక్కడ కూర్చున్నాడు. గృహిణి భర్త చని అగ్ని కార్యములో తోడ్పడి తిర్వాతి వచ్చి ముసకి భిక్ష పెట్టింది. ముని ఆమెకు నమస్కరించి “తిల్లి, ఎక్కడో జరిగిన సంగతి నికెలా తెలసందో చెప్పితే తిర్వాతి భిక్ష స్వీకరిస్తాను” అన్నాడు. “భర్త నేవకంటే నాకు వేరే ఏమీ తెలియదు. అందుచేతనే ఇటువంటి జ్ఞానము కలిగి దనుకుంటాను. ఇక్కడ సమీపములో ధర్మవ్యాధు డనే మాంసవిక్రేత ఉన్నాడు. ఆయనదగ్గరికి వెళ్ళితే నీకు శుభము కలుగుతుంది” అన్నది. ముని భిక్ష గ్రహించి ఆమెకు ప్రణామము చేసి వెళ్ళినాడు.

మర్నాడు ముని బజారులో మాంసము విక్రయిస్తున్న ధర్మ వ్యాధుని దగ్గరికి పోయినాడు. అతనిని చూచి “స్వామీ, ఆపతివ్రత నిన్ను ఇక్కడికి పంపించిందా?” అన్నాడు ధర్మవ్యాధుడు. ముని ఆశ్చర్యపడి “మాంసము అమ్మేసేకు ఇటువంటిజ్ఞానము ఎలా కలిగింది?” అన్నాడు. “స్వామీ, తల్లిదండ్రుల నేప నాకు ప్రధానము. వారికి స్నానము చేయించి నేను స్నానము చేస్తాను. వారికి భోజనము పెట్టి నేను భోజనము చేస్తాను. వారిని పరుండబెట్టినతర్వాత నేను పడుకొంటాను. ఇతరులు చంపి తెచ్చిన జంతువులమాంసము జీవనార్థము విక్రయిస్తాను. ధనముమీద ఆశ లేదు. జ్ఞానానికి అహంకారము చాలా అడ్డము. ఆపతివ్రత, నేనూ అహంకారము విడిచిపెట్టినాము. నీవుకూడా అహంకారము విడిచి తపస్సుచేసి స్వధర్మము ఆచరిస్తే జ్ఞానజ్యోతి కనిపిస్తుంది” అని ధర్మవ్యాధుడు బోధించినాడు. ముని అతనియింటికి వెళ్ళి ప్రవర్తనము చూచి అతని ఉపదేశానుసారముగా అరణ్యములో తపస్సు చేసి సిద్ధుడయినాడు. ధర్మవ్యాధుడు, ఆసాధ్యికూడా ధర్మ చర్యవల్ల సిద్ధిపొందినారు.

భర్తకూ తల్లిదండ్రులకూ భక్తితో శుశ్రూష చేయడమువల్ల అటువంటి ప్రభావము కలుగుతుంది. కాబట్టి నీజననిని చూడబోదాము.

ఈప్రకారము చంద్రస్వామి చెప్పినమీదట మహిషాలుడు సమ్మతించి తన ధర్మపిత అయిన అనంతస్వామికి చెప్పి రాజ్యము అప్పగించి రాత్రి వేళ తండ్రితోకూడా బయలుదేరినాడు. క్రమేణ స్వదేశము చేరి తల్లిని ఆనందపరిచినాడు. జరిగిన వృత్తాంతా లన్నీ చెవుతున్న తండ్రితోనూ, ఆదరిస్తున్న బాంధవులతోనూ కొద్దిరోజులు గడిపినాడు.

తారాపురములో అతని భార్య బంధుమతీదేవి ప్రాతఃకాలాన నిద్ర లేచి భర్త కనబడక పోవడముచేత వెతికించి విఫల మనోరథురాలయి ఛాణోద్యానములో తిరిగి తిరిగి విచారమువల్ల మరణానికి ఉన్నట్లురా

లయింది. అప్పుడు మంత్రి అనంతస్వామి ఆమెను ఊరడించి “అమ్మా, మహిపాలుడు పనిమీద పరదేశము వెళ్ళినాడు. త్వరలోనే తిరిగి వస్తాడు” అని చెప్పితే బంధుమతి ఎలాగో శాంతించింది. పరదేశాల నుంచి వస్తున్న బ్రాహ్మణులను ఆమె సత్కరించి భర్తసంగతి అడుగు తున్నది. అందులో సంగమదత్తుడనే బ్రాహ్మణునికి తనభర్త ఆనవాలు చెప్పి వృత్తాంతము అడిగితే ఆయన “దేవీ, అటువంటి పురుషుని నేను చూడలేదు. అధైర్యపడకు. సత్కర్మలు చేస్తూ ఉంటే కాలక్రమేణ కార్యసిద్ధి అవుతుంది. నేను చూచిన విచిత్రవిషయ మొకటి నీకు చెబు తాను అని కథ ఆరంభించినాడు:

త్రి భు వ న రా జు క థ

నేను తీర్థయాత్రలు చేస్తూ హిమాలయ పర్వతాలలో ఉన్నమానస సరస్సుకు వెళ్లి అక్కడ అద్దమువంటి మణి మందిరము చూచాను. అందులోనుంచి ఖడ్గహస్త డొకడు దివ్యాంగనలతో బయలుదేరి తీరము చేరి అక్కడి ఉద్యానములో మధుపానక్రీడ చేస్తున్నాడు. వాళ్ళకు నేను కనబడకుండా దూరమునుంచి చూస్తున్నాను. ఇంతలో నుందరపురు షుడు ఒకడు ఎక్కడినుంచో తటాలున నాదగ్గరికి వచ్చినాడు. అతనికి నేను చూచిన ఘటనచెప్పి ఉద్యానవనములో స్త్రీపురుషులను చూపించాను. ఆసుందరుడు తనసంగతి ఇలా చెప్పినాడు:

“నేను త్రిభువనపురము పరిపాలించే త్రిభువనప్రభువును. ఒకపాళ్ళ పతుడు కాపాలికుడు నన్ను చాలాదినములు ఆశ్రయించాడు. ‘నీకేమి కావాలి?’ అని నేనడిగితే ఆకాపాలికుడు బలఖడ్గము సాధించే సందర్భ ములో నాసహాయము కావలె నన్నాడు. సరే అన్నాను. వాడు నన్ను తీసుకొని అరణ్యములోకి వెళ్ళి రాత్రివేళ హోమాదులు చేసి బిలము కనిపెట్టి “వీరుడా, ముందునీవు ఇందులో ప్రవేశించు. దివ్యఖడ్గము లభించే

గానే బయటికి వచ్చి నన్ను లోపలికి తీసుకువెళ్లు. ఇలా చేస్తానని ప్రతిజ్ఞ చెయ్యి” అని చెప్పినాడు. నేను అలాగే చేసి బిలములో ప్రవేశించి అక్కడ మణిగృహము చూచాను. ఆరత్నమందిరములోనుంచి అసురకన్యకామణి వచ్చి నన్ను తీసుకు పోయి ప్రేమతో ఖడ్గ మిచ్చి “ఇది సర్వసిద్ధిప్రదము. ఆకాశగమనశక్తిప్రదము. దీనిని భద్రముగా కాపాడుకో” అని చెప్పింది. ఆమెతో నేను కొంతకాలముండి శపథము జ్ఞప్తికి వచ్చేసరికి వెలుపలికి వెళ్ళి ఆపాశుపతుని రత్నగృహములోకి తీసుకు వెళ్ళాను. పరివారముతోకూడిన ప్రముఖకన్యతో నేనూ రెండో అసురకన్యతో పాశుపతుడూ ఉన్నాము. ఒకనాడు నేను మధుపానము చేత మైమరచి ఉన్నప్పుడు వాడు దొంగపాటున నాఖడ్గము అపహరించి దాని ప్రభావమువల్ల నన్ను బిలము వెలుపలికి నెట్టివేసినాడు. నేను వానిని పట్టుకోవలె నని పన్నెండేళ్ళనుంచి బిలద్వారములు వెతుకుతున్నాను. నాలసురకన్యతో వాడు ఇన్నాళ్ళకు ఇక్కడ కనిపించాడు.

ఇంతలో ఆపాశుపతుడు మధుపానముచేత మత్తైక్కి పడుకొన్నాడు. త్రిభువనప్రభువు నెమ్మదిగా వాని దగ్గరికి వెళ్ళి ఆఖడ్గము తీసుకొని దివ్య ప్రభాసంపన్ను డయినాడు. ప్రభువు వానిని సంహరించక కాలితో తన్ని లేపి జడిపించి మళ్ళీ తనకు లభించిన అసురకన్యతో రత్నగృహములోకి వెళ్ళినాడు. పాశుపతుడు సిద్ధిభ్రష్టు డయినాడు. కృతీకృత్యు లయినప్పటికీ కృతీఘ్నులు చివరకు భ్రష్టు లవుతారు. నేను కళ్యాణ చూచిన సంఘటన యిది.

దేవీ నీకుకూడా భర్తతో సంయోగము కలుగుతుంది. త్రిభువన ప్రభువుకు ప్రియురాలితో వున్నప్పూ గమము కలగలేదా? సత్కర్మలు చేసేవారికి ఎన్నడూ నష్టము రాదు.

సంగమదత్తుడు ఈవిధముగా చెప్పినమీదట బంధుమతీదేవి ధనాదులతో అతనిని సత్కరించి పంపి కొంత శాంతి వహించింది.

మరునాడు సుమనసు డనే బ్రాహ్మణుడు అన్యదేశమునుంచి వస్తే అతనికి భర్త ఆనవాళ్ళు చెప్పి బంధుమతి వృత్తాంతము అడిగింది. “అమ్మా, నీభర్త లభిస్తాడు. సందేహము లేదు” అని బ్రాహ్మణుడు ఈకథ మొదలు పెట్టినాడు.

ద మ య ం తి క థ

పూర్వము నిషధదేశాన్ని నలుడు పరిపాలిస్తూ ఉండేవాడు. అతడు భార్యకోసము వెతుకుతూ దమయంతి ఉన్నదని విన్నాడు. ఆమె తండ్రి విదర్భరాజు భీమదేవుడు. తనకన్యకు వరుని కోసము వెతుకుతూ నలుడు తగిన వాడని విన్నాడు. దమయంతి ఒకనాడు అంతఃపురోగ్యానములో ఉన్న సరోవరములో జలక్రీడార్థము దిగింది. ఆకొలనులో ఒక రాజహంస కమలములూ, ఉత్పలములూ కొరుకుతూ ఉంటే దమయంతి చూచి ఉత్తరీయము తెచ్చి దానిమీద వేసి పట్టుకొన్నది. రాజహంస మనుష్య వాక్కులతో “రాజపుత్రీ, నన్ను విడిచిపెట్టు. నీకు మేలు చేస్తాను. నలమహారాజు నీకు తగిన భర్త. నీవు ఆ నిషధరాజుకు తగిన భార్యవు. మీఉభయులసంయోగానికి నేను కామదూత నవుతాను” అని పలికింది. దమయంతి సరే అని హంసను విడిచిపెట్టింది. అప్పుడే నలునిమీద అను రాగము కలగడముచేత దమయంతి నలునితప్ప ఇంకొకరిని పరించను అని హంసతో చెప్పింది.

హంస బయలుదేరి నిషధదేశము చేరి నలుడు కూర్చుని ఉన్న సరోవరతీరాన వాలింది. ఉత్తరీయము మీదవేసి నలుడు దాన్ని పట్టు కొన్నాడు. “రాజన్, నీకు మేలు చేయడానికి వచ్చాను. నన్ను విడు. దర్భాధిపతి భీమరాజుకూతురు దమయంతి మహాసౌందర్యవతి. నిన్ను పరింది నేను చెప్పేసరికి ఆమె నిన్నే పరించింది. ఆవార్త చెప్పడానికే వచ్చాను” అని పలికింది హంస. “విహగోత్తమా ధన్యడను!” అని

నలుడు హంసను విడిచినాడు. హంస దమయంతి సన్నిధికి వెళ్ళి ఈసంగతి చెప్పింది.

దమయంతి అభిలాష ఎక్కువ అయింది. స్వయంవరోత్సవము వీర్యాటు చేయించ మని తల్లితో చెప్పింది. ఆమె భర్తతో చెప్పింది. రాజులను ఆహ్వానించడానికి భీమరాజు దూతలను పంపినాడు. సకాలానికి రాజులు స్వయంవరార్థము విదర్భనగరానికి బయలుదేరినారు. నలుడుకూడా రథ మెక్కి వెళ్లుతున్నాడు. ఇంద్రాది దిక్కాలకులు దమయంతి స్వయంవరము నారదమునివల్ల విని తమకుకూడా ఆమెమీద అభిలాష కలగడమువల్ల బయలుదేరినారు. నలునికి ఆమెమీద అనురాగమున్న దని తెలిసిపప్పటికి అతడు మార్గములో కనబడి ప్రణామము చెయ్యగానే వారు కూడబలుకుకొని ఉండడముచేత “రాజా, నీవు దమయంతిలో మాసంగతి చెప్పు. మాలో ఒకరిని పరించమను. మానవుని గోరడముకంటె మరణము లేని దేవతను పరించడము మంచి దని చెప్పు. మా వరప్రభావముచేత నీవు అవ్యభ్యుడవై అక్కడికి వెళ్ళగలవు” అని అతనిని గోరినారు. తప్పనిసరిగా నలుడు అంగీకరించి దమయంతి ఉన్న అంతఃపురానికి వెళ్ళి దేవతాసందేశము తెలిపినాడు విని దమయంతి “దేవతలు మహానుభావులే. అయినప్పటికీ నామనస్సు నలనుహారాజుమీద లగ్న మయినది. ఆమెనే నాభర్త” అని ఖండితముగా చెప్పింది. నలుడు నిజవృత్తాంతము ఆమెకు తెలిపి దిక్కాలకుల సన్నిధికి వెళ్లి జరిగిన సంగతి విన్నవించినాడు. వారు సంతోషించి “సత్యవాదీ, నీకు మేము వశ్యుల మయినాము. నీవు తలుచుకొన్నప్పుడు మేము వస్తాము” అన్నారు. తర్వాత దేవతలు నలునిరూపము ధరించి స్వయంవరమండపములోకి వెళ్ళి నలుని పార్శ్వమున ఉన్న వీథాల మీదనే కూర్చున్నారు.

దమయంతిని వెంట బెట్టుకొని ఆమెసోదరుడు ఒక్కొక్కరాజునే

చూపించి వర్ణిస్తూ స్వయంవరమందిరములో నడుస్తున్నాడు. నలమహారాజు రూపాన ఉన్న ఆరుగురు పురుషులను ఆమెసోదరుడు వింతగా చూస్తూఉంటే, దమయంతి తనలో “దిక్పాలకులు అయిదుగురు నన్ను వంచించడానికి ఇలా చేస్తున్నారు. ఆరవపురుషుడు నలుడు” అని ఆలోచించి దేవతలవైపు తిరిగి స్పష్టముగా “లోకపాలకులారా, మీ నిజరూపాలు ధరించండి. నన్ను అనుగ్రహించండి. నామనస్సు నలమహారాజుమీద లగ్నమైంది. అన్యులు నాకు పరపురుషులు. మీకు ఈబుద్ధి ఎందుకు వుట్టింది?” అని ప్రార్థించింది. ఆమెవాక్కులు విని ఇంద్రాదులు నిజరూపాలు ధరించారు. నలుడు మాత్రము యథాప్రకారముగానే ఉన్నాడు. దమయంతి సంతోషముతో అతనిని చూచి మెడలో వరమాల వేసింది. పైనుంచి పుష్పవర్షము కురిసింది.

భీమరాజు నల దమయంతిలకు వివాహము చేసినాడు. దేవతలు, రాజులు ఆతిథిసత్కారాలు పొంది నిజనివాసాలకు వెళ్ళినారు.

కలి, ద్వాపరుడు ఇంద్రాదులకు మార్గములో కనిపించారు. వారిద్దరూ దమయంతి స్వయంవరానికి బయలుదేరా రని గ్రహించి ఇంద్రాదులు వారితో “ఎందుకు విదర్భదేశానికి పోవడము? స్వయంవరము అయిపోయింది. దమయంతి నలుని వరించింది. మేము అక్కడనుంచే వస్తున్నాము” అన్నారు. దుర్భాగ్యులయిన కలిద్వాపరులు మాటలు విని “మీవంటి దేవతలను విడిచిపెట్టి నరుడైన నలుని వరించిందా? అందుకు శిక్ష చేస్తాము. వా ళ్ళిద్దరికీ వియోగముతప్పదు” అని ప్రతిజ్ఞ చేసి పోయినారు.

నలుడు మామగారింట్లో ఏడురోజులుండి తర్వాత దమయంతిని తనరాజధానికి తీసుకువెళ్ళినాడు. వారి ప్రేమ గౌరీశంకరుల ప్రేమకంటె అధికముగా ఉన్నది. శివునికి గౌరి అర్ధశరీరము. నలునికి దమయంతి ఆత్మ. వారికి కాలక్రమేణ ఇంద్రనేనుడు అనే కుమారుడూ, ఇంద్రనేన

అనే కూతురూ కలిగినారు.

తన ప్రతిజ్ఞ నెరవేర్చుకోడానికి కలి బహుకాలము కనిపెట్టుకొని ఉన్నాడు. శాస్త్రవిహితకర్మలు చేసే నలునిలో దోష మేమీ దొరక లేదు. చిరకాలానికి ఒకనాడు నలుడు మధుపానముచేత మైమరచి కాళ్లు కడుగుకోడము సంధ్య వార్చడమూ మరిచి పడుకొన్నాడు. ఎప్పుడూ కనిపెట్టుకొని ఉన్న కలికి ఈ అవకాశము దొరికింది. నలుని పొరపాటువల్ల కలి సందు చేసుకొని అతనిశరీరాన్ని ఆపహించినాడు. అప్పటినుంచీ నలుడు ధర్మమును మరిచి దురాచారాలు ప్రారంభించినాడు. జూద మాడినాడు; దాసీజనముతో రమించినాడు; అసత్య వాక్కులు పలికినాడు; పగలు నిద్రించినాడు; రాత్రివేళల జాగరము చేసినాడు; వృధాగా ఇతరులను కోపపడినాడు; అన్యాయముగా ధనము వుచ్చుకొన్నాడు; యోగ్యులను అవమానించినాడు; అయోగ్యులను ఆదరించినాడు. ఇటువంటిపనులు చేసినాడు.

నలుని తమ్ముడు వుష్కరుడు సమయము కనిపెట్టి ద్వాపరుడు అతనిని ఆపహించినాడు. వుష్కరుడుకూడా దురాచారు డయినాడు.

వుష్కరునికి దాంత మనే పేరుగల సుందరధవళవృషభము ఉన్నది. నలుడు ఒకనాడు దాన్ని చూచి తనకు ఇమ్మని తమ్ముని అడిగినాడు. ద్వాపరుని ప్రేరణవల్ల వుష్కరుడు “ఈయెద్దు నీకు కావలిస్తే జూదములో నన్ను గెలిచి తీసుకు వెళ్ళు” అన్నాడు. నలుడు వివేకహీనుడయిపోయి అతనితో జూదము ప్రారంభించినాడు. పందెములో వృషభము ఒకయెత్తు, నలుని యేనుగులు ఒకయెత్తు. ఎన్నిసార్లు పందెము వేసినా నలుడు ఓడిపోతున్నాడు. మూడు రోజులలో నలుని కోశము (ఖజానా) బలగమూ పోయినవి. ఆట మానవలసిదని ఎంతమంది చెప్పినా కలి ప్రభావమువల్ల నలుడు వినలేదు. సమస్తమూ పోతుందని గ్రహించి దమయంతి తనబిడ్డలను రథ మెక్కించి తన తండ్రియింటికి పంపించింది.

నలుడు చివరకు రాజ్యము ఓడిపోయినాడు. పుష్కరుడు జయించిన ఉత్సాహములో “నీసాత్తు యాపత్తూ జూదములో ఓడిపోయినావు. నావృషభానికి ఎదురుపందెముగా దమయంతిని ఉంచు” అన్నాడు. నలుడు మండిపడి ఏమీ మాటాడలేదు, పందెము వెయ్యలేదు. “నీభార్యను పణముగా (పందెములో సాత్తు) ఉంచని పక్షాన ఇద్దరూ నా దేశము విడిచిపెట్టి వెళ్ళవలి” అన్నాడు పుష్కరుడు.

దమయంతీసహితముగా నలుడు బయలుదేరినాడు. రాజపురుషులు వారిని రాష్ట్రము సరిహద్దుదాకా సాగనంపి వచ్చారు.

భార్యభర్తలు అడవిలో నడుస్తున్నారు. దమయంతి పాదాన దర్శ మొన గుచ్చుకోడముచేత ఉభయలూ అక్కడి సరోవర తీరాన విశ్రాంతి కోసము కూర్చున్నారు. వారికి ఆకలి వేసింది. ఇంతలో అక్కడికి రెండుహంసలు వచ్చినవి. పట్టుకొని ఆకలిబాధ తీర్చుకోవచ్చు నని నలుడు హంసలమీదికి ఉత్తరీయము విసిరినాడు. అవి ఉత్తరీ యముతో పైకి ఎగిరిపోయినవి. “నీవు జూదమాడిన పాచికలు హంస రూపములో వచ్చి నీఉత్తరీయాన్ని కూడా ఎత్తుకు పోయినవి” అని ఆకాశవాణి వినబడ్డది. నలుడు చాలా విచారపడి దమయంతితో “ఇది విదర్భకు మార్గము: సీతండ్రీయింటికి వెళ్ళుతుంది. ఈలోవ అంగ దేశానికి పోతుంది. ఇది కోశల దేశానికి వెళ్ళుతుంది” అన్నాడు. “భర్త నన్ను విడిచిపెట్టి వెళ్ళుతాడేమో, ఈమార్గాలు ఎందుకు చూపిస్తున్నాడు?” అని దమయంతి భావించి భయపడ్డది.

దంపతులు వనఫలాలు తిని దర్భశయ్యమీద రాత్రి పడుకొన్నారు. ప్రయాణపుబడలికవల్ల దమయంతికి వెంటనే గాఢనిద్ర వట్టింది. కలి ప్రభావమువల్ల నలునికి నిద్రపట్టలేదు. ఆమె ఉత్తరీయము సగము చింపి కట్టుకొని నలుడు అక్కడినుంచి వెళ్ళిపోయినాడు.

తెల్లవారిన తర్వాత దమయంతి నిద్ర లేచింది. భర్త కనబడలేదు.

నలుడు తనను విసర్జించి వెళ్ళినాడని ఆసాధ్య నానావిధాల దుఃఖించి అతడు వెనుకటిరోజుచూపిన మార్గాన వెళ్ళింది. భర్తమీద ఆమెకు భక్తి ఏమాత్రమూ తగ్గలేదు. పాతివ్రత్యతేజస్సు ఆమెను ప్రయాణములో కాపాడింది. పామువట్టునుంచి ఆమెను రక్షించిన బోయనాడు కామా తురుడై కష్టపెట్టబోయి భస్మమైవాడు. దైవవశాన ఆలోచనలోకే వచ్చిన వర్తకుల బిడారమువెంట దమయంతి ప్రయాణముచేసి క్రమేణా నుబాహునుహారాజనగరము చేరింది. రాజపుత్రిక ఆమెను మేడమీద నుంచి చూచి పిలిపించింది. దమయంతిని మహాదేవి ఆదరించింది. దమయంతి వారిఅంతఃపురములోనే కాలక్షేపము చేస్తున్నది.

ఆమెతండ్రి భీమరాజు వీరిని వెతికించడానికి ఆస్తులను అన్నివైపులకూ పంపినాడు. బ్రాహ్మణవేషము ధరించిన సుషేణమంత్రి నుబాహురాజు ధానికి వచ్చినాడు. క్రమేణ అతనిని దమయంతి, దమయంతిని అతడు గుర్తుపట్టి దుఃఖించారు. ఈసంగతి తెలిసి మహాదేవి భర్తతో దమయంతి తన చెల్లిలికూతు రని చెప్పింది. ఆమెను ఆదరించి రథ మెక్కించి సైన్యము సహాయ మిచ్చి సుషేణునివెంట విదర్భకు పంపించింది.

దమయంతి తనబిడ్డలను తీసుకొన్నది. తర్వాత తండ్రి నేవకుల ద్వారా భర్తను వెతికిస్తున్నది.

బాలాం వనే ప్రనుప్తాం
 సృశంస సంత్యజ్య కుముదినీకాన్తామ్
 ప్రావైవ్యవాంబరఖండం
 చంద్రాదృశ్యః క్వ యాత్యోఽసి!
 బాలిశ, కుముదినీబాల నయ్యయ్యో!
 వసనుప్త యగుదాని వందించి విడిచి
 కైకొని అంబరఖండంబు చంద్ర,
 ఎచ్చోటి కగపడ కేగితి వొక్కొక్క!

అని నలుడు ఉండవచ్చు ననుకొన్న ప్రదేశాలలో బిగ్గరగా పాడవలసిం దని భీమరాజు చారులకు ఆజ్ఞ యిచ్చినాడు.

ఆరాత్రి నలుడు భార్యను విడిచి అరణ్యములో కొంతదూరము వెళ్ళినాడు. దావాగ్నిలో కాలిపోవడానికి సిద్ధముగా ఉన్న సర్పము రక్షించ మని వేడుకొన్నది. దయతో నలుడు ఆరాగమును రొమ్మకు ఎత్తుకొని దూరముగా తీసుకు వెళ్లి కింద విడిచిపెట్టబోయినాడు. “బిగ్గరగా పదిఅడుగులు లెక్కపెడుతూ వెళ్ళి నన్ను విడిచిపెట్టు” అని ప్రార్థించింది. సరే అని నలుడు పది లెక్కపెట్టేసరికి నాగము అతని లలాటభాగాన కాటు వేసింది. వెంటనే నలునిశరీరము నల్లబడిపోయింది. చేతులు పొట్టి అయినవి. వికారాకారము వృద్ధి. నాగమును దివి నలుడు “ఎవరు నీవు? ఎందుకు ఇటువంటి ఉపకారము చేశావు?” అన్నాడు. “రాజన్, నేను కర్కోటక నాగరాజును. నీక్షేమము కోరి నిన్ను కరిచాను. అజ్ఞాతవాసములో ఉండేటప్పుడు ఉత్తమపురుషులు వికారరూపము ధరించడమువల్ల కార్యసిద్ధి అవుతుంది. అగ్నిశేచము అనే పేరుగల ఈవస్త్రములజంట తీసుకో. ఈవస్త్రాలు చుట్టుకొన్నప్పుడు నిజరూపము వస్తుంది” అని ఇచ్చి కర్కోటకాడు వెళ్ళినాడు.

నలుడు ఆ అరణ్యముదాటి కోసలదేశము చేరి ఋషువర్ణ మహారాజు దర్శనము చేసి అక్కడ ప్రాస్వబౌహువు అనే పేరుతో వంటవాడుగా కుదిరినాడు. పాకవిద్యలోనే కాక రథవిద్యలోకూడా పేరు పొందినాడు.

విదర్భాధిపతి చారులలో ఒకడు ఋతువర్ణుని రాజధానికి వచ్చి ప్రాస్వబౌహువుచరిత్ర విని నలుడే అని భావించి, అతడు ఆస్థానానికి వచ్చినప్పుడు యుక్తిగా—

బాలిక, కుముదినీబాల నయ్యయ్యో

వనసుప్త యగుదాని వంచించి విడిచి

కైకొని అంబరఖండంబు చంద్ర
ఎచ్చోటి కగపడ కేగితి వాళ్ళొక్క!

వెరివాళ్ళవాక్కులవంటి ఆమాటలను అక్కడ ఉన్నవారు లెక్క
చెయ్య లేదు. ప్రాస్యబాహువుమాత్రము గీతికారూపములో ఇలా
అన్నాడు.

క్షీణో మ్భరైక దేశం
చంద్రః ప్రా ప్యాస్యమణ్డలం ప్రవిశన్
కుముదిన్యా య దదృశోఽ
జాత స్తత్కా నృశంసతా తస్య?

క్షీణుడై అంబరమ్మన కోణ మొంది
అన్యమండల సంగతు డైన యవుడు
కుముదినీకాంత కనులకు గోచరింప
డేని చంద్రుడు బాలిశు డెట్లు లగును?

ఈ ప్రత్యుత్తరము విని అతడు “ఏదో ఆపదవల్ల వికారరూపముః
ఉన్న సలు డని నిశ్చయించుకొని విదర్భాధిపతిదగ్గిరికి వెళ్ళి జరగి
వృత్తాంతము విన్నవించినాడు. అప్పుడు దమయంతి తండ్రితో ఇలా
చెప్పింది. “ఆయన మీ అల్లుడే అయితీరాలి. వంటవానివేషములో
ఉన్నాడు. ఆయనను ఇక్కడికి రప్పించడానికి ఋతుపర్ణమహారాజును
రప్పించాలి. మీరు ఆరాజునన్నిధికి దూతను పంపి ఇలా చెప్పమనండి:
“సలమహారాజు ఏమయినాడో తెలియదు. ఆయన వృత్తాంతము ఏమీ
తెలియలేదు. దమయంతికి రేపు ప్రాతఃకాలమే మళ్ళీ స్వయంవరము.
మీరు వెంటనే విదర్భకు వెళ్ళండి - అని.” రథవిద్యలో నిపుణు డైన
మీ అల్లుని శక్తివల్ల కోసల దేశమునుంచి ఒక్కరోజులోనే ఇక్కడ
వారు రాగలగుతారు”

ఈమాటలకు భీమరాజు అంగీకరించినాడు. దమయంతి సందేశము నేర్చి దూతను కోసలదేశానికి పంపింది. అంతా అనుకొన్నట్టే జరిగింది. ఋతుపర్ణుడు “వ్రాస్వబాహులు, నీకు అశ్వహృదయము తెలుసు నన్నావు కదా. నీకు నేర్పుడంటే నన్ను నేడే విదర్భకు తీసుకువెళ్ళు” అన్నాడు. వెంటనే వ్రాస్వబాహువు ఉత్తమాశ్వములను కట్టి రథము సిద్ధము చేసినాడు. దమయంతి విషయమై అతనికి అనుమాన మేమీ లేదు. తనను అతనికి రప్పించడానికే నుల్భీ స్వయంవరప్రశంస జరిగింది అనుకొన్నాడు.

ఋతుపర్ణుడు ఎక్కడానే వ్రాస్వబాహువు రథమును మహావేగముగా కోలినాడు. మార్గములో గాలితాకుడుచేత రాజు ఉత్తరీయము జారి పోయింది. ఉత్తరీయము తెచ్చుకొంటాను. రథము కొంచెము నీవు నేను అని ఋతుపర్ణుడంటే “రాజా, చాలా యోజనాలు వచ్చినాము. అజాతశత్రుజి ఉత్తరీయము” అన్నాడు వ్రాస్వబాహువు. “నీవు నాకు ధరించలే అశ్వహృదయము ఉపదేశించు. నీకు నేను అక్షవిద్య (జూద పాచికలు) ఉపదేశిస్తాను. దానివల్ల పాచికలు వశ్యమువుతవి. ఈవల్ల పదార్థాల సంఖ్యలు వెంటనే తెలుస్తవి” అని ఋతుపర్ణుడు వచ్చి దృష్టాంతముగా పక్కన ఉన్న వృక్షముమీద పండ్లు మొదలయిన వాటిసంఖ్య ఇంత అని పలికినాడు. వ్రాస్వబాహువు పరీక్షించాడు. లెక్క సరిపోయింది. అప్పుడు ఒకరివిద్య ఒకరు గ్రహించారు. అంతట వ్రాస్వబాహువు శరీరములోనుంచి నల్లని పురుషుడు బయటికి చ్చినాడు. అతనిని ఎవరు నీవు అని వ్రాస్వబాహువు అడిగితే, గ్రాడు “నేను కలివి. దమయంతి నిన్ను పరించి దన్న కోపముచేత నిన్ను మఱింపించాను. నీ సమస్త సంపదలూ పోగొట్టినాను. కర్కొటకుడు అడవిలో కాటు వేసినపుడు నీవు దగ్గుడవు కాలేదు. నేను దగ్గు ధిలో ఉన్నాను. అకారణముగా అన్యలకు అపకారము చేసే

వాళ్ళకు ఎలామేలు కలుగుతుంది. వత్సా, వెళ్ళుతాను. ఇతరులమీదికి వెళ్ళడానికి నాకు అవకాశము లేకపోలేదు” అని అంతర్ధానము పొంది నాడు. నలుడు పూర్వమువలె ధర్మబుద్ధి కలవాడయినాడు.

మళ్ళీ రథముతోలి నలుడు ఋతుపర్ణుని ఆనాడే విదర్భకు తీసుకు వెళ్ళినాడు. ఋతుపర్ణుడు వచ్చిన కారణము తెలుసుకొన్న వాళ్ళు నవ్వినారు. అతడు రాజభవనము సమీపములో ఉన్న మందిరములో దిగినాడు.

అశ్చర్యకరమైన రథస్వనము విని నలుడు వచ్చినాడని భావించి సంగతి తెలుసుకొనిన మృచి చేటికను పంపింది. చేటిక వెళ్ళి సంగతులు తెలుసుకొని దమయంతితో “దేవీ, నేను పోయి గ్రహించాను. నీకు మళ్ళీ స్వయంవర మని విని కోసలరాజు వచ్చినాడు. వ్రాస్వబాహువు అనే వంటవాడు గొప్పరథసారథి అట. అతడు రాజును ఇంతదూరము ఒకరోజులో చేర్చినాడట. నల్లనివికారరూపముతో ఉన్న ఆవంటవానిని పాకళాలలో చూచినాను. అతనిది విచిత్రకక్తి. పాత్రలలో నీరు స్వయముగా నిండుతుంది. వంటచెరుకు దాని అంతట అదే మండుతుంది. త్వరలోనే రకరకాల భోజనవస్తువులు సిద్ధమవుతవి” అని విన్నవించింది.

“అగ్ని దేవుడు వరుణదేవుడు నాభర్తకు వశ్యులు. ఆయన అశ్వ హృదయము గ్రహించి రథము నడపడములో అద్వితీయుడు. ఏ కారణముచేతనో వికారరూపము వచ్చింది. నాతో వియోగమువల్లనేమో. ఇంకా బాగా విచారించాలి” అని దమయంతి ఆలోచించి తన బిడ్డలను అతని దగ్గరికి తీసుకొని వెళ్ళమని చేటికి ఆన తిచ్చింది.

బిడ్డలు కనబడగానే నలుడు తన ఒడిలో కూర్చోబెట్టుకొని కన్నీరు విడిచినాడు. “నా బిడ్డలు కూడా ఇలాగే ఉంటారు. వాళ్ళు మాతామహుని గృహములో ఉన్నారు. వీళ్ళను చూచేసరికి వాళ్ళు జ్ఞప్తికి వచ్చారు. అందుచేత కళ్ళనీళ్ళు పెట్టుకొన్నాను” అని అతడు సమాధానము చెప్పినాడు. ఈ గుంగతు లన్నీ చేటిక పెంటనే దమయంతికి తెలియజేసింది.

అదుర్దా హెచ్చి దమయంతి మర్నాడు చేటికను పిలిచి ఋతుపర్ణ మహారాజుగారి వంటవానితో “నీకు సాటి వంటవాడు లోకములో లేడని ప్రసాది. ఈవూట మామందిరానికి వచ్చి పాకము చేసిపెట్టు” అని నామాటగా ఆయనతో చెప్పి” అని పంపించింది. చేటిక మాటలు విని నలుడు ఋతుపర్ణని సమ్మతిమీద దమయంతీమందిరానికి వచ్చినాడు.

అతనితో దమయంతి “నీవు ఈవేషములో ఉన్న నలమహారాజువు కావా? ఎందుకు నన్ను ఈవిచారసముద్రములోనుంచి ఒడ్డుకు చేర్చవు?” అని ప్రార్థించింది. సిగ్గు, అనురాగము, సంతోషము కలకపెట్టుతూ ఉండగా తల వంచుకొని “అవును. నిన్ను సంతాపపెట్టిన ఆనలుడ నిట్లయినాను?” అని గద్గదకంఠముతో అన్నాడు.

“మీకు ఈరూపము ఎందుకు వచ్చింది?” అని దమయంతి అడిగితే నలుడు కర్కోటకనాగుని సంగతి మొదలుకొని కలి విడిచిపోయిన క్షణము వరకూ తన వృత్తాంతము చెప్పి కర్కోటకు డిచ్చిన అగ్ని శౌచ వస్త్రములు ధరించి నిజరూపము పొందినాడు.

దమయంతి మహానందములో మునిగిపోయింది. ఈవృత్తాంతము వెంటనే భీమరాజుకు ఆమె పరిచారికలు చెప్పినారు. ఆయన వచ్చి నల దమయంతులను అభినందించి నగరములో మహోత్సవము చేయించినాడు. భీమరాజు చేసిన సత్కారాలకు ఋతుపర్ణుడు చాలా ఆనందించి నలమహారాజును ఆదరించి సెలవు వుచ్చుకొని కోసలదేశానికి వెళ్ళిపోయినాడు.

నలుడు కొద్దిరోజులు మామగారింట్లో ఉండి తర్వాత భీమరాజు సైన్యమును తీసుకొని నిషధదేశానికి వెళ్ళి జూదములో వుష్కరుని గెలిచినాడు. ద్వాపరుడు విడిచిపోవడముచేత వుష్కరుడు వినతు డయినాడు. నలుడు కరుణతో అతనికి కొంతదేశ మిచ్చినాడు. తర్వాత నల దమయంతులు సుఖముగా ఉన్నారు.

ఇలా చెప్పి సుమనసుడు బంధుమతితో “దేవీ, ఈవిధముగా ఉన్నతవంశజులుకూడా కష్టాలు అనుభవించి చివరకు నుఖాలు పొందుతారు. నూర్యుడు అస్తమించి కదా ఉదయిస్తాడు? కాబట్టి పుణ్యాత్మురాల వయిన నీకు శ్రీఘ్నముగానే భర్తతో సమాగమ మవుతుంది. దైర్యము వహించు. దుఃఖము విడిచిపెట్టు. భర్తను రప్పించే శుభకర్మలు చేయిస్తూ ఉండు” అని చెప్పినారు.

చల్లని చూటలు చెప్పిన ఆ మంచిబ్రాహ్మణునికి బంధుమతీ దేవి ధనాదిసత్కారము చేసి భర్త రాకను ఎదురు చూస్తూ ఉన్నది. తర్వాత కొద్దిరోజులలో మహిషాలుడు తల్లిదండ్రులతో సహా వచ్చి భార్యకు నేత్రోత్సవము చేసినాడు.

మరుభూతి చెప్పిన కథ విని నరవాహనదత్తాదులు చాలా సంతోషించారు.

అలంకారవతి లంబకము

మాడవ సంపుటము

సమాప్తము.

